

תלמוד בבלי - בכורות - תוספות

• פרק ראשון - הלוקח עובר חמורו • פרק שני - הלוקח עובר פרתו • פרק שלישי - הלוקח
בהמה • פרק רביעי - עד כמה • פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין • פרק שישי - על אלו
מומין • פרק שביעי - מומין אלו • פרק שמיני - יש בכור • פרק תשיעי - מעשר בהמה

פרק ראשון - הלוקח עובר חמורו

ב. ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י.
י. יא. יא. יב. יב. יג.

פרק שני - הלוקח עובר פרתו

יג. יד. יד. טו. טו. טז. טז. יז. יז. יח. יח. יט. יט.

פרק שלישי - הלוקח בהמה

כ. כ. כא. כא. כב. כב. כג. כג. כד. כד. כה. כה. כו. כו.
כו:

פרק רביעי - עד כמה

כז. כז. כח. כח. כט. כט. ל. ל. לא.

פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין

לא. לב. לב. לג. לג. לד. לד. לה. לה. לו. לו. לז.

פרק שישי - על אלו מומין

לז. לח. לח. לט. לט. מ. מ. מא. מא. מב. מב. מג.

פרק שביעי - מומין אלו

מג. מד. מד. מה. מה. מו.

פרק שמיני - יש בכור

מו: מז: מח: מט: מו: נא: נב: נג:

פרק תשיעי - מעשר בהמה

נג: נד: נה: נו: נז: נח: נט: ס: סא:

פרק ראשון - הלוקח עובר חמורו

דף ב א

מתני' הלוקח עובר חמורו של עובד כוכבים והמוכר לו. לוקח מיפטר מבכורה משום אם שהיא של עובד כוכבים ומוכר מיפטר משום ולד של עובד כוכבים ומתרי קראי (נפקי כו' ושותפות) של עובד כוכבים פוטר בבכורה אפי' אזנו וכדאמריי' (לקמן ג.) מאי שנא בו בעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן כל מקנך תזכר וליכא והא דעביד צריכותא בלוקח ומוכר ולא אמר משום דנפקי מתרי קראי משום דלא תנא תרוייהו בלוקח או מוכר ש"מ דלוקח ומוכר צריכי כדמפרש ואזיל דמלוקח לא שמעינן מוכר דהוה מצי למיתני הלוקח עובר של עובד כוכבים או האם המוכר עובר לעובד כוכבים או האם (וה"נ) משמע ממתני' דמחד קרא נפקי דקתני פטור שנא' בישראל וצ"ל דאמוכר קאי דלא איירי כולה פרשה באם אלא בעובר: **והמשתתף**. בת"כ פ' אמור בכור איתיה בשותפות מדכתיב בכורות בקרכם וצאנכם וא"ת תיפוק לי מדאיצטריך בישראל למעוטי שותפות של עובד כוכבים מכלל דשותפות ישראל חייב וע"ק פרק ראשית הגז (חולין קלה:) דאמר בבכורות בקרך וצאנך למה לי למעוטי שותפות

עובד כוכבים והכא ממעטינן ליה מבישראל ולמאי דפרישית דאיכא תרי קראי חד בעובר וחד באם ניחא מבישראל נפיק שותפות עובר ומבקרך נפיק שותפות אם וה"ה דמפיק ליה מכל מקנך תזכר וניחא ליה לאתויי בקרך איידי דמייתי התם בקרכם וצאנכם כדאמר התם אע"ג דכתיב בקרך וצאנך ואיכא למימר דידך אין שותפות לא כתב רחמנא בקרכם ולקמן מייתי מכל מקנך משום דרשא דכל וניחא דאיצטריך בקרכם משום שותפות אם דמדאיצטריך בישראל למעוטי שותפות עובד כוכבים לא מרבינן שותפות אם בישראל דההוא בולד כתיב ואין לפרש משום דגלי קרא גבי ולד בישראל שמעינן דבקרך למעוטי שותפות עובד כוכבים אתי וקאי שפיר בישראל אכולהו דהא בכולהו דממעט שותפות עובד כוכבים פרק ראשית הגז (ג"ז שם) תרומה מדכתיב ראשית דגנך פאה מדכתיב פאת שדך מעשר מדכתיב מעשר דגנך ממעט להו אע"ג דלא כתב בישראל: **מייתי** לה לקדושה. פ"ה שתהא שובתת בשבת וכן מפקע לה מקדושה שהעובד כוכבים עושה בה מלאכה בשבת ולשון קדושה לא משמע כן אלא קדושת בכורה כההיא דרב מרי בר רחל דכלו חיותיה משום דמפקע להו מקדושה דהוה מקני אודנייהו לעובד כוכבים ואע"ג דבלוקח אם הולד זכר לא שייך מייתי ליה לקדושה פעמים שהעובר נקבה ומייתי לה לקדושת בכורה שולד עובר קדוש בבכורה ובלא טעם דמייתי לקדושה מצי למימר דלא שייך למיקנסיה כיון דליכא הפקעה ולא דמי למוכר דאיכא הפקעה אלא ניחא ליה למימר דאפילו הבאת קדושה איכא ועוד מצי למימר טעם אחר אי תנא לוקח משום דלא עבד איסורא אבל מוכר דעבד איסורא כדקתני אע"פ שאינו רשאי אימא לקנסיה וחד מתרי טעמי נקט ומכל שכן דניחא השתא הא דלא נקט הכא טעמא דפרישית במתניתין משום דנפקי מתרי קראי: **לאפוקי** מדרי יהודה. בלא ר' יהודה נמי איצטריך לאשמועינן שותפות דלא שמעינן ליה מרישא אלא כ"ש איצטריך טפי כיון דמשכחת בהא פלוגתא: **אבל** עובר כיון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא. פירוש דאתי למיחלף בבהמה אחריתי ועוד מצי למימר משום דעתיד להוליד ולהיות ראוי למלאכה דמהאי טעמא מסקינן דאסור דקאמר והאי עובר נמי כיכול להתרפאות דמי וחד מתרי טעמי נקט: ונותן חצי דמיו לכהן לא לקדש קדושת הגוף להיות קרב למזבח מפני חלקו של עובד כוכבים כדפ"י בקונט' ובסוף פרקא שרי ליה ר' יהודה בגיזה ובעבודה דדריש ליה לא תעבוד בבכור שורך אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים ולא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז בשלך ובשל אחרים וא"ת נהי דלא קדוש קדושת הגוף מ"מ כיון דמדאורייתא חייבת בבכורה אותו חלק שיש לו בו יהא של כהן למה נותן לכהן דמי חלקו י"ל משום

טיבותא דכהן לא ניחא ליה בשותפות עובד כוכבים לפי שאינו יכול להוציא חלקו מיד עובד כוכבים במהרה כל כך וא"ת ובסיפא דקתני קונסין אותו עד עשרה בדמיו אי איירי בפטר חמור ניחא טפי ברישא ובסיפא שנותן דמיה לפי שאין הפטר חמור עצמו ניתן לכהן אלא נפדה בשה כל דהו או בשויו כדאמר לקמן (דף ט.). : **קונסין** אותו עד עשרה בדמיו. דוקא בגסה קנסו אבל דקה כיון דאיסורא ליכא אלא מנהגא בעלמא במקום שחשודים על הרביעה דעובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר לא קנסו אפילו במקום שלא נהגו למכור ולקמן אמר ריש לקיש מוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו דוקא גסה אבל דקה לא :

דף - ב

מאי לאו אעובר. פי' ואיירי בבהמה מעוברת. לא אבהמה פי' ולא איירי בעובר אלא בבהמה לעוברת וכן משמע לקמן גבי בעיא דבהמה לעוברת מהו ובעי למיפשט מהכא דאסור דקאמר מאי לאו אבהמה ש"מ דאי אבהמה קאי איירי בבהמה לעוברת ולכאורה לא איירי בבהמה לעוברת דא"כ מאי פריך והא דמיו קתני לימא דקאי אעובר וכי תימא דמשמע ליה דקאי אבהמה א"כ לקמן נמי ליזוק הכי אלא הכא איירי בבהמה לפטומה כדמסיק לקמן לעוברת : **דלא** מקבלת זכר. לא מטעם טרפות מדאמר פרק אלו טריפות (חולין דף נו :) גבי ר"ש [בן חלפתא] שהיה עסקן בדברים ודילמא קסבר ר' יהודה טריפה יולדת ומשבחת ואית ספרים דלא גרסי יולדת שאין צורך שם בלידה אלא במה שמשבחת ומ"מ מסתבר הכא דאפילו מן הארכובה ולמטה שרי רבי יהודה משום דלא מקבלה זכר : **ולטעמיך** המשתתף לו כו'. מקבלה לא שייך להקשות דמיתסר משום שותפין דלא אתי בקבלה כל כך לידי שבועה ודוקא נקט שותפות אבל שאר משא ומתן לא אסור : **אסור** לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים. הא דתניא פ"ק דמסכת ע"ז (דף כב.) ישראל ועובד כוכבים שקבלו שדה בשותפות וכן עובדא דעובד כוכבים נוטל שני ערלה וישראל נוטל שני היתר ואמר פרק הזרוע (חולין דף קלג.) המשתתף עם עובד כוכבים צריך שירשום כל הני עובדא פליגי אאבוה דשמואל : **שמא** יתחייב לו עובד כוכבים שבועה. מכאן אוסר רבינו שמואל קבלת השבועה

מק"ו ור"ת מתיר מפני שהוא כמציל מידם כדתניא פ"ק דמס' ע"ז (דף ו:): מלוה על פה גובין מהן מפני שהוא כמציל מידם אע"ג דאזיל ומודה ויש לחלק בין ספק לודאי עוד מייתי ר"ת ראייה מההיא דפרק [בתרא] דמגילה (דף כח.) דאמר אבוה בר איהי תיתי לי דלא עבדי שותפות עם עובד כוכבים ואי אסור מאי רבותיה וכן פר"ת שלא היו נוהרים משלש סעודות מדאמר פרק כל כתבי (שבת דף קיח:): תיתי לי דקיימית גי' סעודות משמע שכולן לא היו נוהרים בהן עוד פר"ת בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמזכירין [עמהם] שם שמים וכוונתם [לד"א מ"מ] אין זה [שם] עבודת כוכבים כי דעתם לשם עושה שמים וארץ ואע"ג שמשנתף ש"ש ודבר אחר אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דבני נח לא הוזהרו על כך ולדידן לא אשכחן איסור בגרם שיתוף: **דעיקר מכירה**. פרש"י דעיקר איסור הוא המכירה משמע שרוצה לומר שעיקר האיסור הוא המכירה וקשה הא שותפות לא מיתסר משום מכירה אלא כדאבוה דשמואל וצ"ל עיקר איסור הפשוט הוא מכירה כדתנן פרק קמא דמס' ע"ז (דף יד:):

א

-

ג

דף

ורבי יהודה סבר כוליה בכור משמע. תימה פ' כסוי הדם (חולין דף פח. ושם) אמר איפכא רבי יהודה אומר דמו מקצת דמו ורבנן סברי כל דמו ופר"ת ההיא משום דדם כולו דם משמע כתב רחמנא דמו מקצת דמו כדאמר הכא כתב כל דאפי' כל דהו וקשה דהתם דריש ר"י דמו לחלק ועוד לפי מה שפסק ר"ת כר' יהודה כדפרישית פ"ק דגיטין (דף ז: ושם ד"ה אמר) קשה הלכתא אהלכתא דאין הלכה כר' יהודה דהכא כדאמר בסמוך לית דחש להא דר' יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת על כן יתכן לפרש דאין לדמות אלא מה שהש"ס מדמה כההיא דבתולה אפי' מקצת בתולים דפי' הבא על יבמתו (יבמות דף נט.) ובפרק אלמנה ניזונת (כתובות דף צז:): מדמה להו לפלוגתא דמקצת כסף ככל כסף דהנהו דמו אהדדי זהו ענין אחר כשנתמעטו בתולים ונשתיירו מקצתם כאילו נשתיירו כולן וכן כסף כתובה נשאר מקצת יש לה מזונות כאילו נשאר כולו ויש הרבה דרשות שאין להשוותן שה אפי' מקצת שה דפליגי ר' אלעזר ורבנן פ' אותו ואת בנו (חולין דף עט:): ופי' הזרוע (שם דף קלב.)

ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן אכל נפש ואפי' נשוה ההיא דדמו להך דהכא לא תקשה הא דפסיק הכא דלא כר' יהודה והתם קאמר לית דחש להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף דאדרבה סייעתא דהלכתא כרבנן דבכור מקצת בכור משמע אי לאו כל והתם נמי בתולה מקצת בתולים במשמע עוד י"ל דלא תקשה דר' יהודה אדרבי יהודה משום דסתמא דקרא איירי בסתם בהמה שהן שלהן ואין לעובד כוכבים שותפות בהן הלכך אי לאו כל מוקמי ליה לקרא בכוליה בכור אי נמי משום דכתיב (במדבר ג) כל בכור בישראל ובישראל משמע כוליה כדאמר פרק מצות חליצה (יבמות דף קב.) ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל אבל בעלמא משמע שפיר מקצת: רב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה רבא אמר דבר שעושה אותה טריפה. פ"ק דתמורה (דף יא): גריס איפכא גבי אומר רגלה של זו עולה ומהגרסות הפוכות היא זו וההיא דהתם עיקר דאמר רב חסדא מודה רבי יהודה בדבר שעושה אותה טריפה רבא אמר בדבר שעושה אותה נבילה רב ששת אמר בדבר שמתה בו כו מר מוסיף אדחבריה ובענין זה יתכן דאמר הכא רב הונא אזנו רב חסדא מוסיף טרפה רבא מוסיף נבילה וכה"ג פ' המפלת (נדה כג): גבי גוף אטום עד לארכובה וחד מוסיף עד טבורו והא דאמר רבא התם ושטו נקוב אמו טמאה לידה אפי' גרס רבא בשמעתא לפי שהוא בתר רב חסדא לא קשה דרבא אדרבא התם דאע"ג דושטו נקוב טריפה (וחיה) לא מדמו לחסרון עד לארכובה: הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי. הא פשיטא דרב חסדא ורבא פליגי אלא ה"ק הא דרב הונא לא פליגא אדרב חסדא ורבא: מ"ש מנפלים. אע"ג דהתם כתב קרא הוה לן למילף מהתם או נפלים ניילף משותפות דכתיב כל בכור ונשוה כל הדרשות בענין אחד:

ב

-

ג

דף

אלא לאו משום דהוה ליה שרוע. ושינוי לא הוי מומא וא"ת אם כן קשה טפי לר' יוחנן דאמר לעיל כיון דאישתני הוי מומא דהכא דייקינן שתיהן גדולות הוי שינוי ולא חשיב מומא ויש לומר ההיא דלעיל שינוי חמור טפי משתיהן גדולות או שתיהן קטנות: דקא מפקע להו מקדושתיהו. מה שאין נזהרין עכשיו ואע"פ שנענש רב מרי פרי"ת רב מרי נענש לפי שהיה

מקנה אזנו של עובר ואיכא הפקעה בגוף העובר אבל הקנאה באם שריא ואע"ג דאית ספרים דגרסי לאזנה לשון נקבה היינו משום דקאי אחיותא והכי נמי אסר לה בגיזה ועבודה וא"ת לקמן פ"ט (דף נג.) דפריך גבי מעשר בהמה ואינו נוהג בזמן הזה דלא ליתי לידי תקלה אי הכי בכור נמי לא לנהוג בזמן הזה משום תקלה ומשני אפשר כדרב יהודה אמאי לא משכחת תקנה באמהות כדפרישית י"ל התם כיון דאיכא חשש תקלה ויש להם לתקן בלא הפקעה מכהן שיעשה כרב יהודה לא רצו לתקן שיעשה לעולם כך ע"י הפקעה ומיהו אי עבד עבד אי נמי בימי רב מרי היו בקיאיין להטיל מום בבכור קודם שיצא לעולם אסור לעשות ע"י הפקעה אבל אנו דלא בקיאיין בכך מוטב להקנות לעובד כוכבים קודם שיבא לידי תקלה כדמשמע פ' בתרא (לקמן דף נג.) דאי לאו משום דאפשר כרב יהודה היה לנו לתקן להקנות לעובדי כוכבים ואנן דלא בקיאיין הוי כלא אפשר (ואפי' בהא דרב יהודה בפרק אין מערימין) דאסור מן הדין גזירה דלמא מפיק את ראשו קודם שיטיל בו מום אי לאו משום דרב יהודה עדיפא להטיל בו מום קודם שיצא לעולם כי היה צריך להשהותו עד שיפול מום מעצמו ונראה דבהקנאת און לחוד שרי דקי"ל כרב הונא מדקאי ר' יוחנן כוותיה ואמר אפי' מום קל ורב מרי נמי דמקנה אזנייהו לא נענש אלא משום הפקעה ולקמן פ' בתרא (ג"ז שם) פריך לקנינהו להו לאודנייהו לעובד כוכבים ולכל היותר מותר ע"י הקנאה בדבר שעושה אותה טריפה או נבילה ולאידך לישנא מפרש שנענש רב מרי משום דידע לאקנויי וכ"ע לא ידעי וסברי רב מרי מילתא בעלמא הוא דעבד ואתי לידי תקלה יש לפרש נמי רב מרי שהיה בקי בדרב יהודה לית ליה למיעבד בקנין דאתי למיטעי אבל לדידן לא אפשר בענין אחר עוד פרי"ת רב מרי שהיה מקנה און עובר לעובד כוכבים הוי דבר שלא בא לעולם אלא היה מקנה בהמה לאזני עובר כמו דקל לפירותיו וטעה אינש ואמר אזני עובר היה מקנה כמו פירות דקל ואתי לידי תקלה אבל כי מקנה אזני הבהמות שרי דלא אתי למיטעי ולפי' הקונטרס לא יתכן לפרש כן שפירש רב מרי היה יודע להקנות קנין גמור ליטול מעות מן העובד כוכבים דעובד כוכבים לא קני אלא בכסף כדאמר לקמן פ"ב (יג.) וסברי מילתא בעלמא הוא דעבד ואינו נוטל דמים ומיהו לפי דבריו לא היה לו להזכיר ראייה [מלקמן] דאדרבה לר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות דריש לה לקמן (דף יג:) מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וכרבי יוחנן [קי"ל]: **כהנים** ולוים פטרו עצמן מק"ו. וא"ת בלא ק"ו תיפוק ליה מתוך קונטרס השר דמשני (לקמן ה:) אותם ג' מאות בכורים היו ואין בכור מפקיע בכור משום דדיו שיפקיע של עצמו ש"מ דשל עצמו מיהא מפקיע י"ל אי לאו

ק"ו מצינו לשנויי אותן ג' מאות בכורות היו והוצרכו פדיון וכי תימא א"כ למנינהו בהדי שלשה ושבעים ומאתים העודפים מצי למימר לא הוחזק הכתוב למנות אלא דישראל לחודייהו :

א

-

ד

דף

דין הוא שתפקיע את של עצמן גרס ואי גרס שתפקע לא גרס את : והא פטרו אינהו קתני. מרישא דקתני והכהנים והלויים פטורין לא קשה מידי דאיכא לפרש פטורין מלקדש פטרי חמוריהן קאמר ולא פטורין הן עצמן אבל פטרו משמע פטרו אינהו : ועוד אם איתא. דדרשינן ק"ו גבי בהמה מבכור בהמה טהורה ליפטרו לויים דהא בהמה דידהו הפקיעה בהמת ישראל הטהורה וא"כ לקמן דנקט שה א' של בן לוי פטר כמה פטרי חמור של ישראל אמאי לא נקט בהמה טהורה דליכא למימר דבבהמה טהורה לא פטר שה אחד כמה בכורות דטהורות דישראל אלא דוקא בפטרי חמור אבל בטהורה מנו אחד כנגד אחד דקאמר מה שפטרו בהמת לויים של ישראל בין טמאה בין טהורה מבהמת תחת בהמתם נפקא ליה לקמן בהמה אחת תחת בהמות הרבה משמע בין טמאה בין טהורה י"ל ר' חנינא דלקמן נקט מה שיכול לנהוג עכשיו ועוד יש לפרש מתניתין דלקמן אתא מה טעם פודה וחוזר ופודה משום דשה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמור של ישראל במדבר אבל מה שפטר שה אחד של בן לוי במדבר כמה בכורות דטהורה של ישראל לא נהג אלא באותה שעה דעכשיו אין להם פדיון אלא יש בהן קדושת הגוף וא"ת ואביי מאי קסבר אמאי לא עבדי ק"ו בטהורה י"ל קסבר לענין טהורה שיש בהן קדושת מזבח לא שייך למימר פטורין את של עצמן מק"ו דפוטורין של ישראל דכהנים ולויים קרובים לצד מזבח יותר משל ישראל : אם הפקיעה קדושה של לויים כו'. וא"ת מאי ק"ו הוא זה והלא פשוטי הלויים הפקיעו בכורות ישראל אבל בכורי לויים לא הפקיעו כלום כדלקמן והיכי עביד ק"ו בבכור של לויים שלא מצינו שהפקיעו שום דבר י"ל הכי דייק ק"ו קדושת לויות שהלוי הפקיע קדושת בכורות ישראל א"כ לוי בכור דין הוא שלויות שלו יפקיע עצמו וכן פ"ה ולהכי קאמר לקמן דאין בכור מפקיע בכור לויות של לוי אין מפקיע שתי בכורות של עצמו ובכורות של ישראל וא"ת מ"ט דרבא דלית ליה ק"ו דאביי דבהמה והלא ק"ו גמור הוא ופ"ה היינו

טעמא דלא דרשי ק"י גבי בהמה דאיצטריך לאקושי בכור בהמה טמאה לבכור אדם לגמורי כל שאינו בכור אדם אינו בכור בהמה טמאה כדלקמן ש"מ גבי בהמה לא אתייהב למדרש ק"י ואין הלשון משמע כפירושו דמדקאמר אשכתן אדם בהמה טמאה מנלן משמע דאיצטריך הקישא לאגמורי אבהמה טמאה ולא לגלויי אטהורה דלא עבדי ק"י ועוד דדילמא איצטריך הקישא לכדדרשינן לקמן בשמעתא דבכור בהמה טמאה לא תחלוק בו בין לדורות בין באותה שעה בשה ולדורות נמי נפקא מינה כההיא דרשא דגמרי מינה פודה וחוזר ופודה כמו שפטר במדבר שה אחד של בן לוי כמה פטרי חמור של ישראל ועוד איצטריך לר' אליעזר דדריש בסוף פרקין (יב:) מה בכור אדם חייב באחריותו אף בכור בהמה חייב באחריותו ונ"ל היינו טעמא דרבא דדווקא באדם שקדושת לוייה גורמת הפקעת בכורה שייך לעשות ק"י אבל בבהמה שאין קדושת השה של לויים גורמת הפקעת בכור בהמה דאין בו קדושה לא שייך למיעבד ק"י: דין הוא שתפקיע של עצמו. פ"ה לרבא פוטרין דמתניתין איירי בפדיון הבן וקשה דבפטר חמור עסקינן ופר"ת ה"ק מתניתין כהנים ולויים פטורין מפדיון פטר חמור מה טעם דהם עצמן פטורין מק"י לכן שמעינן בהמה טמאה מדאתקש לאדם ולשון הכי קאמר ק"ק לפי זה: **דלא** הוה ליה שה דאפקע לא לפקע. וא"ת מ"מ ק"י מיהא איתא אם פטר שה של בן לוי פטרי חמורים של ישראל כ"ש (מ"מ) של שאר לויים שלא היה להם שה וי"ל אין זה ק"י לא אמר הכתוב לקחת בהמה של לוי זה תחת בהמה של לוי אחר אלא תחת בהמת ישראל ומ"מ בדידיה כשיש לו עבדינן ק"י: **בן** חדש דאפקע ליפקע. לא קאמר בלוי בכור בן חדש דאפקע בכור ישראל לפקע דאין בכור מפקיע בכור אלא ה"ק בן חדש דיש כח ללויות שבו להפקיע בכורות ישראל ליפקע בכורת עצמו כיון שכיוצא בו בפשוט מפקיע בכורות ישראל אבל אותו שהיה פחות מבן חדש באותה שעה לא תפקיע בכורת של עצמן ואע"פ שאחרי כן נעשה בן חדש וכן לבכורות משם ואילך דכיון דבאותה שעה לא מפקיע גם לדורות כדדריש בסמוך והיו בהוייתן יהו: **בפטר** רחם תלה רחמנא. פ"ה כיון דרחם דהך לוייה הוא [אין] משכחת דלויים כולן פטורין אפי' פחות מבן חדש בן לוייה פטור משמע שרצ"ל הך פרכא דבן לוי בשנויא דפטר רחם ובן לוי שהוא בן חדש עד שנויא דהוקשו כל הלויים כולן זה לזה ואין משמע כן אלא לגמרי מתרצא בשנויא דפטר רחם בבן לוי שהוא פחות מבן חדש אין בו שום גריעותא אלא במה שהוא פחות מבן חדש והרי הוא בן לוי וכיון דבפטר רחם תלה רחמנא מה שהוא בן לוי משויהו לוי ואע"פ שאין אביו לוי: **ואהרן** שלא היה באותו מנין. פ"ה לא הוא ולא בהמותיו שלא

הפקיעו בכורי ישראל לא לפקעו בכורה דידיה משמע שרוצה כמו כן להקשות דלא לפקע בכורת' עצמו וא"א לומר כן דלא היה אהרן בכור דמרים גדולה ממנו ג' שנים כדאמר במדרש [ריש פ' שמות] כמו שהיה אהרן גדול ממשה ג' שנים וא"ת מאי קשה ליה מאהרן טפי מג' מאות בכורים של לויים שלא נמנו בהדי כ"ב אלף כדלקמן ויש לומר נהי דלענין כ"ב אלף לא נמנו משום דדיו לבכור שיפקיע עצמו מכל מקום נמנו במנין לויים אבל אהרן לא נמנה כלל:

דף - ב

מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני. אע"ג דהקדש נפדה בשה וכל דבר חוץ מעבד וקרקע ושטר כדאמרינן בפ' יש בכור (לקמן דף נא.) היינו מטעם ששה כסף ככסף ולא מטעם שה אבל פטר חמור נפדה בשה כל דהו ובשאר בשויו כדאמר לקמן: **ופודה** בו פעמים הרבה. פ"ה אם חזר וקנאו מיד כהן אחר שנתנו לו חוזר ופודה בו פטר חמור אחר ור"ת מפרש דאספק קאי לקמן בפרקין (ד' ט.) דקתני רישא אחת בכרה ואחת לא בכרה ילדה זכר ונקבה מפריש והוא לעצמו ובספק זה שלא יצא מידו הוצרך למתני שחוזר ופודה בו ספק אחר פעמים הרבה וכן משמע דאספק קאי דקתני בתר הכי נכנס לדיר להתעשר ומוקי ליה בגמ' בספק אבל בוודאי לא אפשר למימר פודה וחוזר ופודה כל זמן שהוא ביד ישראל ולא נתן דהא תנן לקמן בפירקין (ט.) שתי חמורות שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן: **לא** קדשו בכורות (נמי) במדבר. לא בכור אדם ולא בכור בהמה והא דפריך לעיל אפ"י מבכור בהמה טהורה ליפטרו דהא בהמה טהורה דידהו הפקיעה בהמת ישראל הטהורה אין זה אליבא דריש לקיש לפי סברתו של עכשיו ומיהו לפי מסקנא דלקמן הוקדשו בחומש הפקודים ואחר כך פסקו ניחא: **אותו** היום. מכאן ואילך לא קרוב ואע"ג דנדרים ונדבות קרוב משם ואילך משום בכורות נקט אותו היום: **אלא** אי איתמר כו'. למסקנא זו לא נאמרו הני תיובתא דלעיל וכה"ג איתא בריש החולץ (יבמות דף לה: ושם) גבי אלמנה מעוברת ובפרק קמא דחגיגה (דף ז.). ופרק המפלת (נדה דף כד.) גבי פניו מוסמסין ובכמה דוכתי איכא טובא:

קוביוסטוס. במקום אחר חולין (דף צא:) פרש"י גונב נפשות ואין עניינו כאן גבי גביית כסף ובפרק המוכר פירות (ב"ב דף צב:) גבי עבדים וסתם עבדים אינן גונבי נפשות ור"ח פירש משחק בקוביא והא דאמר בבראשית רבה שלחני נא כי עלה השחר וכי גנב או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר דרך משחק בקוביא להטמין עצמו לפי שמפסיד ממון בשחוק ומתחייב בהקפה: **ומחצה** שלם לא החזיר. לא הזכיר לו פסוק ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה וויס לעמודים השר לקנטרו נתכוון: **מנא** ליה. פירוש יש לו לדקדק דבר זה מתוך מה אמרה מלבד קושיא זו: **הרי** כאן שבעים ואחד מנה. ולא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט: **ומנה** של קדש כפול היה. אבל שקלים של חול ושל קדש שוין היו וא"ת מכל מקום למנינהו במנין ולימא ל"ה מנים וחצי וכן בסמוך דקאמר שהרי כאן צ"ו מנים היה לו למנות במנה ולימא ארבעים ושמונה מנים והוי המנים טפי שלם י"ל דמשקל של מנה לא היה עדיין בימי משה ולא משתמיט קרא באורייתא דלכתוב מנה תדע דבפ"ק דכתובות (דף י:) גבי אלמנה אמרי' נקראת אלמנה על שם מנה דעתידי רבנן דמיתקני לה כתובה מנה ומי כתב קרא לעתיד ואמאי לא דייקי' כתובת אלמנה דאורייתא אלא ודאי לפי שלא היה מנה בימי משה: **והשקל** עשרים גרה. היינו מעין כדמתרגם כ' מעין סלע ותימה האמר סלע ד' דינר ושש מעה כסף דינר אלמא איכא כ"ד מעין בסלע ופרי"ת שתי פעמים הוסיפו על המשקל בימי יחזקאל היה שקל עשרים גרה הוסיפו שתות על מנה של קדש שבתחלה היה בו נ' סלעים עשאוהו של קדש ששים אבל על השקל לא הוסיפו ובימי חכמים חזרו והוסיפו על השקל שתות מלבד תוספת שבתחלה שהיה של עשרים ועשאוהו של כ"ד והשתא לפרי"ת כשנתוסף בימי יחזקאל נעשה מנה של קדש גדול יותר מכפלים משל חול דשל חול לעולם כ"ה סלעים והם עשו של קדש ס' סלעים ובימי חכמים כשהוסיפו על סלעים ממילא נתוסף מנה של קדש ושל חול וה"פ קרא דיחזקאל והשקל עשרים גרה כלומר מאותם שקלים שהיו בתחלה עשרים גרה יש במנה של עכשיו ששים אבל משקלים של עכשיו שנעשו כ"ד לית ביה אלא חמשים בשל קדש וכ"ה של חול: **עשרים** שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם. מה שלא מנה הכתוב בבת אחת ששים שקלים המנה וכן

לחלקו בענין זה יש לפרש לפי (דאמרת) שענייני משקלות היו במקדש משקל אחד היה במקדש של עשרים שקלים בה שוקלים שליש מנה של קדש אחר שנתוסף (של קדש) אחד משתות

דף ה ב

ומשקל אחד של כ"ה שיעור מנה של חול רביע מנה של קדש קודם שנתוסף קדש ומשקלו של ט"ו ושלתן מחזיקות שיעור מנה של קדש וכן מוכח התרגום דמתרגם וסלעא עשרין מעין תלתות מנה עשרין סלעין מנה דכספא עשרין וחמש סלעים רבעות מנה חמש ועשרה סלעים כולהון שיתין מנה רבא מנה דקודשא יהא לכוון ולפי פ"ב אין מתיישב כל כך תלתות מנה רבעות מנה במנה של קודש אחר שנתוסף ומנה דכספא כ"ה סלעים איירי במנה של חול ולא בשל חול אחר שנתוסף אלא במנה של חול מקמי דאיתוסף איירי וא"ת ומנא לן שהוסיף יחזקאל כלום דילמא מתחלה היה מנה של קדש סי' י"ל דמאת ככר של משה מוכיח דתחלתו של קדש לא היה אלא כחול: **תשעים** חמורים לובים. ע"ש (נחום ג) פוט ולובים היו בעזרתך ולובים וכושי' במצעדיו חמרא לובאה ר"פ במה בהמה (שבת דף נא:) פירש בערוך חמור מצרי ובירושלמי [גריס] גרים הבאים מפוט ולוב מהו להמתין ג' דורות: **תלמוד** לומר אך חלק. תימה תנא דידן דלית ליה הך דרשא מקצת סימן חייב מנא ליה ומתני' היא פ"ב (לקמן דף טז:) ולא מיסתבר דפליג אהא דפירקין ומיהו אי לא פליגי קשה דמייתי עלה דתנא כרב יהודה וכי קאמר מה"מ הוה ליה לאיתויי קרא דמתני': **והא** תנא פטר פטר נסיב לה לפרה. ואין לומר מ"מ איצטריך קרא דמתני' לפטור מקדושת פטר חמור וקרא דהכא לפטור מדין שור דפטור מן הבכורה דקתני במתני' משמע דלגמרי פטר לה לפרה מכלל דפטר פטר דילפי' מהדדי כדלקמן וא"ת נהי דשמעינן מפטר פטר פרה שילדה מין סוס דילמא ה"מ היכא דאשתני לדבר שאינו קדוש קדושת הגוף אבל כגון רחל שילדה מין עז דקדוש קדושת הגוף הוה אמינא דקדשא וי"ל דמסתבר לגמרי (משמע) דילפינן מהדדי קדושת דמים מקדושת הגוף כדאמר בסמוך וקשה דהא אמר אפילו קדושת הגוף מקדושת הגוף לא ילפי' דהא לשור וכשב ועז צריך קרא לכל חד וחד: **ורבי** יוסי הגלילי אם כן ליכתוב קרא אך בכור שור וכשב ועז. והא

דדרשינן מינה עד שיהא שור ובכורו שור אע"ג דאיצטריך לכדרי' יוסי בר
חנינא משום דכעין בכור שני ושלישי יש לנו לדרוש מן הראשון :

א

-

ו

דף

ומה הן באכילה. מה הוא מיושב יותר שלא דבר אלא בפרה שילדה מין
חמור ולא חמור (הילד פרה) : למה לי למיתני שהיוצא. לקמן דייק מינה
מי רגלים של חמור אסורין והכא דייק מדקתני שהיוצא שנותן טעם
לדבר הוה ליה למיתני והיוצא : ורבי שמעון נפקא מאת הגמל. הכא דריש
ר"ש את ובפי' קמא דמנחות (דף יא :) גבי לבונה אמר ר"ש את לא דריש
וצ"ל את לא דריש לההיא דרשא תדע מדלא מייתי עלה ההיא דשמעון
העמסוני כדמייתי הכא וא"ת דמשמע הכא מאן דדריש את אסר קלוט
כר"ש ורבי יוסי הגלילי דריש בפי' ארבעה וחמשה (ב"ק מא :) דדריש בעל
השור נקי מדמי ולדות ואת להנאת עורו ובפי' בהמה המקשה (חולין דף
ע :) שרי קלוט גבי בהמה שמת עוברת ואמר ר' יוסי הגלילי בטמאה טמא
בטהורה טהור דכתיב וכל הולך על כפיו מהלכי כפים טמא לך ופריך
קלוט במעי קלוטה ליטמא ש"מ פשיטא לי' לר' יוסי בטהורה טהור וי"ל
ניחא ליישב מילתיה דר' יוסי אפילו למ"ד קלוט שרי א"נ בראשו ורובו
דמי לאמו איירי דמודה ר' שמעון דשרי ויש לדקדק מהכא דהכי הלכתא
דלא דרשינן את דקיימא לן כרבנן דשרו קלוט כדמוכח פרק בהמה
המקשה (שם עה :) דאמר הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמותר
תרתיה תמיהי דכירי אינשי ש"מ קלוט שרי ואיכא לאוקמא בראשו ורובו
דמי לאמו אם כן נתיר קלוט מהא טעמא ואת יעמיד לאסור חלבו וגמל
נשנה מפני שסועה כמו שפן וארנבת כדאמר לקמן וה"נ נימא לר' יוסי
הגלילי אבל יש לדקדק מדאמר פרק בנות כותים (נדה דף לו.) נקטינן אין
קושי סותר בזיבה ואי משכחת תנא דאמר סותר ר' אליעזר היא והתם
(דף לה.) מפרש טעמא דר' אליעזר משום דדריש את ובכתובות פ' הנושא
(דף קג.) דאמר הזהרו בכבוד אמכם וקאמר אשת אב הואי ופריך אשת
אב נמי דאורייתא היא את אביך לרבות אשת אביך י"ל ניחא לי' ליישב
דברי רבי ככולי עלמא עוד נראה דאין זה ראיה מנדה דמה הוא זקוק
לומר אי משכחת תנא דאמר סותר ר' אליעזר היא הא איכא כל הני תנאי
דדרשי את : פירש. וא"ת לוקמא בכבוד אב ואם דמשווה כבודן לכבוד

המקום קידושין (דף ל:) ולעבור עליו בשני עשה (כדאמר תפילה ושיחה עשה) י"ל דמשמע ליה דומיא מורא של מקום וזה אי אפשר ורבי עקיבא מרבה תלמידי חכמים דתנן (אבות פ"ד מ"ב) מורא רבך כמורא שמים :

דף - ו - ב

הטמאים לאסור צירן ורוטבן. אי מהטמאים דריש קשה דבהעור והרוטב (חולין קכב:) מוקמינן ליה לעורו כבשרו ובת"כ לא דריש ליה גבי שרצים אלא גבי בהמה טמאה דכתי' טמאים הם לכם ומיהו ע"כ מהטמאים דשרצים דריש כדמוכח פ' העור והרוטב (שם קכ. ושם) בשמעתין דהמחה חלב וגמעו דמייתי על הך דרשא דהטמאים ופריך לכתוב רחמנא בשרצים וליתו הנך וליגמרו מיניה משמע דמינה דריש וצ"ל דמה"א יתירא דהטמא. דריש עורות שלהם כבשרם שלהן תדע דגבי בהמה דכתב טמא ולא כתב הטמא דריש בת"כ לאסור צירן ורוטבן ומיהו אכתי דריש מן הטמאים פרק העור והרוטב (שם קכו:) לאסור ביצת השרץ ולשם פ"ה ה' יתירא נדרשת לאסור צירו ורוטבו ולעורו כבשרו ולביצת השרץ: **לאסור** צירן ורוטבן. משמע הכא דציר דאורייתא מדפריך מינה מאי שנא חלב מציר ש"מ דרשה גמורה היא ובפרק העור והרוטב (שם קכ.) נמי אמר צריכי וקשה דבפרק אין מעמידין (ע"ז מ.) גבי דג טמא מפליג בין מטבל בצירו לגופו ופרק גיד הנשה (חולין צט:) א"ר יהודה ציר דגים רביעית בסאתים ופריך והא א"ר יהודה מין במינו לא בטיל שאני ציר דזיעה בעלמא הוא משמע שהוא מדרבנן וי"ל ציר דגים דרבנן ציר שרצים דאורייתא ואע"ג דבתורת כהנים נמי דרשי' שקץ הוא לכם גבי דגים אסמכתא בעלמא הוא וא"ת בפרק כל הבשר (חולין קיב:) גבי רב מרי דאמלח בשר שחוטה בהדי טריפה ואסר ליה רבא מהטמאים ופריך ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא היכי פריך מדג לבשר וי"ל דקים ליה דאסור ציר מדרבנן ובמס' תרומות (פ"י מ"ח) נמי תנן ובפי' גיד הנשה (חולין צט:) מייתי לה דג טמא צירו אסור ש"מ הא דשרינן לה משום דלא בלעו ומה שכתוב בספרים ש"מ ציר מותר לא גרס ליה וקצת תימה כיון דצריך קרא בשרץ ובבהמה טמאה ודגים דליכא קרא לא אסר מדאורייתא היכי מייתי רבא ראייה התם מהטמאים לאסור ציר טריפה: **רוטב** וקיפה שלהן. וא"ת תיפוק ל"י ממשרת ליתן טעם כעיקר מכאן אתה

דן לכל איסורין שבתורה פסחים (ד' מד.) י"ל עיקר קרא לצירן ואורחא דהש"ס בהכי והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ועיקר קרא לזקן ואינו לפי כבודו (ב"מ ד' ל ברכות ד' יט:) ובפ"ק דחגיגה (דף ד.) נמי אמר רגלים פרט לבעלי קבין ואמר פרט לחגר וסומא ולא עיקר קרא לבעלי קבין דמפעמים דריש ליה התם. ומיהו כאן אין צריך לומר כך דאיצטריך לרוטב וקיפה לאשמועי' דהוי כממש אם המחיה השרץ דהוי כשתיה ואינו בכלל אכילה ואכילה כתיב בהון קמ"ל בכלל אכילתו והתם (חולין קכ.) מייתי לה גבי המחיה חלב חמץ ונבלת עוף טהור וגמעו מיהו קשה דמשמע הכא דאיצטריך לציר לאשמועינן דחשיב כגוף השרץ דפריך מינה אחלב דיתסר כמו ציר וצ"ל דשקולים הן ומיהו מציר לחודיה לא הוה שמעינן דליהוי שתיה כאכילה דהוה מצי לאוקמא כשהקפהו ואכלו: **קיפה** שלהן. בפי העור והרוטב (חולין קכ.) אמר מאי קיפה פרמא ופריך הוא עצמו לטמא טומאת אוכלים אלא מאי קיפה תבלין אבל הכא יכול לקרות בין פרמא בין תבלין דלא אתא לאשמועינן אלא שתיהן כאכילה וכן משמע בפ"ה שפירש רסוקי בשר וקפלוט שבשולי קדירה:

א

-

ז

דף

שמע מינה לאכילה נמי בעי ר"ש ראשו ורובו. דמשמע שאין בו כי אם שני חלוקין מדלא קתני חלוק שלישי ולימא אם יש בו מקצת סימנין מותר באכילה והדר ליתני ואם ראשו ורובו דומה לאמו חייב בבכורה והשתא רישא וסיפא רבותא קמשמע לן דרישא קתני שילדה מין טמאה דאסור אף באכילה וסיפא דקתני ראשו ורובו דומים לאמו חייב אף בבכורה: **זה** אי אתה אוכל. גמל ושפן כתיבי בקרא אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד לאו בסימני טהרה איירי דממעלה גרה וממפריסי הפרסה אלא בדמי למקצת סימנין לאמו ביד וברגל ובצמרו (ולד) סימני טהרה בעי: **עד** שיהא אביו ואמו כבשה. מדכתיב כבשים ועזים ולא כתיב כבש ועז דרש ר' יהושע ור' אליעזר מדכתיב שה שה תרי זימני והשתא דרשות דר' יהושע לאסור לאו הוא דר"א להתיר ולשון לא בא הכתוב דאמר ר"א מגומגם קצת דמשמע הלשון דמקרא זה שדרש ר' יהושע טמא שנולד מן טהור ועיבורו מן הטהור אמר ר"א דבא להוסיף על המותר ולהתיר טמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ויש לפרש לא בא הכתוב כמו לא

באתה התורה עוד י"ל דברי רבי אליעזר וה"פ משה שה נפקא לן עיבורו מן הטהור לכך אייתר זה להוסיף על המותר ועיבורו מן הטמא: **חוץ** מדברי אליעזר ומחלוקתו. הא דלא קאמר חוץ מן הדולפנין שפרים ורבים מבני אדם כדאמר לקמן לא קשה מידי דלא איירי רבי יהושע בן לוי אלא בבהמה וחיה ולא בבני אדם והנהו בני ימא נינהו: **ופליג** עליה בחדא. מה שיוכל לדחות דחי כן משום דבמסקנא לאכילה פשטינן נמי דבעי ר"ש ראשו ורובו: **והא** איפכא שמעינן להו ולד טריפה. למ"ד טריפה יולדת ניחא דפליגי בזה וזה גורם אלא למ"ד אינה יולדת מוקמי פלוגתא פרק אלו טריפות (חולין נח.). בעובר ירך אמו ונתעברה ולבסוף נטרפה ומיהו אשכחן בעלמא דר' אליעזר סבר זה וזה גורם אסור ורבנן סברי מותר גבי שאור חולין ותרומה ושלהי כל הצלמים (ע"ז מט.). גבי נטל ממנה עצים אלא לרבי יהושע אייתיה ואע"ג דלאו דברי הכל הוא ומה שמזכיר כאן זה וזה גורם ופר אותנו ואת בנו (חולין עט:) נקט לישנא דחוששין לזרע האב משום דהכא איירי בדבר הבא מהיתר ואיסור [שייך שפיר] זה וזה גורם ומיהו קשה כיון דאין חוששין לזרע האב מאיזה טעם תחשב ולד טריפה זה וזה גורם לא יחשב שאור גורם וליתסר:

ב

-

ז

דף

תניתוה היוצא מן הטמא טמא. הא דמשמע לסימן נקטיה לא קשה מידי כדפרישי לעיל (דף ו. ד"ה למה): הגזין וצרעין גרסינן ולא גרסינן חגבים שזה עוף כמו גזי דכלתא דנדה (דף יז.). לפי ר"ת: **עור** הבא נגד פניו של חמור. פ"י כדלעיל: **מאי** לאו בין הוא ואמו מתה. פי אלמא לא הוי העור לא מן הולד ולא מן האם אלא הזרע שנתקדש: **לא** בין הוא חי ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה. שהעור בא בין שניהם מן האם ומן הולד ולפיכך טהור עד שימותו שניהם ובקונטרס פירש כך בין הוא ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה [אבל] אמו חיה לעולם בעינן וכמו שפיר' נראה דמדנקט רב חסדא בין הוא מת ואמו מתה משמע דאין לו סייעתא אלא מהא דמטהרינן בשניהם מתים אבל אם האחד חי אין כאן סייעתא: **דג** טהור שבלע דג טמא אסור באכילה. תימה במסכת אהלות (פ"א מ"ז) תנו כלב שאכל בשר המת כמה תשהה במעיו שלשה ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אלמא חשיב עכול והכא נמי לישתרי ולא

מסתבר לחלק בין בשר המת לשאר דברים דשלשה ימים דכלב משמע בכל דבר דמדמייתי עלה במסכת שבת פרק השואל (דף קנה:): יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטות לפיכך משהה אכילתו במעיו שלשה ימים ויש לחלק בין איסור לטומאה ויש רוצים להתיר מתוך משנה זו חטה שנמצאת בפסח במעי תרנגולת ולפי מה שחלקתי בין איסור לטומאה אין זה ראייה עוד פירש ר"ת דשמא יש להחמיר כר' יהודה בן בתירה דבעי מעת לעת ואם באנו לומר דאין חילוק בין איסור לטומאה צ"ל דשמעתא אתיא בלא שהה כדי עיכול וא"ת אי לא שהה כדי עיכול היכי פריך בגמ' כי חזינא דבלע נימא האי איעכל והאי אשרוצי אשריץ י"ל פעם ממהר להתעכל קודם ולא הוי ככלב דלעולם גי' ימים: **רוב** דגים במינם משריצים. הלכתא כרב אשי דהוא בתראה ויש להתיר אותן דגים שקורין מרני"ש הנמצא תוך דג בלינ"א ואע"ג דלא חזינן דבלע ואין להקשות ממתני' דשריא דג טמא שבלע דג טהור לרב ששת דאסר מי רגלים של חמור דאפי' ללישנא בתרא דרב ששת דאסר אף של סוסים וגמל לא דמי חדא דמתני' לא איירי אלא נמצא תוכו דג טהור ואפילו יצאו הכא פשיטא דדגים עייל דגים נפיק אבל מים שהבהמה שותה לחלוחית הגוף מתערב עמהם ובת"כ תני גבי דגים תאכלו לרבות הטהור שבמעי טמא יכול אף הטמא שבמעי טהור ת"ל אותם מה ראית לומר בבהמה שבמעי טמא ושבמעי טהור (מטמא שבמעי הטהור טהור) ובדגים אינו כן לפי שאין גדוליו ואין ראייה משם לאסור דג טמא שבלע דג טהור אחר שיצא משום דנקט שבמעי הטמא דלאו דוקא אלא משום טמא שבמעי טהור דדילמא ההיא דשרינן ביצא לחוץ משום דחשיב עיכול: דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים. בע"ז פרק אין מעמידין (דף מ.) מפרש תרוייהו מטילי ביצים ניהו זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים:

א

-

ח

דף

הדולפנין פרין ורבין מבני אדם. כן גירסת הקונטרס וכן מוכח בתוספתא [פ"א] יולדין ומגדלין מבני אדם: **אימר** יצתה רובה וחזרה. מכאן מתירין לקנות ביצים בליל שני של יו"ט של גליות חוץ משני ימים טובים של ראש השנה לפי שקדושה אחת הן: **תרנגולת** כ"א יום כנגדה באילן לוז. פי'

הקונטרס קורדל"א שגדלים בו אגוזים קטנים וריב"א מפרש שקדים שקורין אמנדליי"ד דבטנים ושקדים (בראשית מג) מתרגם ירושלמי לוזים מקל שקד (ירמיה א) מתרגם חוטרא דלוזא וי"מ מקל שקד אחד לכ"א אף מי"ז בתמוז לתשעה באב כן וינאץ השקד (קהלת יב) מתרגם שיגדא ויגמל שקדים (במדבר יז) [מתרגם] וכפית שגדין עוד אמרינן וינאץ השקד זה לוז של שדרה ממנה עתידים מתים להחיות לעתיד לבא לוז תרגום של שקד (ויקרא רבה): **באילן** תות. אין ראייה מכאן שמברכין עליהן בורא פרי העץ דהכי אמרינן באילן דגן דאתיא כמ"ד (ברכות דף מ.) עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה היתה אלמא קרי לתבואה אילן ולא מברכין בהם פרי העץ ומיהו תותים הגדלים באילן מברכין פרי העץ אבל לא אתותי שדה דאי שקלת לפירא לא הדר גווזא ומפיק ואין מברכין פרי העץ אלא כי הדר גווזא ומפיק: **ברדלס**. פ"ה אפא ופ"ק דסנהדרין (דף טו): פ"ה פוטוי"ש וסוף פ"ק דב"ק (דף טז). [אמרינן] ברדלס [זו] אפא ואמרינן צבוע זה אפא וגיא הצבועים (ש"א יג) מתרגם מישר אפעיא מיהו ברדלס דהכא משמעו דהוא כעין פוטוי"ש ויולד לשלש שנים מדשינה אפעא לשבעים שנה ובי מיני ברדלס הן: **הקוף** והקיפוף. מין חיה הוא מדחשיב להו בהדי פיל ואמר פ' הרואה (ברכות דף נז): כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקיפוף ופ' המפלת (נדה דף כג). אמרינן ל"א ר"מ אומר הואיל ועיניהם הולכים לפניהם כשל אדם והוא כוס וינשוף (ויקרא יא) מתרגם קריא וקפופא ויש קפוף אחר מין עוף פרק אלו טריפות (חולין דף סג). אמר תנשמת באות שבעופות ואמר באות שבעופות קפוף ויש גרס קיפוד בדל"ת ע"ד וירשוה קאת וקיפוד (ישעיה לד) ואי גרס קיפוף ותרי גווני קיפוף יש בעופות א"כ כי מפרש באות שבעופות קפוף והיכי ידענא בהו אי איירי בינשוף או בתנשמת: **בנות** שוח. על משנה דשביעית שלהן בשניה (שביעית פ"ה מ"א) פ"י בירושלמי בכל שנה חונטין בה פירות ופירות שחונטין בשנה אחת אין נגמרין עד שלש שנים ולא כפ"י ר"ח שפירש גבי ל' אילנות לא מפקין בכל שתא אלא עשרים מנייהו כגון בנות שוח לג' שנים ופ"ק דע"ז (דף יד). גרס מוכססים בנות שוח מין אחד וכן שמו וקשה במסכת דמאי (פ"א מ"א) תנן הקלין שבדמאי לא נחשדו עמי הארץ עליהן משמע דלאו פירי חשוב נינהו ופ"ק דמסכת ע"ז (דף יד). מפרש תאיני חירותא ופרק ג' דנדרים (דף כז). בנות שבע ותאנים לבנים שני מינין דאמר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוך כלכלה הייתי אומר תאנים לבנות ושחורות אסורות בנות שבע מותרות ונראה בנות שוח ושבע מיני תאנים הן אלא שבנות שוח רעות כדמשמע במתני' דהקלין שבדמאי ובהיא דשביעית כסבור שאין שביעית נוהג בהן ובנות שבע

יפות כדמשמע בשביעית (פ"ה) ובנדריים (דף כז.) ומסתמא אדם מן היפות
אכל ונקראו . שבע מן שבעת ימי אבלות ושוח שגרמו שוחה ותולין
הקלקלה במקולקל : ומאי נינהו חמור מחתול. דחתול לני"ב יום ותימה
למ"ד כלב מין חיה כדאיתא במסכת ביצה (דף כה :) שלשה עזין הן כלב
[בחיות] לנקוט חמור מכלב דמקולקל טפי שהכלב לני יום י"ל מנין זה
מכוון טפי דהוי שנים :

דף - ח - ב

אחד לשלש ומאי נינהו עז מחתול. הכא ניחא טפי למנקט עז מכלב למ"ד
(כלאים פ"ח מ"ו) מין חיה לפי שהחשבון שלהן מכוון טפי אחד לשלש
אלא ניחא ליה למיפרך ככולי עלמא :

דף - ט - א

בי בליעי. פ"ה מי אוקיינוס שבולעות כל מימות שבעולם ופולטות אותן
דרך תהום דכתיב והים איננו מלא וקשה דבסמוך קאמר שדינהו בתיגרא
שם כלי ושוב היאך יורדין לתהום ואי מפרש גומא או חריץ ניחא ויתכן
מי בליעי שם מקום מדאמר שם בי בליעי אית ביה תלתא צלמי חד מטי
ידיי ארישיה חד אליביה בתרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה : מאן תנא
א"ר ירמיה דלא כר' יוסי הגלילי. פ"ה מאן תנא דאמרינן שילדה שני
זכרים אינו נותן אלא חד טלה לכהן וקשה לפי דהכא אפי' ר"י הגלילי
מודה מדלא קתני במתניתין ויצאו שני ראשיהן כאחד כדקתני בפרק שני
(לקמן יז.) וכיון דלא ראינו שיצאו בבת אחת מספק לא אמרי' בבת אחת
יצאו אפי' לר"י הגלילי דלא שכיחא וצריך לפרש דנהי דמספק מודה ר'
יוסי הגלילי דאין נותן לכהן אלא חד טלה מ"מ בספק מועט טוב להחמיר
בדבר ולהפריש טלה שני לעצמו : אמר רב (אשי) מין במינו אינו חוצץ.
תימה בפי בהמה המקשה (חולין ע.) בעי כרכתו אחותו והוציאתו מהו י"ל

הכא מקצת פנוי איכא למימר טפי במינו אינו חוצץ אי נמי אחותו הויה אינו מינו טפי מאחיו עוד יש לומר דוקא משום דהוציא אתו שסייעה אחותו בהוצאתו הוא דמספקא לן דדילמא הויה חציצה אבל אם לא סייעה להוציאו פשיטא דלא הויה חציצה וא"ת [לאביי] דמוקי מתני' כר' יוסי הגלילי דאפשר לצמצם ואפ"ה אינו נותן כי אם טלה אחד לכהן משום דכתיב הזכרים אמאי לא אמר כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו ולא קדוש לא זה ולא זה וי"ל דלא מסתבר למימר הכי אלא בדבר התלוי במעשה כההוא דקדש שתי אחיות ותודה שנשחטה על שמונים חלות אבל קדושה הבאה מאליה לא אמר הכי ואע"ג דשייך למימר הי מינייהו מייתית הי מינייהו מפקת ואם תאמר מדקאמר נהי דא"א לצמצם חציצה מיהא איכא משמע דה"ק נהי דא"א לצמצם ודין הוא שיקדש האחד לרבנן חציצה מיהא איכא ולא היה לו להיות קדוש משמע דאי הוה אפשר לצמצם היה אז קשה לן היאך קדוש בלא טעם חציצה ומה קשה והא (פריד) [פרישית] דלא אמר כל שאינו [כו'] בבת אחת כו' אלא בדבר התלוי בדבור וי"ל דה"פ נהי דא"א לצמצם ולהכי ניחא לרבנן שאין שתיהן קדושין מטעם הזכרים כמו לרבי יוסי הגלילי דלא אפשר למידרש להו הזכרים כיון דסבירא להו אי אפשר מכל מקום ליהוי חציצה : **זכר** ונקבה מפריש טלה לעצמו. וא"ת לר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם אם יצאו שניהם בבת אחת אין הזכר קדוש לפי מה שפ"י לעיל נקבה חוצצת ועוד תנן לקמן בפ' שני (דף יז :) זכר ונקבה אין לכהן כלום משמע דקאי איצאו ב' ראשיהן כאחת דרישא שהנקבה מבטלת בכורת זכר שגם היא פטרה בכורת רחם וא"כ סמוך מיעוט דבבת אחת למחצה דנקבות קודמות והוה להו זכרים קודמים מיעוטא וי"ל כדפריך לעיל בספק מועט החמירו להפריש טלה לעצמו : **שתי** חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן. הכא ניחא דאצטריך לאשמועינן אין פודה וחוזר ופודה כל זמן שלא ניתן ליד כהן כדפריך לעיל בפירקא (דף ד :) אבל לקמן פ"ב דקתני כי האי גוונא גבי בכורות בהמה טהורה ליכא למימר הכי י"ל קמ"ל לא תלינן להעמיד הממון בחזקת בעלים שהאחת טנפה ונמוח הוולד ואחת ילדה שני זכרים ומיהו לקמן פרק יש בכור (דף מח :) קתני כה"ג גבי נשים ליכא למימר הכי שכל אחת יודעת בעצמה מה שילדה וי"ל אגב דתנייה הכא תנייה התם א"נ ניחא ליה לפרש כל גווני ואע"ג דלא צריכי כדקתני זכר ונקבה נותן אחד לכהן דלא צריכא כלל : **שני** זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן. לכאורה מפריש טלה אחד מספק לעצמו וכן מוכח לקמן פרק שני (דף יח :) דגבי שני זכרים ונקבה אחד לו

ואחד לכהן (דמוכת) משום דקדושת בכור חלה על שתיהם וכן פי' בקונטרס מפריש עוד טלה והוא לעצמו:

דף ט - ב

לאפקועי לאיסורא מיניה. דלפוטרו ממצות עריפה לא היה צריך להפריש מספק כמו שאין נותן לכהן מספק כמו כן אינו עורפו מספק: **ותנן** רבי יהודה אומר במזיד קידש. משמע הכא דמקודשת בגבולין קודם שיגיע לירושלים והא דאמר בסוף פ' חלק (סנהדרין קיב:) בגבולין דברי הכל פטורין מן החלה לאו משום דחשיב ממון גבוה לכולי עלמא בגבולין אלא משום דלא קרינן ביה עריסותיכם כיון דאסור באכילה וכן עיר הנדחת לאו שללה הוא כדאמר התם בהשוכר את הפועלים (ב"מ צ.) נמי פטר ר"י מחסימה מעשר חוץ לחומה לאו משום דחשיב ממון גבוה חוץ לחומה אלא משום דבעינן דישוי הראוי לו כדממעטינן הקדש ממעילה: **מכל** האוכל אשר יאכל אוכל שיכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל. וא"ת פרק כסוי הדם (חולין פה.) פטרינן עוף טמא מכסוי לרבי שמעון גבי שחיטה שאינה ראויה מדכתיב ציד חיה או עוף אשר יאכל וגו' והא אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים הוא יש לומר התם חיה או עוף כתיב משמע דאתא למעוטי מינים טמאים שאין נאכלין לישראל ואף על גב שיכול להאכילן לאחרים אבל הכא מכל האוכל אשר יאכל משמע שפיר למעוטי שאין נאכל לאחרים:

דף י - א

מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה כו'. תימה דבפרק כל שעה (פסחים כד:) דריש איסי בן יהודה איסור באכילה מהכא ואיסור הנאה יליף מק"ו דערלה והשתא במאי פליגי וי"ל קסבר תנא דהתם כיון דמצי לקיומי תרוייהו הגזרה שוה וק"ו מקיימי ומיהו קשה דבכמה מקומות

אתיא ג"ש ומפקינן מק"ו כדאמר בכמה דוכתי שיכול ועושה ק"ו והדר תלמוד לומר אלמא אתיא גזרה שוה ומפקינן מקל וחומר ופירש ר"ת קרא איירי במידי דאסור בהנאה כגון קדשים שיצאו חוץ למחיצתן דדריש בפרק בהמה המקשה (חולין סח.) מבשר בשדה כיון שיצא חוץ למחיצה נאסר ואע"ג דפשטיה דקרא בהיתר הנאה כדכתיב לכלב תשליכון אותו קסבר תנא דהתם להכי אהני ק"ו דילפינן מקדשים דאיירי בהו נמי קרא ותנא דהכא סבר מטריפה דשריא בהנאה ילפינן כפשטה ולית ליה קל וחומר דהכי נמי מאן דדריש איסור הנאה מגי לא תבשל לית ליה קל וחומר (וא"ת מאן דדריש ליה מקודש אית ליה ק"ו) תיפוק ליה איסור הנאה מכל בקודש באש תשרף כדילפינן מיניה פרק כל שעה (פסחים כד.) פסולי קדשים י"ל עם קדש ואנשי קדש מענין אחד ודמו אהדדי א"נ דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים כדאמר פרק כיסוי הדם (חולין פה.): נבלת בהמה טמאה בכל מקום ונבלת עוף טהור בכפרים צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר. והחלב לא גרסינן דליכא למימר דאין צריך הכשר דאי בחלב נבלה הא אינה מטמאה טומאה חמורה דכתיב (ויקרא ז) יעשה לכל מלאכה ואמאי לא נבעי הכשר ואי בשחוטה הרי שנינו בפרק העור והרוטב (חולין קכח.) חזר רבי עקיבא להיות שונה כרבי יהודה דהכשר שחיטה לא מהניא לחלב משום דאכתי לאו אוכל הוא דהא בכפרים לאו בר אכילה היא עד דחשיב עליה ובמסכת טהרות לא גרסינן ליה עכ"ל"ה לפי שיש פ"י שאין כתב בהן ושמא מאחרים הוגה ואע"ג דרב פפא מוקי התם בהעור והרוטב (שם) פלוגתא דתנאי בהיתר מחשבה מ"מ מסתבר דהכי סתם משנה דמסכת טהרות סברה כי חזרה ובסיפא גרסינן לה שפיר החלב בשווקים אין צריך לא מחשבה ולא הכשר ובחלב שחוטה אמרינן וכן פירש הקונטרס: **ונבלת** עוף טהור בכפרים. פירש הקונטרס עניים הם ואין רגילין לאכול עופות ונראה לפרש טעם אחר בשווקין יש אוכלין מרובים וקונין כל דבר בכפרים אוכלים מועטין ולא זבני אלא מידי מעליא: **נבלת** בהמה טהורה בכל מקום. מה שיש חילוק בין טמאה לטהורה ואע"ג דתרוייהו לא מזבין אלא לעובד כוכבים וחפצים הם בחזיר יותר כדאמרינן התם חולין (ד' יז.) ובתים מלאים כל טוב (כותלי) [קדלי] דחזירי ואמריי במגילה (דף יג.) וישנה לטוב כתלי דחזירי מכ"מ מה שהיא טהורה משוי אוכל בראויה מעט הואיל וכשאינה נבילה אוכל גמור הוא לישראל ומהאי טעמא מהני לרבי שמעון בגמל וארנבת שפן וחזיר סימני טהרה לשוויי אוכל כדאמר בסמוך ובקונט' נמי פירש כאן נבלת בהמה טמאה כ"מ שהיא סתמא לאו לאכילה קיימא דמאיסה ועוד יש עליה שני דחויין אחד שלא נשחטה ועוד

דטמאה היא וגבי נבלת בהמה טהורה פירש סתמא לאכילת עובד כוכבים
דלא מאיסה ועוד לגבי ישראל אין בהן אלא דחוי אחד הילכך אינה
צריכה מחשבה: **והחלב** בשווקים. פ"ה רגילים לאכול עופות ושומן
משמע שר"ל דכל שומן קרוי חלב ולא מיירי דוקא מחלב האסור כגון
תותב קרום ונקלף (חולין דף מט:):

דף - ב

שהשוחט עורב להתלמד דמו מכשיר. פירש הקונטי אם נפל על הזרעים
וכ"ש אם שחטו שחיטה גמורה דמו מכשיר אפילו לגופיה דשחיטתו
מחשבתו ואם נחרו ולא שחטו תו לא פליג ר' אליעזר דודאי לעלמא
מכשיר דמו ולא לגופיה דאיהו גופיה לא מקבל טומאה בלא מחשבה
עכל"ה ותימה פירש דדם נחירה מכשיר לעלמא דמה טעם יכשיר כיון
דלא הוי דם שחיטה ודם חללים לא שייך בבהמה אלא באדם: **שאני** עורב
הואיל ויש בו סימני טהרה. הוא הדין כ"ד. עופות חוץ מנשר כדמוכח
פרק אלו טרפות (חולין סא:): **מאי** איריא להתלמד אפ"י להתעסק. פירוש
ואפ"י נחרו נמי דלהתעסק נמי לאו שחיטה היא וכנחרו דמי ואע"ג דאז
לא היה הוכשר בדם שחיטה מ"מ פריך כיון דלא אתי לאשמועינן דדם
שחיטה מכשיר דהא כבר אשמועינן ולא בא לאשמועינן אלא דאין צריך
מהשבה הואיל ויש בו סימני טהרה זה היה יכול לאשמועינן בלא
שחיטה:

דף - יא

אמר רבא אף אנן נמי תנינא גדול וקטן. יש ספרים דגרסי תנינא וקושיא
היא זו: **והלכתא** ברגיא. בבא לימלך מוקמי ליה שמורים לפדותו בשה
שוה שלשה זוזים רגיל הכא אבל בעצמו אפילו בפטרוזא בת דנקא ואם
אין לו שה לפדותו פודה בשויו ואפ"י בשלקי וכד פריק ליה מברך על פדיון

דמשמע ליה דאיירי בגדל ברשות עובד כוכבים אבל סוגיא דמנחות (דף סו:) מוכח דפליגי אפי' בגדל ברשות עובד כוכבים וי"ל דניחא ליה לשנויי דהכא ככולי עלמא ומיהו קשה דאפילו הניא ליה מירוח דעובד כוכבים פוטר מ"מ חייב לעשר מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין י"ל משמע ליה מדקאמר והן שלו אלמא לית ליה גזירה דבעלי כיסין דא"כ היה חייב ליתנו לכהן ואמאי מעשרן והן שלו וקשיא ראשונה נמי מתרצא בהכי דדייק דקסבר מירוח העובד כוכבים פוטר מדקאמר והן שלו דאי אינו פוטר אמאי מעשרן והן שלו לתנינהו לכהן ומיהו קשה ליתני ואע"ג דאינו פוטר לא מחייב למיתב לכהן דא"ל קאתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעוויי דינא בהדיה ולמאן דאית ליה נמי גזירה בעלי כיסין דהיינו מאן דאית ליה מירוח העובד כוכבים פוטר לא מיסתבר. למחייב ליתן לכהן טפי ממאן דאית ליה אינו פוטר ודמשמע בסמוך בשמעתין דודאי חייב למיתב לכהן דאמר אצל עובד כוכבים הרי הוא כפירותיו ומשמע דאי ודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבינהו לכהן היינו ודאי כפי המסקנא דמסקינן כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר: **דמרחינהו** ישראל ברשות עובד כוכבים. פירש הקונטרס ישראל אריס של עובד כוכבים וקשה לפירושו אי בחלק עובד כוכבים היינו מריחת עובד כוכבים אי בחלק ישראל אין זה לוקח טבלים ונראה לפרש מרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים אחר שלקחן ישראל והכי קא אמר הלוקח טבלין מן העובד כוכבים והן עכשיו ממורחין: **מעשרן** דאין קנין. תימה אפי' יש קנין חייב לעשרן מדרבנן כדמוכח בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) בשמעתא דר"ש שזורי גבי לך קח מן העובד כוכבים ועשר עליו וכי תימא שרוצה למצוא חיוב דאורייתא לרביתא דאפי' הכי דחייב לעשר דאורייתא והא ממה נפשך לקוח פטור מדאורייתא כדמוכח פרק הפועלים (ב"מ דף פח:) מיהו לפירוש ר"ת דמפרש דהיינו דוקא לוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח ומרחו חייב ניחא ועוד י"ל אפילו מפטר לוקח קודם מירוח מדאורייתא מ"מ הוי רבותא ממה שהן שלו אע"פ שאין קנין ואין טעם לפטור מטעם הפקעה דחמור איסוריה טפי כדמוכח בהקומץ רבה (מנחות לא.) ממה דפריך ולימא ליה לך קח מן העובד כוכבים [ומשני] דקא סבר אין קנין והוה ליה מן החיוב על הפטור אע"ג דלקוח דרבנן: **הרי הן בחזקתן** למעשר ולשביעית. משמע מכאן דסתם עם הארץ חשודין על השביעית וכן פרק לולב הגזול (סוכה לט.) אין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ ופ"ק דחולין (דף ו.) ואם אמר עשה לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית וקשה מההיא דמשאלת אשת חבר לאשת עם הארץ ומשאלת אשה לחבירתה

החשודה על שביעית משמע דסתמא לא חשידי ובכתובות (דף כד.) פירשתי: הא חלפינהו ודאי בעי למיתננהו לכהן. ואע"ג דשמעינן לרבי שמעון מירוח העובד כוכבים פוטר מכל מקום חייב משום גזירה בעלי כיסין כדפרישית לעיל: **טבלים** שאתה לוקח מן העובד כוכבים. משמע הכא דלוקח חייב מדאורייתא מדאיצטריך קרא לפטור תרומת מעשר והקשה ר"ת מדקאמרינן פ' הפועלים (ב"מ פח: ושם) תבואת זרעך ולא לוקח ותירץ לוקח קודם מירוח חייב מדאורייתא והא דאמרי' פ' ר' ישמעאל (מנחות סו:): תורמין משל עובדי כוכבים על של כותיים ומשל כל על של כל (אלמא) מירוח העובד כוכבים אינו פוטר לא בלוקח מן העובד כוכבים איירי דלוקח ממורח אפי' מישראל פטור דאורייתא אלא בעובד כוכבים התורם משלו על של ישראל איירי כדתנן (תרומות פ"ג מ"ט) העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה ופרק בכל מערבין (ערובין לז:): גבי לוקח יין מבין הכותים אמר כי לית ליה ברירה בדאורייתא יש לפרש תרומת דגן תירוש ויצהר קרי דאורייתא ואפילו מפטר כל לוקח ניחא נמי סוגיא דשמעתין לוקח טבלים מן העובד כוכבים איירי בעובד כוכבים המעשר פירותיו ונתן ללוי לא מיחייב לוי למיתב תרומת מעשר לכהן ומעשר דאורייתא היא אי אין קנין ומירוח העובד כוכבים אינו פוטר ואי למ"ד מירוח העובד כוכבים פוטר אפשר שהקדימו בשבילים ומתקיים שפיר טעמא דלעיל (מכח) דא"ל אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעווי דינא בהדיה כלומר כמו שהמעשר שהעובד כוכבים מפריש ונותן ללוי דאין הלוי חייב ליתן ממנו תרומה לכהן כך כשקונה לוי טבלים מן העובד כוכבים להפריש מעשר אינו חייב לתת ממנו תרומת מעשר לכהן אלא מפרישו והוא שלו דא"ל אתינא כו' דאי לאו הכי אע"ג דלוקח פטור מדאורייתא מ"מ היה חייב ליתן לכהן מדרבנן וההיא דהקומץ רבה (מנחות לא.) משמע כפירוש רבינו תם דפריך ולימא ליה קח מן העובד כוכבים ועשר עליו ומשני קסבר אין קנין והוה ליה מן החיוב על הפטור ומדקרי ליה חיוב משמע מדאורייתא ויש לומר לגבי דבר המעורב ברוב חולין הוי כמו חיוב על הפטור תדע דה"נ קאמר התם ולימא ליה קח מן השוק ועשר עליו קסבר רוב עם הארץ אין מעשרין הן והוה ליה מן החיוב על הפטור משמע אי אין מעשרין הוה ליה מן החיוב על הפטור ואמאי והא דמאי דרבנן ואם טבל מעורב בחולין דרבנן אם

הוא מעורב ברוב אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו קרי ליה חיוב על פטור ועוד דכי משני קסבר אין קנין אבתר דקנה מן הממורח מן העובד כוכבים דרוב עמי הארץ מעשרים הן לא שייך אלא אחר מירוח ואין לתמוה לאחר סוגיא דמנחות מנא לן להש"ס דפליגי במירוח העובד כוכבים פוטר דלמא ביש קנין ואין קנין פליגי י"ל א"כ קשה דר"מ דמדקאמר ר"מ תורמין משל כל על של כל א"כ קסבר . אין קנין ובפ"ק דע"ז (דף כא.) דאמרי' יש קנין גבי אין משכירין להם שדות משום דמפקע להו ממעשר והא דמוקי ירושלמי ביש קנין ואין קנין לטעם דלא מפרש טעמא דמתניתין דע"ז משום הפקעת מעשר ועוד יש לדקדק מרבי יהודה דאמר במנחות (דף סו:) תורמין משל כל על של כל ופי' המקבל (ב"מ דף קא.) קסבר יש קנין לפירוש ר"ת בההיא דהמקבל שדה אבותיו מן העובד כוכבים וההיא דע"ז יש לפרש הפקעה בע"א: **רבי אליעזר** ... מתיר בכלאים. ר' אלעזר גרסינן ולא גרסינן רבי אליעזר וכן מוכח במרובה (ב"ק דף עח.) דאמר ר' אלעזר דמתיר בכלאים מפני שהוא שה דאינו אלא להוציא כלאים למאי הלכתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ודלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כבשים ושה עזים נפקא וכל שכן דלא כר' אליעזר דשרי לעיל בפירקין אלמא דרבי אליעזר פליג על רבי אלעזר ור' אליעזר בר פלוגתיה דרבי יהושע: **קא** משמע לן תחת תחת משלמים גמר. וא"ת למה לי בבכור עד שיהא הוא שור ובכורו שור נילף העברה העברה ממעשר וי"ל משום דכתיב אך לחייב מקצת סימנין דומין לאמו לכך צריך למעט נדמה בהאי קרא דנשמע מינה אמאי קאי אך ומיהו לההוא תנא דממעט לעיל נדמה מפטר חמור תרי זמני וגלי לן בקדושת דמים וה"ה לקדושת הגוף לפי טעם זה לא הוה מצי למדרש מקצת סימנים מאך ושמא נפקא ליה מקרא אחרינא: **מה** צבי ואיל אין פודין וכו'. עוד יש דרשא בפ' שני (לקמן דף טו.) מצבי ואיל דפטר להו ממתנות ואי לאו מיעוטא דקרא הוה שרי חלבו ופטר להו מאותו ואת בנו וא"ת היכי עבדינן כל הנך דרשות דפרק כל פסולי (לקמן דף לג.) אמר תלתא צבי ואיל כתיבי ומייתי כל חד למילתיה ולא דרשינן מינייהו הך דרשות כלל:

ודאי לא תבעי לך. לאכלה ולא לסחורה משמע דאסור לקנות בהמה טמאה כגון פטר חמור בפירות שביעית ותימה דאפי' רבנן לא אסרי בהגוזל קמא (ב"ק קב.). משרה וכביסה אלא משום דבעינן דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה ובהמה למלאכה הוי הנאתו וביעורו שוה: **כיון** דאילו מיטמיא כו'. ואע"ג דיכול להפריש מעיסה אחרת שאינה של שביעית על זאת ומקיף שתיהן מ"מ הך לאו בת חלה היא ולא מצי לאפרושי מגופה הוי כמו מן החיוב על הפטור: **הכא** עיקר לשריפה הקשה ר"ת נילף מעומר דעיקרו לשריפה. ואמר פ' כל קרבנות (מנחות ד' פד.). שומרי ספיחין בשביעית היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ופריך היכי מייתי עומר מפירות שביעית לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ואיכא קומץ שקרב לגבי מזבח שאני התם דאמר קרא לדורותיכם י"ל לא ילפינן בכור מעומר דאיכא פירכי טובא מה לעומר שכן קרבן צבור ודוחה שבת וטומאה ועוד א"א לקיים עומר בשביעית אלא בפירות שביעית דבעינן כרמל אבל בכור וחלה מתקיים בשנה שביעית בבהמות אחרות ובפירות אחרים: **לאו** איתמר עלה אמר רבא דכ"ע מעכשיו אינו פדוי. לשון זה אינו לקמן פ' יש בכור (דף מט. ע"ש):

מצות חליצה קודמת. מה שפ"י רבינו חננאל פ"י פרק החולץ (יבמות דף לט.): **מצות** גאולה קודמת באדון שנאמר ואם לא יגאל. בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כז.) מפ' טעם אחר דבעלים קודמין לפי שמוסיפין חומש והתם פריך לה ומשני:

הלוקח. קנה וחייבת בבכורה. ואע"ג דשמעינן קנה איצטריך לאשמועינן דחייבת בבכורה דלא תימא קנה מספק או מדרבנן קמ"ל דקנה קנין גמור: **מה** אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה. פירוש כשקונה מישראל אף עבד כנעני כן כשקונין מישראל אבל בעובד כוכבים לא מסתבר שיועיל שטר לפי שקנין שטר לא שייך בעובד כוכבים כדאמרי' פ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:). עובד כוכבים מכי מטא זוזי לידיה איסתליק ליה וישראל לא קני עד דמטא שטרא לידיה: **מיד** עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף. וא"ת דלמא הא מיד עובד כוכבים בשטר ובחזקה דחזקה נמי שייכא במטלטלין אם עשה בהן שום תיקון כעין נעל וגדר ופרץ בקרקע י"ל דשני קנייני' הללו הויין מצויין ושייכי זה במוכר וזה בלוקח שזה נותן מעות וזה מושך אצלו החפץ וכן לרבי יוחנן בסמוך דדרשינן איפכא מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וא"ת מנלן שהן חשובין קנין כלל דמוקמינן מסברא קניינין דקרא בהני י"ל דאשכחן כסף שקונה במקום אחר בקרקע ובהקדש ומשיכה במציאה והפקר: אימא לעובד כוכבים כלל לא קל וחומר אם גופו קני ממונו לא כל שכן. וא"ת דלמא בחליפין דהוא מקני ממונו כדדריש בקדושין (דף ח. ט.) מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ובעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים כתיב האי קרא משמע הא שאר כגון מטלטלין קונה עובד כוכבים בחליפין וי"ל דאי לא אשכחן כסף או משיכה בעובד כוכבים לא הוה מוקמינן ליה בחליפין ועי"ל האי דקאמר עובד כוכבים בחדא לאו בחליפין ששוה בעובד כוכבים ובישראל מיירי אלא בקנין חדש כגון כסף או משיכה: **(לעיל)** אם גופו קני. אם גופו דישראל קני ליה עובד כוכבים בכסף כו' מדלא פריך הכא אם כן אפי' בשטר וחזקה נמי כדפריך לעיל יש ראייה לפר"ת דמפרש פרק קמא דקדושין (דף יד:). אשכחן עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים שכל קניינו בכסף כלומר כל קניינו דעובד כוכבים בעבד עברי בכסף כדכתיב (ויקרא כה) מכסף מקנתו ולא בשטר וחזקה כדמוכח הכא ובקונטרס פ"י שם דכל דבר קניינו בכסף כדדרשינן הכא מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף וקשה דהאי דרשא לריש לקיש היא והלכה כר' יוחנן וא"ת אכתי עובד כוכבי' קונה ישראל בחזקה כדאמר גיטין (דף לח.). מנין לעובד כוכבים שקונה ישראל בחזקה שנאמר וישב ממנו שבי י"ל דההיא חזקה כשיש מלחמה הוא והוא הדין ממנו כדאמר חולין (דף ס:). עמון ומואב טיהרו בסיחון:

דבר תורה מעות קונות. פירש בקונטרס דכתיב בהקדש ונתן הכסף וקם לו וגמר הדיוט מהקדש וא"ת לריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה ליגמר שיקנה כסף בהדיוט כמו בהקדש ומשיכה נמי תקני בהקדש כמו בהדיוט ותירץ הרב רבי יהודה בר נתן דמשיכה לא שייכא בהקדש דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה ולהכי שייך טפי כסף מבהדיוט שבהדיוט דאפשר במשיכה לא יהא (אלא) קנין אחר ונראה לר"י דמקרא נפיק ליה שפיר דרשינן מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף ומדעובד כוכבים בחדא ישראל נמי בחדא דשניהם למדין זה על זה דליכא למימר דלא משתעי קרא אלא דעובד כוכבים בהא או בהא וכן ישראל דא"כ היו שוין ואפילו אם תימצי לומר שיקנה חליפין בישראל ולא בעובד כוכבים ולא כדפרישית לעיל מצי למימר דלא משתעי קרא אלא בקנינין הרגילין ומצויין כגון כסף ומשיכה ובהנך למדין ישראל ועובד כוכבים זה מזה ועוד מפרש ר' טעמא דר' יוחנן דמעות קונות מגופיה דקרא דאו קנה מיד עמיתך דסתם קנין דקרא במעות כדכתיב (ירמיה לב) שדות בכסף יקנו וכתיב מכסף מקנתו (ויקרא כה): **כמ"ד** גזל הכנעני מותר. פ"ה פלוגתא בהגוזל בתרא (ב"ק ק"ג): וכולה שמעתא דהתם מוכח דאסור ובהפקעת הלואתו פליגי אבל בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נז.) תניא גזל וגנב וכן יפת תואר ישראל בכנעני מותר ובפי המקבל (ב"מ דף ק"א): נמי אמר חד למישרי גזילו של כנעני וחד למישרי עושקו גבי רעיך ואחיך וא"ת וגזל הכנעני היכי שרי הכתיב (ויקרא כז) וחשב עם קונוהו ובכנעני שהוא תחת ידך משתעי דאי אין תחת ידו מי ציית לפי שנים שעבר היובל י"ל היכא דאיכא חלול השם ודאי אסור וכי שרית היכא דאית ליה לאישתמוטי וגזל ממנו בעלילה או בכמה עניינים: **ואי** אמרת מעות קונות משיכה למה לי. תימה דבפי בתרא דע"ז (דף ע"א): מייתי הך ברייתא למידק איפכא מרישא דקאמר ואי אמרת משיכה בעובד כוכבים קונה אמאי יחזיר ואומר ר"י דהמקשה סובר הכא והתם דתרוייהו בעינן בכנעני משיכה ומעות והשתא ניחא ליה הכא והתם רישא וסיפא: **הכי** קאמר אע"פ שנתן מעות אי משך אין אי לא משך לא. וא"ת והא איכא מי שפרע יש לומר כשקבל עליו לדון בדיני ישראל ומי שפרע אין זה דין א"נ כמו שמפרש ר"ת בפרק הזהב (ב"מ מז): דלענין יוקרא וזולא צריך מי שפרע אבל לא במקום שמפסיד לגמרי ואע"ג דבסמוך

מפורש משום דברים בעלמא אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה היה נאסר משום דמחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ואביי לא חייש למיחזי עבודת כוכבים ביד ישראל ועוד דכאן לא מיחזי כלל כיון דמי שפרע ליכא כדפרישית וליכא נמי משום מחוסרי אמנה בעובד כוכבים טפי מבישראל: **דכיון** דיהיב זוזי איבעי ליה לעיוני והדר ממשיך. ואף על גב דבשאר מקח טעות לא אמרינן הכי שאני לוקח גרוטאות מיד עובד כוכבים דאיבעי ליה לאסוקי אדעתא טפי שמא יש בהן עבודת כוכבים: **רב** אשי אמר מדרישא משיכה אינה. קונה. לפי מה שרגיל ר"ת לפסוק כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות משום דפסיק רבא בהחולץ (יבמות דף לו.) בכל דוכתא כוותיה היכא דפליג עליה ריש לקיש בר מתלת קשה מכאן דרב אשי דהוא בתרא יותר מרבא סבר כריש לקיש דמשיכה מפורשת מן התורה מדקאמר משיכה בעובד כוכבים לא קני אלמא דדרשינן לעמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף דאי כרבי יוחנן הא אמר לעמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וי"ל דרב אשי דהכא הדר ביה לגבי אמימר כדמוכח פרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עא.) גבי הא דאמר אמימר משיכה בעובד כוכבים קונה תדע דהני פרסאי משדרו פרדשני אהדדי ולא הדרי בהו ושקלו וטרו התם רבינא ורב אשי בההיא מילתא ובסוף שמעתא מסקינן ש"מ משיכה בעובד כוכבים קונה ש"מ וגם רבינא מקשה התם לרב אשי מדרבי יוחנן לבן נח ולא קא"ל רב אשי רבי יוחנן לטעמיה דאמר דבר תורה מעות קונות

א

-

יד

דף

ואנא כריש לקיש סבירא לי שמע מינה דרב אשי גופיה כשהיה אומר מתחלה משיכה אינו קונה לאו משום דסבר לה כריש לקיש דלעולם כרבי יוחנן סבירא ליה לפיכך כי הקשה לו מההיא דבן נח לא רצה להקשות מההיא דדבר תורה מעות קונות דלעולם לעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולענין אונאה אתא לעמיתך כמאן דאמר גזל הכנעני אסור דלמאן דאמר גזל הכנעני מותר לא איצטריך כדאמרינן לעיל ואף על גב דאמרינן בהזהב (ב"מ דף מח.) קרא ומתניי מסייע לריש לקיש היינו לכאורה אבל אפשר לשנויי לקרא שפיר אליבא דרבי יוחנן ומתניי דנתנה לבלן מעל הוה מוקמי ליה ר' יוחנן בבלן עובד כוכבים וההיא דנתנה לספר בישראל ולכך

מעל אע"ג דלא משך דמעוה קונוה וא"ת ומאי סייעתא לריש לקיש הא איהו מוקי הך דנתנה לספר בספר עובד כוכבים הכי נמי מצי לאוקומי ההיא דבלן בעובד כוכבים ואור"ת משום דבלן משמע טפי דאיירי בישראל דומיא דנתנה לחבירו דקתני הוא מעל וחבירו לא מעל משמע חבירו ישראל דבר מעילה הוא ודוקא בלן דלא מחסרא משיכה כדמסיים בההיא משנה לפי שאומר לו הרי מרחץ לפניך הכנס ורחוץ אבל ספר דומיא דבלן דהיינו ספר ישראל לא מעל עד דמשיך ולא אמר רבא קרא ומתניי מסייע ליה לריש לקיש לפי שיסבור כמותו תדע דרבא גופיה הוא דפסק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בכל דוכתא בר מתלת וכי תימא שאני הכא דתניא כוותיה והא התם חשיב חדא מילתא דריש לקיש דתניא כוותיה ואי אפשר לומר דהנהו תלתא גרסינהו בהדי הדדי ואכתי איכא טובא דבפרק בהמה המקשה (חולין עז.) גבי גידין שסופן להקשות משמע דדוקא קאמר רבא תני תלת ותו לא והא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש פ"ק דסנהדרין (דף טו.) גבי כל הקודם להורגו זכה ותניא כדריש לקיש דהתם אליבא דרבי אליעזר פליגי והלכה כרבנן ופ"ק דמסכת ע"ז (דף ו:) גבי נשא ונתן דתניא בברייתא כריש לקיש ור' יוחנן סבר כתנא דמתניי גבי הא דתנן לפני חגיהם של עובדי כוכבים אסור לאחריהן מותר ומפרש נשא ונתן איכא בינייהו ומיהו יש לדחות ראייה דרבא כיון דריש לקיש לאו משמיה דנפשיה אמר אלא משום ר' אושעיא כדאמר לעיל אמר ריש לקיש משום רבי אושעיא ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמה בדיניהן ומפרש בדיניהן שפסקה להן תורה מיד עמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף בכי האי גוונא לא איירי רבא לפסוק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בדבר שהיה ריש לקיש אומר בשם רבותיו כדמפרש פ"ב דחולין (דף כט:) בההיא דאין שחיטה אלא לבסוף דאמר ר"ל משום לוי סבא ופליג עליה ר' יוחנן ורבא גופיה סבר כריש לקיש בפרק תמיד נשחט (פסחים סג.) ובפרק שני דזבחים (דף ל.) ומיהו אשכחן אמר רבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה כו' ומפרש הש"ס דסבר כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ונראה דרבה גרס ולא רבא דרבא לא ראה רב הונא מעולם דאף רב יהודה לא ראהו כדאמרינן בקדושין (דף עב:) יום שמת רב יהודה נולד רבא וכשמת רב יהודה כבר נפטר רב הונא מדאמר במ"ק (דף יז.) גברא רבא כרב יהודה ליכא דלשרי לך ורב הונא גדול היי אפילו משמואל רבו של רב יהודה מדאמר בריש גיטין (דף ה.) בעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ועוד יש לדקדק דהלכתא כר' יוחנן דמעוה קונוה דבר תורה מדאמר וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעוה קונוה ופסק לוי כמתניי וקיי"ל כוותיה בדיני והא דאמר פ"ק דקידושין (דף יד:) גבי עבד

עברי הנמכר לעובד כוכבים עובד כוכבים דכל קניינו בכסף בע"ע קאמר ולא בכל דבר דלר' יוחנן הוי במשיכה והא דמתרץ הש"ס בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סג.) בזונה עובדת כוכבים דלא מחסרא משיכה ההיא שינוייה כר"ל ולא כר' יוחנן ואידך שינוייה דמשני התם בזונה ישראלית וכגון דקאי בחצירה ניחא אף כר' יוחנן אבל מעיקרא ניחא ליה לאוקומי אפילו לא קאי בחצירה א"נ רב נחמן בר יצחק דקאמר לההיא שינוייה דסבירא ליה כר"ל ולא כמו שכתוב בספרים רב חסדא דרב חסדא הוא דאמר פרק הזהב (ב"מ דף מ'): כדרך שתיקנו משיכה בשומרין כך תקנו משיכה בלקוחות אלמא כר' יוחנן סבירא ליה דמשיכה תקנה דרבנן היא ומיהו יש לדחות דאפ"ה כר' יוחנן ס"ל אפשר דהתם דלעובד כוכבים בכסף ולעמיתך ידרוש לענין אונאה כמאן דאמר גזל הכנעני אסור כדפרישית לעיל: **ורישא** הכי קאמר אם לא נתן מעות כו'. פירוש וגם אם לא משך יחזור: **והני** מילי ישראל מישראל כו'. תימה דדומיא דרישא ישראל מעובד כוכבים שמפסיד הכל כגון כאן שמפסיד דמי עבודת כוכבים מי איכא ישראל מישראל משום מחוסרי אמנה וי"ל דהכי קאמר דישראל מעובד כוכבים אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה הוה דומה דמי עבודת כוכבים ביד ישראל אע"פ שהוא מקח טעות היה צריך לקיים המקח שלא יהא בו משום מחוסרי אמנה: **כל** הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. לאו בקדשי בדק הבית איירי אלא בהקדישן למזבח לדמיהן דאין חילוק בין רישא לסיפא אלא שזה קדם הקדשו למומו וזה קדם מומו להקדשו ואע"פ שעובר כשהקדיש בעל מום למזבח כדאמרינן פ"ק דתמורה (דף ו:): מכל מקום אשמעינן דינו והתם מפרש מאי שנא מדקלא בעלמא ומשני בריא מילתא טפי שביק תמים ומקדשין בעלי מומין: **קדושת** דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות. פ"י הקונטרס קדושת דמים פוטרת מן הבכורה כקדושת הגוף כדמפרש לקמן מקראי דפוטרת מן הבכורה ומן המתנות וקשה לפי דהתם פטרינן בפסולי המוקדשין אע"פ דנפדו מדאיתקש לצבי ואיל והכא דוקא בלא נפדו אלא היינו טעמא בקדושת דמים משום דכתיב (במדבר ג) גבי בכור בישראל ובמתנות כתיב (דברים יח) מאת העם:

הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף. להכי נקט זכר דקרב הוא עצמו עולה ואי הוה נקט בהמה סתם הוי אמינא דנקבה קדוש קדושת הגוף וקרב שלמים ושמעינן ליה לר' יהושע במסכת שקלים (דף ו.ו.) ומייתי לה בתמורה פרק אלו קדשים (דף כ.). במקדיש נכסיו זכרים עצמן יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהם עולות ומיהו נראה לר' אליעזר נמי דאמר התם זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהם יפלו לשאר נכסים לבדק הבית לפי מה שהיה רבא ר"ל מתחלה התם בההוא פירקין המקדיש זכר אין קדוש קדושת הגוף לא קשה ליה מידי ממתני'. דשקלים דיש לחלק בין מקדיש נכסיו סתם לפירש בהדיא לדמיו: **גמר** העברה. מצי למימר תחת תחת מקדשים ולפי שהמעשר ובכור שוין בכמה עניינים נקטיה: **הקישן** הכתוב לנדריים. אינו מן (כן) הברייתא בתמורה פרק אלו קדשים (דף יז:). ורבא מפרש כן בפני עצמו ולקמן (דף טו:). בשמעתין יש ברייתא אחרת דמפקא תמורת וולדות מזכר ונקבה ופליגא אתנא דבי רבי ישמעאל דהכא כדמפרש בתמורה (דף יז:). וכן פ"י לקמן בקונטרס וההוא תנא נמי נפקא שפיר. שהקישא תמורות וולדות לגוף הקרבן דבגוף הקרבן איירי אם זכר ואם נקבה אלא דמיתורא דרשינן נמי תמורות וולדות ומהשתא לא צריכא להקישא דלעיל דמקיש תמורתו לו: **טוב** ברע מיבעיא. הך סוגיא דפ"ק דתמורה (דף ט.). ורבא סבר אין מזהירין (עונשין) מן הדין ודריש התם בע"א ואביי לא חשיב ליה דינא דמי גרעי ונקט הכא דרשא דאביי לפי שפשוט לו יותר וכהאי גוונא איכא בסנהדרין (דף לד:). גבי אין רואין את הנגעים אלא ביום ומייתי עליה דרשא דאביי דביום ולא בלילה ושביק דרשא דרבא דמפיק ליה מלי ולא לאורי ואין לתמוה מהא דאלו נשרפין (סנהדרין עו.). איכא איפכא גבי בתו מאנוסתו דאמר ק"ו בתו ענש על בתו לא כל שכן וחשיב ליה (לו) אביי גלוי מילתא טפי מרבא (ולא) גמרינן מהדדי דגבי אחותו איצטריך קרא לכולי עלמא לבת אביו ובת אמו משום דאין מזהירין מן הדין ולא חשיבא ליה גלויי מילתא בעלמא היינו משום דפשטיה דקרא משמע שבא למעט דכתיב בת אביו או בת אמו: **טוב** ברע מיבעיא. ואם תאמר דלמא איצטריך משום סיפא דקרא והיה הוא ותמורתו יהיה קודש וי"ל דהוה מצי למיכתב בסיפיה ואם המר ימיר טוב ברע או רע בטוב: **ומודה** ר"ש בבעל מוס מעיקרו. למאי דאמרינן בסמוך דרב סבר כר"ל [דאמר התם] לרבנן קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה ניחא דמודה לרבנן אבל למאי דמסקינן דסבר כר' יוחנן דלרבנן אחד זה ואחד זה היו בכלל העמדה והערכה אם כן מודה למאן ויש לפרש דנקט הכי דלא תיסק אדעתא טעמא דמתניתין משום דאין פודין לאכילה

לכלבים ולא משום העמדה והערכה דלא בעינן בקדשי מזבח העמדה והערכה ולכך ברישא דקדם מומן יפדו והשתא קמ"ל דטעמא דמתניי משום העמדה והערכה וכדדייקינן בסמוך מדלא קתני ואם נעשו טריפה וברישא דקדם מומן מודה רבי שמעון דלא בעי העמדה והערכה והשתא דנקט מודה רבי שמעון משום דאיכא למיטעי דפליג אמתניי כדפרישית איצטריך למימר דשפיר מודה בה והא דנקט רבי שמעון משום דלדידיה פשיטא ליה טפי דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה מדקאמר קדשי בדק הבית לא היו ע"כ כי כתיבא העמדה והערכה בקדשי מזבח כתיבא אבל לרבנן לא פשיטא ליה כולי האי דמצי למימר לא היו כמו שאומר ריש לקיש: **אותה** למעוטי בעל מום מעיקרו. כל קדשי בדק הבית לרבי שמעון ממעטינן מקרא אחרינא בסוף תמורה (דף לג.): **שייך** לקמן רב סבר לה כריש לקיש. בסוף תמורה (שם) משמע כן מדקאמר רב גידל אמר רב מאי טעמא דר' שמעון בן לקיש:

א

-

טו

דף

מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה ומן המתנות כו'. בשמעתין משמע דאי לא כתב אך הוה דרשינן נמי מה צבי ואיל אין אותנו ואת בנו נוהג בו וחלבו מותר ולעיל בסוף פ"ק (דף יב.) דרשינן נמי מה צבי ואיל אין פודין אף פסולי המוקדשין אין פודין ותימה מנלן כל הנך דרשות דתלתא צבי ואיל כתובין וכולהו צריכי כדמפרש לקמן פרק פסולי המוקדשין (דף לג.) וי"ל דהתם נמי מפרש חד לבכורה ומתנות והיינו כדמפרש הכא חד מצבי וחד מאיל עוד מפרש התם (חד לבכורה) חד לכדרבי יצחק ורבי אושעיא כמו שמפרש ר"ת המרביע והמנהיג שור של פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הן ועשאן הכתוב שני גופים והיינו מצבי ואיל דחד שור דפסולי המוקדשין עשאן הכתוב כשני גופים וכשמנהיגו לבדו כאילו מנהיג צבי ואיל ביחד וחייב משום כלאים ואידך חד לכדרי' עקיבא דמתיר אפי' לעובד כוכבים או לכדרבי אלעזר הקפר פ' שני דחולין (דף כח.) מה פסולי המוקדשין טעונים שחיטה אף צבי ואיל כן ומצבי לחודיה הוה ידעינן איל דמצבי ילפינן כל חיה ואידך לכדרב מרי דמה צבי ואיל דאין פודין וחלבו מותר ואותו ואת בנו דבעי למידרש בסמוך אי לאו אך היינו מצבי ואיל דדרשינן מיניה בכורה ומתנות דמשמע שרוצה ליתן להם דין חיה ואי

כתיב אך לחייב על חלבה ואותו ואת. בנו כדמפרש בין לחולין מדמית ליה בין לקדשים מדמית להו ובסמוך דקאמר וולדן וחלבן היכי דמי אי דאיעבר ואיתייליד אחר פדיונן ולד צבי ואיל הוא לאו יתורא איכא אלא ממילא פשיטא ליה דהוי כוליה צבי ואיל: אי מה צבי ואיל אין אותו ואת בנו נוהג בו. לא מצי למיפרך מה צבי ואיל טעון כסוי אף פסולי המוקדשין כן דבהדיא דרשינן פ' כיסוי הדם (חולין דף פד.) גבי פסולי המוקדשין על הארץ תשפכנו כמים מה כו': רק את דמו לא תאכל. האי קרא גבי בכור כתיב והרבה תימה דלא מייתי רק את הדם לא תאכל דכתיב גבי שאר פסולי המוקדשים ואין להקשות דדילמא איצטריך לחמשה לאוין האמורין בדם דמפרשי פ"ק דכריתות (דף ד: ד:) דהא טובא לאוין כתיבי יותר מה' חד בויקרא וחד בצו את אהרן ותרי באחרי מות ודי' בראה הרי ח' בר מהאי דבכור ושמא דריש להו למילתא אחריתי: ואהני קרא למיקם עליה בלאו. וא"ת אדרבה כיון דמהדריה הקרא הדר לגמרי אף מכרת כדתניא לקמן גבי פסולי המוקדשין הגוזז והעובד בהם סופג ארבעים ולא אמר איתקוש לצבי ואיל ומפקיע לגמרי מלאו וכי כתיב תזבח ולא גיזה איסורא בעלמא אלא אמר אהדריה לאיסוריה וצריך לחלק ומההיא דהגוזז והעובד בהם נמי קשה על מה שפ"י טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו כגון גיעולי עובדי כוכבים דהשתא כי אישתרי טעם לפגם כמו נבלה מסרחת וכי הדר אסר גיעולי עובדי כוכבים במדין איסורא בעלמא איכא לא מלקות ואינו נראה דאית לך למימר אהדריה לאיסורא כדפרישית:

דף - טו - ב

מה בכור אין מתפיסו לכל זבח שירצה. פ"י משנולד אבל במעי אמו יכול לשנותו לזבח אחר כדתנן פרק כיצד מערימין (תמורה דף כד:) ומכ"מ ילפינן מיניה שפיר ולדות פסולי המוקדשין דאין משנן לזבח אחר אפי' במעי אמן למ"ד במעי אמן הן קדושין כמו שאין יכול לשנות בכור משחלה עליו קדושת בכור הכי נמי פסולי המוקדשין שהרי קדושין כבר אין יכול לשנות בזבח אחר אפילו למ"ד בהוייתן קדושין לא דמו לבכור קודם שנולד דהני עומדין ליקדש מכח אמן שקדושה כבר:

ותמורה שלאחר פדיונו מתה. ואם תאמר מאי שנא מולדות דאיעבר ואתיליד לאחר פדיונן דחשבינן לעיל ולד צבי ואיל ויש לומר דולדות אין בהן קדושה אלא מכח אמן וכיון שנפדית פקעה קדושתו לגמרי כצבי וכאיל ואע"ג דאיכא איסור גיזה ועבודה אין כח לאיסור מועט כזה שיחול על ידו קדושה על הולדות אבל תמורת קדושה (בההיא) וכיון דגלי קרא שחלה על בעלת מום קבוע חלה ה"ה לאחר פדיונן אלא דלא קרבה אבל תמורה דלפני פדיונן קרבה ועדיפא מולדות דלפני פדיונן דאיכא מ"ד לעיל לרעייה וכן מוכח לשון הקונטרס דבסמוך גבי מנין לתמורת פסולי המוקדשין שמתה ופי"י רש"י כגון לאחר פדיונו דלא מצי למיקרב והא דאצטריך קרא דממעלי הגרה בסמוך ללאו אתא דמסברא ידענו דלא קרבה כדאמר רב נחמן הכא וכה"ג אמר בסמוך גבי חמש חטאות ועוד יש לפרש דקרא וסברא צריכי דאי לאו קרא הוה אמינא לא קדשה כלל כצבי ואיל כולדות דאיעבר ואוליד לאחר פדיונן ואי לאו סברא הוה אמינא רעה וטמא הוא דקרא הוי ימתין עד שיהא טמא ויפול בו מום כדפי"י הקונטרס בסמוך והא דפריך רב עמרם ותיתכיל במומה לבעלים אסברא דרב נחמן פריך : **תלמוד** לומר ממעלי הגרה. והא דדרשינן בפ"ק (לעיל דף ו.) יש לך דבר שהוא מעלה גרה ואי אתה אוכלו כגון טהור שנוול מן הטמא התם דריש מרישיה דקרא ואת אלה לא תאכלו והכא דריש מסיפיה דקרא טמא הוא לכם אי נמי תרי קראי כתיבי : **אלא** כי אתא קרא לתמורת אשם. והכי פירושא דברייתא מנין לחמש חטאות מתות וכנגדן באשם רועה וטמא הוא היינו שירעה עד שישתאב כדפירש הקונטרס : **כל** שבחטאת מתה באשם רועה. אומר רבינו תם דרעייה מדרבנן היא ולפי שתקנו חכמים רעייה נקט בכל דוכתא באשם רועה אבל הילכתא הכי איתא מדאורייתא דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה כדאמר בפסחים שילהי (סוף) פרק אלו דברים (דף עג.) אשם שניתק לרעייה ושחטו כשר לעולה ושם פירשתי לה : **העמיד** ולדות תחת אמותיהן. פירש הקונטרס שפתח לו הפתח להיות לו כח בולדות ואמר לו אם ימותו הבהמות תטול הולדות המגיעות לחלקי ויהא תחת ידי באותן דמים ובפירוש משמע בגמרא כמו שפירשתי לשם אבל בתוספתא קתני מתו האמהות והעמיד הולדות :

אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית. בפרק איזהו נשך (ב"מ דף ע:): פירש"י רבית ששם אותם עליו במעות וכל זמן שאין נותן מעותיו חולקין השכר ואע"ג דמשנה יתירא היא דהא תנא ליה אין מושיבין חנווני למחצית שכר וכל שכן הכא שקבל כל האחריות עליו נקט ליה משום סיפא מקבלין צאן ברזל מן העובד כוכבים עכ"ל וסיפא אתא לאשמועינן היתר רבית מן העובד כוכבים כדקתני לוויין מהם ומלוין להן ברבית וקשה לפ"ה מאי פריך הכא ואי ס"ד ברשותא דמרא קיימא אמאי הוי רבית ברשותא דמרי קמשבח מאי קשיא מ"מ רבית דרבנן היא דכיון שכל אחריות על המקבל מלוה היא ונוטל חצי השבח בשכר המלוה אלא דלא הוי רבית דאורייתא כיון דאם לא יבא השבח לא יטול כלום כמו בלא נכייטא שהיא רבית דרבנן ונראה כמו שפ"י ר"ת שהיא רבית דאורייתא שפסק דמים על הצאן ופסק דמי השבח וקבל עליו לתת בכל שנה ושנה בין יהא שם שבח בין לא יהיה ורבית גמורה היא דהיינו רבית קצוצה ויש לומר דהכא תניא ואע"ג דתנא רישא היינו דחנווני שהוא רבית דרבנן והכא קמ"ל דההיא רבית דאורייתא היא כדקתני מפני שהוא רבית כלומר רבית דאורייתא ומיהו אשכחן מפני שהוא רבית דרבנן דתנן בב"מ (דף סד:): המלוה את חברו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית דפר"ת דלא איירי במשכנתא מדלא קתני המלוה על חצרו ועוד דשרי להשכיר בפחות כמו שדה וכרם דשרו בנכייטא משום דזימנין ליכא שבחא כלל ובית נמי זימנין דאיכא תיוהא שנופל או נשרף ופר"ת שהלוהו הלואה גמורה ולא על חצרו ואין זה רבית דאורייתא ולא בתורת רבית משאיל ומשכיר לו בפחות ומוחל ולפ"ה נמי נהי דלא ידור בחצרו חנם הוי רבית דאורייתא כמו בתי חומה דהוי רבית דאורייתא מה שמשכיר בפחות מיהא מסתבר דלא הוי דאורייתא ומיהו האי מפני שהוא רבית דהכא דאורייתא קאמר דאי לאו הכי מאי קמ"ל וכפ"י ר"ת משמע בירושלמי דקאמר איזהו צאן ברזל היו לו ק' צאן אומר לו הרי הן עשויות עליך בק' דינרין של זהב ולדות חלב וגיוזות שלך ואם מתו חייב אתה באחריותן ואתה מעלה לי סלע בכל אחת ואחת משלך באחרונה אסור משמע בהדיא ששם עליו השבח והקרן ואי לא מתניי דרבית לא הוה קשה ליה מתניי דהכא אמאי פטורין מן הבכורה דשפיר

חשיבי ברשות עובד כוכבים כיון דאי לא יהיב זוזי תפיס לבהמה ואם לא משכח בהמה תפיס ולד שהכל משועבד לו מחמת קרן אבל למאי דחשבינן רבית דאורייתא קשה דא"כ יצא מרשות בעלים לגמרי כשאר מלוה ורבא מסיק דהא דפטורה מן הבכורה לא משום דקיימא לה ברשות מרה אלא משום דחשיב יד עובד כוכבים באמצע מכח שעבוד שיש לו כדמפרש ואזיל וא"ת מאי שנא מבהמת ארנונא דחייבת בבכורה ללישנא קמא דרבא פ"ק דפסחים (דף ו.ו.) היכא דמצי ישראל לסלוקיה בזוזי והכא נמי אי יהיב ליה זוזי לא תפיס לולד וי"ל התם עיקר בהמה של ישראל מתחלה אלא שמשועבדת היא לארנונא וכיון דאפשר לסלוקיה בזוזי לא יצאה מרשות ישראל ולא חשיב יד עובד כוכבים באמצע אבל הכא דמתחלה של עובד כוכבים כ"ז שיש לעובד כוכבים כח זה דאי לא יהיב זוזי תפיס לבהמה לא יצאה מרשות עובד כוכבים ומקרי יד עובד כוכבים באמצע שלא נסתלקה ידו לגמרי: **טעמא** דהעמיד הא לא העמיד לא תיובתא דרב יהודה. תימה דלקמן פריך לרב יהודה ממתניי דקתני בהדיא המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים ולדות פטורין מן הבכורה וולדי ולדות חייבין ומשני אימא הן וולדותיהן פטורין פירוש הן הולדות של צאן ברזל וולדותיהן הן וולדי ולדות פטורין מלידתן בנס לכהן שהוא רביעי דצאן ברזל ואף על גב דלא קתני הן במתניתין צריך לומר דפשיטא ליה דולדות של צאן ברזל הן כצאן ברזל עצמן ולא אצטריך ליה במתניתין תו למיתני ואם כן גם כאן אמאי לא מפרש כן דכשמתו האמהות והעמיד הולדות תחת אמותיהן נעשו הולדות עצמן צאן ברזל וכי קתני ולדי ולדות פטורין היינו ולד ולדי ולדות שנפרש הן היינו ולדי ולדות וולדותיהן (פטורין) [היינו ולד ולדי ולדותיהן פטורין] הא לא העמיד חייבין וי"ל דלכך פי' בקונטרס במתניי העמיד לאו ממש שמתו האמהות והעמיד הולדות תחתיהן אלא שפתח לו פתח לעובד כוכבים שאם ימותו האמהות יהיו ולדות תחתיהן ועוד יש לומר דאפילו איירי במתו כדמשמע בתוספתא אין זה העמדה גמורה שלא עשה לו שום קנין בולדות אלא הסמיכו עליהן בדיבור בעלמא:

למיפרך דנימעט עז בת רחל מקרא דממעטין (חולין דף קלז). שער עזים
מלעמוד ולשרת דבעינן דבר הראוי לשירות ולאפוקי נוצה של עזים
דדילמא כיון דהוי ממין הראוי לשירות שהיא בת רחל סגי בהכי : **ברחל**
שילדה מין עז ואביו תייש. והא דנקט מין עז לרבותא דאע"ג דהועיל זרע
האב לשנות הולד למין עז כמותו אפילו הכי לא חיישי רבנן לזרע האב
ומיהו דפריך ליפלגו בחוששין לזרע האב בעלמא לא חייש לרבותא זו :
בשעיר של ראש חדש. קמא נקט וה"ה שעירי רגלים דהכי נמי כתב בהו
אחד :

ב

-

יז

דף

זכר ונקבה אין לכהן כלום. אאפילו יוצא שני ראשים כאחד קאי ומודה
ר' יוסי הגלילי הכא דאע"ג דאפילו אי כוליה רחם מיקדשי מ"מ מין
במינו אינו חוצץ כדאמר בפ"ק (לעיל דף ט:) הכא שהיא נקבה והוא פטר
רחם כמוה בטלה בכורתו לגמרי ולא דמי לההיא דפי' בהמה המקשה
(חולין דף ע.) כרכתו אחותו והוציא אתו דהתם איירי כדנפק הוא דרך
ראשו והיא דרך מרגלותיה דלא הויה איהי פטר רחם : **אפשר** לצמצם
בידי שמים. פי' בקונטרס כגון הך דלידה דאע"ג דאין מקפידין בכך וכ"ש
בידי אדם במתכוונים לצמצם שום מדה או שום דבר דודאי אפשר
לצמצם וקשה לר"י כי קא מבעיא ליה לרבנן דבידי שמים א"א לצמצם
בידי אדם מאי היכי פשיט מצמצם מכוון בין שתי עיירות הא על כרחך
נהי דיכולין לצמצם הדבר כשמתכוונין למדוד מ"מ לרבנן א"א שיהא
הדבר מצומצם בין שתי עיירות דכיון דבידי שמים הוא שמעצמו נפל שם
מתחלה ולא נתעסקו עליו למדוד ולהניחו שם מכוון ונראה לרבי דאפילו
למ"ד א"א לצמצם בידי שמים אף שפעמים שנמדד בו שהוא מצומצם
אלא ה"ק אי אפשר לברר צמצום שבידי שמים כגון לידה דהכא שאין
פנאי לברר ולדקדק איזה יצא תחלה ולכך אין שניהן לכהן אבל בידי אדם
שיש שהות לברר מיבעיא לן ופשיט ליה מנמצא מכוון בין שתי עיירות
דאי אמרת אי אפשר לברר אם הוא מצומצם אע"ג דפרישית דזימנין
דמיקרי שהוא מצומצם כיון דאי אפשר להבחין לא יביאו שתי העגלות
מספק דמילתא דלא שכיחא היא ואין לנו לתלות מספק שאירע כן
ובמסקנא פשטינן דלרבנן אי אפשר לצמצם ואפילו אדם ומתוך הא

דפליגי אמוראי בפ"ק דעירובין (דף טז:) בפרוץ כעומד ופ"ב דחולין (דף כח:) במחצה על מחצה כרוב היה נראה דהלכה כרבי יוסי הגלילי דאפשר לצמצם לכל הפחות בידי אדם ואין לומר דקרי פרוץ כעומד כשדומה לנו שהם שוים דאף על גב דשמא אינם שוים וכן מחצה על מחצה דשחיטה דהא מפרש טעמא דלא הוי כרוב וכעומד משום דאמר רחמנא למשה שחוט רובא וגדור רובא דתיפוק לי דבלאו הכי היה אסור מספק משום דשמא שייר רובא והא דפריך בגיטין בפרק הזורק (דף עח.) והא א"א לצמצם גבי מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת דמפרש כגון דאתו תרווייהו בהדי הדדי בארבע אמות ואפי' יהא הלכה כר' יוסי הגלילי מ"מ דוחק הוא להעמיד המשנה בכך שאין רגילות להיות הדבר מצומצם וסתמא לא כווננו בבת אחת לבא ובפ' שבועת העדות (שבועות דף לב.) גבי כפרו שניהם כאחת פריך והא אי אפשר לצמצם ומשני הא מני רבי יוסי הגלילי ור' יוחנן משני אפילו תימא רבנן כו' משמע דאין הלכה כר' יוסי הגלילי וכן בפ' ארבעה אחין (יבמות דף כח.) גבי אחיות איני יודע מי שנאן אמרינן אליבא דרבי יוחנן לא סתים לן תנא כר' יוסי הגלילי לכך נראה דבידי שמים אין הלכה כמותו והך דשבועות וד' אחין הוו בידי שמים אבל בידי אדם הלכה כמותו כדמוכתא ההיא דחולין ועירובין וא"ת הא דאמרינן בפ"ק דעירובין (דף ה:) לחי המושך מדופנו של מבוי פחות מד' אמות אין צריך לחי אחר להתירו וארבע אמות צריך לחי אחר להתירו וקאמר רב הונא בר' יהושע לא אמרן אלא במבוי ז' ניתר בעומד מרובה על הפרוץ רב אשי אמר מבוי ח' לא צריך לחי מה נפשך אי עומד נפש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואי פרוץ נפש נדון משום לחי פירוש דאם כן אין בלחי עשרה אמות מאי אמרת דשוו תרווייהו כי הדדי הוה ליה ספק דבריהם ולהקל משמע דאי אפשר לברר הדבר ויש לומר דלעולם אפשר למדוד אלא לא הטריחו חכמים למדוד שם מספק כיון דבין עומד נפש בין פרוץ נפש ליכא חשש איסור אא"כ הם שווים ומילתא דלא שכיחא. היא ומכל מקום אם היה איסורא דאורייתא היה אסור כיון שאפשר למדוד וזה אין להקשות על רב אשי כי שוו כי הדדי נמי לשתרי דקיימא לן פרוץ כעומד מותר דהתם קאי על רב הונא בריה דרב יהושע דסבירא ליה פרוץ כעומד אסור והרב רבי שמעון מיינבלא היה מפרש דפרוץ כעומד ומחצה על מחצה כרוב סברי כרבנן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ומאן דשרי כשדומה לנו שהפרוץ כעומד משום דאימר פרוץ מרובה ואם תמצא לומר שהם שוים רחמנא אמר גדור רובא ובענין זה יש לפרש ההוא דמחצה על מחצה כרוב והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל כיון דאי אפשר למדוד אבל קשיא לרבי דמשמע דספיקא

דאורייתא היה אסור מטעם חששא בעלמא דשמא הם שוים אע"ג דאי עומד נפיש מותר ואי פרוץ נפיש מותר וא"כ היכי דייק מנמצא מכוון בין שתי עיירות התם נמי אע"ג דאי אפשר לכוון ולצמצם מודו רבנן דמביאות שתי עגלות משום חששא דאורייתא דשמא הם שוים ועוד דמאן דאסר פרוץ כעומד לא אסר אלא מטעם דא"ל רחמנא למשה גדור רובא שחוט רובא ואיכא למתלי טפי לאיסור מלהיתר אבל אם היה לתלות להיתר יותר מלאיסור היה מותר כדאשכחן מאן דשרי משום דאמר רחמנא למשה לא תשייר רובא ולא אסר מטעם דשמא הפרוץ מרובה ואם כן ההיא דלחי אפילו הוי ספק דאורייתא תישתרי כיון דבין פרוץ (מעומד) נפיש בין עומד נפיש מותר ומהא דפריך בההיא שמעתא דפרוץ כעומד והא אפשר לצמצם גבי אם יש ריוח ביניהם (סוכה דף טו:) אין לדקדק שום דבר דרבינו חננאל גריס והא אי אפשר לצמצם וכן רבינו שמעון ולרבינו תם נמי אין ראיה שיהא הלכה כן דלא הוי כמו אי אפשר לצמצם בעלמא אלא כלומר אי אפשר לצמצם בשום ענין שלא יהא אויר משהו בין הסכך לשפוד כמו שפירש שם ובההיא דסוף מכילתין (דף ס:) יצאו שנים בעשירי וקראו עשירי משמע דסבר ליה כרבי יוסי הגלילי אפילו בידי שמים דאי כרבנן דא"א

א

-

יח

דף

לצמצם אותו שקדם הוי עשירי אפי' ישתוק בו והוה ליה כאילו קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי דאין אחד עשר קדוש שלא נעקר שם עשירי ממנו וכן בההיא דסוף פ"ב דחולין (דף לח:) דתחת אמו פרט ליתום דאוקימנא בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים וכן בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע.) גבי הא דבעי רבא הלכו באיברים אחר הרוב ויש לדחות ההיא דלקמן בפרק בתרא (דף ס:) דאפילו סבר אי אפשר לצמצם כיון דאין יכול להכיר אי זה קדם משהו לחבירו ונתכוין לקרות שניהם עשירי ובבת אחת קראם לא דמי לקרא לעשירי עשירי ואח"כ לאחד עשר עשירי ובסמוך דקאמר התם דכל בבת אחת תרוייהו קדשי לאו ממש בבת אחת בצמצום אלא כדפרשינן ומיהו קשה דבעירובין פרק מי שהוציאוהו (דף נ.) ובפ"ב דקדושין (דף נא.) פריך מהא דיצאו שנים בעשירי לרבה דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו ומשמע דקשה ליה

דהוה לן למימר דכיון דבזה אחר זה אין האחרון קדוש בבת אחת לא יהא קדוש לא זה ולא זה כמו מקדש אשה ואחותה והיאך יכול להיות זה דל קריאת שם דידיה מהכא כיון דאי אפשר לצמצם וממה נפשך עשירי מאליו קדוש וי"ל דמבתרא פריך היאך הוא הקדוש כיון דאינו קדוש אלא מחמת דיבורו : **אדאכלת** כפנייתא בבבל תרגימנא. פירש בקונטרס בעוד שהייתה אוכל תמרים בבבל ומעדן את עצמך טרחנו ליישבה וכן פירש רבינו שמואל בפי' בית כור (בי"ב דף קז :) וקשה דהוה ליה למנקט תמרים דכפנייתא הוא לשון גריעותא כדאמר בריש בכל מערבין (עירובין דף כח :) דכפניות אין ניקחות בכסף מעשר אלא אומר דה"פ מוטב שיהיה לך להיות אצלי ולטרוח בהלכה ולפרשה משהייתה אוכל כפניות בבבל : **עשו** את שאינו זוכה כזוכה. הא דאמר בסוף כל הגט (גיטין דף ל.) גבי מלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהם מחלקם הא מני ר"י דאמר עשו את שאינו זוכה כזוכה ארבי יוסי דהכא קאי דכולה חד טעמא הוא דהתם נמי חליפיו ביד כהן שהרי נתן לו המעות ולא קאי אדרבי יוסי בפי' שנים אוחזין (בי"מ דף יב.) גבי השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו דמפרש התם טעמא דר' יוסי משום דעשו שאינו זוכה כזוכה דהתם טעמא אחרינא משום תקנת עניים כדמפר' התם עניים גופייהו ניחא להו וכו' והשתא למאי דפריך לא קשה מידי בהא דפסיק שמואל כר' יוסי בההיא דשנים אוחזין ובגיטין לא בעי לאוקמי מתני' דהתם כר' יוסי אלא אמרי' לא מוקמינן לה כיחידאה שמא דלא סבר לה כר' יוסי בגיטין :

דף יח - ב

הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה כו'. בפרק המפקיד (בי"מ דף לו :) פריך דרבא אדרבא אהא דאמר רבא דבשתי כריכות הוה ליה למידק כו' : **שמניח** רועה ביניהם ומסתלק. אין זה כי ההוא דגזל אחד מחמשה בני אדם דאמרי' מניח גזילה ביניהם ומסתלק ופריך בפי' המפקיד (שם.) ושקלי ליה כולוהו ואזלי והאמר ר' אבא בר זבדא ספק הנוח לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר ומפרש דמניח דקאמר גבי גזל היינו שיניח בידו או ביד בית דין עד שיתברר של מי הוא אבל הכא לא חיישינן אי שקלי לה כולוהו ואזלי דמיירי כשהפקידו לו שלא מדעתו ואינו מוטל עליו לשמור ולא הוי בספק הינוח ואי מסתלק דהכא בעי למימר שיחלוקו

ביניהם הוי ממש כמו דרבי טרפון ואם רוצה לומר מסתלק וכל דאלים גבר צריך לומר דהא דמדמי להא דר' טרפון לשנים שהפקידו אצל רועה הכי קאמר דכיון דהתם כל דאלים גבר ולא אמרינן ביה המוציא מחבירו עליו הראיה סברא הוא לתקן כמו כן גבי כהן (שיחלוקו): **אקנויי** קא מקני ליה מקום בחצרו. ואפי' בלא קנין קא קני דגמר ומשעבד נפשיה אי נמי כמה פעמים הרועה פותח ונועל כדאמר תיזיל איהי ותחוד ותפתח וברשות בעל הבית קא מחזיק:

א

-

יט

דף

דהך שלא ביכרה שביח טפי. והכי נמי בפ"ק דתמורה (דף ח:): מר זוטרא איקלע בי רב אשי חתכי לקמיה בשרא אמרו ליה לטעום מר דמברי משום דבוכרא הוא ועגלא תילתא לאו היינו שלישי לבטן כדפירש"י כדאמרינן סנהדרין (דף סה:): עבדי ליה עגלא תילתא אלא דתילתא לשון חשיבות כמו ושלישים על כולו (שמות יד:): **כיצד** קדש לי כל בכור. פי' בקונטי' שזהו כלל ופרט דבכור כלל זכר פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט והך רישא לאו פירושא דכלל צריך לפרט הוא אלא מציעתא וסיפא דקתני אי זכר יכול אפי' יצתה נקבה לפניו ת"ל פטר רחם וזה לא פטר תחלת רחם והיינו כלל הצריך לפרט שאין אתה יכול להבין מה הכלל אומר עד שיבוא הפרט ופירשו לפי שיש לפרש בכור לכמה צדדין בכור לכל הוולדות או בכור לרחמים אע"פ שאינו בכור לוולדות כגון שיצא דרך רחם אחר יוצא דופן או בכור לזכרים אע"פ שיצתה נקבה לפניו דרך רחם בא הפרט ופירש שאינו קרוי בכור אא"כ הוא בכור לרחמים שפטר ופתח את הרחם וכיוצא בזו שנינו בפ' כסוי הדם (חולין פח:): אצל וכסהו בעפר יכול יכסהו באבן או יכפה עליו הכלי ת"ל בעפר אין לי אלא עפר מנין לרבות חרסית ונעורת של פשתן כו' ת"ל וכסהו ומקשינן ואימא כלל בעפר פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ומשנינן משום דהוה ליה כלל הצריך לפרט ואין דנין אותו בכלל ופרט לפי שיש לפרש כסוי בשני דרכים אחד בדבר הגס כגון אבן או כלי ואחד בדבר הדק לכך כתב בעפר ופירש וכסהו בדבר דק הנבלל בו ומכסהו הכתוב מדבר ע"כ לשון הקונטרס והשתא פירושו יתכן לפי דברי רבינא דבסמוך דאמר בכור לדבר אחד הוי בכור אבל במסקנא דשמעתין אמרי' דמחוורתא כאביי דאמר בכור לדבר אחד

לא הוי בכור ולאביי לא הוי כלל צריך לפרט לכל דבר דאי אפשר לפרש בכור אלא לצד אחד ומיהו יש לפרש לאביי דאי לאו פרט הוה אמינא דאפיי יוצא דופן הוא בכור כיון דהוי בכור לוולדות ואע"ג דלא הוי בכור לרחמים ור"י מפרש לאביי בכור ופטר רחם תרווייהו כלל ותרווייהו פרט ותרווייהו צריכי להדדי ובכל אחד אתה מוצא כלל הצריך לפרט ופרט צריך לכלל שכל אחד סותם דבר אחד ומפרש דבר אחד דבכור משמע אפיי יוצא דופן ופטר רחם ממעיט ליה ופטר רחם משמע אפיי יצא אחר יוצא דופן ובכור ממעיט ליה ור"ת מפרש דבין הכא ובין בחולין (שם) הוי בכלל ופרט גמור דבעלמא דבכור משמע בין הכי ובין הכי ואתיא פרטא למעוטי וכן וכסהו משמע בין כסוי כלי בין כסוי עפר מה שירצה ופרטא משמע עפר דוקא ומה שתלמודא חשבו שם כלל הצריך לפרט לאו אכפיית הכלי דההיא ברייתא קאי אלא אדרשא אחריתי דדריש התם בריש פירקין (דף פג:) מבי"ת דבעפר דצריך שיתן עפר מלמטה ועפר מלמעלה דמוכסהו לא שמעיי למטה אלא למעלה ולא משום הפרט חושב שם כלל הצריך לפרט אלא משום ייתורא דבי"ת דכתיבא בפרט ובהך שמעתין לפרושי פרט הצריך לכלל קא אתא כדקתני בסיפא אי פטר רחם יכול אפיי יצא אחר יוצא דופן ת"ל בכור כדפיי בקונטרס ואע"ג דקתני מכלל הצריך לפרט ומפרט הצריך לכלל כיצד דמשמע דאתא נמי לפרושי כלל הצריך לפרט עיקר מילתא לא נקטיה אלא משום פרט הצריך לכלל: **רישא** לא קנסיב ליה תלמודא בכור אלמא בכור לדבר אחד הוי בכור. משמע דכיון דבכור לדבר אחד הוי בכור הוה מחייבין אפיי יצתה נקבה לפניו אי לאו פטר רחם ותימה דרבי טרפון דמספקא ליה היה לו לחייב מספק כמו יוצא דופן ויוצא אחריו דלא ממעט יוצא דופן מפטר רחם וי"ל דנהי דלא מסתבר ליה למעוטי יוצא דופן מפטר רחם משום דהוי [בכלל וולדות] בין לזכרים בין לנקבות לכל הפחות אתא למעוטי היכא דיצתה נקבה לפניו דאי לאו הכי פטר רחם דכתב רחמנא למה לי:

מתני' פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן. אין לפרש דיולדת תוך שתי שנים אלא דאם איתא שילדה בשנה שניה לא היתה חוזרת ויולדת בשלישית אע"ג דגדולה יולדת בכל שנה כענין שפ"י רש"י בגמ' גבי גדייה דאמר יולדת אינה חוזרת ויולדת תוך שנתה ופירש בקונטרס אע"ג שהגדולות חוזרות ויולדות בתוך שנתן הקטנות היולדות אין חוזרות ויולדות בתוך שנתן אין לפרש כן דבהדיא אמרי' בריש אין מעמידין (ע"ז דף כד:) גבי ואת בניהם כלו בבית אי בפחותה מבת שלש מי קילדה והתן פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן ש"מ תוך שתים לא ילדה כלל: **ובגסה** שליא ובאשה שפיר ושליא. בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז.). תנן שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה משמע שפשוט באשה יותר מבהמה ותימה דהכי תנן הכא בהמה כמו אשה ואית ספרים דלא גרסי התם כן אלא גרסי סימן וולד באשה סימן וולד בבהמה ורבי אומר שיש ליישב הגירסא דמשום דשפיר אינו סימן ולד בבהמה כמו באשה נקט כי האי לישנא דמ"מ שליא היא סימן ולד בבהמה כמו באשה: **ברובא** דאיתיה קמן כמו תשע חנויות. היי מצי למימר וליטעמיד מי פליג ר' מאיר התם אחרי רבים להטות כתיב (שמות כג) ומהתם ילפינן תשע חנויות בפ"ק דחולין (דף יא.): **איש** כתב רחמנא ומקשינן אשה לאיש. משמע הכא דחליצת קטנה פסולה דאורייתא כמו קטן ותימה דבמתני' בפרק מצות חליצה (יבמות קד:) בירושלמי גרסינן החולצת מן הקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשרה וכן יש במקצת ספרים שלנו וקאמר בגמ' זו דברי ר' מאיר דקאמר איש כתב בפרשה ומקשינן אשה לאיש משמע דמודה ר' מאיר דחליצתה כשרה דיעבד אלא לכתחלה אינה חולצת ולרבנן חולצת אפ"י לכתחלה ובירושלמי נמי מוקים לה כר' מאיר וברוב ספרים שלנו גרסינן חליצתה פסולה אבל קשה דא"כ ילמדנה בהדי אינך דקתני בבבא דלעיל חרש וחרשת וקטן וליתני הכי חרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן וקטנה שחלצה חליצתן פסולה ועוד דמאי שנא דגבי קטנה קתני תחלוץ משתגדל וגבי קטן לא תני הכי ועוד דפשיטא כיון דחליצתה פסולה דתחלוץ משתגדיל לכן נראה דגרסי כשרה כמו בירושלמי וצ"ל דדרשא דהכא דמקשינן אשה לאיש אסמכתא בעלמא היא וטעמא משום דגזרינן אשה אטו איש אי נמי גזרינן חליצה אטו יבום

וכן משמע בירושלמי דקאמר בגמרא דההיא משנה דגרסי' התם חליצתה כשרה רבי שמעון ברבי יוסי בעא קומי רבי מה בין קטן מה בין קטנה אמר ליה איש כתב בפרשה ברם הכא ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים מ"מ ר' מנא אמר לה סתם רבי יצחק בריה דרבי חייא כהנא בשם ר' יוחנן דרבי מאיר היא דאמר אין חולצין ואין מיבמין את הקטנה שמא תמצא איילונית משמע דכולה חד טעמא היא ומיהו אין נראה דהא רבנן אמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין כו' ואין מיבמין את הקטנה שמא תמצא איילונית ובירושלמי אין מזכיר כי אם טעם יבום אבל טעמא דאין חולצין אם הוא מדרבנן הוי גזירה אשה אטו איש ולמאי דגרסינן בספרים שלנו פסולה יש לפרש דלא עריב ליה בהדי חרש וחרשת וקטן משום דהנהו ככו"ע ובקטנה איכא פלוגתא והא דתנא תחלוץ משתגדיל לאשמועינן דדוקא למ"ד פסולה תחלוץ משתגדיל אבל למ"ד כשרה אפי' לכתחלה לא תחזור ותחלוץ ועוד י"ל דלמ"ד בריש כל הגט (גיטין כה.) קטן ואנפליא פסולין ואין פוסלין איצטריך לאשמועינן גבי קטנה תחלוץ לאשמועינן דחליצה פסולה ופוסלת על האחים וש"מ אינה מתייבמת: **קטן** שמא ימצא סריס. ואי"ת למ"ד בפרק הערל (יבמות דף פ:) סימני סריס עד שיהא בכולן ניחזי אי משתיין עושה כיפה וי"ל דהיכא דלא הביא סימנין עד רוב שנותיו חשיב סריס בלא סימני סריס כדאמרינן בפי' הערל (שם:) ובנדה (דף מז:) וכי לא עלו סימני סריס עד כמה עד רוב שנותיו:

א

-

כ

דף

מחורתא רבי ישמעאל כר"מ ס"ל דחייש למיעוטא. ומטעם סמוך מיעוטא דאין מתעברות לחזקה דבחזקת שלא ילדה ואיתרע ליה רובא אין לחושבו ודאי בכור דלא הוי אלא פלגא ופלגא כדאמר בר"פ בתרא דיבמות (דף קיט.) ושם הארכתי והא דמטהרינן בספק טומאה בפרק כסוי הדם (חולין דף פו.) היינו משום דילפינן מסוטה ליטהר בדבר שאין בו דעת לישאל ולהכי קאמר התם אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להיתר: **רבינא** אמר אפילו תימא רבנן. תימה דלא משני הכי בר"פ בתרא דיבמות (דף קיט.) ושם) אמתניי דלא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא [מעוברת] היא צרתה וי"ל דתשמיש דאדם לא חשיב תלי במעשה כמו תשמיש דבהמה דפעמים דבהמה צריך להרביע כדאמר

בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צא.) מותר להכניס כמכחול בשפופרת: **ורבי יהושע סבר חוששין לטינוף.** וא"ת הא קא מסקינן לקמן דרבי יהושע לא חייש למיעוטא כדדייק ממתניי דיצתה מלאה ר' יהושע אומר אינה חוששת וא"כ היכי חייש הכא למיעוטא דמטנפות ועוד דבכי האי גוונא דהכא אפילו ר"מ לא חייש כדאמר בריש פרק בתרא דיבמות (דף קיט): דהיכא דאיכא רובא וחזקה הוי המיעוט מיעוט דמיעוטא והכא איכא רובא דאין מטנפות וחזקה שהיא בחזקת שלא ילדה וי"ל דמ"מ לא הוי ודאי בכור שניתן לכהן דאיכא חזקת ממונא דעדיפא והמוציא מחבירו עליו הראיה ואפילו לרב דאזיל בממונא אחר הרוב בההיא דהמוכר שור לחבירו ונמצא נגחן (ב"ק דף מו.) היינו משום דאמר קים לי בנפשי שאני מן הרוב א"נ יש לחלק בין ממון שאין לו תובעין לממון שיש לו תובעין ומיהו היא קצת תימה דלענין ללקות בגיזה ועבודה ולענין ליקרב למזבח חשיב ודאי בכור דאזלינן בתר רובא וחזקה ולענין נתינתו לכהן יחשב ספק ונראה לתרץ דלהכי חיישינן למיעוט דמטנפות משום דרוב בהמות מתעברות כשמגיעות לזמן שראויות להתעבר בו (מתעברות): **לקולא** לא חייש. ואפילו לכהן ינתן כיון דקרב למזבח ומיהו גבי חמורה קשה דהוה לן להעמיד ממון ביד בעלים ולא ניזל בתר רובא דאפילו רב מודה הכא דאין הולכין בממון אחר הרוב כדפי' לעיל וי"ל דגזר חמורה אטו בהמה טהורה: **ואיבעית אימא** בין לקולא בין לחומרא חייש. מעיקרא נמי דהוה בעי למימר לקולא לא חייש משמע דהיינו לר' ישמעאל אבל לר"מ בכ"מ חייש ומכ"מ אין לדקדק מכאן דהא דר"מ חייש למיעוטא היינו מדאורייתא מדחייש הכא אפילו להקל דהיינו שלא נותנו לכהן דלא אזלינן בממון אחר הרוב א"נ משום דאיכא רוב מתעברות כשמגיעות לזמן הראויות להתעבר שמסייע למיעוט ובפי' אין מעמידין (עי' דף לד): גבי גבינת בית אונייקי אמר דר"מ חייש למיעוטא וגזר רובא אטו מיעוטא ולא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום משמע דבאותו מקום נמי לאו מדאורייתא אלא מדרבנן מטעם גזירה אטו מיעוטא ובפי' דחולין (דף יב.) נמי דפריך לר"מ פסח וקדשים מאי איכא למימר דשרא רחמנא ולא קאמר בשר תאווה מאי איכא למימר דשרא רחמנא משמע דמדרבנן חייש למיעוטא ואפילו גזר בבשר תאווה בפסח וקדשים לא גזר דלא אפשר ואף על פי שלא יכלו להעמיד שם גזירתם העמידה היכא דאפשר הי"נ בדאורייתא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לבדוק לא אפשר דאם איתא דבדאורייתא אין חילוק בין אפשר ללא אפשר לא היה לחכמים לחוש ולגזור היכא דאפשר כיון שראו שום מקום שלא חשו כגון היכא דלא אפשר ומיהו היכא דחזקה מסייעת למיעוט נראה דחייש ר"מ

למיעוט מדאורייתא מדטהר גבי תינוק ועוד רוצה להתיר בפרק כיסוי הדם (חולין דף פו:) לשחוט אותו ואת בנו אחר שחיטת חרש שוטה וקטן דאף על גב דאין רוב מעשיהן מקולקלין וא"ת דבפרק הזהב (ב"מ דף נה:) גבי חמשה חומשין הן משמע דדמאי הוי מדרבנן אפילו לר"מ דקאמר עשו חיזוק לדבריהם ולמה אינו טבל דאורייתא דסמוך מיעוט דאין מעשרים לחזקת טבל וי"ל דאין זה חזקה דדלמא כרבי אושעיא עבדה שהכניסה במוץ (ברכות דף לא.) ועוד דאין להחזיק שום אדם ברשע בשביל מיעוט שאין מעשרין:

דף - ב

חלב פוטר איכא בינייהו. פסק ר"ת דחלב אינו פוטר דלקמן בפירקין (דף כד) מסקינן כרשב"ג דאמר בלוקח בהמה מניקה. מעובד כוכבים דפטורה מן הבכורה דלא מרחמא אא"כ ילדה אבל מטעם חלב לחוד לא מיפטרא אי לאו דאיכא ולד בהדה דחזינא דמרחמא ליה ומניקתו ומתוך כך מדקדק ר"ת דהכי הלכתא דחיישינן למיעוטא היכא דאיכא חזקה בהדה כי הכא שהיא בחזקת שלא ילדה ואפילו לא קיימא לן כרבי מאיר דמטהר בההיא דרוב תינוקות מטפחים (נדה דף יח:) מטעם סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר מיהא חיישינן ואע"ג דבפ"ק דחולין (דף יא:) משמע דאין הלכה כר"מ אפילו להחמיר דקאמר לר"מ דחייש למיעוטא היכי אכיל בשרא משמע דאין הלכה כן דלא קאמר היכי אכלינן בישרא מכל מקום היכא דחזקה מסייעתו חיישינן והכא איכא חזקה דהעמד בהמה בחזקת שלא ילדה וסמוך מיעוטא דחולבות ואע"פ שאינן יולדות לחזקה והא דאמרינן פ"ק. דחולין (דף ג:) דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא אמרינן סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת עד שלא נשחטה ההוא רובא מצוי הוא ושכיח טובא כענין שמצינו בריש גיטין (דף ב:) ואפילו לר"מ דחייש למיעוטא סתם ספרי דדייני מגמר גמירי והמיעוט לא שכיח ולא חייש ליה ר"מ כדאמרינן בריש בנות כותים (נדה דף לב.) וכן י"ל בההיא דיבמות (דף קכא:) דמים שאין להם סוף דדיעבד אשתו מותרת ולא אמרינן סמוך מיעוטא דנמלטים לחזקת אשת איש ומה שהחמירו שם לכתחלה משום חומרא דאשת איש וגוסס נמי לא אזלינן ביה בתר רובא להעיד עליו

להשיא את אשתו וגם באתרא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוט
מקדשי והדר מסבלי דאיכא רובא וחזקה להתירא חיישינן למיעוטא
להחמיר לפי גירסת רבינו חננאל בקדושין בפרק שני (דף נ:): ויש לתמוה
אהא דפריך הכא לר' יהושע דאמר חלב אינו פוטר מהא דא"ר יהושע
ביבמות (דף קיט.) יצתה מליאה אינה חוששת כדמפרש דלא חייש
למיעוטא דזכרים ודוחק מתוך כך לומר איפוך ומאי קשה בההיא
דיבמות ליכא חזקה בהדי מיעוטא אבל בהדי מיעוטא דחולבות איכא
חזקה ולפיכך חייש ועל כרחין מתניתין דהתם נמי מוכחא דיש חילוק
דרישא דלא תנשא ולא תתייבם כו' מפרש התם מטעם סמוך מיעוט
לחזקה ולא פליג עליה ר' יהושע דאין לומר דפליג בסיפא וה"ה ברישא
דאדרבה הוה ליה לאשמועינן דפליג ברישא ואע"ג דאיכא חזקה וכ"ש
בסיפא וי"ל כיון דמשכח ברייתא איפכא לא חש מלתרץ מיהו תימה
דלמאי דמפיד כ"ש דתקשי לן דכאן א"ר יהושע חלב פוטר אלמא לא
חייש למיעוטא ואע"ג דאיכא חזקה בהדה ובההיא דיבמות משמע דלא
פליג ר' יהושע אלא בסיפא אבל ברישא מודה ואי הוה אמרינן דלא חשיב
מיעוט דאיכא חזקה בהדה מה שהיא בחזקת שלא ילדה שאדרבה העמד
ולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה שהוא חולין במעי אמו אז הוה אתי
שפיר וגם הא דצריך לומר איפוך אבל קשה דא"כ ר"ש בן גמליאל דסבר
חלב אינו פוטר אלמא חייש למיעוטא ואע"ג דליכא חזקה בהדה ובריש
כל הצלמים (ע"ז דף מ:): משמע דלא חייש למיעוט ולא גזר שאר מקומות
אטו אותו מקום כדגזר ר"מ מטעם דחייש למיעוט ועוד קשיא דבסוף אין
מעמידין (שם דף לט:): משמע דר' יוחנן סבר כר"מ בגבינות בית אונייקי
דסתמא כר' מאיר וטעמא דר"מ משום דחייש למיעוט כדמפרש בההוא
פרקא ובפ"ק דחולין (דף ה:): דר' יוחנן אכל משחיטת כותי ולא חייש
למיעוט החשודים כדקאמר ר"מ התם גבי יינם אע"ג דאיכא חזקה בהדה
דלא נשחטה וי"ל דאיכא סתמי טובא דלא חיישינן למיעוטא ועוד דהתם
סתם ואח"כ מחלוקת בריש כל הצלמים פלוגתא דר"מ ורבנן אבל עוד ק'
דלקמן (דף כד). משמע דר' יוחנן אית ליה הלכה כר"ש בן גמליאל גבי
ההוא דראה חזיר כרוך אחר רחל ויש לתרץ דאין להחזיק כל הכותים
כרשעים אלא להרשע לבדו ועוד קשה דבפ' עשרה יוחסין (קדושין דף פ.).
גבי רוב תינוקות מטפחים משמע דר' יוחנן סבר כרבנן דקתני שני דברים
אין בהם דעת. לישאל ועשאום חכמים כמו שיש בהן דעת לישאל ומיהו
מצינו למימר דלעולם כדאמר דמילתיה דר"ש בן גמליאל סבר ר' יוחנן
כוותיה בההיא דמשמע דמדפטר מטעם דלא מרחמא להניק אא"כ ילדה
ונפקא מינה היכא דחזינן דהוה לה חלב קודם לידה [אם אח"כ ראינוה

מניקה] דההיא לא מיפטרא מטעם חלב אי לאו טעמא דלא מרחמא ולפי זה אפשר דהוי רבן שמעון בן גמליאל סבר חלב פוטר ואין ראייה השתא לר"ת למיעוט היכא דאיכא חזקה בהדה מהא דפסקינן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ומיהו קשה דר"ש בן גמליאל דאמר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי ומפרש אם לאו כלומר אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי אלמא חייש למיעוט נפלים ובריש כל הצלמים לא חייש למיעוט ובלאו קשיא דרשב"ג קשיא נמי הלכתא אהלכתא דלא חיישינן למיעוט כדמשמע בחולין דלא פריך היכי אכלינן בישרא ובההיא דשבת (דף קלו.) קיימא לן כרשב"ג כדמוכח התם וי"ל דמן הדין היה לנו לפסוק כרבנן ואדרבנן סמכינן בשעת הדחק כדמוכח בהחולץ (יבמות דף לו.) אלא מדרבנן החמירו ביבמה הואיל ומת תוך שלשים ואע"פ שנפל מן הגג או אכלו ארי שמא ישתקע הדבר ויאמרו העולם שפיהק ומת ויבא לידי לעז וקלקול ולכך עשאוהו כספק גם לענין אבילות שלא יבא להקל בעדות ועוד שבכל מקום הלכה כדברי המיקל באבל ובלא שהה ח' ימים בבהמה העמידו כרבן שמעון בן גמליאל דאי לא הא לא

א

-

כא

דף

קיימא הא ועוד דמשום היא גופה שאם נתיר לשוחטו לאוכלו כשהוא בריא יכול לשוחטו כשהוא חולה וקרוב לפיהוק של מיתה דהשתא איכא ריעותא ואין לדקדק דר' שמעון בן גמליאל לא חייש למיעוט מהא דחיישי למיעוט רבי עקיבא ור' טרפון בפי' קמא דמכות (דף ז. ושם ד"ה דילמא) שמא במקום סייף הוה נקב ורבי שמעון בן גמליאל קאמר אף הן מרבים שופכי דמים בישראל דדילמא התם הוא דלא חייש משום דחשבינן כלא איפשר שאם כן לא יהרג אדם לעולם ואפילו ר' מאיר מודה כדקאמר בפ"ק דחולין (ד' יא:) והא דבעי למימר לרבי עקיבא דחלב פוטר ולא חייש למיעוט הוה מצי לאקשוויי מההיא דמכות דחייש שמא במקום סייף נקב הוה ורשב"ג קאמר דלא חייש אלא דלא רצה להאריך ועוד אין נראה לרבינו תם לפרש כלל טעמייהו משום דחיישי למיעוטא דבהדיא חשיב לא אפשר בפ"ק דחולין (דף יא: ושם) אלא אמרי רבנן דכשהיו שואלים לעדים ראיתם אם במקום סייף נקב הוה והם אומרים אין אנו יודעים בטלה עדותם אע"פ שאם לא היו שואלין היה נהרג מידי דהוה זה

אומר בסייף הרגו וזה אומר בארירן הרגו דאין זה נכון אע"ג דאי לא שיילינן להו הוה נהרג ולא חיישינן דדילמא אי שיילינן מינייהו הוי מכחשי אהדדי ומיהו אין זה קושיא לחושבו כלא איפשר דאיפשר כגון שנתגלה קרום של מוח וראוהו עדיין שלם ובחולין דחשבינן ליה לא איפשר לפי שדוחק להעמיד בו הפסוק ומאן דפטר סבר שבקיה לקרא דדחיק ומוקים אנפשיה: **לימא** קסבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת תוך שנתה. וכל שכן זו שילדה וולדות גמורים ובתוך שנתה לאו דוקא אלא גם אחר שנתה מעט דהא לאו באותה שנה נולדה הגדייה שאם כן תתעשר עם בנותיה ותנא קמא לא חשיב לה אלא כלומר בת שנתה יום שאחר שנתה ופירש בקונטרס דהוי כר' ישמעאל ועדיפא מרבי ישמעאל והדין עמו דהא לרבי ישמעאל חוזרת ויולדת ביום ראשון של שנה שנייה דהא אית ליה מכאן ואילך ספק והקשה בקונטרס כיון דאינה נכנסת עמהן לוקמה כגון שנולדה היא בניסן וילדה לה באלול דאפשר לה לחזור לילד עם בנותיה קודם אלול הבא ולא דק בלישניה דהא בסמוך אמרינן דתנא קמא אית ליה דזעירי והוא הדין שאין בהמה מתעברת אחר שנולדה בפחות משלשים יום א"כ צריך שלשים יום לבד מה' חדשי העיבור והוה ליה למימר שנולדה בכ"ה באדר: **תנא** קמא אית ליה דזעירי. גם כאן פי' בקונטרס דימי עיבורה ה' חדשים שלמים משמע שרוצה לומר של שלשים יום כמו שפירשנו לעיל ואי אפשר לומר כן כלל ולמאי דמוקי פלוגתייהו במקצת היום ככולו דצריך למנות הכל מאחד באלול של שנה זו לאחד באלול של שנה הבאה לשנת הלבנה דאחד באלול ראש השנה למעשר בהמה ולא משכחת לה בשום ענין אלא אם כן היו חדשי העיבור כפי חדשי הלבנה והשתא לתנא קמא לא אמרינן מקצת היום ככולו וכשנולדה באחד באלול לא קבלה זכר עד מלאת שלשים יום שנולדה דכיון דאמר זעירי אין טינוף פחות מל' יום כל שכן בתה והשתא שלמי אינהו ל' יום ביום ב' של תשרי דבעינן ל' יום מעת לעת כיון דאין מקצת היום ככולו ואלול חסר הוא ובו ביום אפשר להתעבר וה' חדשים של עיבור שלמי יום שני של אדר ובו ביום ילדה חשוב שלשים יום מעת לעת לבנותיה קודם שיקבלו זכר ויכלו ביום שלישי של ניסן ובו ביום נתעברו ונמצא שכלו ה' חדשי עיבורן ביום שלישי של אלול ובו ביום ילדו ורבי שמעון סבר דאמרי' מקצת היום ככולו וכלים שלשים יום ביום אחד של תשרי ובו ביום נתעברה ונמצא שכלו ה' חדשי העיבור ביום אחד של שבט דמקצת היום ככולו ובו ביום ילדה חשוב שלשים יום לבנות ויכלו ביום אחרון של אדר שהוא חסר ובו ביום נתעברו ונמצא שכלים בכ"ט באב ה' חדשי העיבור ואין לתמוה על שפירש דחדשי העיבור של בהמה דקה לפי חדשי

הלבנה דה"נ אשכחן בירושלמי בפרק קמא דנדה דחמורה אע"פ שאינה יולדת למקוטעין פעמים שיי"ב חדשי עיבורן לפי שנת החמה פעמים לפי שנת הלבנה דקאמר התם ר' חייא בר אשי הוה יתיב קמיה דרב חמתיה מבעית א"ל מה כן א"ל חמרתי בעיא מילא דאנא בעי (מרבענא) שלא תצטנן א"ל אימתי עלה עליה זכר א"ל ביום פלן וחשיב א"ל בעיא היא עד כדון ותני כן שפיחת אינה פוחתת מימות הלבנה המוספת אינה מוספת על ימות החמה ואח"כ אמר שם וכל מילתיה דרבי יהושע פליג דאמר רבי יהושע בן לוי בקרות של בית רבי ממנה שוורים .

ב

-

כא

דף

ויש ממנו שילדו עכשיו פירוש שילדו למקוטעין ויש מהן שילדו לאחר זמן ואח"כ אומרים כאן בבהמה טמאה כאן בבהמה טהורה כלומר לא פליגי ופריך הא כתיב הידעת עת לדת יעלי סלע חולל אילות תשמור תספור ירחים תמלאנה וידעת עת לדתנה ופירוש תספור ירחים תמלאנה דאינה יולדת למקוטעין ומשני חיה טהורה כבהמה טמאה כלומר דאינה יולדת למקוטעין אבל בהמה טהורה יולדת למקוטעין ובשמעתין פלוגתא בבהמה טהורה: **אף** מחוסר זמן קדוש לפני זמנו. והא דאמר בתמורה פרק אלו קדשים (דף יט:): הרי מחוסר זמן דלא חזי ואמר רבי שמעון קדוש היינו במעשר בהמה כדמוכח הכא דפליגי ר' שמעון ורבנן אבל בשאר קדשים מודה אפילו ר' שמעון: **שכן** גואל מום כו'. הא דלא קאמר נמי ואין באים מחוצה לארץ כשאר קדשים משום דפלוגתא היא התם בגמרא תמורה (דף כא.): **אכילה**. פירש בקונט' שנאכלין במומן בלא פדיון וקצת קשה הא מכלל גואל הוא ונראה לפרש דמשונה אכילתה משאר פסולי המוקדשין דאין נשחטין באיטליז ונמכרים באיטליז ונשקלים בליטרא ומדאורייתא הוא כדמשמע בפרק קמא דתמורה (ד' ח.) ובסוף חלק (סנהדרין ד' קיב:): גבי עיר הנדחת דממעט בכור ומעשר מדכתיב בהמה מי שנאכל בתורת בהמתך יצאו בכור ומעשר שאין נאכלין בתורת בהמתך דתנן כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז חוץ מן הבכור ומעשר: **העברה** העברה גמירי. ואף ע"ג דאיכא למילף נמי תחת תחת לענין קידוש שייך למילף טפי מהעברה דמשמע כל אשר יעבור תחת

השבת לשון קידוש: **אשתבוחי** משתבח ליה. פירש בקונטרס שכבר ביכרה ולא תסתכן בלידה עוד אבל עובד כוכבים אי נמי אי"ל הכי אין בדבריו אמת ויש ללמוד מפירושו דעובד כוכבים אפילו מסיח לפי תומו אינו נאמן דלהשביח מקחו אומר כן ועוד יש לפרש דאשתבוחי דהכא היינו שכבר נפטרה מן הבכורה: **רבי** יוחנן אמר חולין ודאי. בהלכות גדולות פסק כר' יוחנן ובביצה (דף ד:): אמרי' רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן ובפי' מי שהוציא והו (עירובין ד' מז:): אמרינן שמואל ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן: **התם** במוכר תליא מילתא. שיודע המוכר בלוקח שקונה לשחוט ועובר בלאו דולפני עור אם אינו מודיעו דלוקח לא. איבעי ליה לאסוקיה לדעתיה שמכר אמה או בתה: **הכא** בלוקח תליא מילתא. שעליו לחקור בבהמתו אם היא חייבת בבכורה: **בהמה** גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר. אע"פ דתנא בפרק בהמה המקשה (חולין דף עז.). המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים כדמפרש התם משום דנסמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות הכא שאני כדמפרש בגמרא כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה ומה שאינו דוחק בגמרא לומר כן אלא משום דרבי חייא דקאמר וכי מאחר דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר ומשני כדי לפרסמה כו' בלאו הכי צריך היה טעם דפרסום אלא אדאמר ר' חייא לא ניחא ליה כל כך שתקבר מטעם פרסום כיון דאפי' יודע שילדה דבר הקדוש לא בעיא קבורה משום דבטלי:

א

-

כב

דף

רבי אליעזר ורבי שמעון אמרו דבר אחד. אע"ג דרבנן מודו לר' שמעון דבטל כשהוציא והו בספל לבית החיצון כדאמר בנדה פ' המפלת (דף כז.). מ"מ לא אשכח אמרו דבר אחד אלא מר' אליעזר בן יעקב ור' שמעון דלשניהם בטל בתחלת לידה ואע"ג דמילתא דר' אליעזר בן יעקב לא דייקא כלל דבטל אלא דרבי חייא הוא דקאמר הכי י"ל דתני ר' חייא דקאמר היינו שהיה שונה בו במילתיה דרבי אליעזר בן יעקב דאינה מטמאה במגע ולא במשא והכי איתא בהדיא בתוספתא: **עד** שיעגילו ראש כפיקה. הא דתנן בפי' המקשה (חולין ד' ע:): בהמה שמת עוברה במעיה והושיט הרועה ידו טהור כשלא העגיל כפיקה וכן אידך דקתני התם אשה שמת ולדה במעיה ופשטה החיה כו' האשה טהורה עד שיצא

הולד ומשמע בגמי' דטהורה משום דהויא טומאה בלועה והחיה טמאה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור ולאן אדעתה כשלא העגיל ראש כפיקה נמי איירי דאין לומר דלעולם הוי כפיקה וקודם פתיחת הקבר דהא לא מטמא אלא גזירה שמא יוציא ראשו חוץ לפרוזדור משמע דקודם לכן טהורה אע"ג דפתיחת הקבר הוא קודם לכן דהא ביציאת ראש חוץ לפרוזדור הוי כילוד לגמרי: **בצד** העליון של מגופת החבית. יש באותה מגופה כעין בית יד שעושין לאוחזה והוא עגול כעין אותה שקורין פיל מיי"ל בלע"ז: **הנדך** מיעוטא דמיא בטיילן להו ברובא. ולא דמי לשאר איסורין שהוא בנותן טעם דלא אתמר טעם כעיקר לענין טומאה וכן נבילה בטיילה בשחוטה לענין טומאה אפי' חזר ונתבשל הכל ביחד: **בטיילי** להו ברובא. ואפי' היו מחצה על מחצה מ"מ מטעם דלא בטל סלקא להו השקה: **אבל** לקדירה לא מצא מין את מינו וניעור. לא דמי להא דאמרינן בפרק גיד הנשה (חולין דף ק: ושם) ובפרק הקומץ רבה (מנחות דף כג.). ובפי' בתרא דע"ז (דף עג.). סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דהתם אין מינו נאסר אלא מכח האיסור שנתערב ואי אפשר להבדילו ובכ"מ שישנו היתר הוא לפיכך שייך לומר סלק אבל היכא דמינו עצמו מטמא מחמת מגע מים הטמאים אין שייך לומר בו סלק: **וניעור**. פירש הקונט' שהמים חוזרים ורבים על הציר ומטמאין אותו ולא דק דציר לאו בר קבולי טומאה הוא אלא זהו ניעור דמקמי הכי בטל הציר מן המים טומאת משקין מחמת רוב ציר ועכשיו שהמים ניעורו לכמו שהן תחלה קודם שנתערבו בציר: **יתיב** רב דימי וקאמר להא שמעתא כו'. הקשה הרב רבי אפרים דהכא אית ליה לרב דימי דאפילו טהרה עוררת טומאה ובפי' בתרא דע"ז (דף עג.). אית ליה דאפי' איסור אין עורר איסור דקאמר המערה

ב

-

כב

דף

יין נסך מחבית לבור אפי' כל היום כולו ראשון ראשון בטל וי"ל דהכא משמיה דריש לקיש והתם משמיה דר' יוחנן ומיהו קשה לרבי יוחנן דאפי' בטומאה דחולין דקילא דדייקינן בסמוך ממתניתין וברייתא דטומאה עוררת טומאה דקאמר שמא יביא קב חולין טמאין וכו' כ"ש דאיסור יש לו לעורר איסור ומילתא דפשיטא היא בכוליה הש"ס דאיסור מעורר

איסור ובפרק הערל (יבמות דף פב:) נמי אמרינן דנתן סאה ונטל סאה כשר עד רובו אבל יתר ממנו לא ולא אמרינן ראשון ראשון בטל ובפרק נוטל (שבת דף קמב.) סאה של תרומה שנפלה לתוך ק' של חולין ולא הספיק להעלותה עד . שנפלה אחרת אסור ומיהו אין משם ראייה כל כך דהתם משום דסאה ראשון נהי דלא אסר מ"מ לא נתבטל דצריך להרים ועוד אשכחן בפרק הנודר מן הירק (נדריים דף נו:) דר' יוחנן אית ליה אפילו גידולי היתר מעלין את האיסור ומיהו אין משם קושיא לפי מה שרגיל ר"ת לחלק בין היתר דגדל בלא הפסק להיכא דאיכא הפסק ומעמיד ההיא דע"ז במיפסק פסוקי כדאשכחן בפ' בתרא דנדה (דף עא:) גבי דם תבוסה דמחלק בין פסק ללא פסק ובפ' התערובות (זבחים דף עח.) דאמרינן דם לתוך המים ראשון ראשון בטל התם איירי בפסק וההוא דשמא רבו הנוטפין על הזוחלין היינו שמא ירבו בלא הפסק ומתוך כך מפרש ר"ת בהגוזל קמא (ב"ק דף ק.) ובריש ב"ב (דף ב.) דנקט נפרצה אומרים לו גדור תרי זמני דאם יש תוספת מאתים בין שני הפעמים אין מצטרפין לאסור כיון שיש הפסק אבל קשה מהא דשמעתין ובפרק הערל דאפי' בלא הפסק אמרינן דחוזר וניעור ונראה לרבי דבכל דוכתא יש לו להיות ניעור אפי' בהפסק וגבי דם תבוסה בפ' בתרא דנדה (דף עא:) דבדרבנן הקילו וההיא דתערובת דם שאני התם דיש דחוי אצל קדשים דכיון שנדחת כל טיפה וטיפה כשנופלת שוב אינה חוזרת ונראית וההיא דר' יוחנן דע"ז (דף עג.) דקאמר ראשון ראשון בטל היינו כל זמן שיש בהיתר ששים על האיסור דליכא נתינת טעם ואאיסור משהו דמתנני דהתם קאי וזה לשון ראשון ראשון בטל דיין נסך נראה עד רובו לשל היתר אבל אם רבה איסור אסור שאיסורין המתבטלים חוזרים וניעורין ונראה דמאן דאית ליה ביי"נ החמור באיסורא לגו היתרא ראשון ראשון בטל כ"ש בשאר איסורין או שמא בדבר זה הקילו ביין נסך יותר מבשאר איסורין דבשאר איסורין חוזר וניעור כשרבה האיסור כל כך שאין בהיתר ששים ועוד נראה שגם יין נסך אינו בטל ראשון ראשון עד רובו אלא עד ששים וכן שאר איסורין ואינן חלוקין אלא היכא דנפיש עמודיה טפי מחבית כמו שאפרש או בהיתרא לגו איסורא פי' שבתחלת התערובת איסור והיתר אין ששים דהיתר לגבי איסור וביין נסך אם יוסיף היתר לתוכו עד עולם אסור ובשאר איסורין מותר כשרבה כל כך שיהא ששים של היתר ושמא אפי' בנפסק לא אמרינן ראשון ראשון בטל כמו בחתיכת בשר שבולעת טעם נבילה אפי' למאן דמפרש חתיכה עצמה נעשית נבילה בשאר איסורין כמו בבשר בחלב דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא לענין שלא תועיל לו פליטה משום דאיפשר לסחטן אבל רביה תועיל

וא"ת כיון דלבסוף נמי איכא ששים של היתר לכך בטל היין נסך מאי איריא משום ראשון בטל כיון שגם לבסוף יש ששים י"ל דדוקא נקט מחבית לבור דלא נפיש עמודיה כולי האי ואע"ג דנפיש טפי מצרצור אבל היכא דנפיש עמודיה טובא לא בטל אפי' יש ששים בהיתר ולהכי קאמר ראשון ראשון בטל שאם נפל בבת אחת אינו בטל אע"פ שיש ששים יין מן ההיתר ושמא דוקא יין נסך אבל טבל אינו בטל בשום עניין במינו או שמא יין נסך בטל ומינה שמעינן דכ"ש ולרבותא נקטיה וכן נ"ל עיקר ראשון ראשון בטל דדוקא עד ששים כדפרישית באיסורא לגו היתרא ובהיתרא לגו איסורא בכל שהוא אבל בשאר אסורין אפי' היתרא לגו איסורא חוזר וניעור ההיתר כשהוא רבה עד שיהא בו ששים ומי פירות במקום שמעלין בנתן סאה ונטל סאה עד רובו אין לתמוה למה בטלין מי פירות ונחשבין כמים דהכי גמירי לה דתנן מי פירות פעמים מעלין פעמים אין מעלין וכה"ג דמעלין הרי הם כמים להעלות וכי איכא רוב חוזרין ונעורין ולמאי דפרישית מאן דשרי ע"י ראשון ראשון בטל לא שרי אלא עד ששים ולא נפקא לן מידי אי הלכה כן אי לאו לאותן שנוהגין עכשיו היתר הנאה בשכשוך עובד כוכבים ובסתם יינם שהרי פסק ר"ת שהיין המותר בהנאה אין לנו לומר שאוסר בכל שהוא ודבר פשוט הוא ונראה לי דבריו שלא להחמיר בו חומרא דיין נסך לאסור במשהו כיון דמותר בהנאה כאיסורין קלין ור"ת פסק לשם קיימא לן כרבין דלית ליה ראשון ראשון בטל ולא שרי אלא בנפל שם קיתון של מים ונראין דבריו במה שאומר הלכה כרבין אם בא לחלוק על רב דימי ורב יצחק כדאמרין בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:) בסופו אבין בר סמכא יצחק סומקא לאו בר סמכא אבין יש לו בחזרה אבל זה אין בידי להוכיח אם רבין בא לחלוק אם לא כי י"ל שלא בא לחלוק ומה שהצריך ביטול ע"י מים דוקא היכא דעירה מחבית לבור לרב יצחק ולרב דימי בדנפיש עמודיה טפי מחבית ואפי' לר"ש דלא מפרש לרב דימי חבית דוקא נוכל לומר שאין רבין חולק על רב יצחק ובמערה מחבית דבר רבא ולמאן דמתני ההיא דרב שמואל בר' יהודה דנפל שם קיתון של מים אמתנית' מצי סבר כרב דימי ויעמיד משנה כרב דימי בהיתרא לגו איסורא ולהכי לא בטל כל זמן שאין שם מים וזה שפירשתי שישבור רב שמואל כרב דימי יכול להיות אם נפרש דרב שמואל בר' יהודה למאן דמתני ליה אמתנית' לא בעי תחלה היינו שאין להוכיח מילתיה דרב שמואל דבעי תחלה אבל מכ"מ אמת הוא דאיהו נמי בעי תחלה כדי שלא נצטרך לומר שחולק על אותה דר' יוחנן דלקמיה דמזגן וערבם זה בזה דמשמע דבעי מזגן תחלה ואח"כ ערבן אם נפרש כך שוב לא נוכל לומר שסובר רב שמואל ראשון ראשון בטל דכיון דבעי מים

תחלה ס"ל במשהו באיסורא לגו היתרא א"כ לית ליה לא דרב דימי ולא דרב יצחק מיהו דאין צריך לפרש כך אלא כדמשתעי פשוטה דשמעתין דלא בעו תחלה ופליג אההיא דר' יוחנן דמזגן וערבן א"נ לא פליג וס"ל דהוא הדין ערבן תחלה ולא נקט מזיגה ברישא דוקא דהא לא גרסינן בפסחים מזגו ואח"כ ערבו דלהוי משמע לגמרי דוקא אלא מזגו וערבו וכל הני ביטולי דההיא שמעתין דמזגן וערבן המערה מחבית לבור וההיא דשמעתין דשמא יביא קב ממין אחר וקב ועוד ממין זה יכולין להעמיד בשלא נתכוון לבטל ולהתיר את האיסור או לטהר את הטמא שאל"כ לא הוי בטל ובנפל קיתון של מים תחלה אין לחלק בין נתנן במתכוין לנפל אבל לבסוף למאן דלא בעי תחלה דוקא בלא מתכוין קאמר ובההיא דציר דקיימינן דלא קאמר אמרינן סלק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו י"ל דההוא אמורא לית ליה : **תירום** ותירקב. בירושלמי תני תשרף וקשה אטו בשופטני עסקינן שמותרין ליהנות בשריפתן ואינם חפצים ומניחים אותה לרקב ואין לנו להשמיע במה שאין בני אדם רגילים לעשות ור"ת מפרש דתירקב ותשרף הכל אחד והגמרא שלנו מפרש ותשרף דתנן היינו בלא הנאה כעין רקבון דאי שרית בהנאה אתי למיכליה הואיל וסברא היה להתירה ע"י בטול כדאמרי רבנן תעלה ותיאכל כו' וה"ק או תירקב או תשרף בלא הנאה ועוד יש לפרש דמחלוקת של בני בבל ושל בני א"י מהש"ס שלנו והש"ס ירושלמי וכמו כן בבבא אחרת ששנה באותו פרק דקתני אחר שהודו ר' אליעזר אומר תירום ותירקב קתני בתוספתא תירום ותירקב ואפשר דאיכא תני הכי ואיכא תני הכי וכן נמי אשכחן בפרק מצות חליצה (יבמות דף קד:) (שפירש לעיל) גבי קטנה שחלצה ובספרים שלנו גרסינן חליצתה פסולה ובירושלמי גרסינן כשירה ובריש מקום שנהגו (פסחים דף נא:) בההיא דכל הספיחים אסורין חוץ מספיחי כרוב אין הגרסא כן בירושלמי ובמשניות וא"ת וכיון דתירקב ואסירא בהנאה אמאי תירום הא מפרש בירושלמי האי ערלה וכלאי הכרם בטלים באחד ומאתים וא"צ להרים ותרומה באחד ומאה וצריך להרים משום גזל השבט והכא דכי מרים מתסרא ליכא גזל השבט י"ל דלא פלוג רבנן : **תעלה** ותיאכל. פי' בקונט' תעלה לשון ביטול הוא ולא לשון הרמה כדקתני לר"א תירום ולרבנן תעלה והא דתנן בפרק בתרא של מסכת ערלה התרומה ותרומת מעשר עולין באחד ומאה וצריך להרים התם משום הפסד דכהן ואי יהיב ליה דמי שפיר דמי ותדע דקתני סיפא ערלה וכלאי הכרם אין צריך להרים ואפ"ה תנינן בהו לשון עלייה דתני מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם כו' וקתני יעלו באחד ומאתים עד כאן לשון הקונטרס והדין עמו

שפירש הטעם משום הפסד כדמפרש נמי טעמא בירושלמי משום גזל השבט ומיהו אע"ג דעיקר תקנה משום זה היה מסתבר דאין יכול להפטר בדמים דעד כאן לא פליגי ר"א ורבנן בפי' נוטל (שבת דף קמב.) ובפי"ק דתמורה (דף יב.) במדומע דלר"א מדמע בתרומה ודאי ולרבנן לפי חשבון אבל פשיטא דקדושת תרומה יש בה: **ובלבד** שלא יהא במקום אחד כביצה. פי' כביצה מן התרומה שהתרומה היא חלק אחד ממאה ואחד צריך שלא יהיו (שני) שא"כ היה בה כביצה מהתרומה טמאה ואין הטמאה יכול ליבטל במאה של טהורה שהוכשר שהרי מטמאה הכל ודומה כמטמא תרומה בידיים שהתרומה טמאה טהרה ע"י בטולה ומיהו מהאי טעמא לחודיה לא הוי מיתסר דכיון שכבר נתבטלה התרומה והכל חולין מותרת לזרים מה קפידא יש אם מטמא חולין אלא בעינן שלא יטעה לבטל קב חולין טמאים בקב ועוד כדמפרש עלה ומה טעם דעולא קאי בין אר"א בין אדרבנן וא"ת חולין טמאים נמי שנתבטלו ברוב חולין טהורין ניחוש נמי להכי וי"ל דהתם במתבטל מיעוט חולין טמאין ברוב טהורין ליכא למיחש שמא יביא קב חולין טמאין וקב ועוד ממין הזה כי ידוע דשם טומאה לא פקע מן חולין טמאין המעורבין בטהורין אבל הכא סבור הוא דשם טומאה פקע לגמרי מאחר דשרינן לאכילה לזרים הכל לרבנן או הק' לר"א אע"פ שהתרומה מעורבת בהם:

א

-

כג

דף

סבר אבטלינהו ברובא. תימה מה יועיל הא אין מבטלין [איסור] לכתחלה ואפי' שוגג אם בטלו אינו מבוטל למ"ד בגיטין (דף נד:) נפלו ונתפצעו בין בשוגג בין במזיד לא יעלו מיהו איכא למ"ד התם בשוגג יעלו ושמא הא חשיב שוגג כשסבור שמותר לבטל: **ואי** אמרת טומאה כמאן דאיתיה כו'. מתוך פי' הקונטרס משמע שבא לדקדק דאין טומאה עוררת טומאה מדחשבינן טומאה כמאן דליתא וזה אינה סוגית השי"ס שיבא אביי להקשות על עצמו דפי' דטומאה עוררת טומאה ועוד דתיקשי ליה ממתניי אלא אפילו לא חשיבא טומאה כמאן דאיתא מ"מ בדין הוא על טומאה שעוררת טומאה דאי נמי לא הויא טומאה כמאן דאיתא: **נבילה** בטלה בשחוטה. ומסיק לענין מגע אבל לענין משא מטמא ועל כרחין כשיש בנבילה כזית במקום אחד דאי לאו הכי במשא לא מטמא כדמוכח בהעור

והרוטב (חולין קכד:) דשני חצאי זיתים דנבילה שתחבם בקיסם אפילו הוליך והביא כל היום כולו טהור אלא היכא דמרודד ודבוק זה בזה קצת ותימה אי דנגע בכל הזיתים אמאי טהור דאפי' נגע בכולו משמע דטהור דומיא דמשא ומיהו היכא דלא נגע כולו בבת אחת אלא נגע בזה וחזר ונגע בזה אפשר דטהור כיון דבכל פעם שנוגע אין יודע שיהא נוגע בטומאה ולא הוי נמי ספק טומאה ברשות היחיד כיון דבטלה ברוב ועוד יש לפרש כשנימוח הכל יחד נבילה ושחוטה והוי כמו מרודד ואתיא שפיר אפי' לר"ע דהעור והרוטב (גי' שם) דאע"ג דפליג התם אפי' במרודד דלא מטמא במשא היינו בעור אבל במרודד בקיסם אפילו ר"ע מודה כדקאמר התם ומודה ר"ע בשני חצאי זיתים שתחבם בקיסם והסיטן שהוא טמא ומוקי ליה במרודד ואפילו לא יהא הסיטן דהתם דוקא אלא אפי' במגע מטמא דאי במגע לא מטמא לא הוה מטמא במשא מ"מ בהאי דהכא לא מטמא במגע דבטל ברוב וקצת תימה דכיון דחשיב הכא חיבור במרודד בקיסם מההוא טעמא דמטמא במשא משום דטומאה כמאן דאיתא דמיא מההוא טעמא גופיה תטמא במגע ויש לחלק וא"ת וכיון דלא אתי הכא לכלל מגע היכי מטמא במשא לר"ע וי"ל דה"מ כגון קולית חתומה שאין יכול ליגע או כגון שני חצאי זיתים על העור דפליגי ר' ישמעאל ור"ע אבל הכא דאיכא שם שיעור טומאה במקום אחד ובר מגע הוא אלא דאין ידוע איזהו בא לכלל מגע קרינא ביה וא"ת מאי שנא דלענין טומאת משא לא מהני ביטול ברוב משום דסוף סוף הרי נושא כזית נבילה ולענין איסור מהני דאפילו איסורין מבטלין זה את זה כדאמר ר"ל בפרק התערובות (זבחים דף עח.) דפיגול ונותר וטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור לכ"ע א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ודייק מינה ש"מ איסורין מבטלין זה את זה משמע דבהיתר פשיטא לכ"ע דמבטל את האיסור וה"נ אם נימוחה הנבילה והשחוטה אע"ג דבמשא טמא יהיה פטור אפי' היה אוכל בכדי אכילת פרס אע"ג דמה נפשך הרי אכל כזית נבילה בכדי אכילת פרס וגבי גיד הנשה פריך בחולין (דף צט:) וליבטל ברובא ומשני בריה שאני משמע דאיסור מתבטל ברוב בכ"מ כי לא הוי בריה או את שדרכו וכל שדרכו ובסוף ביצה (דף לח.) גבי ליבטל מים ומלח לגבי עיסה מייתי עלה נתערב קב חיטין של חבירו בקבים שלו דנהי דלר' יהודה לא בטל לרבנן מיבטל בטיל וי"ל דלענין אכילה כל משהו ומשהו כשנכנס בבית הבליעה קמא קמא בטל ברוב היתר ודמי למגע כשנגע וחזר ונגע דטהור ואע"ג דמסתבר דטומאת משא גופיה ליתא אלא מדרבנן דהא נתבטל ברוב מ"מ נהי דגזור רבנן לענין משא לא גזור לענין איסור דלא דמי מטעמא דפרישית: הניחא לבר פדא כו'. תימה אמאי לא פריך מההיא דר"ש

דלעיל דנימוק הולד עד שלא יצא ומטעם ביטול ברוב הוא כדמפרש ר' יוחנן בהדיא בפרק המפלת (נדה כז.). ולעיל נמי קאמר דאמרו דבר אחד משמע דטעמא דר"ש כטעמא דר"א בן יעקב ומההיא הוה מצי לאקשוויי אפי' לבר פדא דגבי טומאת מת לא שייך טעמא דראויה לגר ומדאינה מטמאה באהל אלמא טומאה כמאן דליתא וי"ל דהוה מצי לדחויי כר"ל דפליג אדר' יוחנן בפרק המפלת (גם זה שם): דמפרש טעמא משום בלבול צורה דהאי נפל שבשליא אין עליו לא תורת בשר ולא תורת עצמות ולא תולין כמו שפי' בנדה א"נ מטעמא דמת שלם יש כאן הוא דמטמינן שפיר לפיכך לרבי יוחנן כשנטל כל שהו ממנו בדם הלידה טהור דתו ליכא הכא מת שלם ור"ל מטהר ליה מטעם בלבול צורה ועוד י"ל דהוה מצי לשנויי ההיא דנדה כמאן דאמר אין מאהיל וחוזר ומאהיל: טומאה חמורה עד לגר: הא דאיצטריך לעיל רבי יוחנן טעמא משום ביטול ברוב לפי סברתו דאית ליה אחת זו ואחת זו עד לכלב אבל לבר פדא בלא טעמא דביטול ברוב: **טומאה** קלה עד לכלב. בטומאה קלה פשיטא ליה לכולהו דעד לכלב כדתנן טהרות (פ"ח משנה ו) כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול לכלב ובקונטרס פי' דטומאה חמורה משא וטומאה קלה היינו מגע והא דאין חררת דם מטמא במגע דאמר"י בדם הלידה נגע שהוא אב והשתא לפירושו אית נמי לבר פדא הא דא"ר יוחנן לעיל משום ביטול ברוב נגעו בה ואין נראה דכל טומאת נבילה בין מגע בין משא קורא טומאה חמורה והוא עד לגר דהא דריש טעמא בסמוך

ב

-

כג

דף

כשאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה והאי טעמא שייך בין למגע בין למשא וטומאה קלה היא טומאת אוכלין למנות בו ראשון ושני ומצינו לשון טומאה חמורה וקלה (בדבר) על זה בכריתות (דף כא.). ובנדה בפרק בא סימן (דף נ:): גבי גוזל שנפל לגת: **אחת** זו ואחת זו עד לכלב. אין לפרש דטעמא דרבי יוחנן ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו דההיא אכילה לכלב קיימא אלא יש לפרש מדכתיב (מלכים ב ט) ואת איזבל יאכלו הכלבים בחלק. יזרעאל אלמא אכילת כלבים שמה אכילה ומינה מוכח בפ"ב דזבחים (דף לא.) דחשב ע"מ שיאכלוהו הכלבים למחר הוי פיגול: **ואידך** למעוטי סרוחה מעיקרא דרבי יוחנן. ותימה דמתוך

סוגיא דפי בתרא דמסי ע"ז (דף סז:) משמע לרי יוחנן דסרוחה מעיקרא לא צריכא קרא למעוטי דבההיא דקאמר רבי יוחנן טעמו וממשו ואמר רב כהנא מדברי כולן נלמד נותן טעם לפגם מותר דמוקי לה התם כר' שמעון ומפרש טעמא דר' שמעון מהאי קרא דראויה לגר וקאמר ואידך כלומר מאן דאסר טעם לפגם ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא ואידך כלומר ר' שמעון סרוחה מעיקרא לא צריך קרא וי"ל דלענין איסור אכילה ודאי לא צריך קרא מעיקרא עפרא הוא אבל לענין טומאה הוה אמינא דמיטמא דאע"ג דלא חזיא לאכילה מידי דהוה אשרץ ושכבת זרע וזיבה: **תנן** התם. במסכת מכשירין (פ"ו מ"ג) רבי אליעזר אומר ציר טהור פירש בקונטרס כגון שהשיקו במים והדין עמו דבציר של עמי הארץ מיירי הכא כדמוכח שמעתא ורישא דהך משנה ואי אפשר לומר שיהא טהור בלא השקה דסתמי' הוי רובא ציר ולא בר קבולי טומאה הוא דהא אמרן לעיל דבעו השקה (ועוד מדתנא ציר טהור ולא תנא ציר טמא שנטהר בהשקה): **שנפל** לתוכו מים כל שהוא טמא. כדמפרש נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בצירן וכי נפל ביה כל שהוא מצא מין את מינו ורבו מים על הציר וטמא ולמאן דלית ליה טומאה שבטלה חזרה ונעורה מוקי ליה שנפלו ביה לאחר השקה מי עם הארץ כל שהוא כך פי' בקונט' והך דפי' מים של עם הארץ ולא פירש מים טמאים משום דמתני' קתני מים סתם ואי'ת ולמאן דמוקי לה שנפלו בו מים של עם הארץ פשיטא דטמא כמו מתחלתן דבעי השקה דמאיזה טעם בעי השקה מתחלתן אי רובא ציר הא אמרו לעיל דמיעוטא מים בטלי להו ברובא ובלא השקה נמי טהור אלא חיישינן דלמא רובא מיא ומהאי טעמא גופיה נפלי ביה לאחר השקה מים טמאים כל שהוא הרי מים טמאים הללו חוזרים ומטמאין אותן מים הטהורים ואי לאשמועינן היא גופה דציר של עם הארץ בעי השקה בפירוש הוה ליה למיתני הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור וי"ל דלא דמי סופו לתחלתו דס"ד מתחלתו נעשה הציר כמים טמאים לא יצא מחזקת טומאה על ידי שנתלה לומר שהמים הם מעט אבל הכא השקה דמה נפשך טהור הוה אמינא דשנפלו לו טמאים כל שהוא משום חששא דשמא מים רוב לא נוציאנו מחזקה והשתא למאן דמוקי האי כל שהוא מים טמאים הוא ודייק מינה רב נחמן זאת אומרת נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים ביניהן כלומר פעמים שמערבין בו מחצה מים לאו למימרא שאם היה בו רוב לא היה טמא כשנפלו בו מים כל שהוא דכמו כן היה טמא כדפרישית אלא למימרא שאם מתחלתן לא היו רגילין לערב כי אם מועטין אם כן (אם) לא הוה מטמא מים כל שהוא דהא אכתתי רובא ציר הוא: **אלא** אדרבי אליעזר בן יעקב כו'. ואם תאמר הא מיפלג פליגי

רבנן דרבי שמעון דשיליא דלעיל ואין לומר דדלמא רב סבר כריש לקיש דמפרש טעמא בפרק המפלת (נדה כז:) משום דנתבלבלה צורתו דכל שכן דקשה טפי דאי טעמא דבלבול צורה אלמא לרבי שמעון לא בטל ברוב ויש לומר דדלמא ר"ש סבר כמאן דאמר טומאה חמורה עד לגר דלדידיה לא צרכינן לטעמא דביטול ברוב וכמו שפירשי לעיל דכל טומאת נבילה קרי טומאה חמורה אפי' טומאת מגע אי נמי לא חשיב פלוגתא כיון דלא נחלקו עליו בהדיא באותו דבר עצמו: **משנת** רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. אע"פ שיש מקומות שפוסק הלכה כר' אליעזר בן יעקב כדאשכחן בריש הדר עם הנכרי (עירובין דף סב:) ורב גופיה בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף ס.) יש דלא מסתבר כותיה לפיכך הוצרך לפסוק הלכה:

דף - כד - א

ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא: וא"ת דר' יוסי בן המשולם נמי פליגי עליה ממה נפשך דברייתא מדאיצטריך לפסוק הלכה כמותו וי"ל דשמא אין מחלוקת שנויה לא במשנה ולא בברייתא אלא דקים ליה דפליגי רבנן עליה: **הנכנס** לתוך עדרו בלילה כו' ולמחר השכים כו'. תימה למה ליה למינקט בענין זה לימא הנכנס לתוך עדרו וראה זכרים תלויים כו' ונקבות כו' וי"ל דלרבותא נקט הכי דאע"ג דודאי היתה תחלת לידתן בלילה שעדיין אין האמהות מכירין בוולדותיהן ודרכן לטעות בלילה ובא לו בנה של זו אצל זו אפי' הכי לא חיישינן: **ראה** חזיר שהוא כרוך אחר רחל. קצת קשה דנקט חזיר ולא גמל משום דסבר כר' שמעון דאסר קלוט היוצא מן הטהור ואפי' היה ידוע שהוא בנה של רחל היה נאסר באכילה ומיהו מצינן למימר דאגב דנקט רחל שהיא בהמה דקה נקט חזיר א"נ ניחא למינקט למילתיה ככולי עלמא:

דף - כד - ב

השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ בגמי אמרי תני לקופיץ כלומר לצורך קופיץ משמע דדרך לשחוט בקופיץ מדלא קתני בסכין ותימה בפסחים פרק אלו דברים (דף ע.) לא משמע כן גבי סכין שנמצא בארבעה עשר שוחט בה מיד והקופיץ שונה ומטביל משום דסכין חזי לפסח לשחוט והטבילוהו מייג אבל קופיץ לא חזי לפסח דיש בו משום שבירת עצם ונראה לפרש דנקט הכא קופיץ משום דבעי עשיית מקום טפי מסכין וצריכה עשיית מקום גדול ולא כמו שפירש הקונטי דעשיית מקום זה משום חלדה דאם כן סכין הוה ליה למינקט הכא דאיכא למיחש טפי לחלדה ועוד דבעיא היא בפ"ב דחולין (דף ל:) תחת צמר מסובך מהו ולא איפשיטא אלא דרך לעשות מקום לקופיץ כדי שיהא נוח יותר לחתוך ולשחוט לפי שאין קופיץ נוח לחתוך בלא עשיית מקום ומטעם זה נמי נקט בכור ולא [סתם] קדשים לפי שהקדשים נשחטין בעזרה יש שם סכינין מזומנים ואין צריכים עשיית מקום ועוד י"ל דנקט בכור לפי שנוהג בזמן הזה וגם דרך להיות צמרו גדול מתוך שמשהא אותנו עד שיפול בו מום כי ההיא דתנן בפ"י כל פסולי המוקדשין (לקמן לה.) מעשה. בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל וצריך עשיית מקום טפי מטלאים ועוד משום דלאו דולא תגוז בבכור כתיב: **והיינו** טעמא דשרי דהוה ליה דבר שאין מתכוין. ותולש דמתניי לאו בתולש ומתכוין קאמר אלא עושה מקום אם נתלש נתלש אבל אי טעמא משום דתולש לאו היינו גוזז יכול להיות דתולש במתכוין כך נראה לפרש הסוגיא ויש לתמוה מה שייך לשאול זה על יו"ט אי במתכוין פשיטא להו דאסור ואי בשאין מתכוין פשיטא להו דשרי ומיהו הא גופה קמיבעיא להו שאין מתכוין מהו ביו"ט אם מותר או אסור וקשיא דבלאו יום טוב היו יכולין לשאול הא דקתני מתניי ותולש את השער במתכוין קאמר משום דתולש לאו היינו גוזז או שמא בשאין מתכוין קאמר וגם שלא יהא כפסיק רישיה משום דתולש היינו גוזז ונראה לפרש דאפילו (תימצי לומר) תולש לאו היינו גוזז מ"מ מדרבנן אסור במתכוין או בפסיק רישיה גזירה תולש אטו גוזז ולעולם ותולש דקתני מתניתין כשאין מתכוין ואינו פסיק רישיה קאמר ולענין בכור לא מצי למיבעי מידי כפשטה דמתניי אם לא לענין מלקות וקמיבעיא להו כנגדו ביום טוב מהו דדלמא דוקא בכור דתולש לאו היינו גוזז וליכא איסורא דאורייתא הוא דשרי דבר שאין מתכוין אבל ביו"ט דאיכא איסורא דאורייתא דעוקר דבר מגידולו לא שרינן בשאין מתכוין או דלמא בבכור נמי איכא איסורא דאורייתא דתולש היינו גוזז וכי היכי דשרי בבכור משום דאין מתכוין שרי נמי ביום טוב וכן מוכח בסמוך דקאמר רב כנגדו ביום טוב מותר ופריך מהא דאמר רב הלכה כר' יהודה

דבר שאין מתכוין אסור ומשני דתולש לאו היינו גוזז וביום טוב היינו טעמא דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ואם תימצי לומר דאי תולש לאו היינו גוזז א"כ ותולש דקתני במתניי הוי במתכוין היכי שרי כנגדו ביום טוב מתכוין משום דלאחר יד ולאידך לישנא דאמרינן רב סבר כר' יוסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם לא סבר כרב היינו דרב שרי בבכור באין מתכוין משום דתולש לאו היינו גוזז אבל ר' יוסי בן המשולם מתיר אפילו היינו אומרים דתולש היינו גוזז דשרי אין מתכוין בכל מקום כדאשכחן גבי פרה והא (דלא) דקאמר רב הלכה כר' יוסי בן המשולם לעיל משמע דלא הוי פלוגתא וכמה תנאי אשכחן דסברי דבר שאין מתכוין אסור לקמן במכילתין גבי בכור שאחזו דם (דף לג:): ובמתניתין דכלאים (פ"ט משנה ו"ז) ובביצה (דף כג:): בברייתא דגרירה ויש לומר דדלמא מטעם דפסיק רב כוותיה משום דתולש לאו היינו גוזז לא אשכחן דפליגי ועוד כדפרישית לעיל דלא קרי פלוגתא אלא א"כ נחלקו על אותו דבר עצמו וכן צריך לומר דהא בשותף נחלקו ר' יוסי ורבנן בחולין לענין ראשית הגז (דף קלז:). דאיכא למאן דמחייב אלמא מקרי גז צאנך והוא הדין תולש דהיינו גוזז אם לא נחלק בין תולש לשותף וא"ת לקמן דמייתי ראייה מפרה דסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאינו מתכוין מותר ומשני שאני פרה דקדשי בדק הבית היא ופריך והא אמר ר' אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה ומשני מדרבנן ופריך והא איכא איסורא דרבנן ש"מ שרוצה לדקדק דכי היכי דשרי דאין מתכוין בדרבנן שרי נמי בדאורייתא וי"ל דההיא דמדרבנן לא דמו כלל להני דתולש לאו היינו גוזז ולעוקר דבר מגידולו כלאחר יד דאין איסורין הללו דאורייתא בשום מקום אבל בפרה איירי בגיזה גמורה דאע"ג דמדאורייתא אין איסור קדשי ב"ה בגיזה ועבודה לדבריו דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ולגמרי עשו קדשי בדק הבית כקדשי מזבח וראיה לדברי מפ"ק דכתובות (דף ה:): דאיבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת לדם הוא צריך ושרי פי' דמיפקד פקיד או לפתח הוא צריך ואסור אם תמצי לומר לדם הוא צריך ופתחא ממילא קא הוי הלכה כר' יהודה דמקלקל הוא אצל פתח אלמא שרי ר' יהודה דבר שאין מתכוין במקלקל דאע"ג דאיכא איסורא דרבנן במקלקל לחודיה והא דאסר ר' יהודה באין מתכוין בגרירה דאע"ג דמקלקל הוא כדמוכח בסוף פ"ק דחגיגה (דף י:). גבי חופר גומא ואין צריך אלא לעפרה ובפרק י"ט (ביצה כג:). אסר ר' יהודה קידור משום דדבר שאין מתכוין הוי כמקלקל בהוצאת דם יש לחלק בין במקום מצוה למקום שאין מצוה א"נ גבי גרירה איכא לפרש שמא מתקן שמשוה גומות מצד אחר וגבי קידור נהנית הבהמה בהוצאת הדם מידי דהוה

אדם הקזה וה"ה גבי וכן תולש את השער לראות את מקום המום [דבעי] לכתחלה או דיעבד ומסיק דלכתחלה קאמר ומשמע מדתני וכן דרישא נמי לכתחלה קאמר כמו בסיפא לאו לכתחלה שיתלוש במתכוין קאמר אלא באותן שהתרנו משום שחיטה נתיר נמי לכתחלה לראות מקום המום או דיעבד כלומר דא"נ עשה לא יזינו ממקומו כן נראה כמו שפירשתי ומתיישבת כל הסוגיא ואם נפרש דאם תולש לאו היינו גוזז שרי אפילו לתלוש במתכוין צ"ל דלקמן דשרי כנגדו ביי"ט משום דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד אפי' במתכוין לתלוש (שם) נמי שרי שהתירו חכמים שלא תתקלקל שחיטתו ביום טוב: **אי** אמר הלכה כר' יוסי בן המשולם איפשוט לכו. וא"ת מה היה מקפיד בכך הא בכל ענין כנגדו ביי"ט מותר או משום דבר שאין מתכוין או משום עוקר דבר מגידולו כלאחר יד כדלקמן וי"ל דאם לא היה הלכה כמותו אלא הוה אסרינן בבכור ואע"ג דתולש לאו היינו גוזז שהחמירו חכמים ולא התירו משום צורך תיקון שחיטת בכור כמו כן לא יתירו בעוקר דבר מגידולו כלאחר יד משום צורך תיקון שחיטת יום טוב:

א

-

כה

דף

מסוכריא דנזייתא. פירשנו בפ"ק דכתובות (ד' ו. ד"ה האי) ובסוף (כל כתבי) (שבת קיא. ד"ה האי): **דהוה** ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד. אין ללמוד מכאן שיהא מותר לתלוש נוצה מצואר של עוף כדי לשחוט ביי"ט דהא לעיל פריש דהא דשרי הכא משום שאין מתכוין וללשון נמי שפירש דאפי' במתכוין בנוצה לא הוי כלאחר יד כדקתני בסמוך בתולש את העוף ואע"ג דאין צריך כאן נוצה והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה אין ללמוד מלאכה שאינה צריכה לגופה מכלאחר יד: **ואמר** ר"ל חייב משום גוזז. תימה מה הוא מקשה אע"ג דלענין בכור לא מחייב ביה משום לא תגוז לענין שבת יש לחייב משום תולדה דגוזז ככל עוקר דבר מגידולו בבעלי חיים כמו חולין (דף עג.) הושיט ידו למעי בהמה ודילדל עובר שבמעיה לענין שבת [חייב] ובמוקדשין לא מחייב משום גוזז וכן קיטוף חייב בשבת משום תולדה דקוצר וכן תולש מן המחובר אע"ג דקיטוף לענין קצירה קודם לעומר לא מחייב (פסחים יא.) ולענין לקט בפי ראשית הגז (חולין קלז.) ואי הוה מפרשינן הכא דפריך אהא דאמרינן דתולש

חשוב כלאחר יד הוה ניחא דמייתי ראייה מהכא דלא כלאחר יד ואין הלשון משמע כן מדקאמר ותולש לאו היינו גוזז והא תניא התולש את העוף כו' משמע דפריך אהא דאמרן דתולש לאו היינו גוזז : **מדרב** סבר לה כר' יוסי בן המשולם ר' יוסי סבר לה כרב. דאמר דבר שאין מתכוין אסור שאם היה סובר דדבר שאין מתכוין מותר מנא ליה לרב שיהא הלכה כמותו משום דתולש לאו היינו כגוזז דילמא כי שרי ר' יוסי משום דבר שאין מתכוין מותר ותולש היינו גוזז אלא קים ליה לרב (משום) דאית ליה לר' יוסי דבר שאין מתכוין אסור : **עיקרון** משחיר וראשן מאדים. כך היה כתוב בספרים ויש לפרש דנקט ראשן מאדים לרבותא אע"ג שכולה אדומה מבחוץ טעונה גזיזה ובקונט' גריס איפכא מתוך תוספתא דפרה : **גוזז** במספרים ואינו חושש. כלומר אפי' יגזוז משאר השערות בלא מתכוין אף אלו עצמו יגזוז יותר מן הצורך לגירסת הקונט' ראשן משחיר והיה מדקדק דקסבר דבר שאין מתכוין מותר ובקונט' פי' דדייק מהא דשרי משום דאין מתכוין לשום גזיזה אלא לתקן דאין זה כשאר לשון אין מתכוין בעלמא דכיון דבכוונה גוזז במספרים ויש ליישב לפי' הקונטרס דהכי פריך וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור ושרי מטעם דתולש לאו היינו גוזז הא אשכחן גבי פרה דאפי' במספרים דהוי גוזז משום דעושה כדי להכשיר הפרה שרי גבי בכור נמי הוה ליה למישרי בכל ענין כיון דעושה לצורך תיקון שחיטה דאין זה חשוב גוזז ומיהו אין פי' זה נראה כלל דבכל ענין יכול להקשות בין הוי טעמיה משום דבר שאין מתכוין מותר בין הוי טעמיה משום דתולש לאו היינו גוזז : **שער** בכור בעל מום שנשר כו'. כולה הך שמעתא מוכחא דגזיזת פסולי המוקדשין שרי מדאורייתא ואפי' רבנן דאסרי מפרש בגמ' גזירה דלמא אתי לאשהויה והא דדרשינן לעיל (דף ו:) תזבח ולא גיזה היינו תזבח ולא תגוז ותימה לרבי דאמרי' בפרק שני דחולין (דף לו:) גבי על הארץ תשפכנו כמים ההוא למשרי דמן של פסולי המוקדשים הוא דאתא דס"ד הואיל ואסירי בגיזה ועבודה דמן נמי ליבעי קבורה קא משמע לן והיכי תיסק אדעתין לאסור דמן [בהנאה] משום דאסירי בגיזה ועבודה הא אפי' הגיזה עצמה מותרת וכ"ת הא דשריא מדאורייתא היינו בנשר אבל גוזז דמתכוין אסור חדא דמתכוין דדם כנשר גיזה ועוד אפילו

בתולש פליגי כדמוכח בסוף פירקין (דף כו.) דשרי (ר"ע) מכלל כי אסרי רבנן מדרבנן ואפי' בעולה תמימה לא מיתסרא הגיזה אלא מדרבנן כדמוכח לקמן גבי תולש צמר מעולה תמימה והא דפריך תולש מי איכא למאן דשרי היינו מדרבנן כדפי' שם בקונטרס משום דרשע הוא ועוד קשה בההוא דחולין למה לי קרא דם פסולי המוקדשין דשרי בהנאה והלא אף בקדשים דם מותר בהנאה משנעשית מצותו והתם דליכא מצוה למה יהא אסור ועוד מאי קאמר הואיל ואסירי בגיזה ועבודה והא לאחר שחיטה מותר לגזוז ולעבוד דמזביחה ואילך הכל מותר והתם בדם שחיטה איירי וחלב נמי לא אסרינן מדכתיב בשר (אלא) מחיים ולא לאחר שחיטה כמו למאן דדריש לעיל בפי' שני (דף טו:) אין לך בהם היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך ועוד דשרי לכולי עלמא מדבעי למילף היתר חלב בפרק קמא (לעיל ו:) מדאסר רחמנא חלב של פסולי המוקדשין ולא קאמר דאיצטריך משום ההוא דלאחר שחיטה ומיהו מצינו למימר דאיצטריך קרא תשפכנו כמים משום דם שיצא קודם שחיטת רוב אבל מ"מ קשה מהא דשמעתין ואומר רבי דס"ד למיסר כמו (חלב והווי בשר) וה"ה בשר ולא דם ולא דמי לגיזה דשמא דגיזה מתזבח נפקא דמשמע תזבח ולא תגוז אבל כאן ואכלת בשר כתיב (דברים יב) משמע בשר תאכל ולא חלב ודם ולאסור אפי' בהנאה אע"פ שהדרשה אינה מיושבת על הדם כמו חלב דשרי באכילה הוא והא דלא מייתי התם בשר ולא חלב אלא תזבח ולא גיזה ריש מילתא נקט ועוד ניחא ליה לאתויי איסור גיזה אפי' לענין מלקוי כמו מתחלה קודם שנפלו (דתנן) הגוזז והעובד סופג ארבעים וכיון שהחמירה בו תורה כל כך ה"א לדרוש קראי לחומרא בשר ולא חלב ודם אי לאו כמים וכן מוכח בפרק קמא (לעיל ו:) דהא דדרשינן בשר ולא חלב לא שיהא אסור לחלוב דבעו למידק מינה היתר חלב מדגלי רחמנא גבי פסולי המוקדשין בשר ולא חלב הא דחולין שרי שמע מינה דלאסור החלב שנחלב אתא קרא: **התולש** צמר מבכור תם. במסקנא דשמעתין מפרש דלאו דוקא תולש דה"ה נתלש ולא נקט תולש אלא משום סיפא דקתני בה תולש משום רבותא דעקביא:

בכור בעל מום שתלש ממנו. הכא לא קתני והניחו בחלון משום דרשע הוא שתולש ודעתו ליהנות לאלתר אבל בנשר קתני והניחו בחלון: **דתנא** קמא סבר אי התירו אין אי לא לא. פירש בקונטרס דכיון דתריצנא לעיל דכל היכא דלא התירו מומחה תם קרי ליה אם כן סיפא דקרי ליה בעל מום מיירי בלא התרת מומחה וקשיא לפירושו דהא דתירץ הכי לעיל היינו כי היכי דאיתוקם לריש לקיש ככולי עלמא אבל השתא דצרכינן לומר ממה נפשך כתנאי מסתברא לומר איפכא דתהוי מילתיה כתנא קמא כפשטיה ונראה לפרש דסובר הש"ס עכשיו משום דקאמר ר' יוסי שמא יש תקוה שעל סמך השחיטה לא היה אומר כך שזה בידו ואין כאן שמא אבל בהתרת מומחה קאמר שמא יש תקוה שיזדקק לו חכם להתירו ואין זה כל כך דבר ברור דמי יימר דמזדקק ליה מומחה ומ"מ במסקנא קאמר שמא יש תקוה דקמיירי בשחיטה: **התולש** צמר מעולה תמימה. יש פירוש מרש"י שכתוב בהם שהוממה ואח"כ נפדית ושחטה משמע שהעמידה כן כדי שתהא כעין בכור אלא שהתלישה היתה בתמות ותימה והא בעי האי צמר העמדה והערכה ואין מועיל לצמר העמדת הבהמה כדמוכח בפ' ראשית הגז (חולין קלה). גבי הא דקאמר התם דאין ראשית הגז נוהג בקדשים משום דכתיב צאנך ולא של הקדש ומוקי לה למעוטי קדשי בדק הבית ופריך והא בעי העמדה והערכה וי"ל דסבירא ליה כר"ל דאית ליה בפ"ב דתמורה (דף לב:): לרבנן דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה והכי נמי אשכחן רב דסבר כוותיה בפ' שני (לעיל טו.). ועוד י"ל דקדשי מזבח שיש עליהם קדושת הגוף בטל הצמר אגב הבהמה אפילו אותו שנתלש ובר העמדה והערכה חשיב ולא דמי לקדשי בדק הבית א"נ חשיב האי צמר כבעל מום מעיקרא וכן שופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא משום דכיון דמעל נפק לחולין כדקאמר בפרק ראווה ב"ד (ר"ה כח.). משמע דשייך ביה פדיון ועוד יש לפרש שופר של עולה שהוקדשה הבהמה לדמי עולה ושופר שלמים שהוקדשה הבהמה לדמי שלמים ודינה כשלמים עצמן ואין בה מעילה כדקאמר בפ"ב דפסחים (דף כז:): בעצי שלמים עסקינן ומיהו קשה בהך דשמעתין דכיון דבעי הצמר פדיון היכי שייך למיגזר דלמא משהי ליה והא צריך לפדותו דמה היה מרויח וקצת היה נראה לפרש דאיירי בעולה ונשחטה למזבח שזריקת הדם מתרת בשרה למזבח והעור לכהנים ומבעיא ליה בצמר שנתלש אי משתרי נמי בהכי אבל פלוגתא דאמוראי היא בפרק המזבח מקדש (זבחים פו.) בעצמות שפרשו לפני זריקה דרבי זירא סבר דזריקה מתירתן

אפילו לקתא דנרגי וחציני וקאמר התם כרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר פרשו לפני זריקה מועלין בהם ופירש שם בקונטרס דמועלין לעולם אף לאחר זריקה וכל שכן דאינה מתרת מה שפירש מחיים ומיהו יש ספרים דגרסי התם כרבי אלעזר דאמר ר' אלעזר פרשו לפני זריקה מועלין בהן עד זריקה כו' : **תולש** מי איכא מאן דשרי. פירש בקונטרס אליבא דרבנן הא וודאי רשע הוא משמע דלעקביא אפשר דמותר אף על פי שהאמת הוא דלעקביא נמי אסור בתם כדמוכח ברייתא דהתולש צמר מבכור תם מכל מקום פירש כך בקונטרס שאפילו לא שמיעא ליה ברייתא דבר פשוט הוא דמיהא לרבנן דתולש אסור :

דף - **כו** - **ב**

פרק **רביעי** - **עד** **כמה**

מתני' בדקה שלשים יום. כי הך פלוגתא איכא לענין טיפול אבדה (ב"מ דף כח) : **מלאתך** ודמעך לא תאחר כן תעשה לשורך. דהיינו נ' ימים מיום הבאת העומר בפסח שגמר זמן בישול התבואה עד העצרת שמביאין שתי הלחם להתיר חדש במקדש וא"ת האי ביום חמשים הוא ולא הוי כעין בכור בניך וצאנך תתן לי דלאחר שלשים : **וכי** תימא מיתה לא תלמוד לומר וכו'. לאו דוקא דלא חשיב לה בפרק אלו הן הנשרפין (סנהדרין פג.). בהדי אלו שבמיתה אלא קרוב הוא [לעון] מיתה : **דלמא** אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב כו'. בכמה מקומות אמרינן תרומה ויחזור ויתרום ולא גזרינן התם כיון שהתרומה ראשונה לכהן מידע ידע דשניה דרבנן ואפילו נתן הראשונה כבר לכהן קודם שיאמר לו חכם לחזור ולתרום מ"מ מדאין הכהן מחזיר לו את הראשונה מידע ידע דשניה דרבנן היא אבל כאן סבור הוא שנתן לכהן בתורת שכר סיועו ומעכבה כהן ובכמה

מקומות צריך לחלק בדברים כי ההיא דפסחים בריש מקום שנהגו (דף נא.) גבי הנהו דמפרשו חלתא מארוזא דאמרינן דאי רובא לאו אורז אכלי ניכלה זר באנפייהו דלמא אתו לאפרושי מן הפטור על החיוב ובפ"ק דיומא (דף י.) גבי סוכת החג בחג חייבת [בעירוב] ובמזוזה ובמעשר דקאמר התם דמדאורייתא קאמר דאי מדרבנן דלמא אתא לאפרושי מן הפטור על החיוב ובדמאי הלוקח מן עובד כוכבים למ"ד יש קנין חיבו חכמים ולא חשו לכך: **ואתי** למינהג בהו מנהג דחולין. ובעינן (זבחים דף כח.) למשחה ולגדולה כדרך שהמלכים אוכלין בצלי ובחרדל ובכל מתנות כתיב למשחה אפילו בזרוע ובלחיים ובקיבה כדמשמע הכא וגבי תרומה לא מצינו שיצריך בשום אכילה בגדולה דשמא לא שייך גדולה אלא בבשר: **תרומת** חוצה לארץ בטלה ברוב. להתירה לכהן טמא קאמר כדקאמר רבה מבטל לה ברוב (ואפילו) בימי טומאתו ולא כמו שפירש הקונטרס לאוכלה זר ולא בעיא אחד ומאה דבהדיא מוכח במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז.) דאסורות לזר גבי חלת עובד כוכבים בארץ ותרומתו בחוצה לארץ מודיעין אותו שהוא פטור חלתו נאכלת לזרים ותרומתו אינה מדמעת דדייק התם הא דישאל מדמעת משמע דאינה עולה לאכול לזרים אלא באחד ומאה: **רבה** מבטל לה ברוב כו'. רבה גרס שהיה כהן דאמרינן רבה מדבית עלי קאתי אבל רבא לא היה כהן כדמוכח בפרק הזרוע (חולין דף קלג.) דא"ל רבא לשמעיה זכי לי מתנות כו': **אוכל** והולך ואח"כ מפריש. משמע דלא בעי מוקף מיהו הייתי יכול לפרש שבאחרונה לאחר שיפריש התרומה ישאר מכריו שיתקיים בו מוקף אבל בקונטרס פ"י דאוכל והולך וישייר כדי תרומה ויפרישנה באחרונה: **הילכך** נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן. יש קצת תימה אמאי נקט כהן קטן והלא אפילו גדול יכול לאוכלה אחר שטובל וטהר מקריו ואי משום טורח טבילה והלא גם בא"י טובלין לתרומה וגם בבבל היו טובלים לתרומת חוצה לארץ כדמשמע לעיל דלא אכיל לה רבה ברוב אלא בימי טומאתו וברישי בנות כותים (נדה דף לב.) שהטבילוה קודם לאמה לסוכה שמן של תרומה ונראה לר"י מתוך כך דאין לחלה זו שיעור ולפי שדבר מועט הוא נותנה לכהן קטן והכי משמע לישנא דשקליה בריש מסא שהדבר מועט הוא ואע"ג דלא מזכיר לה אלא גבי שריפה מ"מ משמע

דההיא נמי דנותנה לקטן דבר מועט וגם אותה שנשרפת הוצרך להזכיר בריש מסא לפי שבה משליכה בתנור אבל תרומה שלהם שהיתה מן התבואה לא היתה ראויה כל כך לינתן לכהן קטן אפילו לא היה לה שיעור שקטן היה מאבדה וכן יין ושמן ועוד י"ל שהתרומה יש לה שיעור כגון תרומת מעשר: **בריש** מסא ושדי לה בתנורא. פיי בקונטרס דכמה דאפשר לאזדהורי מליגע בה מאחר שקרא עליה שם מיזדהר וקשיא לפירושו דהא בנגיעה אמרו דלית לן בה ולגמרי שרי ליגע אלא נקט ריש מסא לפי שדרך להפך בו גחלים ועצים כמו שפיי בקונטרס מסא פורגיא בלע"ז ויכול להכניס יפה החלה בתנור בתוך האור ונראה דמסא היינו מרדא שרודין בו את הפת כדמשמע בתענית (דף כה.). גבי דביתהו דר' חנינא דקאמר לה שיבבתה אייתי מסא דקא חרכא ריפתא וקאמרינן התם אף היא להביא מרדא נכנסה אבל מתארא יכול להיות פורגוין כמו שפיי הקונטרס בפ"ק דחגיגה (דף ד:): גבי [מרים] מגדלא דרדקי שקלתיה למתארא וקא מהדרא תנורא שהיתה אוחזת האוד של תנור שקורין מכבדת את התנור ולפי שיש דברים שאין מתחייבין בחלה עד לאחר אפייה כגון סופגנין ודובשנין בפ' כל שעה (פסחים דף לז.). וכדאמר טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה נקט שקיל לה בריש מסא דכשבא לרדותה שורפה ומשליכה באש בראש המרא עצמה: **פסק** והדר מפרשא חלה אחריתי משמע שלא החמירו להפריש חלה שניה. אלא היכא דליכא כהן קטן ולא כהנהו מקומות דקתני במסכת חלה (פ"ד מ"ח) שלעולם מפרישין שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן דאותן מקומות קרובין לא"י ומתחזיא חלה דידהו כחלת הארץ טמאה וטעונה שריפה דגזרו עליה שלא לאוכלה אפילו כהן טהור גמור מחמת שהיא טמאה ולכך מפרישין לעולם של אור וחלה שניה שלא תשתכח תורת חלה כדמפרש נמי הכא אבל כאן בבבל שזה רחוק מארץ ישראל ולא מתחזיא חלה דידהו כחלת הארץ טמאה ולא גזרו עליו שום איסור מחמת טומאה עצמה ולכך התירוה גם לכהן טמא כיון דלא יוצאה עליו מגופו וגם התירו לבטל ברוב והשניה אוכל כהן גדול אפילו זב דלא מפליג הכא כלל דאע"ג דבחלה שניה דהתם תנן (גם זה שם) ואסורה לזבין ולזבות ולנדות ולילודות ואין ללמוד דהא דהכא לאוסרה לזבים ולזבות שהיא בבבל רחוק מא"י וגם אינה טעונה להפריש אלא היכא דליכא כהן ממקומות הקרובים הקבועים להפריש שתי חלות לעולם ויש פירושים שמוגה בהם דהך חלה אחריתי דהכא אין קורא עליה שם חלה דלית ליה תורת חלה ומסתברא דאינה

מדמעת דאע"ג דתרומת חוצה לארץ מדמעת כדתניא במנחות בפי רבי ישמעאל (דף) ושמא אפילו השניה במקומות השנויים במשנה אינה מדמעת ונראה לרבי דבין הכא ובין התם אף במקום שהחמירו להפריש חלה שניה לא החמירו להפריש שתי תרומות דהא לא מצריך במשנה להפריש שתיים אלא בחלות ויש ליתן טעם שבחלה יש יותר לחוש שלא תשתכח משום דשייכא בכל אדם המגלגל עסתו אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממרחי תבואות: וכי הזאה יש לנו. ולא היה נראה לומר שכשנטמאין במת היו הולכין ומזין בארץ וחוזרים ואוכלים בתרומה דמשום טומאת חוצה לארץ לא חשו בחלת חוצה לארץ אבל בכל הטומאות דאורייתא אסור כל זמן שלא טבל כיון דמן התורה אפילו לחולין כי אין סברא שתקנו חלת כהן בחוצה לארץ שאין יכול לאוכלה אלא אם כן ילך ויזה בארץ ישראל ומטומאת המת אי אפשר להזהר דאע"ג דצריכין ליזהר מחמת כהונתם מכ"מ מטומאת חרב שהיא כחלל אפילו על ידי אהל כדמוכח בנזיר בפי כהן גדול (דף נג): שמאחיל על חרב כמאחיל על המת ובריש אהלו מוכח שהשפוד נעשה כחלל ע"י אהל המת מאותם לא היו יכולים ליזהר וגם אין צריכין לפרוש כממת כדתניא בריש תוספתא דאהלות כל טומאת המת שאין הנזיר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליה ולהכי מסתברא שבלא הזאה וטבילה היו אוכלין אותה וצריך לפרש מתוך הלכה זו דהא דתנן במסכת חלה (פי"ד מ"ח) מן הנהר עד אמנון ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן כו' וטבול יום אוכלה ר' יוסי אומר א"צ טבילה ואסורה לזרים כו' בטבול יום דבעל קרי מיירי ושרי בלא הערב שמש אע"פ שטומאה יוצאה עליו מגופו דאי בטמא מת וכי הזאה יש לנו ור' יוסי אומר אפילו בעל קרי א"צ טבילה תדע מדקתני סיפא ואסורה לזבים ולזבות לנדות ולילודות ולא חשיב בעל קרי וההיא דסיפא לא צריכא אלא לר' יוסי כדקאמר בירושלמי לרבי יוסי נצרכא אע"פ שכתוב בה לר' יהודה דומה טעות סופר ולר' יוסי גרסינן ואגב גררא אפרש תחלה המשנה (שם) דתנן שלש ארצות לחלה מא"י עד כזיב חלה אחת מכזיב עד הנהר ועד אמנון שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור שמקום טומאה הוא ואין יכולין לשמור עצמן ופירותיהם בטהרה מחמת שסמוך הוא לארץ העמים וחלותיהן טעונות שריפה ולכך מפרישין שתי חלות אחת לאור שהיא חלה

טמאה דאורייתא שפירותיהן גדילין בא"י ואחת לכהן שלא תשתכח תורת חלה ושל אור יש לה שיעור כדמפרש בירושלמי מפני שהוא מדברי תורה ושל כהן אין לה שיעור מפני שהוא מדברי סופרים והדר קתני ומן אמנום ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור ומפרש בירושלמי ושל אור אין לה שיעור מפני שהיא נשרפת ושתיהן מדברי סופרים והדר קתני וטבול יום אוכלה ר' יוסי אומר א"צ טבילה ואסורה לזבים ולזבות לנדות ולילודות ונאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן והיא המשנה דמייתי בריש כל הבשר (חולין דף קד.) אלא שהש"ס מביאה שם בקוצר וכן דרך הש"ס להאריך ולקצר כשמביא משניות מטהרות ומזרעים ומשנה הלשון כפי הצורך כי ההיא דספק ביאה שמביא הש"ס (פסחים דף י.) על משנת נכנס לבקעה והיא שנויה על משנה אחרת שלמעלה הימנה בסמוך לה במס' טהרות וכן משנה במסכת ערלה שמביא בהשוכר את הפועל במסכת ע"ז (דף סח:) בערלה ובכלאי הכרם מצטרפין ר"ש אומר אין מצטרפין והיא שנויה באורך במס' ערלה (פ"ב מ"א) והש"ס מקצר שם במס' ע"ז כי אין לומר שאותה משנה שמביא שם זו היא אותה שלמעלה ששנויה בקוצר פרק קדשי מזבח (מעילה דף יח.) כי אין פירושה שוה כמו שפירש רבינו תם שאותה של מעלה בצרוף לכזית ולמלקות דומיא דכל הנהו של אותו הפרק ואותה שמביא במסכת ע"ז מיירי לנתינת טעם ולאסור במאתים בתערובתה כדמוכח גופה דמתני' דערלה ודוק ותשכח ולהכי מייתי במסכת ע"ז ראייה ממנה דאיסור ואיסור לא מצטרפין לר' שמעון לנתינת טעם ולחמץ דפירש מילתיה דר' שמעון דקתני עלה ר' שמעון אומר אין מצטרפין היינו ליתן טעם דבהכי איירי תנא קמא ומילתיה דרבי שמעון דמעילה מפורשת בגמ' דמעילה (דף יח.) אין מצטרפין א"צ צירוף דכל שהוא למכות והאי וניתנת לכל כהן הוי פירושה לכל כהן אפילו לכהן עם הארץ אע"פ שתרומת (עם) הארץ אינה ניתנת אלא לכהן חבר שישמרנה בטהרה ובתרומת חו"ל לא גזרו שמא יאכלה בימי טומאתו וכן משמע דומיא דמה ששנינו אחר משנה זו ואלו ניתנין לכל כהן וחשיב בהדייהו הזרוע והלחיים והקבה וראשית הגז וכיוצא בהן מידי דלא שייך בהו איסור טומאה ומכ"מ אם יש חבר ועם הארץ לא יתן לעם הארץ כדאמר בפרק הזרוע (חולין דף קל:) מנין שאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ שנאמר לתת מנת למחזיקים תורת ה' מחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאין מחזיק אין לו מנת ולא כמו שפירש הקונטרס בכל הבשר (שם דף קד:) דלכל כהן אתא לאשמועינן שאפילו אין מחזיק יתנו לו חלת ח"ל דהא משנה שאחר זו אי אפשר לומר כן דקחשיב בה מתנות דאמרי עלייהו

שאינן ניתנות אלא למחזיקים אלא ודאי היכא דליכא חבר מיירי הכא
א"נ אפילו איכא חבר אלא שאינו צריך למתנות יתנו לעם הארץ עני
שמצווים להחיותו שאם לא יתנו לו יצטרכו ליתן לו חולין והשתא
דפרישית הא דקתני טבול יום אוכלה היינו טבול יום (קא בעי לה) ולא
בעי הערב שמש ואע"פ שטומאה יוצאה עליו מגופו נראה לומר דה"ה
חלת האור בבבל ודין אע"פ שאסורה למי שטומאה יוצאה מגופו לא
בעיא הערב שמש ואין להחמיר יותר מחלת כהן דההיא משנה ומאן
דמחמיר בה לאוסרה בטומאת שרץ שרי לטמא שרץ לאחר טבילה ומיהו
אין ראייה כל כך כי שמא אע"פ שהחמירו בה בטמא שרץ קודם טבילה
כמו בבעל קרי בטבול יום דשרץ שמא הקילו בה יותר ובהלכות גדולות
כתוב בהלכות חלה אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן
קטן או מאן דטביל לקריו ועוד כתוב בהלכות גדולות דחלה בא"י אין
מפרישין אלא חלה אחת ושורפין אותה ונראה דעכשיו כיון ששורפין
אותה לפי שאין להם הזאה בכל א"י צריך להפריש שניה כמו מכזיב עד
הנהר ועד אמנום שמפריש חלה שניה שלא תשתכח תורת חלה: **ולית**
הלכתא כוותיה. בהא דמצריך טבילה אלא אפילו טבילה לא בעי ולשון
הקוני' לא משמע כן: **שנה** בשנה איזהו שנה שנכנסת בחברתה. גבי כשכיר
שנה בשנה (ויקרא כה) שכירות של שנה זו אין משתלם אלא בשנה אחרת
(ב"מ סה.) דרשינן בכל חד מעניינא דקרא דגבי מעשר דכתיב שנה בשנה
דדרשינן לקמן (דף נג:) שאין מתעשר מן החדש על הישן ומן הישן על
החדש וצריך לאוקמא הך שמעתא דשנה בלא רגלים שברגלים לחודייהו
בכל שנה איכא בל תאחר כדאמר בפ"ק דר"ה (דף ו:) וא"ת והא מיבעי
לכדדרשינן בתמורה פ' ואלו קדשים בסופו (דף כא:) ואין נפסל משנה
לחברתה וכן עזאי דריש בפ' שני דזבחים (דף כט.) ובפ"ק דר"ה (דף ו.)
המקריב אותו לא ירצה אותו בלא ירצה ואין מאחר נדרו בלא ירצה
ומצריך התם תרי קראי חד לבכור וחד לשאר קדשים וי"ל דהך דשמעתין
דהכא נפקא ליה מדאחרים דהתם בזבחים (דף כט.) ובר"ה (דף ה:)
ובתמורה (דף כא:) מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה
לחברתה כו' ובתמורה (שם:) נמי קאמר דאחרים מוקמי קרא דתאכלנו
שנה בשנה לדהכא והנהו דהכא נמי סברי כאחרים: **הוה** אמינא בחזה
ושוק של תודה. לר' עקיבא לית ליה כי הך סברא בסוף איזהו מקומן
(זבחים דף נז.) ומפרש דהתם פליגי בהימנו ודבר אחר אי הוי היקש או
לא:

שלא מצינו לו בכל התורה כולה. פיי בקונטרס שיתננו לכהן אלא מריבויה לפירושו כן יכול לומר בכל דרשות ומפרש ר"י דהכי קאמר שלא מצינו לו בכל התורה כולה שיתננו כולה כיוצא בזה דחטאת ואשם שהם לכהן כשקריבין למזבח אם הוממו שהמזבח מפסיד חלקו מפסיד גם לכהן אבל בכור אפילו בעל מום דכהן הוא וכן ההיא דפרק שתי מדות (מנחות דף צא:) גבי נסכים לכבש האחד זה אחד עשר של מעשר שלא מצינו לו בכל התורה כולה שיהא טפל חמור מן העיקר דהוה מצי למימר אחד עשר של מעשר יוכיח כדמשני אמותר מפסח וכן בשבת בפ' אמר ר' עקיבא (דף כנ:) זה היסטו של זב שלא מצינו בכל התורה כולה דטומאה המסטת תטמא: ואידך. ובשרם דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר. בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נו.) משני רבי ישמעאל מבשרם דהנך [בכורות] קאמר משמע רוצה לומר דקאי אבכור שור וכשב ועז דכתיב לעיל מיניה ושינויא אחרינא הוא וא"ת והא תנא לא דריש מידי מובשרם לשון רבים ובסוגיא דהתם לעיל (שם דף נו:) דריש ר' יוסי הגלילי דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור ומעשר שטעונין מתן דמים ואמורין למזבח וי"ל דפלוגתא היא בר"פ בית שמאי בזבחים (דף לז.) ורבי ישמעאל נפקא ליה מדם זבחיך ישפך: עד שלא נראה להראותו לחכם. פיי בקונטרס שלא נפל בו מום וקשה מאי רשאי לקיימו שתים ושלש שנים על כרחיך יקיימנו ודוחק לפרש רשאי לשון חייב כי ההיא דערכין (דף כח:) דמקדישין אותו הקדש עילוי כמה אדם רוצה ליתן בקרבן זה לעשותו עולה אע"פ שאינו רשאי דפירושו כמו אע"פ שאינו חייב והוה מצינן לפרש דנקט רשאי לקיימו כלומר ואין זקוק לכונסו לכיפה אע"ג דשאר קדשים שהקדיש והחרים בזמן הזה אמרינן בפ"ק דע"ז (דף יג.) בהמה תעקר דנועל דלת בפניה והיא מתה מאיליה אבל היה משמע דאם היה רוצה לכונסו לכיפה כונסו ומעשים בכל יום ששומרים אותם עד שיפול בהם מום ונראה לפרש עד שלא נראה להראותו לחכם שלא נזדמן לו חכם אחר שנפל בו מום שאין זקוק להוליכו במקום רחוק למקום שהחכם שם: מפני השבת אבידה לבעלים. פיי בקונטרס דהיינו כהן דזימנין דלא משכח כהן למיתבא ליה ואם ישחטנו מיד יסרח לפיכך רשאי לקיימו שלשים יום אחר שנתו ואומר רבי דמיירי ביד כהן וא"צ עכשיו לבשר ונתנו לו חכמים זמן לי יום אבל

ישראל לעולם ממתין עד שימצא כהן: רבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף כו'. ואומר רבי דאע"ג דאמרינן בריש אף על פי (כתובות דף נז.) דהלכה כרבי מאיר בגזירותיו הך דהכא קרי ליה בסמוך קנסא דקא קניס ר' מאיר ובשאלתות דרב אחאי פירש דהלכה כמותו דוקא בגזירותיו ולא בקנסא ופסקו דאין הלכה כמותו בההיא דמעוברת חברו ומינקת חברו דקאמר רבי מאיר יוציא ולא יחזיר עולמית וסוגיא דשמעתין בריש החולץ (יבמות דף לז.) דלא כר' מאיר וכן סוגיא דשמעתין כרבי יהודה דלרבי מאיר קנסינן בכולהו מפני המשתנין ובסמוך דקאמר לימא תנן סתמא כרבי מאיר הא משני דילמא בדוקין שבעין ודברי הכל וכן הוא אמת ומתוך כך פוסק רבי דלא כרבי מאיר דקניס בשטר שיש בו רבית דאין גובה לא את הקרן ולא את הרבית (ב"מ דף עב.):

ב

-

כח

דף

רביע לדקה ומחצה לגסה. ואע"פ שפ"י בקונטרס משום דהוי ממון המוטל בספק שמא יתירנו חכם על מום ושמא לא יתירנו לאו משום דתיתי כסומכוס אלא תקנת חכמים בעלמא הוא ואע"ג דאיירי בכל מום אפילו ידוע שיתירנו מומחה על ידו מ"מ חשיב ליה ספק קצת דשמא לא מזקיך ליה מומחה וגם לא פליג בין מום ואי הוה מיירי הך ברייתא בדוקין שבעין דוקא הוה ניחא טפי דה"נ קיימא לן כרבי יהודה כדפרישית ולדידיה אינו נקבר אלא בדוקין שבעין ועוד יש לפרש דהיינו טעמא דמשלם מחצה ששיערו חכמים דאינו שוה יותר כ"ז שעומד בספק שעדיין לא הותר ובתרומה נמי אשכחן שאינו שוה אלא כמחצה של חולין כדאמרינן בפרק אף על פי (כתובות דף נח.) כל מקום שהוזכר תרומה נותן לה כפלים בחולין ומיהו לא דמי ממש לתרומה דאסורה לזרים ואסורה בטומאה אבל בכור מומין שרי לגמרי כצבי וכאיל: **משום** גזירת מגדלי בהמה דקה. פירוש שהחמירו עליהם חכמים שלא לגדלם כי אם בחורשין חוץ ליישוב ויש בה טורח גדול ואינו שוה אלא רביע דהיינו מחצה פחות מן הגסה וגם בקונטרס פירש כן מפני טורח גזרו לה אבל לא דקדק ליישב לשון גזירה: **דן** את הדין כו'. בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) פריך מינה לר' אבהו שאמר שנים שדנו אין דיניהן דין ותימה מנא ליה דמיירי ביחיד אי משום דקתני דן את הדין לשון יחיד הא בריש אלו טריפות

(חולין דף מד:) קתני דן את הדין ולא מיירי ביחיד כדקתני וכולן רשאיין ליקח ויש לומר דהתם קתני דומיא דעדים אבל מתניי דהכא מיירי כולה ביחיד דקתני סיפא ואם היה מומחה לבית דין כו' ומעשה בר' טרפון כו' ורישא נמי מי שאינו מומחה וראה את הבכור: **לימא** תנן סתמא כרבי מאיר כו'. תימה דלא דייק הכא מרישא דמי שאינו מומחה ורואה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו דההיא מה נפשך כרבי מאיר אתיא דדאין דינא דגרמי דלא מתוקמא בנשא ונתן ביד דהא נשחט על פיו קתני ובהגוזל קמא (ב"ק דף ק.) לא משכח התם משנה דדאין ר"מ דינא דגרמי אלא מברייתא דמחיצת הכרם והוה ליה לאיתויי מהך ובהגוזל בתרא (שם דף קיז:) גבי ההוא דאחויי אחוי דסבר למיחייביה ממתניתין דדן את הדין וקדחי אמאי לא חייביה מהך:

א

-

כט

דף

תרי זימני לא תקינו ליה רבנן. וא"ת אכתי אמרי האי תם הוא והאי דשרי ליה לפי שאינו רוצה לטרוח פעם אחרת וי"ל שלא חייבוהו חכמים לראות פעם אחרת אלא דאם ראוהו דאין יכול ליטול עליו שכר ועוד דבזה לא יחשדוהו לעולם שיתיר את האיסור כדי להנצל מטורח שלי. פעם שניה: **הנוטל** שכרו לדון דיניו בטלים. והא דתנן מכוער הדיין שנוטל שכר לדון אלא שדיניו דין מפרש בפרק בתרא דכתובות (קה.) באגר בטלה דמוכח שרי: **מה** אני בחנם כו'. וא"ת ושחד לא תקח דכתב רחמנא (שמות כג) למה לי ולא פירכא היא דתרי מילי נינהו כדמוכח בריש פ' בתרא דכתובות (דף קה.) דבתורת אגרא היינו שכר טרחו ובתורת שוחד היינו להשתדל לדונו יפה ולהפוך בזכותיה כדאמר התם אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב ואין לתמוה על דייני גזירות שבירושלים שהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה דבלאו טעמא דאגר בטלה דמוכח שרי התם כיון דכל עסקם היה על זה ולא היו עוסקין בשום מלאכה שעל כרחם צריכין להתפרנס ומה שנוהגין עכשיו ללמוד תורה בשכר אם אין לו במה להתפרנס שרי ואפי' יש לו אם הוא שכר בטילה דמוכח שמניח כל עסקיו ומשא ומתן שלו מסתברא דחשיב מוכח יותר מקרנא דתהי חמרא ושקיל זוזא ועוד בקטנים שרי מטעם שימור ושכר פיסוק טעמים כדמוכח פרק אין בין המודר (נדריים לו.): **המקדש** במי חטאת ואפר חטאת הרי זו

מקודשת אע"פ שהוא ישראל. פיי הקונטרס דחוק שפירש דנקט אע"פ שהוא ישראל דכהנים רגילים בהזאה ובקידוש ואומר ר"י דעיקריה נקט משום רישא דקתני ברישא פ"ב דקידושין (דף נח.) המקדש בתרומה ומעשרות ובמתנות במי חטאת ואפר חטאת כו': היכי אזיל לבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה כו'. משמע על ידי ניפוח שרי לילך להעיד אבל מ"מ טמא הוא כדקתני מטמאהו מתרומתו וקשיא מכאן לפירושו ר"ת דמפרש דניפוח מועיל לכל דבר משום דקשיא ליה אהא דאמרינן בפסחים בפי' האשה בסופו (דף צב.) בית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת כדתנן במס' אהלות (פ"ח מ"ד) ושויין שבודקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומה מאי בודקין אמר רב יהודה מנפח כו' והשתא מאי קאמר מאי בודקין והלא הבדיקה מפורשת שם במשנה דקתני סיפא ולנזיר ב"ש אומרים בודקין וב"ה אומרים אין בודקין כיצד הוא בודק מביא את העפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך נפה שנקביה דקין אם נמצא שם עצם כשעורה טמא ועוד דמשמע דוקא לעושי פסח מהני ניפוח והא אפי' לשאר מילי נמי מהני כדאמר בפי' בכל מערבין (עירובין ל:) לכהן בבית הקברות דאמר רב יהודה כו' ואומר ר"ת דלא גריס מאי בודקין אלא גרס אמר רב יהודה כו' ומילתא באפי' נפשה היא ומועיל ניפוח לכל דבר אבל בדיקה של משנה לא מהניא בשום מקום אלא לעושי פסח ויש לפרש הא דשמעתין לפירוש ר"ת דמטמאהו מתרומתו היינו שהולך בלא ניפוח והכי קאמר היכי אזיל ומשני בבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה כו' מדרב יהודה קא מייתי דמורי דאיסור בית הפרס לאו דאורייתא אלא מדרבנן משרו לכל דבר בניפוח כן פירש"י (וכן) בסוף פ"ב דכתובות (דף כח:) גבי אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטן ולפי זה היה מותר בלא ניפוח בכל מצות כמו להעיד וקשיא דלא משמע הכי בפי' מי שהוציא והו (עירובין מז.) מדנקט ללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער בין העובדי כוכבים . מפני שהוא כמציל מידם משמע דוקא הני שהן מצות כדמשמע במגילה (דף כז.) דאמרינן ללמוד תורה ולישא אשה שאני דאמר גדול תלמוד תורה כו' לישא אשה לא לתהו בראה כו' או משום כבוד הבריות כדאמר בפי' מי שמתו (ברכות יט:) וי"ל דלעולם ה"ה לכל המצות והא דנקט ללמוד תורה משום דפליגי התם היכא דמוצא ממי ללמוד ולישא אשה נקט אע"פ שמוצא אשה בא"י ובשאלתות דרב אחאי מתיר ליטמא בבית הפרס לכל המצות כמו לצאת לקראת מלכים ומפרשים מה חילוק בין נזיר ועושה פסח לשאר מצות דלענין פסח הולך וטהור ע"י ניפוח ולשאר מצות הולך וטמא משמע דרוצה לומר דלכל דבר בעינן ניפוח ומ"מ שמא לכל דבר חוץ מפסח ודבר תימה הוא בההיא דברכות שמותר לילך עם

האבל דרך בית הפרס לכבוד האבל מה כבוד שהולך ומנפח אחריו וצריך האבל להמתינו לכל פסיעה ושמא רוצה לומר השאלות כל שאר המצות בלא ניפוח נמי שרי וההיא דבכל מערבין אי מערבין לדבר הרשות מיירי ע"י ניפוח ואי אין מערבין אלא לדבר מצוה מיירי אפילו בלא ניפוח ולפרי"ת קשיא לרבי מההיא דחגיגה פרק בתרא (דף כה:) דאמרינן התם מודים בית שמאי ובית הלל שבודקין לעושי פסח מאי בודקין אמר רב יהודה כו' מנפח אדם כו' לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה משמע בהדיא כדמסיק לו להפסיק במילתיה דרב יהודה דקאי אמתני' דאי לא גרסינן מאי בודקין לא היה לו להפסיק במילתיה דרב יהודה ונראה לרבי דגרסינן מאי בודקין ובדיקה המפורשת לאחר שעבר לכל דבר

ב

-

כט

דף

אבל לשון בודקין משמע לכתחלה כדי לעבור ולעשות פסח ולהכי בעי מאי בודקין דמה היא אותה בדיקה והשתא יש שלשה ענינים בבית הפרס לעושי פסח לכולי עלמא ולנזיר לבית שמאי מנפח וטהור וללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער ולכבוד הבריות שרי ליטמא בלא ניפוח ולשאר מצות כגון עדות דהכא שרי על ידי ניפוח וטמא וכן בעירוב . אומר אין מערבין אלא לדבר מצוה שרי ליטמא ע"י ניפוח (וטמא) ואי מערבין אף לדבר הרשות יש ללמוד משם דעל ידי ניפוח שרי אפילו בלא מצוה אלא מדבריהם וטמא אי נמי מערבין לדבר הרשות איכא לאוקומי המשנה כשעירב לדבר מצוה שרגילות הוא לערב לדבר מצוה כדקתני בריש כיצד משתתפין (עירובין פב.) וכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה וקאמר התם דאורחא דמילתא קתני והא דבעי בחגיגה (דף כה:) הבודק לפסחו מהו שיאכל בתרומתו אבדיקה דרב יהודה קאי ולא אמתני' ולפי ר"ת איפכא ועוד היינו יכולין לפרש דכל הבדיקות לעושי פסח אלא דבדיקת המשנה לאחר שעברו לדרב יהודה בא להשמיענו מאי בודקין כדי לעבור ופירוש כמו אמר רב יהודה מאי בודקין כההוא דבריש אלו מציאות (ב"מ כא.) וכמה אמר רב יצחק קב בארבע אמות ובפרק לא יחפור (ב"ב כב:) וכמה אמר רב ייבא חמוה דאשיאן כמלא חלון: **ורב** יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור. בפרק

בתרא דחגיגה (דף כה.) גרס רב חייא ברבי אמי משמיה דעולא : **כפועל** בטל של אותה מלאכה. פירש בקונטרס מאותה מלאכה דבטל מינה דאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוחה לעשות ושכרו מרובה ואם אומרים לו טול כך וכך ובטל היום ממלאכה אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט שהרי נוחה ואין בה טורח ואם מלאכה קשה היא כגון נגר אם אומרים לו אתה נוטל עכשיו ג' זוזים טול זוז והבטל היום מאותה מלאכה לעסוק במלאכה קלה ניחא לו להבטל ליטול זוז עד כאן לשון הקונטרס ולא היה לו לפרש שיטול שכר בטלה מאותה מלאכה לעסוק במלאכה קלה כזו דא"כ היה נוטל [שכר] לדון ולהעיד להזות ולקדש אלא היה לו לפרש שנותנין לו שכר בטלה מאותה מלאכה ובטל לגמרי ואינו עושה בשום מלאכה וכענין זה צריך לפרש בסוף אלו מציאות (ב"מ לא :) גבי השבת אבידה דתנן היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל בטל מאותה מלאכה וגם שם פירש בקונטרס כענין שפירש כאן וא"א לומר כן דא"כ היה נוטל שכר על השבת אבידה ואפי' לרבנן דאמרי טעינה בשכר לא אמרי אלא משום דא"כ לכתוב רחמנא טעינה ולא בעי פריקה וברישי הכונס (ב"ק נו :) אמרינן שומר אבידה כשומר חנם דמאי הנאה אית ליה אלא צריך נמי שם לפרש ליושב ובטל לגמרי ורבינו חננאל פירש שם כמו שבשאר ימות השנה אין נותנין בתפירת בגד אלא חצי סלע והוא עתה בשעת הרגל ותופר בגד בסלע [אין] אומרים לו קבל שכר כמה שתנוח למלאכה זו שאתה מקבל עליה סלע [אלא] כאותו שכר שאתה היית נוטל כמותה בשאר ימות השנה שלא היית נוטל עליה אלא חצי מפני השבת אבידה ופירושו תמוה דאין הלשון משמע כן וגם אין כאן שום הכירא ליטול בשעת הרגל כשאר ימות השנה והוי כהלכתא בלא טעמא ועוד תניא בריש השוכר את האומנין (ב"מ עו :) השוכר את הפועלים והטעו את בעל הבית כו' אבל הלכו חמרים ולא מצאו תבואה הלכו פועלים ומצאו שדה שהיא לחה נותן להם שכרם משלם אבל אינו דומה הבא טעון להבא ריקם עושה מלאכה ליושב ובטל וקאמר התם תני תנא קמיה דרב נותן שכרו משלם א"ל חביבי אמר אי הואי התם הוה יהיבנא ליה כפועל בטל אלמא קרי ליה פועל בטל ומשמע לגמרי כמו שפירש ולא כמו שפירש [רש"י] ור"ח כלל ומיהו קשיא מהא דתנן בפרק איזהו נשך (שם סח.) אין מושיבין חנווני למחצית שכר אלא א"כ נותן לו שכרו כפועל בטל ומפרש בגמרא כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה וצריכא דאי אשמעינן רישא חנווני משום דלית ליה טרחא אבל סיפא דאית ליה טרחא אימר לא סגי ליה כפועל בטל ואמאי ס"ד דלא תסגי ליה כפועל בטל והלא כל זה כדינו שנותנין לו יותר לפי מה שהוא טורח ועוד

דבברייתא פליגי התם כמה הוא שכרו בין מרובה בין מועט דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אפילו לא טבל עמו אלא בציר כו' ר' שמעון אומר נותן לו שכרו משלם והשתא מתני' ר' שמעון שזהו שכרו משלם ובתוספתא משמע דמתני' כר' מאיר דקתני המושיב חבירו בחנות למחצית שכר נותן לו שכרו כפועל בטל דברי ר' מאיר ועוד קתני סיפא ר' שמעון אומר נותן לו שכרו משלם אינו דומה עושה מלאכה ליושב ובטל יושב בחמה ליושב בצל ולפירוש הקונטרס דשמעתין ודבבא מציעא קשיא אבל לפי מה שפירשתי דכפועל בטל היינו ביושב ובטל לגמרי ניחא ולא קשה מידי הא דקאמר צריכא ובין מרובה בין מועט דקאמר ר' מאיר היינו בין היה עוסק במלאכה מרובה בין היה עוסק במלאכה מועטת ור' שמעון אומר נותן לו שכרו משלם שאומדים כמה היה רוצה ליטול ולבטול ממלאכה כבידה שהיה עוסק בה ויעסוק במלאכה כזו דהיינו טפי מדרבי מאיר ויושב ובטל דתוספתא לאו בטל לגמרי אלא מאותה מלאכה החמורה ורבינו חננאל פירש שם כפועל בטל כגון אדם בטל שאינו מוצא מי ישכירנו והולך ובטל והיה משתכר בקל ולא יתן לו כמו שפועלים הולכים עכשיו שהם ביוקר הרבה משכירין כגון שהיה נשכר עכשיו בשתי סלעים ובאותה שעה היה בטל לא יהיה נוטל אלא סלע:

א

-

ל

דף

תרבא דאטמא במר דכנתא. כך גריס רבינו תם פירוש מר בחילוף של כנתא כמו במר דשחוטה דבפרק גיד הנשה (חולין צד.) וכמו במר דפרזלא דבבא קמא (דף קיג:): **מעשרות** דבעו חומה חמיר ליה. מכאן מדקדק רבינו תם בכ"מ שהזכיר מעשר אצל שביעית דמיירי בנותן מעשר שני לשם חולין כגון הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית בפרק הנזקין (גיטין סא:) וכן אינו חושש לתבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר בפ"ק דחולין (דף ו.) ולשון מעשר נמי מוכיח כן דהיכא דאיירי בחששא דאינו מתוקן נקיט טבל או דמאי: **הא** חשוד חשוד. דמשמע ליה דלגופה לא איצטריך דפשיטא דכי נאמן על הטהרות דנאמן על השביעית כיון דנוהג מנהג פרושים שאוכל חולין בטהרה: **מתני'** כשראינוהו נוהג בצנעא בתוך ביתו. שנזהר מן השביעית משמע דעם הארץ סתמא חשוד אשביעית כמו אטהרות ותימה דבסוף הניזקין (גיטין סא.) קאמר מאי

שנא רישא ומאי שנא סיפא דמיקל באשת עם הארץ ומחמיר על החשודה על השביעית וקאמר רבא הכא במאי עסקינן בעם הארץ דרבי מאיר וטומאה וטהרה דרבנן ומדקתני גבי טומאה וטהרה עם הארץ סתם וגבי שביעית קתני החשודה משמע דסתם עמי הארץ חשידי אטהרות ולא חשידי אשביעית ומיהו מהא דשרי לבור ולטחון גבי עם הארץ דחשיד אטומאה וטהרה ולא אסרינן מטעם שביעית אין לדקדק כלום דדלמא בשאר שני שבוע איירי ההיא ולא בשביעית או בפירות הידועים שאינם של שביעית דה"נ איירי בפירות הידועים שהם מתוקנים לרבא דלית ליה שינוייא דאביי דרוב עמי הארץ מעשרין ועוד קשיא מכאן לפירוש ר"ת דמפרש בפ"ב דכתובות (דף כד.) גבי שלי חדש ושל חברי ישן דסתם עם הארץ אע"ג דחשידי אדמאי לא חשידי אשביעית וסותר פירוש רבינו שמואל דמפרש דחדש וישן דנקט משום שביעית וכי משני התם רוב עמי הארץ מעשרין רוצה לומר דהוא הדין בשביעית וכמה קושיות דמקשה רבינו תם על פי רבינו שמואל כמו שפירש בכתובות ומפרש חדש וישן להשביח המקח בעלמא קאמר ולא לענין איסור והיתר והשתא לר' אילעא דחשוד אטהרות דרבנן חשוד אשביעית כל שכן סתם עמי הארץ דכי היכי דחשידי אדמאי דאורייתא חשידי נמי אשביעית ודוחק להעמיד סתם עם הארץ בכ"מ דלא חשיד אשביעית כשראינוהו נוהג בצינעא בתוך ביתו ועוד קשיא מהא דתנן במס' דמאי (פ"ג מ"ד) ומייתנין לה נמי בהניזקין (גיטין סא:) המוליד חטין לטוחן כותי או לטוחן ע"ה אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית משמע דסתם עמי הארץ חשידי אשביעית וי"ל משום כותי נקט שביעית אי נמי בודאי חשוד איירי וכן ההיא דהלוקח לולב מחבירו בשביעית דקאמר עלה בפי לולב הגזול (סוכה לט.) דאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ וכן הא דמייתי פרק קמא דחולין (דף ו.) הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדירה לבשל אינו חושש לשאור ולתבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר ואם אמר עשה לי משליכי חושש כו' כל הני מיירי בודאי חשוד וא"ת היכי מוכח מינה בחולין דגזרו על תערובות דמאי דלמא חשוד גרע מסתם עם הארץ לגבי מעשר ראשון כדמוכח בשילהי הנזקין (גיטין סא.) לאביי וי"ל דלרבא פריך שפיר דלא חמיר ליה: **באתריה** דרבי יהודה חמירא להו שביעית. ולכך חשוד אמעשר ותימה דהא בפ"ק דשבת (דף יז:) אמרינן דבתרומה כיון דאפשר למיעבד כדשמואל דחטה אחת פוטרת את הכרי לא חשידי והכי נמי גבי מעשר שני לא הוה לן למיחשדיה כיון דאפשר למעבד כדשמואל דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל דהוא הדין מעשר שני ובשאלתות דרב אחאי הוא בהדיא על כרם רבעי

שמחללין אותו על דבר מועט ומעשר שני ונטע רבעי דין אחד להם בכ"מ דקדש קדש גמרינן להו מהדדי כדאיתא בפרק שני דקדושין (דף נד:): ואפי' לכתחלה מסתבר דשרי כמו גבי הקדש במסכת ערכין (דף כט.) דשרי בזמן הזה גבי ההוא גברא דאחרימינהו לנכסיה והא דמוקי בפרק התקבל (גיטין דף סה.) ההיא דכיצד מערימין על מעשר שני במעשר בזמן הזה דרבנן היה יכול להקשות בזמן הזה מאי הערמה צריך לפטור מחומש והלא יכול לחלל לשוה מנה על שוה פרוטה אלא מסלק ליה בפירכא אחריתי ואמה העבריה בזמן הזה מי איכא וכן מעשים בכל יום שאנו מחללין כרם רבעי שוה מנה על שוה פרוטה וי"ל דלא דמי מעשר לתרומה דפעמים שאין לו פרוטה מזומנת לחלל עליה וגם אין לו כי אם מעט מעשר כנגד שוה פרוטה ואינו רוצה ליתן פרוטה כנגדו:

דף - ל - ב

וחכמים אומרים אינו נחשד אלא על אותו דבר בלבד. לר' אילעאי דלעיל דחשוד על הטהרות חשוד על השביעית אלא היכא שראינוהו נוהג בצינעא הא דקאמר הכא אינו נאסר אלא לאותו דבר לאו דוקא אלא לאותו דבר וכיוצא בו ולא אתא אלא לאפוקי בכל התורה כולה: **אביו** של זה ביזה תלמידים שלנו. על הטהרות כמו שעשה בנו:

דף - לא - א

וכולן שחזרו בהן כו'. פ"ה בפ"ק דע"ז (דף י'). אגזלנים ועמי הארץ קאי שחזרו מרשען למוטב וזהו תימה למה אין מקבלין אותם דמשמע דאין תקנה לעשות עם הארץ [חבר] שמקבל עליו דברי חבירות כו' ועוד דלשון עולמית משמע שכבר קבלו פעם אחרת ועוד דאמר רבי יהודה חזרו בהן במטמוניות אין מקבלין אותן שאם חזרו למוטב במטמוניות ולא בפרהסיא אין מקבלין אותן וכי זו ירא שמים בסתר ואומר ר"ת דקאי

ארישא דקתני בתוספתא דדמאי בפרק שני עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות כו' (עובד כוכבים שקבל עליו דברי חבירות כו') גר שקיבל עליו דברי תורה כו' כהן שקבל עליו כהונה כו' לוי שקבל עבודת לוויה כו' והדר קתני וכולן שחזרו בהן כלומר שחזרו לסורם וקלקלו מעשיהם אין מקבלין אותן עולמית כיון דלא יכלו לעמוד בה ר' יהודה אומר במטמוניות כלומר שחזרו לסורם במטמוניות ובגלוי נזהרין על דברי חבירות אין מקבלין אותן שגונבין דעת הבריות ואין עושין אלא לפנים אבל אם לגמרי קלקלו מעשיהם אף בפרהסיא מקבלין אותן כשישוב דכשחוזרין חזרה לגמרי: **איכא** דאמרי עשו דבריהם במטמוניות. שהכרנו בהם מתחלה קודם שחזרו לסורם שהיו נוהגין דברי חבירות אף בסתר מקבלין אותם כשישובו אבל אם לא הכרנו בהם מעולם שעשו דברי חבירות כי אם בפרהסיא ובצנעה לא היו נזהרין היטב אין מקבלין אותם שגונבי דעת הבריות הם: **דהא** חזו ליה בימי טומאתו. תימה ותרומה טמאה דלא חזיא ליה וכי לא יהיה נאמן וכן בשאר כל איסור והיתר ובהדיא אמרינן בריש הדר (עירובין ד' סג.) האי צורבא דרבנן חזי ליה לנפשיה:

פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין

מתני' חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים. אע"פ שמפרש טעם משום דהנאתן לבעלים על כרחין מדאורייתא היא כדמוכח בפרק קמא דתמורה (דף ח.). ובסוף חלק (סנהדרין דף קיב:.) גבי עיר הנדחת דדריש בהמתך מי שנאכלין בתורת בהמתך יצא בכור ומעשר שאין נאכלין בתורת בהמתך דתנן כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז חוץ מן הבכור והמעשר ושמא משום קרא נפקא דאין נוהגין בזיון בדבר שאין הנאתן להקדש:

במעשר בהמה של יתומים כו'. אפי' לרבא דשרי לגדול בהבלעה הוצרך רב ששת להעמיד בשל יתומים דמשמע ליה מתניי בלא הבלעה דומיא דפסולי המוקדשין באיטליז : . **מבליעו** בחלבו. דאסור למכור הבשר אלא החלב והעור והגידין ויש לדקדק מכאן דאפי' מאן דאסר לקמן (דף לב :) להמנות עובד כוכבים על הבכור חלבו מיהא שרי דכעור חשיב ליה כיון דאסור באכילה. לישראל ומיהו שמנו של גיד דלא אסור מדאורייתא איפשר דאסור אבל הלכה כרבי עקיבא דשרי לעובד כוכבים אפי' הבשר כמו שמפרש לקמן : **אם** כן מעשר בהמה מעשר בהמה תרי זימני ל"ל. יש מקומות דדייק כי האי גוונא בריש בבא מציעא (דף ב.) גבי זה אומר אני מצאתיה דפריך והא זה וזה קתני ובריש נדרים (דף ד :) פריך אסור אסור למה לי ובריש סנהדרין (דף ג.) פריך שלשה שלשה למה לי עוד בההוא פירקא (דף ח.) וכי תימא פרושי קא מפרש מאי זמון ברכת זמון והתניא זמון שלשה וברכת הזמון בשלשה ובפי' בתרא דמועד קטן (דף כב :) דמפרש לשמחה ולמריעות שלשים יום פריך והתניא לשמחה שלשים ולמריעות שלשים יום ובפרק בית כור (ב"ב דף קד.) פריך אני מוכר לך אני מוכר לך תרי זימני למה לי ותימא דבכמה דוכתי לא פריך כי האי גוונא בפ"ק דחולין (דף טז :) גבי נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשירה דקאמר התם פרושי קא מפרש מאי במחובר לקרקע סכין דלא מבטל ליה ולא פריך שחיטתו כשירה תרי זימני למה לי ובפרק גיד הנשה (חולין דף צח.) גבי ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאות דקאמר פרושי קא מפרש ולא פריך אסורות אסורות למה לי ובפי' כל הבשר (שם דף קיג.) גבי דג טהור שמלחו עם דג טמא דקאמר פרושי קא מפרש ולא פריך מותר מותר למה לי ובהגוזל קמא (ב"ק דף צח :) גבי נתן לאומנין וקלקלו דקאמר פרושי קמפרש ולא קאמר חייבין לשלם תרי זימני למה לי ובגיטין פ' השולח (ד' מב :) גבי כל נכסי נתונים לפלוני ופלוגי עבדי דקאמר פרושי קמפרש ולא פריך ולא קנו ולא קנו למה לי וי"ל דבכל הני דוכתי דפריך תרי זימני למה לי לא שייך לומר כל כך פרושי קמפרש כמו בהנך דוכתי דלא פריך : **ואף** רב שמואל בר רב יצחק סבר לה להא דרבא. פי' מקרא אחרינא ולא מטעמיה :

דלא יאמר לא יגאל בחרמים וגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל. וא"ת דילמא הוה ילפינן מהקדש דתפדה וי"ל דלחומרא ילפינן א"נ משום דבחרמים כתיב לא ימכר ומוקמינן בהו לא יגאל: **הוא** ולא בכור. רבא נמי דמשני בסמוך שלא ימכר בחרמים לא צריך אית ליה נמי הוא ולא בכור כדמוכח בפ"ק דתמורה (דף ה:): גבי אי עביד לא מהני דאי לאו הוא הוה ילפינן בכור העברה העברה ממעשר ואביי נמי דמוקי בפ"ק דתמורה הוא בהוייתו יהא מ"מ הוה דריש הוא ולא בכור מדסמך ליה הוא לקדש קדשים דמשמע הוא בקדושתו יהא: **רבא** אמר לא יגאל דחרמים לא צריך. כך כתוב בספרים ורש"י גרס לא ימכר משום דדייק דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו ואי בלא יגאל קאמר והא קדשי בדק הבית נגאלין ור"ת מפ' דהקדש נינהו קאמר היינו אפי' נפדו דקדש קדשים משמע ליה קדושת הגוף עד בואו ליד כהן ומיהו קשיא לר' דבפ"ק דתמורה (דף ה:): משמע דמוכחינן דאין מועיל פדיון מהוא בהוייתו יהא לאביי דאי עביד מהני ולרבא דאמר לא מהני נפיק מלא יגאל גופיה וא"כ היכי הוה דייק הכא דלא יגאל לא צריך משום דאי בי בעלים הקדש נינהו אפילו נפדו הוא גופה מלא יגאל נפקא ליה לרבא ועוד קשיא אחרת שהקשה רש"י הא דקאמר אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר מאי צריך מעשר ללא יגאל דחרמים הא בגופה כתב ואי משום לא ימכר בקנייה הכי ה"ל למימר ואם אינו ענין לגאולה דבגופה כתב תנהו ענין למכירה א"נ יאמר לא יגאל דחרמים למה לי ש"מ לאפנויי: **הא** לאחר שחיטה נגאל הא בעי העמדה והערכה. תימה לוקמה במפרכסת דהרי היא כחיה לכל דבריה כדאמר בפ"ב דחולין (דף ל.). מדמי פסח מי אדחי הא תנא שחט בה שנים או רוב שנים כו' וי"ל דשמא זו היתה חשובה כחיה אף לענין תמורה והרב רבי שמעון מנייביל"א זצ"ל היה מפרש דהכא דנגמרה השחיטה כהלכתה לא חשיבא מפרכסת כחיה והכל פירשתי במרובה (ב"ק דף עו.). בשמעתין דפרה מטמאה טומאת אוכלין:

ב

-

לב

דף

פסק מתני' מני רבי עקיבא היא. ואומר ר"י דהלכתא כב"ה דמתניתין דשרו אפי' לעובד כוכבים ולא כב"ה דברייתא דאסרי ופליגי אר' עקיבא דהוי סתם במתני' ומחלוקת בברייתא דהוי הלכתא כסתם דמתני'

כדאיתא בהחולץ (יבמות דף מב:) וכ"ש דהכא דסתם לן כלשון ברייתא דעדיף משאר סתמי כדאיתא בסוף שבת (דף קנז.) והא דפרישנא בסמוך טעמא דרבי עקיבא מדכתיב כצבי וכאיל ואמרינן דאיך מוקים לה כר' אלעזר הקפר פי' דדריש בריש פרק שני דחולין (דף כת.) מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ועוף אין לו שחיטה אלא מדברי סופרים משמע דר"ע לית ליה דרבי אלעזר הקפר אלא סבר לה כרבי דדריש שחיטה מוזבחת כאשר צויתך מלמד שנצטוו משה על רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה דלמא הכי קיי"ל כרבי ואע"ג דרבי יוסי בר חנינא בנזיר בפרק מי שאמר (דף כט.) סובר דאין שחיטה לעוף מה"ת אין ראייה ממנו שיהא הלכה כן דתנא הוא כדמוכח התם ועוד דר"ע מצי סבר כר' אלעזר הקפר וגמר חד מצבי וחד מאיל כדפרישית לעיל בפי' שני (דף טו.) גבי מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה כו' ובהלכות גדולות משמע שרוצה לפסוק כב"ה דברייתא ומשמע נמי דמדרבנן היא דפליגי ארבי עקיבא דפירשו שהחלב מותר לעובד כוכבים משום דאיתקש פסולי המוקדשים לאיל וצבי והבשר אסור להאכילו לעובד כוכבים מדרבנן ואין להביא ראייה דאסור לעובד כוכבים משום דקיי"ל כההוא דרשא ואכלת ולא לכלביך וה"ה לעובד כוכבים כדמוכח בפי' כל שעה (פסחים דף כט.) דאשכחן כמה סתמי כהך דאיתא הכא בפרק הלוקח בהמה (דף כא:) לעיל גבי חררת דם דתנן יקבר ובפרק עד כמה (לעיל דף כת.) מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר ולקמן בפרקין (דף לו.) השוחט את הבכור ונודע (עד) שלא הראהו כו' הבשר יקבר ובפי' בהמה המקשה (חולין דף סט:) גבי יצא רובו ה"ז יקבר אבל היך אין ראייה דשפיר אתיא כר"ע דהא לר"ע גופיה שמעינן ליה בפרק טבול יום (זבחים דף קג: וקד.) דאמר מדבריו למדנו שהשוחט את הבכור ונמצא טריפה שיאותו הכהנים בעורו משמע דבשרם אסור בהנאה והיינו טעמא כדפרישנא לעיל בפי' שני (דף יד.) גבי קדשים שקדם מום קבוע להקדשן דהיכא דשרי לישראל הוא דאיתקש לצבי ואיל ושרי אפילו לעובד כוכבים ולא איתסר מואכלת ולא לכלביך אבל היכא דאסור לישראל לא איתקש לצבי ואיל הילכך בכור שמת או נשחט בלא התרה או הותר ונמצא טריפה טעון קבורה כדמוכח הני סתמי ואפי' רבי עקיבא מודה כדאמר בפי' טבול יום (זבחים דף קד.) ואף ר"ע לא אמר שיהא העור מותר אפי' בגבולין אלא כשהתירו מומחה אבל לא התירו מומחה לא ובטריפה נמי ואע"ג דשרי ר"ע העור אין הלכה כמותו כדמסקינן התם והלכתא כחכמים דאמרי אין לא ראייתא ראייה אלא יצא לבית השריפה ומיהו לדידן לא בעי שריפה דהתם במקדש הוא דבעי שריפה דבמקדש קאי

ומי"ש שם בספרים והלכתא כחכמים בשר בקבורה והעור בשריפה פי"שם רש"י דלא גרס ליה דרבנן דאמרי בעור אלא יצא לבית השריפה לאו אדר"ע קיימי דאיירי בבכור בגבולין אלא אדרבי חנינא דאיירי בקדשי המקדש ומיהו קשיא בברייתא דלקמן בשמעתין (דף לג.) גבי שתי חטאות אחת תמימה ואחת בעלת מום דקאמר ר' אלעזר בר"ש אפי' בשר בעלת מום בקדרה ונזרק דמה של תמימה אסורה וקתני עלה בתמורה בפ' ולד חטאת (דף כד.) יוצא לבית השריפה והשתא מאיזה טעם היא בשריפה כל עיקר פסולה לא הוי אלא משום דהויא כחטאת שכפרו בעליה דמתה וחטאות המתות דינם כשמתו ואי משום דכי נשחטו הויא ליה כעין קדשים פסולים שנפסלו אחר שחיטה שיוצאים לבית השריפה הא בבכור תנן דסבר כשנשחט שלא על פי מומחה וכשנמצא טריפה הוי בקבורה כדפרישית ושמא יש לחלק בין בזמן הזה לזמן בית המקדש ואם היינו מחלקים בין נשחט שלא על פי מומחה לשאר פסול שאירע אחר שחיטה היתה מיושבת גירסת הספרים דזבחים אלא שנגרוס אפכא והלכתא כחכמים בשר בשריפה ועור בקבורה ובזמן הזה הוא דקאמר שלא החמירו על העור לשורפו כמו הבשר וא"ת מי"ש הא במס' ערלה (פי"ג מי"ג) ומייתי לה בפ"ב דתמורה (דף לד.) האורג מלא הסיט מצמר הבכור ידלק הבגד ובכל הנך שהבאתי משמע דדינו של בכור בקבורה ואין לחלק בין שער לשער דכה"ג פריך משער נזיר ופטר חמור דתנן התם יקבר ובמס' ערלה (שם) תנן בשער ובפטר חמור ידלק ואין נראה לדחות דהתם פריך משום דמשמע ליה מתנני' התם דקתני שער נזיר ופטר חמור דקאי שער אתרוייהו ועוד תניא נמי בתוספתא התולש צמר מבכור תם והניחו בחלון אע"ג שנולד לו מום לאחר מכאן ושחטו הרי זה יקבר וי"ל דאיכא לשנויי הכא כדמשני התם אפטר חמור כאן בשק כאן בשער פי' שער ממהר לכלות וסגי ליה בקבורה אבל אם עשה ממנו בגד חיישינן שמא יוציאוהו אחר שנקבר ובעי שריפה ואיכא דמשני התם ומוקי לה כר' יהודה דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברים רשאי:

ובית הלל ה"מ תם כו'. אף על גב דהאי קרא מיירי נמי בבעל מום בין לרב בין לדבי רב דלעיל בריש עד כמה (דף כח.) ובין לרבי ישמעאל בין לרבי

עקיבא דפי איזוהו מקומן בסופו (זבחים דף נו.) ובין לרבי ישמעאל ובין לרבי יוסי הגלילי דבריש ב"ש (שם דף לז.) או מבשרם דמשמע אחד תם ואחד בעל מום או מיהיה (לו) דדריש לימד על הבכור בעל מום שנותנו לכהן מ"מ אתי קל וחומר ומפיק מהיקשא ונאכל לזרים מאחר דמתוקמא היקשא דכחזה התנופה בתם ובכי האי גונא אשכחן בפ"ק דזבחים (דף י:) גבי אשם שנכנס דמו פסול לא מצית אמרת קל וחומר מעולה אף על גב דרבנן אית להו היקישא דחטאת כאשם למלתא אחריתי כדמוכח סוגיא התם ובפ"ק דקדושין (דף יד.). אתי קל וחומר ומפקא מגזירה שוה בגמרא ובמיתת היבם גבי וכל היכא דכתיב (חוקה) [עייכובא] לא דרשינן ק"ו ובשמעתין דמצות עשה שהזמן גרמא גבי טפלים חייבין נשים לא כל שכן והא דלקמן דריש פי ט' (דף נג:) דדרשינן מהיקשא דעשר תעשר מקיש בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן מן החדש על הישן לא ומפקא מק"ו דכבשים ועזים שהם כלאים זה בזה מתעשרים מזה על זה חדש וישן כו' התם לא מיתוקמא היקשא אי אתית למידן ק"ו ואע"ג דלרבי יוסי בר' יהודה צריכי היקשא לכדאמר בההוא פירקא דמה מעשר ניטל באומד ובמחשבה וכו' וצריכא נמי לכדדרשי' בזבחים בסוף פי בית שמאי (דף מה.) קדשי עובדי כוכבים אין חייבין מ"מ עיקר אתיא היקש לשנה שנה והא דבכל הבשר (חולין דף קטז.) איכא מ"ד דבשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה מגזירה שוה דקדש קדש ואיכא למאן דאסר אף בהנאה מק"ו לא קשיא מידי אההיא דקדושין (דף נו) כדפרשינן בקדושין: **חד** לכדברי יצחק ור' אושעיא. פי בקונטרס דלא אתפרש ורבינו חננאל מפרש דהיינו ההיא דפ"ב דמכות (דף כב.) המרביע שור פסולי המוקדשין והמנהיג שור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הן ועשאן הכתוב שני גופין פירוש שהשור בפני עצמו נחשב כצבי וכאיל דהיינו שני מינין ולא כמו שרגילין לפרש שם שקצת הוא כקדשים וקצת הוא כחולין אלא מצבי ואיל נפקא כדקאמר הכא: **אין** מאכילין אותו לנדות. ה"ה לבעל קרי דלא שרו רק לטומאה שהותרה בפסח כדמוכח בסמוך: **דתניא** היו לפניו שתי חטאות כו'. ברייתא בתמורה בפ' ולד חטאת (דף כד) ומיירי כשהפריש שתי חטאות לאחריות והרי עתה אחת תמימה ואחת בעלת מום שבמשנה [קרבה שניה עד] שלא נשחטה ראשונה תמות שכבר כפרו בעליה ויש לתמוה דבברייתא אסרי רבנן בעלת מום כשנשחטה לאחר זריקת דם של תמימה ובמשנה שרי ורבי אלעזר בר' שמעון אסר בברייתא בכל ענין ובמשנה שרי כשנשחטה קודם לכן ואומר ר' דבמשנה מיירי שהפריש פרה בעלת מום וחיללה על התמימה שכל קדושה של בעלת מום נכנסה בתמימה ותפסה קדושתה ולכך מותרת

הבעלת מום לרבנן בכל ענין דלא דמיא לחטאת שכיפרו בעליה ורבי אלעזר ברבי שמעון מחלק בין נשחטה קודם זריקה לנשחטה לאחר זריקה אבל הכא מיירי שהתמימה באה ע"י קדושת עצמה ולא חילל הבעלת מום עליה כי אם על דמים ואין נראה כאילו פקע קדושה שלה כיון דאין התמימה באה מכחה הלכך לרבנן נזרק דמה לפני שחיטה הבעלת מום אסורה דדמיא לחטאת שכפרו בעליה ולרבי אלעזר ברבי שמעון אסורה בכל ענין דדמיא לחטאת שכפרו בעליה :

ב

-

לג

דף

בכור שאחזו דם כו'. נזקק במאי פליגי: **להביא** נותק אחר כורת. פי' בקונטרס דאם כרת האחד את הביצים ועדיין הם בכיס ובא חבירו ונתקן מן הכיס והשליכן שניהם חייבים וקשיא לרבי דלקמן בפרק על אלו מומין (דף לט:) משמע דנתוק וכרות איתנהו לביצים בסוף גמרא דחוטין החיצוניות שנפגמו דקאמר נתוק וכרות לא הוי מומין דהא איתנהו ובההיא שמעתא פי' רש"י נתוק ביד לגמרי אלא שעדיין תלוין בכיס כרות בסכין ועדיין תלוין בכיס ומעורין קצת דכרות הוי בציר מנתוק כדאמר בפירקין דלעיל להביא נותק אחר כורת עכ"ל: **בעל** מום מעיקרו פשיטא דיקלא בעלמא הוא. תימה לימא דלבכור איצטריך שיש בו קדושת הגוף ואין לו פדיון וי"ל דניחא לאשכוחי דאיצטריך לכל הקדשים דהכי נמי מצי למימר דאיצטריך לזמן הזה דלא עבר משום מטיל מום אפי' בתם ואפילו למאן דמחייב למטיל מום בבעל מום בזמן הזה גרע כדקאמר בפ"ק דע"ז (דף יג:) ולא לדמיה חזי אלא משכח שפיר דאיצטריך אפי' בזמן בית המקדש ומיהו אף על גב דפרישית דבזמן הזה גרע ממטיל מום בבעל מום אין לתמוה מהא דפסקינן לקמן הלכה כר"ש דברייתא דשרי להטיל מום בבעל מום והתם במס' ע"ז (גז"ש) אסר רבא לקדשים בזמן הזה לנשר פרסותיה משום דנראה כמטיל מום בקדשים דאע"ג דמטיל מום בבעל מום שרי מדאורייתא מ"מ מדרבנן מיהא אסור ולא שרינן הכא אלא משום הקזה :

אחד מוס ואחד כל מוס. ואפי' הני תנאי דלא דרשי כל בפרק אלו עוברין (פסחים מג:) אפשר דהכא דרשי שיש ענין כדפי' התם: אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה. וא"ת דבפי' במה מדליקין (שבת כה. ושם) אמרי' ואחת טמאה ואמר רחמנא שלך תהא להסקה תחת תבשילך והיכי נפקי מקרא שלש תרומות טהורה וטמאה ותלויה וי"ל משום דכתיב נתתי לך משמרת תרומתי דקאי תרומתי אלך ואמשמרת דלך שייך אטמאה לרבויה להיתר הנאה ומשמרת שייך בתלויה דבעיא שימור: ורבי יהושע תרומתי כתיב. וא"ת לר' יהושע כיון דלא איירי קרא בשתי תרומות מנליה דטמאה שריא בהנאה וי"ל דנפק משאר דרשות דהתם בפרק במה מדליקין (גי'ז שם) ממנו אי אתה מבעיר כו' או מלו ולא לאורו מכלל דבת אורו הוא: ורמינהי בבגדו בה כו'. פי' בקונטרס דגרס כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה דברי ר"ע ר"א אומר כיון שבגד בה כו' ובפ"ק דקדושין (דף יח:) הביא ראי' מן המכילתא דגרס בדברי ר"ע כיון שפירש טליתו ודר' אליעזר ליתא התם וברוב ספרים ישנים גרסינן איפכא כאן ובקדושין (גי'ז שם) ועוד דלגירסת הקונטרס מקדים דברי ר"ע לדברי ר"א שהיה רבו ועוד כתוב ברוב ספרים בבגדו בה בבגדו בה תרי זימני כיון שפירש טליתו ועוד היכי משמע ליה לר"א המסורת לשון בגידה משום דכתיב בבגדו בלא יו"ד הי"נ לא כתיב בו"י ובע"ג דבלא וי"ו אתה קורא חטף קמץ כדפירש בקונטרס כשמעו כשמעם (בראשית לד) באמרם (אסתר ז) כעברם (מלכים ב ב) הי"נ כי הוי לשון בגד וטלית אין רגילות לכתוב יו"ד באמצע של פעולה ועוד בההיא שמעתין בקדושין בסמוך כתוב בכל הספרים ישנים ולר"נ בר יצחק דאמר מעות הראשונות לקדושין נתנו במאי מוקים לה כר"ע דאמר לשפחות אחר שפחות הוא דלא מצי למזבן אבל לשפחות אחר אישות מצי מיזבן ליה ולפי' הקונטרס צריך להגיה ר"א ונראה לר"ת דגרסינן כיון שפירש טליתו כו' דברי ר"א ר' עקיבא אומר כיון שבגד והשתא הוי לשון בגידה דאי לשון בגד וטלית הוי לן למקרי בבגדו בצירי ובע"ג דקרינן ותתפשהו בבגדו (בראשית לט) דשאני הכא דאיכא למיטעי והמסורת משמע טפי לשון בגד וטלית מלשון בגידה מדכתיב בבגדו בלא יו"ד ולכך אומר הברייתא תרי זימני בבגדו כיון שפירש טליתו כו' היה לך לכתוב בביגדו ביו"ד דלא ליתי למיטעי וכתוב בבגדו בלא יו"ד לומר כיון שפירש כו' ובמכילתא שגורס שפירש טליתו דברי ר"ע הסופר חיסר ודילג ר"א וגם כל מילתיה דר"ע ובדר"נ בר יצחק גרסינן מוקי לה כר"ע כמו שכתוב בכל

הספרים ישנים וקצת קשיא הא דפריך התם בקדושין אלא דקידשה אביה מי מצי מזבין לה והא אין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות בהך קושיא אליביה דר"א דשמותי הוא וי"ל דפשיטא לן שכן הלכה משום דרבנן דר"ש ור"ש גופיה דהתם דקיימי כוותיה ואמרי אבל לא לשפחות אחר אישות: אילימא ר"ש דמתני' עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתכוין מותר. תימה אטו מי שרי ר"ש משום דאין מתכוין הא אפי' במקום שא"א שלא יעשה מום נמי שרי דעושה מום במתכוין כדאמר לעיל דבקראי פליגי ושרי משום דכתיב (ויקרא כב) תמים יהיה לרצון אבל מטיל בבעל מום שרי ובפי' כל המנחות באות מצה (מנחות נו:) מפרש נמי טעמייהו מקראי ולפי' הקוני' דלעיל בפרק הלוקח בהמה (דף כה.) גבי שתי שערות של פרה שעיקרן מאדים וראשן משחיר וקאמר ר' יוסי בן המשולם גוזז במספרים ואינו חושש ופי' בקונט' דחשיב אין מתכוין משום דאין מתכוין לגיזה אלא לתקן את הפרה ניחא נמי הכא דאין מתכוין משום הטלת מום אלא משום רפואה ולהכי פריך אמאי איצטריך ליה לשמואל לפסוק כר"ש דאפי' הוה אסר מטיל מום בבעל מום הוי שרי הכא משום דאין אלא לרפואה ושמואל אית ליה דבר שאין מתכוין מותר ומיהו א"א לקיים פי' הקוני' כדפרישית לעיל בפי' הלוקח בהמה (גי' שם.) ונראה לפרש הכא דבתרתי פליגי דבברייתא פליגי במטיל מום בבעל מום שאחזו דם ביותר וא"א לו להתרפאות בלא הקזה שלא ימות כדאמר לעיל דאי שביק ליה מיית דאז חשיב מום ואפי' לא מיית נמי כיון שלעולם לא יצא מאחוזת דם אם לא יקיזנו במקום שעושה מום חשיב כבעל מום והשתא ר"מ אסר במקום שעושה מום דקסבר כו' לא יהיה בו אפי' בבעל מום וחכמים שרו משום דכתיב תמים יהיה לרצון ובלבד שלא ישחט על אותו מום דגזר אטו היכא דלא מיית בלא עשיית מום דחשיב כתם או אטו היכא דיכול להתרפאות בהקזה במקום שאין אתה עושה מום ור"ש שרי אף לשחוט דלא גזר ור' יהודה אסר אף במקום שאין עושה מום כדמפרש בפ"ק דפסחים (דף יא:.) דמתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית במקום שאין עושה מום אתי למיעבד במקום שעושה מום ובמתניתין היא פלוגתא אחרת דר' יהודה קאמר בכור שאחזו דם אפי' מת אין מקיזין בשום ענין כדפרישית וחכ"א יקיז פי' בין מת בין לא מת ובלבד שלא יעשה בו מום כלומר שיזהר בהקזתו שלא יוכל לבא לידי מום כשיקיז סמוך לאוזן או לניב שפתים או לחוטם דקסבר דבר שאין מתכוין אסור והיכא דלא מיית דלא חשיב בעל מום אסור ר"ש אומר יקיז אע"פ שהוא עושה מום שהוא יכול לבא לידי עשיית מום דדבר שאין מתכוין מותר ולשון המשנה משמע ליה כמו

שפירשנו מדלא נקט מקום שעושה בו מום ומקום שאין עושה בו מום כדנקיט בברייתא וא"ת וכיון דאחוזת דם חשיב כמום שאין יכול להתרפאות בלא עשיית מום א"כ לשחוט עילויה וי"ל דמדרבנן אסור דאתי לאיחלופי בתם א"נ חשיב כמו [מום] עובר שיש לו רפואה: ומי קניס ר"א לעולם ורמינהי מי שהיתה לו. כמה שמעתתא מוכחא דצורם אוזן של בכור קנסא הוא ובסמוך נמי קאמר בהאי מומא קנסוה רבנן ואפ"י לרבא דאמר בפ"ק דתמורה (דף ד:): מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מכל מקום הכא שרי האי בכור מדאורייתא דהאי יש בו מום והאי גברא טהור דהא אין בו נגע כלל וא"ת דבספרי בפרשה ראה אנכי תניא רבי אליעזר אומר כו' המטיל מום בבכור ואוכלו עובר שנאמר לא תאכל כל תועבה אלמא דמדאורייתא אסור (וי"ל) דבסמוך אשכחן ליה קנסא

דף - לד ב

לרבנן דסברי כאחרים דדרשי התם בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר או בבישול בשר בחלב כדקאמר בפ' כל הברש (חולין קיד:): ואין לאסור שחיטה על אותו מום מלא תאכל כל תועבה כמו בשר בחלב וכלאי זרעים ומעשה שבת שיש לחלק וא"ת ולר"א דלא מפליג מאי פריך עליה מבהרת דגבי צורם אוזן בבכור דאסור מדאורייתא עד שיוולד מום אחר יש לנו לקנסו כשנוולד בו מום אבל קוצץ בהרת דמדאורייתא טהור מיד שנקצץ עד שיוולד נגע אחר וי"ל דאפ"ה לא היה לנו לקנוס במום עולמית אלא עד מום שלישי או רביעי א"נ נהי דאי יתיר ר"א לשחוט במום אחר אין כאן קנס מ"מ לא היה לנו לקנוס במום שלא עשה בו עבירה כי היכי דלא קניס בנגע אחר א"נ דספרי אסמכתא בעלמא הוא: עד שתפרח בכולו. בכל הספרים [כתוב] עד שתתמעט בהרתו מכגריס אבל במס' נגעים ליתיה כדפי' בקונט' ואומר רבי דאי גרסינן ל"ה ה"פ שאם קצצה ונעשה בכגריס ומה ששייר נתרפא מקצתו מעצמו שאפ"י היה בו מה שנקצצה לא היה בו כגריס: **מקמייתא** טהר ל"ה לבתרייתא נטרי' ליה ז' ימי המשתה. וא"ת והא בעי תגלחת וצפרים ואסור בתשמיש המטה כל ימי ספורו וי"ל כגון שלא היה אלא מצורע מוסגר א"נ אפילו מוחלט נהי דכי קצץ טמא מדרבנן מ"מ שרי לעשות תגלחת וצפרים ולמנות ימי ספורו

וליתהר מן התורה ומיהו כפרתו א"א להביא דאינו יכול להכניס ידיו לבהונות כל זמן דטמא מדרבנן כדאמר (פסחים דף צב.) אע"פ שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס דלא התירו אלא משום פסח : בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא צורם אוזן בכור ומת מהו שיקנסו בנו אחריו. בפרק השולח (גיטין מד.) נקט תחלה הבעיא דמוכר עבדו ובמו"ק בפרק מי שהפך (דף יב:) נקט בכוון מלאכתו ובכל דוכתי עביד אם תימצי לומר מאידך ואכולהו פשיט תניתוה משדה שנתקווצה ואומר רבי דשלשתם שאל בבת אחת והש"ס קבע כל אחת במקומה כפי מה ששייכא ויש ספרים שכתוב במ"ק (שם) בעא מיניה רבא מר"נ אבל ברוב הספרים גרסינן ר' ירמיה מרבי זירא כמו כאן ובגיטין : אם תמצא לומר מוכר עבדו לעובדי כוכבים ומת קנסו בנו אחריו דכל יומא מפקע ליה ממצות. אכתי המ"ל דאפילו תימצי לומר התם לא קנסו (דדלמא) הכא קנסו משום דאיכא איסורא דאורייתא דכי האי גוונא איכא בפי השולח גבי בעיא דמוכר עבדו ובמ"ק גבי בעיא דכוון מלאכתו במועד דקאמר אם תימצי לומר בצורם קנסו משום דאיכא איסורא דאורייתא ובגיטין נמי הוה מצי למינקט אם תימצי לומר לא קנסו הכא קנסו משום הפקעת מצות דכל יומא ויומא (כמו) בעבד ובמ"ק נמי נקט חד טעמא בצורם וטעמא אחרינא במוכר עבדו והוה מצי למימר חד טעמא בתרוייהו דאם תימצי לומר בצורם ובמוכר דקנסוה משום דעבדיה לאיסורא אבל כוון מלאכתו לא עבד לאיסורא : **שנתקווצה.** פי' בקונטי' שנטל קוצים ממנה שהיו תלושין ומפוזרין בה והדין עמו דא"א לומר בקוצים שהיו מחוברים דא"כ לא תזרע דאיכא איסורא דאורייתא בנטילתם שמייפה את הקרקע כדאמר שבת פרק הבונה (דף קג.) גבי [התולש עולשין והמזרד זרדים] דבארעא דיליה חייב (בכל דיליה חייב) בכל שהוא משום דאיכא יפוי הקרקע דאפי' מתכוין לצורך דבר אחר וה"נ איכא יפוי קרקע כשתולש קוצים לחורשה לזריעה וכן משמע בירושלמי על המשנה תמן אסורים כשנטלו קוציה משמע דמוקי לה בתלושין : **ניטיבה.** בירושלמי מפרש איזהו טיוב כל העם פעם אחת חורשין והוא חורש שתי פעמים : **הטיבה** ומת בנו זורעה. אם האי טיוב מדרבנן קשה היכי פשיט צורם אוזן בכור דאורייתא ואם הוא נמי דאורייתא קשה בגיטין (דף מד:) דפשיט מיניה גבי עבד (עברי) לימא שאני הכא דחמיר משום דמפקע ליה ממצות וי"ל דקסבר שראוי להחמיר בשביעית יותר מכולם כדאמר בקדושין (דף כ.) כמה קשה אבקה של שביעית :

גדיא באודניה. כשרואה שמיעוט הראש בחוץ יכול להטיל מום באוזן ואין לו לחוש מרישא האוזן שמא יצא רוב הראש וחזר דמתוך שאזני הגדי גדולות דרך אזנים לצאת במיעוט הראש אימרא בשפוותיה אבל באזניה לא ויש לו לחוש שמא יצא רוב הראש וחזר: **איכא** דאמרי אימרא נמי באודניה [אימור] דרך צדעין נפק. כיון שרואה עכשיו מיעוט אוזן אין לומר שמא יצא ראשו ורובו וחזר והא אימר כמו ודאי כמו חיישיי שמא חוץ לחומה לנו דפרק השואל בשבת (דף קנא.) ודחיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו דפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לב.) ורבא דהכא ס"ל כרב חסדא דפי' בהמה המקשה (חולין סט): דלרב הונא דאמר התם יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים ויצא שליש אחר קדוש ולא חלה המכירה כלל כיון דנפק לבסוף רובא דאיתגלי מילתא דלמפרע קדוש אי"כ הכא נמי שיצא רוב אחרי כן איגלאי מילתא דהוה קדוש מעיקרא ונתחייב ממה שמטיל מום בבכור ואיכא לאוקמי הא דרב יהודה אליבא דרב הונא כשלא יצא כלל וסוגיא נמי דריש כיצד מערימין (תמורה כד): דמוקי דרב יהודה בזמן הזה ולא חזי להקרבה ופריך אי בזמן הזה מאי למימרא ומשני מהו דתימא נגזר דילמא נפיק רוב ראשו וקא שדי מומא קמ"ל ההיא נמי דלא כרב הונא דלדידיה במיעוט ראשו נמי איכא איסורא ולא ה"ל למינקט רוב ראשו ועוד התם דקאמר ליה רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה עולה הוי או בכור הוי נמי דלא כרב הונא דמשמע דפשיטא דקודם יציאת רובו יכול להפקיע קדושת בכור אם לא נחלק בין מכירה להנדך:

מימר אמר לא שביק צורבא מדרבנן ויהיב לדידי. והא דאמר לעיל בסוף פרק ב' (דף יח): בחצר בעל הבית ורועה כהן דלר"ט אקנויי מקני ליה מקום בחצירו ואפילו ר"ע לא פליג אלא משום דאית [ליה] פסידא לא

מקנה [ליה] מידעם התם איירי במכירי כהונה או שאוהבו ורגיל ליתן לו :
איכא בינייהו דרבי יהושע בן קפוסאי. דת"ק סבר כוותיה דדווקא רועי
כהנים בין בי ישראל בין בי כהנים אינם נאמנים כדאמר טעמא אבל שני
כהנים מן השוק נאמנים ולר"מ אפי' שנים מן השוק אין נאמנין דלית
ליה כרבי יהושע בן קפוסאי דקסבר ר"מ החשוד על הדבר לא דנו ולא
מעידו ושנים מן השוק דקאמר ר' יהושע בן קפוסאי בכהנים איירי
דישראל אפילו חד מהימן ולר"מ כל היכא דאסור אפי' שנים אין נאמנין
כדאמר בסמוך ספק בכור לר"מ מי מעיד עליו : **וכי** תימא דלית להו
תקנתא כו'. הוה מצי למימר דחלקנו בין חבר לעם הארץ כר' יהושע
דלקמן וכן בסמוך דפריך כהני ה"נ דלא דייני דינא א"נ ר' יהושע עצמו
חוזר בו דקא"ל לר"ג היאך החי יכול להכחיש את החי ופירש שם בקונט'
שרוצה לומר ודאי אמרתי וחוזר אני בו ומיהו מסתברא דמשום כבוד
דר"ג הוא דקאמר הכי כי ההיא דתפלת ערבית (ברכות דף כז :) שאמר
כמו כן אע"פ שלא היה חוזר בו מה שאמר תחלה רשות דהכי פסק רב
התם הלכה כדברי האומר רשות : **אלא** לאו ש"מ בעלים מעידין עליו.
תימה ורב חסדא דבעי לעיל שנים מן השוק בספק בכור בי ישראל תקשי
ליה לר"מ מי מעיד עליו כיון דישראל נמי חשידי וי"ל דהוה משני
כדפרישית דחלקנו בין חבר לע"ה א"נ יאמר רב חסדא ספק בכור לא
יחמיר ר"מ שלא יהו שנים מן השוק נאמנים : **ניחוש** לחשדא. שיחשדו
שמא נשאר אחד מן הבית : **כהני** הכי נמי דלא דייני דינא. לרבא דאמר
בפי' זה בורר (סנהדרין כז.). אוכל נבילות להכעיס שהוא רע לשמים אינו
חשוד להיות רע לבריות לא פריך מידי אבל לאביי התם פריך שפיר ועוד
יש לפרש לרבא דמשמע ליה שיש לכהנים להיות כשרים לכל (זמן) דין
שבעולם ולכל הוראה כדכתיב (דברים כא) כל ריב וכל נגע ועוד היה יכול
להקשות היאך מותר לאכול משחיטתו והיאך כשרים על כל קרבנות
כולם ועוד בלא בכור נמי יכול להקשות לרבי מאיר מטעם דנחשדו כהנים
על השביעית כדאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין כו.) :

אימר דא"ר מאיר לחששא כו'. מתוך הלשון משמע דאליבא דר' מאיר
קאמר ולא סבירא לן כוותיה אלא אפילו במוחזק עובר על דבר א' לא הוי

חשוד על כל התורה כולה ואע"ג דבפרק זה בורר (סנהדרין דף כז.) אמר אביי עבריין אוכל נבילות להכעיס פסול לעדות ומוקים לה כרבי מאיר וקיימא לן כוותיה דהוא מיע"ל קג"ם היינו דוקא לענין עדות דרחמנא אמר אל תשת רשע עד אבל בשאר מיילי לא חשיד ומיהו ר' מאיר דקאמר התם עד זומם פסול לכל התורה כולה הי"נ הוה מצי למינקט אחד משאר דברים ולא נקט עד זומם אלא לאפוקי מדרי' יוסי דאפילו עד זומם נמי מכשר לדיני נפשות כשהוזם בדיני ממונות: **ואמר** רבא מה לו לשקר. רבה גרסינן שהיה רבו של אביי ולא רבא דרבא אית ליה בהדיא בחזקת הבתים (ב"ב דף לג:) דמה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן דאמר דאביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא כו': **בא** לפני רבן גמליאל אמר ליה לאו. והלכה כן הוא דאין חילוק בין חבר לעם הארץ דבפרק בתרא דיומא (דף עח.) גבי ר' יוסי בן זימרא דכהן הוה ומיבעיא ליה אי הלכה כר' מאיר דאמר חשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו אי כרשב"ג דאמר נאמן על של חבירו ש"מ דלרבי מאיר לא היה מתיר אע"פ שהיה חבר: **עמד** השואל ושאל. בפי' נערה בנדרים בירושלמי דריש מדכתיב ועמדו שני האנשים בו"י דשואל הלכות ואגדות צריך לעמוד: **עמוד** על רגליך ויעידו בך. לא גרסי' ויעידו בך לא כאן ולא בפרק תפלת השחר ברישיה (ברכות כז:) דמה עדות שייך כאן אלא בסנהדרין בריש פרק כהן גדול (דף יט.) גרסינן ליה גבי עובדא דינאי ואגב פשטא דהתם נכתב כאן: **היאך** החי יכול להכחיש החי. כלומר סבור הייתי להעלים ואיני יכול ובקונטי' פירש דודאי כך אמרתי וחזרתי בי וא"א כן דבפרק תפלת השחר (ברכות דף כז:) פסק שם הלכה כמותו: **רבי** חוצפית המתורגמן. מעשרה הרוגי מלכות:

ב

-

לו

דף

והלכתא אפילו כלישנא קמא. ואע"ג דהכא פסקינן דמילתא דעבידא לאגלווי לא משקר מ"מ לא הימניה לע"א אלא משום דדייקא ומנסבא אי"נ דלמא כיון דרחמא לה לא דייקא ולמ"ד הכא אינו נאמן אפי' במילתא דעבידא לאיגלווי יש לחלק בין האי כהן לעד אי"נ גבי אשה הקילו משום עיגונא ועוד דדייקא: **חזייה** בשקריה. פי' ראהו והכיר בו דבשקריה הוא לשון הכרה כמו מאן דבעל עובדת כוכבים דמשכה ליה

עורלתיה ולא מבשקר ליה בפ' עושין פסין (עירובין יט.) וכמו חלף קמייהו ולא בשקריה בפרק בתרא דיבמות (דף קכ.) ובקונטרס לא פירש כן: **משום** כבודו דחכם. כדאמר לקמן ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ובמקום שיש מומחה לא: פסק אבל הא פשיטא דבלא התרה אינו נשחט אפילו יש בו מום מובהק אלא ע"פ ג' או מומחה: **על** כבודו דחכם לא עבר איסורא עבד. וא"ת מהאי טעמא לישתרו בלא עדות כל בכורות שהכהנים מביאין לפנינו שיש בהם מום מובהק וי"ל דשאני כהן שירא לאוכלו בלא התרת חכם פן יתגלה הדבר מתוך כך שהטיל בו מום אבל האי ישראל אין לומר שמביא לפני חכם פן יודע שרוצה לאוכלו ולגוזלו לכהן שהרי גם עתה בשביל כך לא יתברר שלא יאכלנו הוא עצמו: **התרת** בכור בחוצה לארץ על פי שלשה בני הכנסת. ממתניתין לא שמעינן ליה דאיכא לאוקמה בזמן הזה אבל בזמן שבית המקדש קיים ה"ל למיגזר חוצה לארץ אטו ארץ ישראל שלא להקל להתיר על פי שלשה בני הכנסת ועוד משום דאיכא למאן דאמר בתמורה פרק אלו קדשים (דף כא.) דבכורות חוצה לארץ אם באו תמימים יקרבו: **תנינא** הרי זה ישחט כו'. הא דלא משני הכא לאפוקי מדרבי יוסי אע"ג דנימוקו עמו כדאמר בסמוך משום דא"כ הוה ליה לרב יהודה למימר הלכה כרבנן או אין הלכה כר' יוסי אבל ר' חייא דבסמוך נקט שני דברים מענין אחד התרת בכור והתרת נדרים: **במקום** שיש מומחה לא. לאו דוקא מומחה שהמחוהו ב"ד דהא על רב אשי דלעיל אמרי' דאתיוה לקמיה ההוא שרוע משום כבודו דחכם וכל מופלג בחכמה ומומחה ראוי להתיר בכור ונדר ביחידי כדמשמע מדרב אשי דלעיל ובפ"ק דנדרים (דף ח:): גבי רבינא דהוה ליה נדרא לדביתהו ואתא לקמיה דרב אשי וכו' וקאמר ש"מ תלת כו' ויחיד מומחה שרי שמתא משמע קצת דיחיד מומחה הוי כרב אשי וכן ההיא דבפ"ק דסנהדרין (דף ה:): אא"כ היה מומחה לרבים דן אפי' יחידי לאו דוקא מומחה הנסמך כו' כדאמר ר"נ התם כגון אנא דן דיני ממונות: פסק ומיהו בזמן הזה אין נראה שיהא שום אדם חשיב מומחה להתיר בכור ונדר ביחידי ולדון דיני ממונות: **שלשה** מתירין את הנדר במקום שאין חכם. בענין זה דפ"ק דנדרים (ח:): [דאמרי'] לא שרי ליה לאיניש למישרי נדרא באתרא דרביה ומיהו ההיא אפי' יש שם מומחה אחר אין לאותו מומחה להתיר במקום רבו כמו רבינא במקום רב אשי:

מפירין את הנדר. לישנא דקרא נקט אבל גבי חכם שייך לשון התרה וכן בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד.) גבי בת קול דקאמר ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי: רבי יהודה אומר אחד מהם חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסברי להו וסברי. כ"כ ברוב הספרים ויש ספרים דגרסי כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא משמע מתוך לשון הקונטי' שכך גריס וקשה היכי פריך עלה מכלל דהנך כל דהו אימא לא אלא שפחותים מדרב נחמן וא"ת לאידך גירסא נמי מנא ליה כל דהו דלמא מכלל דהנך פחותים ממומחה אבל כל דהו לא וי"ל דפשיטא ליה דחכם דר' יהודה לאו כחכם דלעיל דאיירי במומחה דאפי' רבי יהודה מודה דיחיד מומחה מתיר את הנדר וכאן דלא איירי במומחה מה שיעור נותן לאינך ומיהו קשה דא"כ מנא ליה דאתי לאפוקי מדרבי יהודה כיון דרבי יהודה לא איירי במומחה דלמא רבי חייא בר אבא מודה דבעינן אחד מהם כחכם דר' יהודה ודוחק לומר דג' מפירין את הנדר משמע ליה שלשתן שוין: ויין נסך. אע"ג דבפי' ג' דהוריות (דף יא.) קאמר דסתמו הוי אפיקורוס ביין נסך כמו בנבילות מ"מ לא חשיב נפש קצה בו ועוד דהכא מסקינן על ידי תערובות:

פרק שישי - על אלו מומין

מתני' מן החסחוס. לשון חנוך הוא כמו ראשי כנפים והחסחין בפרק כיצד צולין (פסחים פד.) ובדל האוזן מתרגם חסחוס דאודנא (עמוס ג): **מה** הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין. כה"ג דרשינן בפ"ק דקדושין (דף כד:) גבי שן ועין וא"ת ומ"ט לא הוי הכא מומא כשנפלה שינו כיון דחשיב מום שבגלוי ואינו חוזר דלקמן בפרק מומין אלו (דף מד.) לא פסלינן ניטלו שיניו גבי אדם אלא משום מראית העין דאינו שוה בזרעו של אהרן מכלל דבבהמה כשר ואפי' גבי אדם לא מיפסל בשן אחד ודוקא בחוטין החיצונות שנפגמו ושנגממו ובפנימיות שנעקרו ינציב"ש בלע"ז כדפירש בקונטרס קאמר בסמוך גבי בהמה דהוי מום אבל ניטלו שינים לא וי"ל דשאני גבי עבד דגלי קרא אבל הכא שכך דרך שהשינים נופלות מחמת זקנה לא הוי כעין פסח ועור ומיהו צריך טעם אחר דה"נ עיניו מחמת זקנה וא"ת מאי שנא דהכהו על אזנו וחרשו חשיב מום התם

ועבד יוצא לחירות דהוי מום שבגלוי ואינו חוזר ולקמן בפרק אלו מומין (דף מה:): תנן חרש שוטה (וקטן) פסולין באדם וכשרין בבהמה באדם לא מיפסלי אלא משום דאינו שוה בזרעו של אהרן כדמפרש לקמן בין חרש בידי אדם לחרש בידי שמים וי"ל דגבי עבד גלי רחמנא דבדבר קל חשיב מום לצאת בו לחירות שמשתחרר בשינו:

ב

-

לז

דף

נעקרו אין נפגמו ונגממו לא. הוי מצי לאתויי מההיא דלקמן דקא חשיב בהדיא גבי ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה חוטין הפנימיות שנפגמו ונגממו אלא ניחא לאתויי מדיוקא דרישא דמוכח דאע"ג דבחיצוניות הוי מום שבגלוי בפנימיות לא הוי מום: **השתא** מיפרק לא פרקינן עילויי כו'. וא"ת להאי שנוייא קמא דנפיק מום עובר מק"ו פסח ועור מאי אהני ליה וי"ל דקסבר השתא דאי לא כתיב פסח ועור קמרבינן מכל מום רע מום עובר והוה אמינא דאתא לאפוקי מק"ו ולא ממעטינן נמי ממום רע מומין שבסתר: **לרבות** כל דבר שנלקח ביד. בפרק קמא דקדושין (דף כא:): מפרש משום דדריש ריבוי ומיעוטי ולקחת ריבה מרצע מיעט ונתת באזנו חזר וריבה מאי רבי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט סם ותימה דמולקחת מרבינן כל דבר הנלקח ביד ואם סם לא מקרי נלקח ביד למה לי ריבה ומיעט וריבה מלשון ולקחת לחוד לא מתרבי אלא דבר הנלקח ביד וי"ל דמלשון ולקחת לא דריש אלא הכי קאמר לרבות כל דבר הנלקח ביד משום דדרשינן ריבוי ומיעוטי: **כאן** לשחוט כאן לפסול. מדפסיל כהן משמע דהוי מום דאורייתא ושמא האי דאין שוחטין משום דאין ניכר יפה וגזרינן אטו מומין שבסתר אי נמי האי דמפסיל כהן משום דאינו שוה בזרעו של אהרן א"נ מום עובר הוא ובעינן שלא יפסל אפילו לפי שעה משום דכתיב [ושב] אל משפחתו דדרשי בקדושין (שם) למותר שבמשפחתו: **כדי** שינטל מן החי וימות. ובכמלא מקדח וימות לב"ש כדקאמר בפ"ק דעירובין (דף ז.). וכן לטרפה ומשמע דאתרוייהו קאי אשדרה ואגולגולת אלא ב"ה אתו למימר דשיעורו כמלא מקדח הוי טפי מכדי שינטל מן החי וימות לדידהו ורבינו תם נמי דמפרש דלא קאי וכן לטרפה אגולגולת מדלא פריך בריש אלו טריפות (חולין דף מב:): והאיכא כמה חסרון בגולגולת כדפריך מחסרון בשדרה משום

דבנקיבת הקרום הוי טריפה בלא חסרון והא דקרי בעירובין (דף ז.). שדרה וגולגולת תרי חומרי דסתרי אהדדי משום דהוו פליגי גבי טריפות דאדם דאית ליה מזלא ואית ליה טפי חיות ולא מיטרף בנקיבת קרום בלא חסרון עמו מ"מ לפירושו נמי צ"ל כן כמו שפירשנו דבשיעורא דב"ש ימות (לב"ש) כמו לב"ה בשיעורא דידהו ומיהו מה שמדקדק ר"ת מדלא פריך בריש אלו טריפות (חולין דף מב:) מחסרון דגולגולת לאו פירכא הוא דמצינן למימר דטריפות של חסרון לא הוי אלא משום דסופו של קרום לינקב כמו ריאה דדמיה לדיותא : ולכוחלא (שם מז:) ועוד קשה לפי שמחלק בין דאדם לטרפות דבהמות דבריש אלו טריפות (שם מג.) מדמי להו דפריך להו מאיוב ישפוך לארץ מרירתי ועדיין איוב קיים ומיהו הוה יכול ר"ת לפרש דלא מטעם מזלא חשיב טריפה בבהמה טפי מאדם אלא כגון דניקב קרום של מוח העליון ולא התחתון ובבהמה קרום התחתון רך ואין מגין על המוח אבל באדם התחתון קשה ומגין משום הכי בעי חסרון עם נקיבת העליון אבל בדבר ששויין בזה ובזה אין לחלק ביניהם כלל:

א

-

לח

דף

צריך אתה לתלות כחזקיה שהוא אבי עקש. פירוש צריך אתה לטרוח כדי ליישב הדבר שאין לשבשה מכח קושיא כי ברור לי שכך אמר שמואל כמו עדות חזקיה אבי עקש שלא היה לשון דבריו מיושב ומתרץ ליה בסמוך : **כנגדו** בכלי שטף כו'. בכלי עץ נופל לשון זה דכתיב בהו [וכל] כלי עץ ישטף במים כדפירש בקונטרס ומצינו למימר נמי דכלי מתכות כמו כן מיקרו כלי שטף משום דכתיב בהו ומורק ושוטף במים והא דפריך לקמן ואין לו תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה היא דומיא דשק בעינן פשיטא ליה דאיירי נמי בכלי עץ בכל הנהו דמיקרו כלי שטף מדלא נקט כלי מתכות : **אין** לו אחורים לחלוקה נטמא. תוך קרי אותו צד שרגילין להשתמש בו : **הרי** הוא ככלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו. על כרחו לטמא אחרים קאמר דלא נפקא מינה מידי למילתא אחריתי וקשה מכאן לגירסת רבינו שמואל דשבת (דף טז.) דמשמע דכלי חרס אין מטמאין מגבייהו כלל ובספ"ק דחולין (דף כד.) דאמר' דאור' כלי חרס טמא [וגבו טהור] היינו דלא מקבל טומאה מגבו אבל מטמא אחרים מגבו כדתניא

בתורת כהנים מרובה מדת לטמא ממדת ליטמא שמטמא אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו ועוד אמרי' בפרק המפלת (נדה דף כו.). דאבן היוצא מן התנור טפח דחשיב יד להוציא טומאה דלא עדיפא מגב ואין לומר דעדיפא ואיירי אפי' להכניס דהתניא בתוספתא דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסטו ועוד דדרשינן הא יש צמיד פתיל עליו טהור ומי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה ואע"ג דברי שסוגיא דהעור והרוטב (חולין דף קיח.) משמע דסבר הש"ס דיד כל תנור להכניס ולהוציא ועדיף מגבו במסקנא צרכינן למימר הכי : בהנך דחזו למדרסות אבל שאר פשוטי כלי עץ טהורי' ודינם פירשתי בפי' המוכר את הבית (ב"ב סו.) ובפי' בכל מערבין (עירובין דף לא.):

דף - לח - ב

וסימניך ברקא. משמע דהוי מום קבוע ותימה דבפי' מי שאחזו (גיטין סט.) יש רפואות לברקא ובפרק המוציא יין (שבת עח.) נמי אמרי' כוחלין לברקותי וי"ל דהתם מיירי בממשמשין ובאין קודם שנקבעו וכן נמי [צריך] לתרץ אקושיא אחריתי דהתם . בפרק המוציא יין קתני (גי' שם) דם כדי לכחול עין אחת שכך כוחלין (ליחוור) [ליארוד] ובתוספתא (דשבת פ"ט) גרסי' להו ובתוספתא במכילתין (פ"ד) כתוב יאור במקום חורוור משמע דהכל אחד וחורוור הקבוע חשיב לקמן מום ומיהו איכא למימר דבשבת מיירי באותו שאינו קבוע ועוד יש לתרץ דהיכא דאין מתרפא מאליו חשיב מום והא דקאמר לקמן גבי מים הקבועים דאם עובר כשמאכילין אותו לח ויבש של גשמים לא הוי קבוע אין זו רפואה ממש אלא בדיקה ונסיון אם הם קבועים אם לאו אבל רפואה גמורה יכולה להעביר מום קבוע תדע דלקמן (דף לט:) אמרינן גבי נפגם הזובן נפגם ולא ניטל דניטל חוזר לאיתנו יותר וכשנפגם נמי הוי יכול ליטלו ומיהו י"ל דכי נפגם תחלה אין לו תקנה וקצת יש לדקדק מילפת דכתיבא באורייתא והוי מום כדלקמן (דף מא.) והיא חזזית המצרית ובב"ק בפרק מרובה (דף פ:) משמע דיש לה רפואה כדאמרינן מתריעין על החיכוך בשבת ומוקי לה בחזזית המצרית דלח מבחוץ ויבש מבפנים ומיהו יש לפרש דהא שמתריעין לאו שתתרפא אלא שלא תוסיף דמה נפשך אין לה רפואה דאמרי' לקמן שמלפפת והולכת עד יום המיתה וכתוב נמי אשר לא תוכל

להרפא ומיהו יש לדקדק מיבלת דכתיבא והויא מום כדלקמן ותנן בפי המוצא תפילין (עירובין קג.) חותכין יבלת במקדש וכן חותכין יבלת בפסח (פסחים סה:) אלמא יש לה רפואה בחתיכה וחשיב מום ואין להעמידה דלית בה עצם דתלתולי בעלמא הוא כדלקמן ומיהו יש להעמידה ביבלת שבעין ודלית ביה שער דאין שוחטין עלה לא במקדש ולא במדינה ואע"ג דאמריי בעירובין (שם) לחה ויבשה יד וכלי הכל שייד ביבלת שבעין: **אם** קודם מעשה אמרה שומעין לו. אומר ר"ת דלא אמריי הכי אלא היכא דצריך לאותה הוראה כי הכא וביבמות בפי הערל (דף עו.) גבי חגר חרב כישמעאל ובפרק נושאין על האנוסה (יבמות צח.) גבי גר נושא אשת אחיו מאמו ובריש עשרה יוחסין (קדושין ע:) גבי עובדא דרב יהודה דכל דאמר מבית חשמונאי אתינא עבדא הוא שהיה נראה לרב יהודה שאומר כן לפי שהקניטו: **יצא** מחלב עינימו. לפי הדרשה לבן שבעין קורין חלב כדפי' בקונטרס ששם שומן העין ורוצה לומר שיצא הרשע לתרבות רעה מרוב שומן שבעין אבל פשטיה דקרא רוצה לומר שיוצא העין ובולט לחוץ מרוב שומן שבתוכו:

א

-

לט

דף

שיהו משולשין. בתחלת שמונים ובסוף שמונים ובאמצע שמונים ובענין זה יש לפרש בפי הקורא את המגילה (מגילה יט. ושם) גבי מגילה דאמר שאם הטיל בה גי' חוטין גידין כשרה דקאמר ובלבד שיהו משולשין פירוש בתחלת הדף ובאמצעו ובסופו ושם פירש"י שיהיה מראש הדף עד הגיד כמגיד לחבירו בין מלמעלה בין מלמטה וההיא דמכות (דף ט:) ודאי הוי כענין זה גבי ערי מקלט ושלת שיהו משולשות שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכם ומחברון לשכם כמשכם לקדש ומשכם לקדש כמקדש לצפון ולא אמרינן שיהו בראש ארץ ישראל ובסופה ובאמצעיתה וכאן פירש"י שיהו משולשים לשלשה חלקים שאם יראהו היום יבדקנו מכאן ליום כ"ו וחצי והדר ליום כ"ו כו' דהוא יום שמונים ודומה שפירש כד לפרש שיטה דמכות (שם) ומיהו לא לגמרי הוי כי ההיא שהיה לו לפרש שיבדוק לסוף עשרים ולסוף ארבעים ולסוף ששים שישאר מן השמונים עשרים לאחר בדיקה אחרונה כמו שיש עשרים קודם בדיקה ראשונה ולא יתכן לפרש כן כלל אלא כמו שפרשתי מתחלה כדמשמע בפי הערל (יבמות

דף פ.) גבי סריס חמה דמפרש כל שלא ראה שעה בכשרותו ופריך וליחוש שמא הבריא בינתים ומשני כיון דתחילתו וסופו לקוי לא חיישינן משמע דג' פעמים היינו תחלתה וסופה ואמצעה ונראה דכפרים המשולשים בכיצד מעברין (עירובין דף נז.) לא הוי לא כי האי ולא כי ההיא דמכות :

ב

-

לט

דף

והאמר רבי זירא אמר רב הצורם. בפרק שני דזבחים (דף כה:) גרסי דתניא הצורם: **כולן** בגיד ולא בביצים. ומיהו סיפיה דקרא דבארצכם לא תעשו איירי אפי' בביצים בכ"מ שמסתרס דאפי' עיי' שיתייחס אסרי' בפי' שמונה שרצים (שבת דף קי:) וגבי מום הוא דלא חשיב מום שבגלוי כדפירש טעמא בסמוך: **או** שראש הזנב מפצל את העצם. פי' בקונטרס שנקלף העור והבשר ונשאר העצם מגולה כמו אשר פצל וקשה דבלשון משנה והש"ס הוה ליה למימר ונקלף ונראה לפרש שמפצל את העצם לשנים כמו מפוצלות דגבי קרניים חולין (נט:). שמפוצלות לכאן ולכאן (והתם) בתוספתא (פ"ד) קתני או שיהיה ראש הזנב מפוצל לשני עצמות: **כמה** חוטין הוא נותן ב"ש אומרים ארבעה. צריך לדקדק אם ד' בין הכל או ארבע ללבן וד' לתכלת וגם אם מיירי קודם כפילות דכי מיעייפי הוי שיתסר והוה השתא הנך ח' חוטין דעבדינן לשם לבן פירוש דכבית שמאי פסקינן בהתכלת (מנחות מא:). ואם נפסק אחד מהם פסול ואע"ג דמכשרינן דאגרדום תכלת וקם אלבן דהני כולהו לשם לבן הם וזו משמע בספרי בפרשת כי תצא דארבע חוטין לכל מין ומין קאמר דקתני התם כמה גדילים נעשות אין פחות משלשה חוטין כדברי בית הלל בית שמאי אומרים ד' חוטין של תכלת וארבעה של לבן על ד' אצבעות והלכה כדברי בית שמאי ומיהו מהאי דהתכלת רב ירמיה מדיפתי רמי תמניא דאינון שתסרי מר בריה דרבינא עביד כי דידן משמע שרובם עושים כמר בריה דרבינא ושמא היה מפרש ארבע ללבן וארבע לתכלת דקאמרי בית שמאי היינו לבתר דעייפיניהו דהיינו שנים מכל מין קודם שנכפלו ולפי זה מה שאנו עושין עכשיו הוי פלגא לשם לבן ופלגא לשם תכלת ומיהו שלשה דקאמרי בית הלל על כרחינו קודם שנכפלו דג' לא משכחת לאחר שנכפלו ולא הוי השתא דומיא דד' לב"ש: **כמה**. פירש בקונטרס תלויה למטה מכנף הבגד שהרי אין נותנין אותה בשפת הבגד ממש אלא מגביהין אותה

ג' אצבעות לבית הלל ודי לבית שמאי וקשה לפירושו דלענין מן הקרן הוא דמפשטינן כמלא קשר גודל ולא הוזכר לשם בתוך שלשה אצבעות אלא לאפוקי למעלה מג' ונראה כלשון אחר שפירש בקונטרס כמה תהא משולשת כמה יהא בה מגדיל לבד הענף שאינו גדיל וקאמרי בית שמאי ד' אצבעות והשתא הידור ציצית שליש גדיל ובי' שלישי ענף הוי גדיל ארבע אצבעות וענף ח' אצבעות י"ב אצבעות בין הכל וכך משמע ודי' של לבן על ד' אצבעות ובפרק התכלת (שם :) פירש בקונט' משולשת תלויה בענף לבד מן הגדיל ארבע אצבעות ולפירושו הידור ציצית שתי אצבעות גדיל וארבע ענף :

דף - מ א

בפירן של בית מנחם. פירש בקונטרס שם הכפר ובתוספתא (פ"ד) כתוב בפרה של בית מנחם כמו בההוא [מעשה בפרה של בית מנחם] שניטלה האם שלה (סנהדרין דף לג.).: **שנשמטה** יריכו. פי' בקונטרס אישלוויישי"ר בלע"ז וכגון דלא איעכול ניביה דאי איעכול ניביה טריפה נמי הוי כדאמר באלו טריפות (חולין דף נה :) האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעכול ניביה וקשיא לפירושו דאיכא מאן דטריף התם אפילו לא איעכול ולא איפסוק אלא יש לפרש דנשמטה כן מתחלת ברייתה וכן נשתרבה בסמוך :

דף - מ ב

פיו בלום. פירש בקונטרס בלשון ב' נפוח וכו' בלשון ראשון שפיי ובלום קצר דבלום הוא לשון סתימה כמו חוטמו בלום דלקמן בפרק מומין אלו (דף מג :) דפירושו נקביו סתומין כדפיי לקמן בקונטרס וכמו בולם עצמו בשעת מריבה בפ' כיסוי הדם (חולין דף פט.).: **והא** אין מומין בלבן. ואע"ג

דפלוגתא היא לעיל (דף לח:) הא אוקימנא לעיל מתניי כמ"ד אין מומין בלבן: **אלא** אידי ואידי בשחור גרסינן. ולא גרסינן בלבן:

א

-

מא

דף

[ה"ג גרב זה החרס. תימה אמאי לא קאמר מההיא גרב דבקללות של משנה תורה דכתיב בגרב ובחרס וההיא גרב לאו היינו חרס ומום קבוע הוא דכתיב ביה אשר לא תוכל להרפא וי"ל דמשמע דנקט הכא זו אף זו דגרב שהוא חרס יבש מבחוץ ומבפנים והוי מום ואפילו ילפת נמי שהוא לח מבחוץ ויבש מבפנים כדקאמרינן בסמוך הוי מום וגבי קללות נקיט זו אף זו שילקה בגרב ואפילו בחרס דקשה טפי]: **אלא** תלתא הוו כו'. דקרא דגבי מומין דדרשינן ביה זה החרס יבש מבפנים ומבחוץ דמצרים לח מבחוץ ויבש מבפנים וכיון דיבש מבפנים לא מתסי ואם נתרפאו ממנו המצריים שמא מעשה נס היה ויש לתמוה הא שחין מצרים דנכתב ברישיה דקרא דקללות מאן ניהו דגרב וחרס שאין להם רפואה בההוא קרא כתיבי:

ב

-

מא

דף

אילימא ת"ק (סבר) ספיקא הוא ואתי קרא למעוטי ספיקא. וא"ת מנא ליה דטעמא דת"ק משום ספיקא דילמא הוי בחוטים הפנימיות שנפגמו ושנגממו דהוי מום לענין דאין שוחטין במקדש ולא הוי מום לישחט במדינה ולעולם בכור ודאי וי"ל דמדקאמר ר' ישמעאל בברייתא בכור הוא ומומו עמו מכלל דלת"ק לא הוי ודאי. בכור: **ואתי** קרא למעוטי ספיקא. כי האי גוונא פריך בפי' בתרא דיומא (דף עד.) גבי כוי ובכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא.) ובפי"ק דחולין (דף כב:) גבי תחלת הצהוב שבזה ושבזה ולא דמי לשאר דוכתי דממעטינן ספק מקרא לקמן בפי' בתרא (דף נח:) עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וכן בהרת בסוף

נזיר (דף סה :) ספק בהרת קדמה ספק שער לבן קדם דממעט ליה מלטהרו או לטמאו הואיל ופתח הכתוב בטהרה תחלה פעמים שהיה כך וטומטום נמי הוה שייך שפיר למעוטי שיש מהם זכר ויש מהם נקבה ופטרו הכתוב כל זמן שהוא ספק אבל כוי ותחלת הצהוב ואנדרוגינוס כולן שוים דקמי שמיא גליא כוי אם חיה אם בהמה ואם תחלת צהוב חשוב גדול או קטן ואם אנדרוגינוס זכר או נקבה וא"ת הא רב דס"ל דאנדרוגינוס ספיקא הוא כדמפרש בסוף המפלת (נדה דף כח.) דמטמא בלובן ובאודם ומדקאמר בסוף הערל (יבמות דף פג.) הלכה כר' יוסי דלא הכריעו בו אם זכר או נקבה ובריה בפני עצמו דקאמר רבי יוסי בברייתא לאו דוקא ואפ"ה ממעט ליה רב לענין ביאת מקדש מדכתיב מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס והיכי אתי קרא למעוטי ספיקא ויש לומר דהכא פריך שפיר דממעט ליה אנדרוגינוס מהזכר יתירא דכתיב גבי עולה ואם בא למעוטי אפילו הוא זכר משום דמשונה משאר זכרים א"כ מדממעטינן ליה מהזכר ש"מ זכר הוא ולא נקבה אלמא לא אתיא כת"ק דאמר ספיקא הוא אבל בההיא דרב תרי מיעוטי כתיבי דהוה מצי למיכתב מזכר ועד אדם או מנקבה עד אדם ואתא חד מינייהו לטומטום וחד לאנדרוגינוס ואם אנדרוגינוס הוא זכר אתיא מזכר למעוטי ואם הוא נקבה אתי עד נקבה למעוטי מטעם שהוא משונה ולפי טעם זה אית ליה שפיר לרב הא דאמר רב חסדא בסמוך מחלוקת באנדרוגינוס אבל בטומטום ספיקא הוה וקדוש הוא מספיקא פירוש דלית לן לאוקומי מיעוטא לטומטום שהוא ודאי או זה או זה אלא שהוא מכוסה והא דאוקי רב מיעוטא לטומטום משום דאיכא יתורא ועוד יש לפרש דצריכי הנך תרי מיעוטי דרב דכיון שהוצרך לכתוב זכר כדי למעט אנדרוגינוס אם הוא זכר לפי שהוא זכר משונה ועד נקבה למעוטי אם הוא נקבה על כרחך צריך לכתוב שניהם כדי שלא תאמר זכר דוקא ולא נקבה או נקבה דוקא (אבל) ולא זכר ולא נפרש דהוה מצי למכתב עד אדם ומ"מ סבר רב דמוקמינן נמי מיעוטא לטומטום ולא כרב חסדא דלקמן נמי אשכחן ר' יוחנן דלית ליה דרב חסדא ומצינו למימר נמי משום טומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר ומדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וה"ה אנדרוגינוס לפי שהוא משונה משאר זכר או משאר נקבה ושקולים הן ולית ליה לרב דההיא דרב חסדא וכן אביי בפ"ק דחגיגה (דף ד.) ממעט טומטום משום דאיכא יתורא ויש לתמוה דקפריך לקמן אלא מעתה בערכין יערך ומייתי ראייה מברייתא דממעט ליה מערך איש ואשה מהזכר אם נקבה ומשני סמי מכאן טומטום מאי קושיא התם איכא יתור דמשום אנדרוגינוס לא

צריך אלא חד וי"ל דהתם נמי צריכי תרוייהו לאנדרוגינוס דאי כתיב הזכר למעוטי הי"א לא גרע מנקבה ויהיה בערך נקבה וא"ת והא דפריך מאם זכר אם נקבה להוציא טומטום ואנדרוגינוס מאי קושיא דילמא הא גבי שלמים איכא תרי מעוטי אם זכר אם נקבה דאם הוא מעוטי כדקאמר בפרק המפלת (נדה דף כח.) ואומר ר"י דגרס זכר או נקבה דכתיב בקרא בשלמי צאן דהכי דריש ליה בתורת כהנים אבל אם זכר אם נקבה דכתיב בשלמי בקר דריש ליה התם בתורת כהנים ולעיל בפ"ב (דף טו:) ובתמורה בפרק אלו קדשים (דף יז:): לרבות ולד בעלי מומין והשתא פריך שפיר לרב חסדא דבהאי קרא לא כתיב אלא חד מעוטי והוי או למעט כמו או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה: **וקמעטי** כולהו מיניה. פירוש כולהו נקבה טומטום ואנדרוגינוס ולרב חסדא נמי דבסמוך דאמר סמי מכאן טומטום נקט כולהו משום נקבה ואנדרוגינוס: **אי** אמרת בשלמא מיפשט פשיטא ליה. פירוש דבכור הוא ומומו עמו היינו דאיצטריך קרא למעוטי ותימה מהאי טעמא גופיה לא ליבעי קרא דכיון דבעל מום הוא פסול לגבי מזבח ופ"י בקונטרס דהכי קאמר היינו דאיצטריך קרא למעוטי דאע"ג דזכר הוא לא קדיש שום קדושה אם קדשיה לשם עולה ואפילו בגיזה ועבודה שרי ומזכר קמא לא נפקא לן למעוטי מקדושה דהא גבי בכור כתיב חד זכר ולא ממעיט ליה רבי ישמעאל מגיזה דלא שרי ליה משום מום אלא לישחט עכ"ל וקשה לפירושו מום מעיקרא לא אסיר בגיזה ועבודה אלא מדרבנן כדמוכח ליה לעיל בפ"ב (דף יד.) דאמר קדושת (מזבח) דמיחלפא בקדושת הגוף גזרו בה רבנן ויש פ"י אחרים מרש"י שכתוב בהם היינו דאיצטריך קרא למעוטי דאע"ג דזכר הוא לא מקרבינא ליה דנקבות שלו הוה מום ולפ"ז צ"ל דאתא האי קרא לאשמעינן במקום בשר הוה מומא לאפוקי מדרשא דאביי ורבא דלעיל ותירץ דאיצטריך למעוטי לאשמעינן דגרע מבעל מום דבעל מום נתפס בתמורה וא"ת א"כ מאי קפריך אילימא לת"ק ספיקא ואתי קרא למעוטי ספיקא שפיר איצטריך למעוטי דאין נתפס בתמורה דס"ד דנתפס אפילו הוי נקבה לאשם דתרעה לרבנן דר"ש בתמורה בפרק אלו קדשים (דף יט:): וכיון שיש בה קדושת הגוף משמע דמיתפס בתמורה וגם עושה תמורה קדושה ראויה כמו תמורת הפסח דראוי שאינה קריבה ואפ"ה נתפס בתמורה לקדושה דחוויה ורועה וגבי אנדרוגינוס דממעט ליה קרא הכא אפילו הוי ספיקא לפי שאינו לא זכר גמור ולא נקבה גמורה וי"ל דהכי פריך מדאיצטריך קרא זכר למעטיה מהקרבת עולה כיון דספק נקבה הוא דאי למעטו מדין תמורה אפילו הוי נקבה לא הו"ל למיכתב יתורא בזכר דמשמע דממעט ליה מטעם דאינו זכר גמור ואם

תאמר היכי דייק דמיפשט פשיטא ליה לרבי ישמעאל דילמא אתיא
כתנאי אחריני דסברי זכר הוא כגון רבי יוסי דפרק

א

-

מב

דף

הערל (יבמות דף פא.) ואנדרוגינוס זכר ואיכא למי"ד אף מאכילה בחזה
ושוק ואמר ר"א התם חייבין עליו סקילה [כזכר] או כתנאי דברייתות
דבסמוך דממעט מהזכר טומטום ואנדרוגינוס או מיתורא ממעט ליה
וי"ל דלפי מה שפירשתי דמטעמא דמוס קא ממעט ליה ניחא דמיסתבר
ליה לאוקומיה כר' ישמעאל כיון דכוותיה מיתוקמא לגמרי: **הזכר**
הזכרים. וא"ת בלא הזכרים נמי מצי למעט אנדרוגינוס מהזכר כמו
בסמוך לענין ערכין ובנדה בפרק המפלת (דף כח.) גבי טומטום
ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם וי"ל דשמא עוד דרשות אחרות יש
דקראי טובא כתיבי בבכור כגון (שמות לד) כל מקנך תזכר וכולהו צריכי
והא דאמריי בפ"ק (לעיל דף ט.) אפי' תימא ר' יוסי הגלילי שאני הכא
דכתיב הזכרים [ופריך] ולגמר מיניה הא מיעט רחמנא הזכרים והכא
מוקים לדרשא אחריתי י"ל דלא סבירא כרבנן בתראי דהכא: **אבל**
טומטום דברי הכל ספיקא הוא כו'. לאו מטעם דלא אתי קרא למעוטי
ספיקא קאמר רב חסדא דקדוש מספיקא דגבי טומטום שיש מהם זכר
ויש מהם נקבה דלא שייך כדפי' לעיל אלא לא מיסתבר ליה לאוקומי
מיעוטא בטומטום דחשיב ליה זכר גמור או נקבה גמורה ור' יוחנן דפליג
עליה דרב חסדא לקמן דקסבר דבריה הוא ואין קדושה חלה עליו ואפילו
נמצא זכר וא"ת ואמאי לא פריך ארב חסדא מההיא דריש כיצד מערימין
(תמורה דף כד:) דאם זכר יקרב עולה ואם נקבה זבחי שלמים דקאמר
התם ילדה טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהם ומפרש התם
דקסבר ולדות קדשים בהוייתן הם קדושים דאי במעי אמן הם קדושים
הא תפשינהו קדושה דאימיה ולרב חסדא דאמר טומטום ספיקא הוא
יהיה טומטום קדוש אפי' בהוייתן קדושים שהרי בפ"י אמר אם זכר יקרב
עולה ואם נקבה זבחי שלמים ואע"ג דאיכא למימר סמי מכאן טומטום
אמאי פריך בסמוך מברייתות ה"ל למיפרך ממתני' וי"ל דרב חסדא פי'
אין קדושה חלה עליהן ומ"מ בהוייתן תפול עליהו קדושה כמו בכל
ולדות קדשים דכיון דהוי ודאי אם זכר או נקבה והא דלא משני התם אין

קדושת פיו חלה עליהם ולוקמה בבהמת חולין דלא שייך ליה קדושת אמו משום דמשמע ליה דקאי בין אבהמה דחולין בין אבהמה דקדשים דאיירי בה: **אלמה** תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס. מיייתורא קדריש אבל מזכר לחודיה לא קממעט כדאמר בסוף המפלת (נדה דף כח:): וכר' יהודה אתיא כדמוכח בשבת בסוף פרק אם לא הביא כלי (דף קלו:): דאמר רב חסדא לא לכל א"ר יהודה אנדרוגינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש וסתם ספרא ר' יהודה היא (לקמן דף סא.). וקאמר ר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא דקא"ר יהודה פוסל באשה ואנדרוגינוס לקידוש מי חטאת ומאי שנא גבי מילה דכתיב (בראשית יז) המול לכם כל זכר ויש לתמוה מאי שנא דבערכין צריך ייתור למעט אנדרוגינוס ובקידוש לא צריך מיעוט אלא ממעטינן ליה מהיכא דממעטינן אשה מונתן ולא ונתנה כדאמרין בפרק טרף בקלפי (יומא דף מג.). ובמילה אדרבה צריך יתור לרבותן לדין זכר ומיהו מקידוש הוה מצינן למימר דשמא איכא מיעוט אבל מילה קשיא וי"ל דקסבר ר' יהודה אנדרוגינוס מוצא מכלל זכר בלא שום מיעוט מסברא ולהכי פסל ליה קדוש ולענין מילה צריך ייתורא דכל זכר לריבויא והא דבעי מיעוטא בערכין היינו משום דמסברא הייתי מעמידו לכל הפחות בערך נקבה אי לאו דמעטיה מנקבה (לאוקומיה בערך) וברייתא דעולה דלעיל דאיצטריך קרא למעוטי מזכר לאו כר' יהודה אע"ג דסתם סיפרא היא דהא בקידוש פוסלו ר' יהודה בלא שום ייתור ומ"מ פשיטא ליה דההיא דערכין (דף ד.). ר' יהודה כל כמה דאיכא לאוקומיה סתם סיפרא כוותיה מוקמינן ועוד תניא בהדיא בפ"ק דערכין (דף ה:): דר' יהודה אומר הטומטום ואנדרוגינוס מעריכין אבל לא נערכין ומיהו קשה לפי שיטה שפירשתי מפרק הערל (יבמות דף עב:): דמשמע התם דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא מספק דהוי ספק איש ספק אשה דתניא ר' יהודה אומר אף אנדרוגינוס שקדש קדושו פסול מפני שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש ונראה לפרש דספק הוא לר' יהודה ולענין מילה אי כאשה גמורה ריבהו הכתוב מכל זכר דמשמע כל זכרות ולענין ערכין מעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה: **טומטום** ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים אבית הבליעה. ה"ה דלהקרבה נמי כשרין כדמפרש טעמא אלא איידי דנקט ת"ק טמא נקט ר"א אין מטמאין: **ואתא** ר"ש בן רבי יהודה משום ר"ש למימר טומטום נמי בריה הוא. משמע הכא דקסבר אנדרוגינוס בריה הוא כמו טעמא דטומטום ואפי' דמסיק נמי דטומטום ממעט לדידיה מטעם שהוא נקבה כשמטיל מים במקום נקבות מ"מ באנדרוגינוס הוי לעולם משום דבריה הוא

ותימה דפי הערל (דף פא.) משמע דר"ש חשיב ליה ודאי זכר לר' יוחנן דאמר התם אף מאכילה בחזה ושוק וי"ל דאפי' הוי ודאי זכר ממעטינא ליה זכר אבל נקבה ודאי מימעטא מן טומטום המטיל מים במקום נקבות לפי המסקנא דאפי' ודאי נקבה הוי כיון דלא חייש שמא נהפכה זכרות לנקבות :

דף - מב - ב

פי פליגי במטיל מים במקום נקבות. והשתא הא דאמר רב חסדא לעיל אבל טומטום דברי הכל ספיקא הוא על כרחך לא אמרו במטיל מים במקום זכרות דההוא ודאי זכר הוא אבל במטיל מים במקום נקבות ואליבא דת"ק אבל ר"ש דלית ליה שום ספיקא בטומטום דאי הוה מטיל מים במקום נקבות הוי נקבה ודאי וא"ת ומנ"ל לדב חסדא דלרבנן בתראי קדוש מספיקא דילמא סברי כר"ש ולא קדוש כלל וי"ל כיון דמההוא טעמא דפליגי באנדרוגינוס משום דבריה הוא לא מצי פליגי בטומטום דלרב חסדא לשום תנא לא הוי בריה מסתמא מודו לת"ק בטומטום דכי קדוש הוא מספיקא כמו שמודה לו רבי ישמעאל וא"ת לקמן פ"ט (דף נז.) דממעט ר"ש בן יהודה טומטום ואנדרוגינוס ממעשר בהמה משום דממעט בקדשים הזכר ודאי ונקבה ודאית ויליף מעשר מתחת תחת מקדשים מה ענין זה אצל זה הא בקדשים אימעט מכלל זכר מטעם שהוא נקבה כשמטיל מים במקום נקבות אבל מעשר אין חילוק בין זכר ונקבה וי"ל דרב חסדא אומר סמי מכאן טומטום וכן ר"ל דבסמוך : **לא** אמרו טומטום ספק אלא באדם. כר"ש בר' יהודה דסבירא ליה ולא אליבא דכולי עלמא קאמר דפשיטא לת"ק דמתניי דספיקא הוא דאין שוחטין לא במקדש ולא במדינה :

פרק **שביעי** - **מומין** **אלו**

הא איכא יבלת. ה"נ הוי מצי למיפרך מחרוץ דלא כתיב באדם) ושייך באדם חוטין ובמקום עצם כמו בבהמה וכן נתוק וכרות לא כתיבי באדם וגבן לא כתיב בבהמה ואע"ג דשייך [בבהמה] למאן דמפרש לקמן ששדרתו עקומה ולא מוקי לה בגביני עיניו וא"ת אין לו ביצים או שאין לו אלא ביצה אחת דתנן לעיל (דף מ.) גבי בהמה הרי זה [מוס] ואין [זה] אלא ממרוח אשך דקאמר ת"ק לקנן בפירקין אין לו ביצים או שאין לו אלא ביצה אחת זהו מרוח אשך האמור בתורה וילפינן בהמה מאדם בג"ש דבסמוך תינח לת"ק אלא לרבי ישמעאל ור"ע דאמרי חסר אשך מיבעי ליה מנא להו דאינהו גופייהו חשבי ליה מומא בפירקין דלעיל ואי נפקא לן ממומין שבגלוי ואינן חוזרין א"כ לת"ק למה לי קרא להכי ואינהו נמי הוה מוקמי קרא להכי אי לאו משום דחסר אשך מבעי ליה דאין לחלק בין אדם לבהמה משום דבהמה יש לה שני כיסין וחשיב מום טפי דהא אפי' אין לו ביצים כלל (למעוטי) מבעי ליה למעוטי ממרוח אשך ושמא י"ל בכי האי גוונא שייך לומר דנשנה בשביל דבר שנתחדש בה כדרי' ישמעאל דבסמוך וניחא נמי השתא אפי' יש מומין שנכתבו אע"ג דהו נפקי ממום שבגלוי ואינו חוזר : **גרב** דכתב רחמנא ל"ל למעוטי. תימה הא איצטריך לכדאמר רבא בפירקין דלעיל (דף מא.) דלהכי כתב רחמנא גרב למימר דחרוץ במקום בשר לא הוי מומא ומיהו תרי גרב ותרי ילפת כתיבי חד באדם וחד בבהמה ואייתר חד לאפנויי אבל ע"כ לא הוי מופנה אלא מצד אחד ואיכא למ"ד ב"ק (דף כה :) דמשיבין ועוד דמדנקט בברייתא ת"ל גרב גרב ילפת ילפת ל"ל למעבד גזירה שוה בתרווייהו משמע דנקיט הכי משום דבכל הני תרי דוכתי כתיב גרב בהדי ילפת לאפנויי וי"ל דמשום דרשא דרבא דלעיל לא מפיק הפנאה מהכא כיון דלפי דרשא לא מיתוקמא גרב לגופיה אלא ללמד החרום במקום בשר : גבן וחרום דלא איתנהו בבהמה היינו לת"ק דלקמן בפירקין דמוקי גבן בגביני עינים אבל לרבי חנינא בן אנטיגנוס דאמר שיש לו שני גבין ושני

שדראות שייך שפיר בבהמה ולהכי לא קאמר נמי מרוח אשך דליתיה לר' חנינא בן אנטיגנוס דאמר כל שמראיו חשוכים דלא איירי אליביה : **למה** לי דכתב רחמנא מוס באדם מוס בבכור מוס בקדשים צריכי כו'. תימה למאי דקאמר צריכי דמשמע דלא ילפינן מהדדי מנלן באדם ובקדשים כל מוס שבגלוי ואינו חוזר דגבי בכור הוא דדרשינן ליה לעיל בפרק על אלו מומין (דף לז.). מכלל ופרט וכן מומין דגבי אדם ובקדשים דלא כתיבי בבכור דאיכא דלא נפקי מכל מוס רע כגון דק תבלול כדפיי בקונטרס בריש פירקין ויש לומר הואיל דגלי גלי :

ב

-

מג

דף

אמר רבא לא שנו כו'. יש גירסא אחרת בספרים לבד גירסת הקונטרס : **בבהמה** אסור באכילה. פיי בקונטרס דלא מהני ליה שחיטה מטעם נפל משמע דאיירי כשיצא לאויר העולם ואי אפשר לומר כן דבפי המפלת (נדה דף כד.). מוקי לה בנמצא במעי אמו דלא מישתרי לרב בשחיטת אמו ושמואל פליג עליה התם ושרי ליה בשחיטת אמו אבל ביצא לאויר אסור אפילו לשמואל ופריך רב שימי התם ממתני' דהכא ופירש שם בקונטרס אתרוייהו פריך לרב ושמואל דהך ר' חנינא בן אנטיגנוס גבי מומי בהמה מתניא ומיפסל ליה לגבוה מכלל דלהדיוט שרי והקשה עליו ר"ת דבהדיא תני ליה הכא גבי מומי אדם אלא לרב דוקא פריך דאמר באשה אינו ולד [אלמא] דלא חיי ומדפסל ליה הכא לעבודה מכלל דחיי וכן משמע דלרב דוקא פריך : **סכי** שמש. מפרש בגמרא סני שמש כדפיי בקונטרס ששונא את השמש ואינו יכול לראות מקום שהחמה זורחת שם וסכי הוא לשון חסוכי שמש שנמנע ממנו אור השמש : **ושנשרו** ממנו ריסי עיניו. משמע שקורא ריס לשערות שרגילים להיות נושרין מרוב דמעה כי ההוא דרבן גמליאל בחלק (סנהדרין דף קד:) גבי בכה תבכה וזימנין דקרי ריס עור המקיף את העין כי ההוא דפרקין דלעיל (דף לח.) ריס שנקב ושנסדק ומפרש תורא ברא דעיניה :

מחוי רב הונא חד מדידהו. פירוש רב יהודה שהיה לפניו פי' בקונטי' שהיו עיניו משונות ולא פירש במה היו משונות ור"ת מפרש דרב יהודה אריך בדורו הוה דאמר בפרק המפלת (נדה דף כד:) ורב הונא איניש גוצא הוה כדאי' במסכת תעניות פרקא דחסידי' ומשום הכי לא היו עיניו נכרות קטנות כ"כ משל סתם בני אדם אבל משל רב יהודה היו נכרות שהיו גדולות הרבה ולכך הקפיד רב יהודה והיינו שינוי דעינו אחת גדולה ואחת קטנה ואע"ג דלא הוי מומא לענין אחולי עבודה עד שתהא גדולה כשל עגל או קטנה כשל אווז מכל מקום אין זה שוה בזרעו של אהרן: **עיניו** תרוטות. פי' בקונטרס עגולות כמו כי תרוטה בסנהדרין (דף קז) גבי לבנה וצירניות פירש בקונטי' עגולות יותר מתרוטות ותימה כיון דתנא קילתא כ"ש חמירתא וכענין זה קשה גבי דתנא דומעות דולפות וטורדות דולפות יותר מדומעות וטורדות יותר מדולפות ושמא איצטריך למיתני כולהו לאשמועינן דלא מיפסלי משום מומא אלא משום דאין שוה בזרעו של אהרן:

ואין שותין מים בפני רבים. פירש בקונטרס דרך ת"ח להיות צנוע באכילה ושתיה והא דאמר בסוף כיצד צולין (פסחים דף פו:) דרב הונא בריה דרב נתן אשתי כסא בתרי זמני ולא מהדר אפיה וקאמר התם כלה תנן משמע התם שדרך לשתות בפני רבים בלא חזרת פניו היינו בשעת סעודה דומיא דכלה ובהלכות דרך ארץ אמרינן דברבים הופך פניו לצד אחר וישתה מים נראה דנקט מים לפי שאין רגילין לשתות כולן מים אלא הצמא בלבד אבל שאר דברים רגילין לשתות יחד ור"ת אומר דה"ק דאפילו לאותן הצנועים שלא לשתות מים בפני רבים לא ליהוי צנוע להטיל מים שמא ימתין ויסתכן: **אימתי** לא יהיה בך עקר ועקרה בזמן שבבהמתך. תימה היאך יכולין להשים עצמן כבהמה בהטלת מים שהיו צריכין לצאת חוץ מן המחנה ולהרחיק ג' פרסאות כדאמרי' בפ' בתרא דיומא (דף עה:) דאין נפנים לא בצדיהם ולא לפנייהם אלא לאחריהם והיינו אפילו בקטנים

דבפרק מי שמתו (ברכות דף כה.) מוקמא ויתד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת וגוי' בקטנים: **שלא** תהא תפלתך עקורה לפני המקום בזמן שאתה משים עצמך כבהמה. פירש בקונטרס שלא תהא עקורה כשאתה מתפלל על בנים ונראה דלכל תפלה קאמר כדאמר שאין העולם מתקיים אלא במי שמים עצמו כבהמה כדכתיב אדם ובהמה תושיע ה' ובמי שמים עצמו כמי שאינו כדכתיב (איוב כו) תולה ארץ על בלימה (חולין דף פט.): **לא** ישתין אדם מים לא על (גבי) [כלי] חרס ולא על גבי מקום קשה. הנך חומרות דוקא בבבל כדאמר טעמא משום דהני מודרי דבבל מהדרי מיא לעיטם שעל נהר פרת דדרך המים ללכת דרך הילוכם לעין עיטם דפרת מתערב בכל מימות שבעולם כדאמר לקמן בפ"ט (דף נה.) הנודר ממימי פרת אסור בכל מימות שבעולם ואפילו עינאתא דמדלייא אמרינן לקמן דהנהו סולמי דפרת נינהו ובסוכה (דף נג.) נמי אמרינן דכרינן פורתא ונבעי מיא הנהו סולמי דפרת הוו ואע"ג דסולמי דפרת מתערבין בכל מימות שבעולם אין לאסור אלא שבבבל כדפרישית שדרך הילוכו של פרת מתערב בעין עיטם והוה משמע מכאן דפרת הולך מבבל לא"י אבל שאלתי לאחד מא"י ואמר לי שיורד מא"י לבבל וכן מוכח לקמן בפ"ט (דף נה:) דאמרינן מטרא במערבא סהדא רבא פרת וכן פירש שם בקונטי' וזהו דוחק לומר דאפילו הולך מבבל לא"י ניכר כשגדל הנהר מחמת רוב גשמים ומתרבה הנהר לאחוריו מתוך רבוי המים: **האי** איתתא לא תיקום להדיא באפי ינוקא. אע"ג שאינה מגלה עצמה איכא חוצפא כשהיא מטילה מים והתינוק עומד בפניה דהא אין דרך אשה לגלות עצמה לפניה לא לקטנים ולא לגדולים כדמוכח בפ' מי שמתו (ברכות דף כג.): **לידי** הדרוקן כו' לידי ירקון. משמע דהדרוקן וירקון תרי מילי נינהו ומיהו נראה שהם ענין אחד דאמרי' ביבמות (דף ס:) העבירום לפני ציץ כל שראויה לביאה פניה מוריקות דאמר סימן לעבירה הדרוקן:

א

-

מה

דף

בעל הפיקין שיש לו כסתות הרבה. פ"י בקונטי' שאיסתוורא שלו שקורין קביל"א גדולה ובערוך פירש שפרסתו גבוהה ויש בשר הרבה לצד ראש הרגל ובעקב ואמצעית שלו כמין כיפה ולשון כסתות משמע כפירושו דאיירי בבשר ולא בעצם כי ההיא דבראשית רבה דקאמר על האדם

המכוסה בית הריעי שלו בעגבותא לו כסתות משא"כ לבהמה: עשו דבריהם דברי נביאות מה נפשך כו'. מדפריך עליה משמע דלאו לשבח קא"ל דברי נביאות ופי"ק דב"ב (דף יב. ושם) משמע דקאמר לענין חשיבות דמייתי עלה ההיא דאע"פ [שניטלה] נבואה מן הנביאים ובסוף כיצד מעברין (עירובין דף ס: ד"ה אין) פירשתי:

דף - מה - ב

ובשאר דברים המשכרים ודלא כר' יהודה. הא דתניא בסוף פ"ק דזבחים (דף יד:): זר ואונן ושיכור ובעלי מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול יש לתמוה אמאי נקט שיכור הוה ליה למימר שתויי יין ופרועי ראש ואומר החכם ר' חיים כהן נ"ע דמיירי בשאר דברים המשכרים וכר' יהודה דמחיל עבודה כדמוקמינן שיכור דהכא בשאר דברים המשכרים: **הניחא** למ"ד צריך לפרט כו'. פלוגתא היא דר"נ ורב פפא בפ' השולח (גיטין דף לה:): ונראה דהלכתא כר"פ דצריך לפרט דבתראה הוא ואפילו לפי הספרים דגרסי התם רב ששת במקום רב פפא אין הלכה כרב נחמן דלאו לענין דינא איתשיל להדין אלמנה הבאה לגבות כתובתה אלא לענין איסורא איתשיל כדמשמע התם דקאמר ואי אמרת דצריך לפרט זימנן דגזאן ליה לדיבוריה ורב הונא נמי שהוא גדול בחכמה ובמנין קסבר נמי התם צריך לפרט: **הניחא** למ"ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה. פי' בקונט' פלוגתא במס' גיטין בהשולח גט לאשתו (דף מו.). גבי המוציא את אשתו משום נדר דקאמר ר' יהודה כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר דאיכא פריצותא שנדרה נדר שאין לו היתר ושלא ידעו בו רבים יחזיר דלא חייש לקלקולא וא"ת מנלן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה בהכי דקסברי יש לו הפרה דלמא בקלקולא לחוד פליגי ובההיא שמעתין דהתם נמי פשיטא ליה להש"ס דקסברי רבנן יש לו הפרה דקאמרי רבנן אטו התם מי חיילא שבועה עלייהו כלל וכי תימא מדלא מפלגי רבנן בין ידעו בו רבים ללא ידעו בכל ענין לא יחזיר דחיישינן לקלקולא אלמא יש לו הפרה הא לא מפלגי נמי בדעת הרבים ואע"ג דאיכא לפלוגי דמה נפשך אין לו הפרה לכ"ע ויש לפרש דעל דעת רבים לא איירי כלל לא אינהו ולא ר' יהודה אין לחוש אם לא פירשו אע"פ שיש לחלק אבל בהודר ברבים שחילק ר' יהודה אם איתא דאין לו הפרה לרבנן נמי הוה לפרושי לחלק

ולומר איפכא מדרבי יהודה ועוד כי בעל דעת רבים איכא למימר שיש לו הפרה מדעתם של אותם רבים שנדר על דעתם או לדבר מצוה שיש לו הפרה ולהכי לא פסיק ליה למיתני בעל דעת רבים שיחזיר למאן דחייש לקלקולא דפעמים שיש לו היתר ואיכא קלקולא אבל ברבים אין לו הפרה לא שנא לדבר מצוה ולא שנא לדבר הרשות בשום ענין אין לו הפרה תדע דמעשה דגבעונים לדבר מצוה היה: **דמדרינן** ליה על דעת רבים. ואיית בריש השולח (שם דף לה:) גבי אלמנה שהתקין רבן שמעון בן גמליאל שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו כו' וקאמר רב הונא לא שנו אלא שלא ניסת אבל ניסת אין מדירין אותה דמיפר לה בעלה אפילו נדרה ברבים ואמאי אכתי נדיר אותה על דעת רבים שאין

א

-

מו

דף

לו הפרה כדאמר אמרימר הכא ויש לפרש דלענין נדרי אשתו אין לחלק בין ברבים בין על דעת רבים כיון דברבים יש לו הפרה לרב הונא הי"ה על דעת רבים בנדרי אשתו וכי פריך התם ארב הונא וליחוש דילמא אזלא לגבי חכם ושרי לה ומשני קסבר צריך לפרט את הנדר הוה מצי לשנויי דמדיר ליה על דעת רבים אלא דלא צריך ועוד י"ל דרב הונא לית ליה דאמימר דהא דקאמר אמרימר אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים כו' לאו אפלוגתא דאמוראי קאי דרב הונא ורב נחמן בריש השולח (שם) אלא אפלוגתא דר' יהודה ורבנן בסוף השולח (שם דף מו.): **אמר** אמרימר הלכתא אפי' למ"ד כו'. בפי השולח (בגיטין לו.) גרס הלכתא אפי' למ"ד כו' ובמכות (דף טז.) גרסי' ברוב ספרים הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ולמאי דגרסי' נמי אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים שלא בא עכשיו לפסוק בהודר ברבים מ"מ יש לדקדק מדהוצרך לפסוק אין לו הפרה בעל דעת רבים לכ"ע מכלל שסבר דברבים יש לו הפרה דאי אין לו הפרה כל שכן בעל דעת רבים ושלא בלשון פסק היה לו לומר אפי' למ"ד ואע"ג דאסקינן בפי השולח (גיטין דף לה:) אליבא דרב נחמן דמדרינן ליה ברבים דמשמע דס"ל הכי דקי"ל כוותיה בדיני ולענין דינא איתשיל הא פריך בתר הכי הניחא למ"ד כו' ולא אמתניתין דפרקין דמייתי התם לחודיה קאי אלא קאי נמי אדרב נחמן מדאדריה נמי רב אחא לההוא מקרי דרדקי על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה דלא מיסתבר לומר דלכך הוצרך על

דעת רבים ולא אמר הדירו ברבים לפי שלא היו רבים מזומנים לפניו ורב יוסף דאמר בערבי פסחים (פסחים קז.) (אמר) [אדור] ברבים דלא אשתי שכרא משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה לא קי"ל הכי: אבל לדבר מצוה יש לו הפרה. אומר ר"ת דמשום דמסתמא ניחא להו לרבים ועוד אמר ר"ת דעל דעת [רבים] היינו כשמפרש על דעת פלוני ופלוני ואפילו שלא בפניהם אבל על דעת [רבים] סתם לאו כלום הוא ועל דעת יחיד ואע"פ שפירש על דעתו יכול חכם להתיר:

פרק שמיני - יש בכור

מתני' יש בכור לנחלה כו' איזהו בכור לנחלה כו'. הכא נקיט אמאי דפתח ביה וזימנין דנקט אדסליק מיניה כדמפרש בריש נדרים (דף ב:): **המפלת** סנדל כו'. בפרק המפלת (נדה כו.) מפרש סנדל דתנן גבי בכורות למאי הלכתא לבא אחריו וכו' וא"ת מה חידוש הוא הא בהדיא קתני לה הכא וי"ל דס"ד דבא אחריו דמתניתין דהכא היינו אותו שיוולד בעיבור אחר ולא אותו שעם הסנדל דרגילות הוא שיוולד קודם הסנדל ולהכי פריך למאי הלכתא דתיפוק לי שהרי בא אחר הולד שעם הסנדל דאין סנדל שאין עמו ולד ומפרש דלאותו ולד עצמו הנולד עם הסנדל אצטריך למתנייא דפעמים שהוא בא אחר הסנדל: **והיוצא** מחותך. פי' בקונטרס דרוב אברים מחותכים פוטרים את הרחם אבל ראש לא פטר במחותך והך מילתא פלוגתא דאמוראי היא בפרק המפלת (נדה דף כט.) דר' יוחנן סבר התם דאפי' מחותך הראש פוטר: **נתגיירה** מעוברת. פי' בקונטרס ובעלה עמה וילדה הוי אותו ולד בכור לכהן דפטר רחם בישראל הוא ולא לנחלה דהורתו שלא בקדושה ולא בר נחלה הוא דזרע מצרי רחמנא אפקריה דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ובחנם פי' טעם זה דבלא"ה לאו בר נחלה הוא משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואינו חשוב אביו ואע"ג דבעודו מצרי חשוב אביו גבי נחלה ולא אמרי' רחמנא אפקריה לענין זה לזרעיה דהא מצרי יורש אביו דבר תורה ומיהו בפרק נושאים על האנוסה (יבמות דף צח.) אמרינן הא דאמור רבנן אין אב למצרי לאו משום דשטופי בזימה ולא ידיע דהא שני אחין תאומים דטיפה אחת [היה] ונחלקה לשתים וקתני ואין חייבים משום אשת אח ש"מ אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה דמצרי דצריך לטעמא דאפקריה אע"ג דנתגיירו ולא סגי בטעמא דכקטן שנולד דמי ודבר תימה הוא וי"ל דאי לאו טעמא

דאפקריה לזרעיה היה לנו לאסור למנסב נשי דהדדי משום דאתי לאחלופי בישראל והתם משמע דאפי' איסורא ליכא ואין חייבין לאו דוקא וגם היה לנו להצריך חליצה והתם קתני לא חולצין ולא מייבמין : (שייך לע"ב) ואידי דבעי למיתני סיפא בן ט' כו'. מגופה הוה מצי למימר דנקט ראשו משום דמשמע דוקא נפל הא בר קיימא הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי אלא סיפא דייק ליה בפשיטות טפי :

ב

-

מו

דף

דאדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור. האי פרוזדור דהכא ובריש בהמה המקשה (חולין דף סח.) ובשבת פ' א"ר עקיבא (דף פו:) שוים ולא הוי כי ההוא דפרק יוצא דופן (נדה דף מב:) דמכי הוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד דאי בפרוזדור דהתם אמרינן הכא מה יכול להחזיק הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש חוצה לו אלא פרוזדור דהתם הוא בית החיצון ופרוזדור דהכא הוא עובי הירכים שמכסים את הרחם שבין ירכים והוה אמינא דלא חשיב ראש לידה ביציאת הרחם ואין תימה על שהלשון שוה ואין פירושם שוה דכי ה"ג אשכחן לעיל בפ' הלוקח בהמה (דף כ.) דטינוף פוטר בבכורה דחשיב ולד ולא הוי כההיא טינוף דפ' המפלת (נדה דף כט.) דרוב היולדות מטנפות : **תיובתא** דשמואל. לא הוי מצי לאקשווי לשמואל מהא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז.) שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה דדייקינן נינה התם בדיש פירקין (דף סח.) דביציאת ראש הויא לידה מדאסרינן להו ביציאת מקצת דשמא הראש ישנו באותו מקצת דהיינו דוקא בבהמה אבל אדם לא שמעינן מהתם דהא דקתני סיפא כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה היינו לענין שליא דהויא סימן ולד ואין להקשות דבהמה המקשה היכי דייק מינה דביציאת ראש הוי כילוד דלמא הא דאסורה משום דגזרינן מקצתה אטו רובא כדאמר בפ"ק דב"ק (דף יא.) דאם איתא דביציאת ראש לא הוי לידה לא היה ראוי לגזור כיון דבמקצת אי אפשר לבא בשום פעם לידי חשיבות לידה וא"ת כיון דאיתותב שמואל מאי האי דקאמר בפרק המפלת (נדה דף כו.) גבי הסנדל ולד דאית ליה חיותא מכי נפיק רישיה הויא ליה לידה סנדל עד דנפיק רובא בלאו טעמא דחיותא נמי הא אפילו מתים הראש פוטר וי"ל דחיותא לאו דוקא אלא ראוי לחיותא ואגב דנקט

נמי התם לעיל האי לישנא ולד דאית ביה חיותא סריך ולא נפיק סנדל דלית ביה חיותא שריק ונפיק נקטיה נמי בתר הכי ויש ספרים דגרס התם ולד דאית ביה חיותא מכי נפיק רוביה סנדל עד דנפיק כוליה ויש לפרש דרוביה דקאמר היינו רובא דרישא ואית דגרס בהדיא הכא נפק רובא דרישא והא דאמר'י התם בפרק המפלת (דף כט.) בשמעתין דיצא מחותך או מסורס [משיצא רובו ה"ז כילוד] הא כתקנו הראש פוטר ר' יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים לא כמו שפירש רבינו חננאל דלחיים היינו בר קיימא דהא אפי' בנפלים הראש פוטר דאיתותב שמואל הכא אלא כמו שפירש שם בקונט' כתקנו לחיים שלם לאפוקי מחותך : **לא תווי** הא דת"ר גיורת שיצא פדחת ולדה כו'. וא"ת מאי חידוש הוא זה בהך מילתא טפי משאר דברים דחשוב בהן כילוד כגון לזקוק אשת אחיו ליבום ולפטור מן היבום וההורגו חייב ושאר דברים השנויים בפי' יוצא דופן (נדה דף מג :) וי"ל דאיצטריך הכא לאשמועין דס"ד אע"ג דיציאת הראש חשוב לידה מ"מ לידת שאר הגוף שיצא אחרי כן בקדושה חשוב כמו כן לידה וניתב לה ימי טומאה וימי טהרה : **מאי** טעמא יכיר כתיב. תימה בפי' עשרה יוחסין (קדושין דף עח :) ובפי' יש נוחלין (ב"ב דף קכז :) שדוחק לרבנן דרבי יהודה יכיר למה לי לימא דאיצטריך לכדדרשינן הכא דאפי' רבי יוחנן לא פליג דהא דקאמר אף לנחלה משום דקסבר דפדחת נמי הויא היכרא וגם דוחק ביש נוחלין (שם) לר"מ דאמר אדם מקנה כו' דאתא יכיר לנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס וי"ל דהתם קשיא ליה לשון יכיר דמשמע שיש כח בהכרת האב : **מאי** קראה הכרת פניהם ענתה במ. פירש בקונטרס דהכרת פרצוף פניהם עדותן הוא אלמא פרצוף פנים נמי בעי ותימה דביבמות (דף קכ. ושם ד"ה הכרת) מייתי קרא דהכרת פניהם ענתה במ משמע שיש דבר באדם שמכירים על ידו את הפנים והיינו פדחת דחוטם בכלל פרצוף פנים הוא והתם ביבמות (שם) בתר האי קרא מייתי עובדא דאבא בר מרתא דהוו מסקו ביה דבי ריש גלותא זוזי אייתי קירא דבק בבלייתא דבת אאפותיה חלף קמייהו ולא בשקרוה :

נחלה דאמרינן בקדושין דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה אלא לאו בני נחלה נינהו דקאמר הכא היינו תורת בכורה: **והא** עבד ליה שבת. בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף סב.) קאמר בלשון אחר דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו ולא בני חיוב קאמר דבפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט:) מוכח דלא מיפקדא אפריה ורביה אלא כלומר דזרעו מתייחס אחריו והיינו עבד ליה שבת דקאמר הכא וגבי עבד קאמר ביבמות (דף סב.) דהכל מודים דאין לו חייס: **ולא** תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין כו'. ומ"ד מזהמין היינו מאן דשדי ליה בתר עובד כוכבים כדפי' בקונט' דקרי ליה מזהמין משום דעובדי כוכבים מזהמין הם כדאמרן שבת (דף קמו.) בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ולא פסקה זוהמא מן העובדי כוכבים ומ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר שדי ליה בתר דעובד כוכבים אבל מ"ד הולד ממזר שדי ליה בתר בת ישראל ולהכי שייך ביה ממזרות ובקונטרס פירש איפכא וכמו שפירשתי מוכח בסוף פ"ק דיבמות (דף יז.) בחלח וחבור וגו' א"ר יוחנן וכולן לפסול כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל [כי] יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה פירוש לא מיפסלי כיון דמתייחס אחר העובדת כוכבים ובנות ישראל דההוא דרא איצטרוי איצטרי וכן מוכח בפ"ק דיבמות (שם) דהאי דקרי ליה בנך גורם לו ממזרות: **מר** בריה דרב יוסף משמיה דרבא [אמר] לעולם מישראל. כוותיה פסקינן בחולין בריש הזרוע (דף קלב.) ואהא סמכינן השתא לפטור בן לוי וכהנת אשת ישראל מחמש סלעים: **נותנים** לה מעשר ואוכלת. אין חולקין לאשה בגורן אבל מחלקין להם בבתיהם כדאמר בפרק נושאין על האנוסה (יבמות דף צט:): **אלא** כהנת כיון דאיבעילה [ליה] הויא לה זרה. ואפי' קדושת לוי פקעה מינה וגרעה מלויה אשת כהן שנשבית דאע"ג דמיפסלא מתרומה לא פקעה מינה קדושתה לענין ה' סלעים אבל כהנת דקדושתה מגופה אתיא כשמתחללת פקעה קדושתה לגמרי:

ב

-

מז

דף

הבן חייב לפדות את עצמו. דהא לא זכה האב בפדיונו אלא חייב הבן לפדות עצמו אע"ג דליכא חיובא באב וכן מתני' דתנן נתגיירה מעוברת

נשתחררה מעוברת (כשר) ותימה דבפ"ק דקדושין (דף כט.) גמרינן ממצות הבן על האב דדרשינן תפדה תפדה אשה שאין אחרים מצווין לפדותה אינה מצווה לפדות עצמה וה"נ האי בן שאין אחרים מצווין לפדותו לא יהא חייב לפדות עצמו וי"ל דלא דמי האי בן לאשה דלא שייך בה בשום אב פדיון כלל אבל הכא אם היה לו אב ישראל היה חייב לפדותו: **ראשון** לנחלה לא וילדו לו בעינן. מתוך פירוש הקונטרס משמע דמלשון לידה גמר וקשה דבנדה [ריש] פרק יוצא דופן (דף מ.) (ברישי) מפרש דאין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה משום דכתיב אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד ממקום שמזרעת אבל מלשון לידה לא אלא יש לפרש דגמר הכא לידה [לידה] מהתם ור"ש דהכא לטעמיה כדאמר בסמוך דמרבי התם יוצא דופן (שם) מתלד דיושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה וא"ת דהתם קאמר דמודה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש דגמר מבכור דכתיב ביה פטר רחם ופריך וליגמר לידה לידה מאדם דמרבינן יוצא דופן מתלד שכן פשוט קדוש זכר במתנות ומשני מבכור אית לן למילף דנפישין שכן אמו בהמות קדשים פגול נותר וטמא והשתא הכא נמי נילף מבכור בהמה שכן בכור מבכור וי"ל דאינך נפישין שכן אדם מאדם ואינם קדושים ולא שייך בהם פגול נותר וטמא ובכור אדם דכהונה דכתיב ביה פטר רחם לא מצי ר"ש למילף מבכור לנחלה דגבי בכור אדם דפטר רחם לא כתיב לידה: **וילדו** לו בעינן. תימה כיון דדרשינן קרא בבכור א"כ בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכז.) דדרשינן טומטום שנקרע ונמצא זכר דאינו ממעט בחלק בכורה דאמר קרא וילדו לו בנים עד שיהא בן משעת לידה והאי דאינו נוטל פי שנים דריש מוהיה הבכור עד שיהא בן משעת הווייה וכן בפי' מי שמת (שם דף קמב:) דרשינן בן שנולד לאחר מיתת אביו דאינו ממעט מחלק בכורה מדכתיב וילדו לו והא דאינו נוטל פי שנים דריש מדכתיב יכיר ואמאי כולהו מילתא תיפוק ליה מוילדו לו כיון דמוקמינן ליה בבכור וי"ל דאי לאו דכתיבי תרי קראי הוה מוקמינן ליה דוקא בבכור דאינו נוטל פי שנים דהיה מסתבר לאוקמי טפי בבכור שלא יטול חלק בבכורה מלהעמידו בפשוט שלא ימעט בחלק בכורה תדע דביוצא דופן דליכא תרי קראי דרשינן ליה לענין דאינו נוטל פי שנים ולא דרשינן ליה לומר דאינו ממעט: **בכור** לדבר אחד הוי בכור. וא"ת מהאי טעמא גופיה דהיוצא דופן בכור לחמש סלעים ואע"ג דכתיב ביה פטר רחם כדאשכחן בסוף פי' שני (לעיל יט.) דתנן יוצא דופן והבא אחריו ר' טרפון אומר שניהם ירעו עד שיסתאבו ומפרש בגמ' דמספקא ליה בכור לדבר אחד אי הוי בכור אי לאו ואע"ג דהתם נמי כתיב פטר רחם י"ל

דסברת ר"ש חלוקה מר' טרפון ואע"ג דהבא אחריו פשיט ליה טפי דהוי בכור מר' טרפון מ"מ יוצא דופן גרע ליה וממעט ליה מפטר רחם :

א

-

מח

דף

והא אישתעבדי להו נכסי. דקסבר השתא האחין שחלקו יורשין הן ומלוה על פה גובה מן היורשין אי נמי קסבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר ומיהו במסקנא קאמר דבהכי פליגי: **דכולי** עלמא אית להו דרב אסי כו'. משמע הכא דר"מ מספקא ליה אי אית ברירה או לא כרב אסי ותימה דר"מ לית ליה ברירה בההיא דהלוקח יין מן הכותים ובמרובה (ב"ק סט:) ובפרק כל הגט (גיטין כה.) ורבא גופיה דמוקי להו הכא כרב אסי יש לתמוה דבפ' כל הגט (שם כו.) קאמר דבין ר' יהודה בין ר"ש אית להו ברירה ויש לחלק דיש ברירה היכא דמתני בפירוש כגון שני לוגין שאני עתיד להפריש והריני בועליך על מנת שירצה אבא וזה גטיך אם מתי ובהכי מתרצא קושיא דשמואל אדשמואל דלית ליה ברירה בסוף ביצה (דף לז:) גבי שנים שלקחו בהמה בשותפות ובההיא דמי שאחזו (גיטין דף עה:) דאיתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אית ליה ברירה והוי גיטא לכי מיית כדדייק בריש כל הגט: **דאמר** רב אסי אחין שחלקו מחצה יורשין כו'. מילתא דרב אסי איתא בפרק קמא דב"ק (דף ט.) ובבבא בתרא בסוף בית כור (דף קז.) דפליגי התם באחין שחלקו ובא בעל חוב וטרף חלקו של אחד מהם דרב אמר בטלה מחלוקת דיורשין הם ושמואל אמר ויתר דלקוחות הן ושלא באחריות ורב אסי מספקא בנכסים הנשארים (אלא שאינו) חלקו דהוא רביע הנכסים נוטל בקרקע וחצי האחר במעות משום דמספקא ליה אי כיוורשין ונוטל הכל בקרקע או כלקוחות באחריות ויכול לסלקו במעות ולפירוש זה לא יתכן גירסת רבינו חננאל דגרס בפ' בית כור (שם) שלשה אחין ויש מפרש שנוטל חצי חלקו הראוי לו ורביע חלקו נוטל בקרקע ורביע במעות וחצי חלקו מפסיד משום דאם הוא יורש יש לו ליטול חלק משלם ואם שלא באחריות יש לו להפסיד ונוטל חצי חלקו מספק ומה שנוטל נמי מספקא לן אם מכח ירושה נוטל ויש לו ליקח הכל בקרקע או מכח דהוי כלוקח באחריות ונוטל במעות הלכך נוטל מחצה בקרקע דהיינו רביע ומחצה במעות וקשה לפירוש זה דהשתא אי לא הוה לספוקי לן אלא אי כיוורשין אי כלקוחות שלא באחריות נוטל חלקו

בקרקע ומשום דאיכא נמי לספוקי דאפילו אי הוה לוקח שמא לוקח באחריות הוא הורע כחו אדרבה הוה לן לומר דחצי חלקו יטול בקרקע והרביע במעות ועוד דמוקמינן הכא מתנני' כגון דליכא אלא חמשה סלעים ואי לא חשיב להו רב אסי כיורשין אלא ברביע אפילו יש שם עשר סלעים פטורים שלא יכול לגבות הכהן כי אם הרביע דהוּו בהו כיורשים והיינו חצי חמש וללשון ראשון שפירש בקונטרס בב"ק (דף ט.) שנוטל חצי חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא לן אי הוּו כיורשין או לקוחות שלא באחריות אותו לשון נמי יתכן בין גירסת שני אחין בין גירסת שלשה ומיהו קשיא מנא ליה להש"ס שמספקא לרב אסי כלל כיורשין דלמא פשיטא דלאו יורשין נינהו אלא מספקא ליה אי הוּו כלקוחות באחריות או כלקוחות שלא באחריות ועוד דלא הוה שייך למיתני תרי זימני רביע כיון דאו או קתני וכלשון אחרון נראה ולא יתכן לגרוס כלל שלשה אחין דמאי אית ליה למינקט שלשה אי הוה נקט חמשה אורחיה דהש"ס הוא בכל דוכתי כמו היו חמשה תובעין אותו ה' נשים שנתערבו ולדותיהן כל אחד מחמשה אבל שלשה לאו אורחיה למינקט כיון שכך שוין שנים כשלשה וא"ת מאחר דמספקא ליה לרב אסי אי כיורשין הוּו אי כלקוחות לימא המוציא מחבירו עליו הראיה דאפילו לסומכוס לא מסתבר הכא לומר חולקין בספק זה בזה שחכמים מסופקים בהוראה וי"ל שיש דברים דהיכא דהדין מסופק לחכמים כי הכא עשו אותו כודאי פלגא הכי ופלגא הכי כדאשכחן נמי בפרק השוכר את האומנים (ב"מ פג.) גבי הני דדרו באגרא לישלם פלגא קרוב לפשיעה וקרוב לאונס דמה נפשך או כוליה פשיעה או כוליה אונס ואי מספקא לן ה"ל למימר המע"ה וכן בפ' מי שמת (ב"ב קמה.) דקאמר ר' יוסי קדשה בעשרים נותן לו שלשים חצאין דמספקא ליה אי קדושין לטיבועין או לא ועושה כאילו ודאי מחצה לטיבועין ומחצה לאו לטיבועין ובפ' יש נוחלין (שם קכו.) גבי בכור דאמרינן ובמלוה שעמו פליגי ולפירוש זה אתיא נמי שפיר ההוא דמרחץ דהשואל בסוף הפ' (ב"מ קב.) דקאמר יחלקו את חדש העיבור לכולי עלמא ולא צריך לאוקמה כסומכוס ויש דברים שאמרו חכמים והשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ויש דברים שאמרו חכמים שודא דדייני כי התם בריש המוכר את הבית (ב"ב סב: ושם) דאמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא שודא דדייני: **ודכולי** עלמא מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא. גם במסקנא יהיה כן דאמרינן בדרב אסי או בדרב פפא קמיפלגי דמשמע אי כולהו אית להו דרב אסי ודרב פפא היו פטורין מטעם חמש ולא חצי חמש ותימה דלקמן בפירקין (דף מט:) אמר דרבי יהודה סבר ככתובה

בשטר דמיא ועוד קשה למאי דמסקינן בדרב פפא קמיפלגי דלית ליה לרבי יהודה דרב פפא אלמא קסבר דמלוה על פה גובה אף מן הלקוחות אטו מי לית ליה לר' יהודה הא דתנן בגט פשוט (ב"ב דף קעה.) המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על פה גובה מן בני חורין ועיקר מילתיה דרב פפא לאו איתמר אלא לאשמועינן דגובה מן היורשים לאפוקי מדרב ושמואל דאמרי מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות אבל למאי דאינו גובה מן הלקוחות זה אינו שום חידוש ודבר פשוט הוא בכל הש"ס ונראה לפרש לפי המסקנא דלאו ממש כרב פפא קאמר אלא כמלוה על פה כי הך דפדיון הבן כשהיא כתובה ובפ"ק דקדושין (דף כט:) איתא להא דלקמן וגרסינן שם ר' יהודה לטעמיה דאמר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא והיינו לטעמא דהכא אי נמי בדרב פפא ממש קמיפלגי דרב פפא גופיה צריך לומר דאיירי נמי במלוה הכתובה בתורה דבפרק קמא דקדושין (דף יג:) קאמר רב פפא הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין שיעבודא דאורייתא ובפ"ג פשוט (ב"ב דף קעו.) מפרש טעמא שלא תנעול דלת בפני לוויין וצ"ל דבקדושין איירי במלוה הכתובה בתורה דקסבר גובה מן היורשים ולא מן הלקוחות ובהיא איירינן הכא דר' יהודה לית ליה דרב פפא וקסבר דגובה מן הלקוחות: **מלוה** הכתובה בתורה. היינו דוקא כגון פדיון הבן וערכין ונזקין וכיוצא בהן שלא נתחייבו אם לא שחייבתו תורה אבל מלוה על פה אע"ג דכתיב (דברים כד) האיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוס לא (מקרא) כתובה להיות כתובה בשטר ואע"ג דאיירי על פה דלא חייבתו ממה שכתובה בתורה כיון דבלאו הכי פשיטא הוא שיש לו לשלם מה שהלווהו:

ב

-

מח

דף

דרבי מאיר סבר חמש. ולא דמי לחמשה בקר דמסקינן (ב"ק דף עא:). אפילו חמשה חצאי בקר אמר רחמנא דתשלומין נינהו ויש לו לשלם מה שהוא חייב אבל הכא מצות חמש סלעים רחמנא רמי עליה ולא מקיימא בפחות מחמש אע"פ שיכול לשלם לעשרה כהנים בזה אחר זה לא דמי הכא דלא משתעבד אלא בחצי חמש: **ואם** לשני כהנים נתן אין יכול להוציא מידם. וא"ת כיון דאם לא נתן אין זקוק ליתן השתא נמי דנתן

נמי ליהוי כתקפו כהן דמוציאין מידו כדאמר בפרק שנים אוחזין (ב"מ דף ו:) והכא ניחא טפי דאין יודע ממני להוציא אבל לקמן קשה טפי גבי מת ביום שלשים דקאמר ר' עקיבא אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן דכיון דאם לא נתן לא יתן השתא נמי כשנתן ליהוי כתקפו כהן וי"ל כיון דמתחלה נותן לו בתורת מתנות כהונה אע"פ שאח"כ נתגלה שאם לא נטל לא היה ראוי ליטלו מספק לא אמרינן מוציאין מידו וכן ההוא דבא באמצע החדש בסוף השואל (ב"מ דף קב:) דאע"ג דבתחלת החדש כולו למשכיר לא מדמינן ליה לתקפו כהן: **אם** נתנו עד שלא חלקו כו'. צריך שום צריכותא אמאי קתני בתרוייהו פלוגתא דר"מ ורבי יהודה:

א

-

מט

דף

ה"מ היכא דכפריה. תימה דלישנא קמא במרובה (ב"ק דף ע.) דלא מפליג בין כפריה ללא כפריה מאי איכא למימר וכן יש להקשות ממתני פרק שבועת העדות (שבועות דף לג:) גבי איש פלוני כהן איש פלוני לוי דדייק הא מנה לפלוני ביד פלוני חייבין והא אמרת עד שישמע מפי תובע ומשני בבא בהרשאה ופריך והא אמרי נהרדעי כו' ה"מ היכא דכפריה כו' ומיהו ההוא איכא לאוקומי בפקדון ללישנא קמא דנהרדעי דכיון שיכול להקדיש בפקדון כדמוכח בפי' המוכר את הספינה (ב"ב דף פח.) גבי ההוא דאייתי קרי לפום נהרא ה"נ יכול להרשות דחד טעמא הוא כדמוכח ויש לתרץ הך דשמעתין [בקרקות] ואליבא [דרבין] דאית ליה לקמן בפירקין (דף נא.) פודין בקרקעות כמו שפודין במטלטלי דאמקרקעי כתבינן אדרכתא דאמטלטלי דוקא לא כתבינן דאינו ברשותו אי נמי איכא לאוקמה כרבי נתן דמדרכי נתן יכול להוציא מידו אם חבירו חייב ואין לו מה לפרוע אי נמי איכא לאוקמה כגון שנתן אחד לחבירו במעמד שלשתן ומיהו צריך עיון דלמא היכא דאין יכול להוציא מידו בבית דין לא תקון רבנן מעמד שלשתן כי היכי דלא תקון מעמד שלשתן בכתובה משום דלא ניתנה לגבות מחיים כדפרישית בהחובל (ב"ק דף פט.) ועוד יש לתרץ דלמא אם שניהם מצויים לפנינו ומצוים לתת לאחר חייב להחזיר ולא הוצרך להעמיד בבא בהרשאה אלא כדי שיוכל האחד להוציא מידו בפני עצמו: **אבל** בדלא כפריה כתבינן מה שנוהגים עכשיו לכתוב. הרשאה אפילו כפריה אומר ר"ת דהיינו טעמא דלא כתבינן

לנהרדעי היינו משום דמחזי כשיקרא כדאמר'י במרובה (ב"ק ע.) ובכתובות (דף פה.) מוכח דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן ובמרובה [שם ד"ה אמטלטלין] הארכת'י: **מת** בנו בתוך שלשים יום כו' יחזיר לו ה' סלעים. פירש בקונטרס משום דנפל הוא ובחנם פירש כן דאפילו קים לן ביה דכלו לו חדשיו בבן חדש תלה רחמנא: **לאחר** שלשים אע"פ שלא נתן יתן. בפסחים בסופו (דף קכא:) אמרינן דאבי הבן מברך שתים ויש לספק כיון שמת אם מברך שהחיינו מכיון דזוכה לקיים המצוה ואין לתמוה אהא דלא מברכינן שהחיינו על כל מילה ומילה כמו על כל פדיון הבן דשאני מצות פדיון הבן דלא שכיחא: **מת** ביום שלשים כיום שלפניו ר' עקיבא אומר כו' בריש . החולץ (יבמות דף לו:) אמרינן התם תניא ר"ש בן גמליאל אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי ואיתמר מת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה אם אשת ישראל היא חולצת וברוב הספרים גרסינן בסוף פרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) מת ביום שלשים וכן גורס ר"י ור"ח גורס כן ונראה דגורס תוך שלשים דכיון דאמרי רבנן הכא יום שלשים כיום שלפניו ור"ח משוי ליה ספיקא ופליגי רבנן ורבן שמעון בן גמליאל גם ביום שלשים מה לי ביום שלשים ומה לי בתוך ל' יום גם בשאלתות גורס תוך שלשים ומיהו בהלכות גדולות כתוב דביום ל' אפילו פיהק ומת לא הוי נפל לרבנן ודוקא תוך שלשים הוא דאמרינן במסכת שבת פיהק ומת דברי הכל מת הוא משמע דגרסינן ביום שלשים ומפרשי מת כמשמעו פיהק ומת וקחשיב פיהק ומת ביום שלשים כיון שחי כל כך כנפל מן הגג תוך שלשים ועוד יש לקיים גירסא זו אם בנפל מן הגג ואכלו ארי ביום שלשים דוקא הוא דסמכינן אדרבנן ושמא אפי' לענין אבילות דהוי כבר קיימא: **כיום** שלפניו. וא"ת דבריש החולץ (יבמות דף לו:) משמע דפשיטא לן מן התורה אפי' תוך ל' דחי הוא דאמר מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת וי"ל דהתם בנפל מן הגג או אכלו ארי כרבנן דפליגי ארבן שמעון בן גמליאל בסוף ר"א דמילה אבל הכא בפיהק ומת דכולי עלמא מת הוא ומיהו אפי' איירי הכא בנפל מן הגג כי התם אין לחוש דהכי נמי פסקינן בסוף אם לא הביא כרבן שמעון בן גמליאל לענין אבילות להקל אף על גב דבאשת כהן דלא אפשר סמכינן אדרבנן ושריא בלא חליצה וא"ת דהכא מקילינן כל כך לענין אבילות

אפילו באותו דחשבינן ודאי בר קיימא היכא דלא אפשר כגון באשת כהן ובמסי שמחות פי"ד (הל"ב) תנן הספקות אוננין ומתאבלין עליהן וי"ל דהתם בספק בן תשע לראשון או בן שבע לאחרון דגנאי הדבר שלא יתאבל לא זה ולא זה והרי הוא ודאי בנו של אחד מהן: ודידיה אזיל וטריף ממשעבדי ובהני חמש בני חורין פריק ליה לבריה. וא"ת היכי טריף ממשעבדי הא אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין והא איכא חמש בני חורין ואם היה פורק בנו תחלה הוה ניחא וא"ת אכתי ליהדרי לקוחות מהני חמש שפדה כהן בנו דמה נפשך שיעבודם קודם ללידת בנו דאי לידת בנו קדמה אם כן היה יכול לטרוף מן הלקוחות לפדיון בנו כמו לפדיון עצמו וי"ל דהכא מלקוחות שקנו מאביו לפיכך אין חוזרין על הנכסים שקנה הוא ועוד "ל כגון שלא כתב ללקוחות דאקני והוא קנה הנך חמש בני חרי אחרי כן ואפי" היכא דכתב ליה דאקני בעיא בפרק מי שמת (ב"ב דף קנו.) אבל היכא דלא כתב ליה קיימא לן דלא משתעבד ואם תאמר אי הנך משעבדי בנכסים שקנה מאביו ניחא אבל בנכסים שקנה הוא היכי משתעבדי לפדיונו דהא אימת חל חיוב פדיון עצמו כשהביא שתי שערות שנעשה גדול תו לא אשתעבד נכסים שקנה אחרי כן דלא כתב ליה לכהן דאיקני וצריך לומר דעל כרחין מיירי כשירש מאביו מיהו לר' יהודה נמי זימנין דמשכחת לההוא קודם לבנו כגון שאין לו נכסים מאביו ומשהביא שערות קנה הני קרקעות ומכרם לאחר לידת בנו דלפדיון בנו אזיל וטריף ממשעבדי ועוד י"ל דנכסים שקנה אחרי כן חל עליהו שיעבוד לענין פדיון ואע"ג דלא כתב דאיקני דכל שעתא ושעתא רכיב עליה חיוב פדיון וכיון דחשבינן ליה כמלוה בשטר הוי כאילו נכתב לאחר שקנה הקרקעות: **חמש** סלעים של בן (ב') [כו']. אשם בכסף שקלים וערכין לא איצטריך ליה לתנא למיתני דבאשם כתיב בהדיא בשקל הקדש וערכין נמי פשיטא דבשקל הקדש הוו כיון דכתיב (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש: **אמר** רבי אסי מנה של צורי. פי' בקונטי' היוצא במדינת צור וזהו שיעור סלע של אותו מנה דבסלע ד' זוזים והזוז כמשקל זהוב של משקל שני פשיטים ומחצה למשקל הברזל ונראה שקבלה היתה בידו מרבותיו ומשמע שרוצה לומר דזוז הוא דינר של כסף ומשקלו של זהב וכמו כן פירש בפ"י חומש בפרשת ואלה המשפטים גבי ל' שקל דהשקל משקלו ארבעה זהובים שהם חצי אונקיי"א למשקל הישר של קלונייא משמע נמי שרוצה לומר דדינר כסף וזהב משקלו שוה דסלע הוא ד' דינרים אבל לא נראה לר"ת מדקאמר דדינר של זהב משקלו

כשנים של כסף כמו שאפרש בסמוך ועוד פי' בקונט' דר' חנינא דאמר איסתירא סרסיא דמזבנא תמניא מינייהו בדינרא היינו בדינר האמור בכל הש"ס הוא דינר שמינית שבדינר צורי ור' חנינא תנא הוא ופליג אמתניתין והשתא הו' חמש סלעים דבר מועט מאי דקאמר חמשה מינייהו לפדיון הבן ותמניא מינייהו לא שוו אלא שמינית שבדינר צורי וצורי גופיה אין משקלו אלא שני פשיטים ומחצה נמצא דחמש סלעים של בן אין שוין פשוט אחד ממטבע שלנו לר' חנינא ועוד דדינר מפרש דהוא דינר מדינה ובלשון משנה רגיל לקרותו זוז ובלשון הש"ס רגיל לקרותו פשיטי כי ההוא דכתובות (דף סז). דאמרינן חמשי זוזי פשיטי ועוד בכל דוכתי בסתם דינרא הוה דדהבא דמזדבנא בעשרים וחמשה זוזי בפ"ק דקדושין (דף מ.) גבי רב כהנא דיהיב ליה אליהו שייפא דדינרי ור' אמי דאשכח אוניא דדינרי כלומר בדינרין זהב ונראה לפרש דכולהו לא פליגי ואמתני' קיימי לפרושי לן שיעורא דר' אמי מנה צורי כלומר סלעים ה' סלעים ממנה של סלעים של בן : רבי אמי אמר דינרא ערבא. כלומר דינר של ערביא שוה ה' סלעים של בן ולא כמו שפי' בקונט' דסלע צורי דינרא ערביא וגם פירש שמצאתי בתשובת הגאונים של בבליים ששבעה דינרים האמורים בכ"מ בהש"ס שהדינר שש מעה כסף עושין עשרה מאותו של ערביא ודבריו סותרין זה את זה דכיון דדינר של ערביא קטן אפילו מדינר שבכל הש"ס אין יכול להיות דסלע צורי הוא דינר ערביא והלא בסלע ד' דינרי מאותם של צורי שבכל הש"ס כדאמרינן בקדושין ובכל דוכתי אלא בדינרי זהב איירי ושל ערביא קטן הוא מדינר זהב של צורי דשל צור מיזדבן בכ"ה של כסף ושל ערביא בעשרים כדפרישית דשיעורו כה' סלעים של בן : רבי חנינא אומר איסתירא ססוריא. כן כתוב ברוב ספרים אבל בקונטרס פירש סוסריתא נראה דבין זה ובין זה נקרא על שם סוריא כמו (ב"ק דף פג.) לשון סורסי שהוא על סוריא והוא סלע של סוריא דמזדבנא תמני בדינרא היינו בדינר זהב של סוריא וגדול הוא מדינר זהב של צור שבכל הש"ס דהסוריא לא מיזדבן בעשרים וחמש והאי של סוריא ששוה שמונה של בן היינו שלשים ושנים דינר של כסף שהסלע ארבעה דינרין : רבי. יוחנן אמר דינרא הדרינא כו'. הוא דינר זהב שבכל הש"ס דמזדבן בעשרים וחמש ומסיק דל זוז וישארו כ"ד והדרא שתותא מאותן כ"ד וישארו עשרים לפדיון הבן דהיינו חמש סלעים שהסלע ד' דינרים וכתוב בספרים דהו' להו עשרים מתקלי כמתקלי דינרא דאינון עשרין ותמניא זוזי ופלגא ופלגא דנקא ודומה פירוש של גאונים שפירשו חמש סלעים של בן לפי מטבע שבימיהם :

דינרא הדריינא טריינא שייפא. פירש בקונטרס הדריינא על שם הדריינא קיסר וטורינא קיסר שייפא שם המלך וקשה לר"ת דבסמוך אמר שבקשו לגונזו משום טיבעה של ירושלים ומטבע ירושלים אמרינן בהגוזל קמא (ב"ק צז): דוד ושלמה מצד אחד וירושלים עיר הקודש מצד אחד ואומר ר"ת דהדריינא היינו עגול כמו (הדר הודרנא) (ע"ז דף כב) וטורינא היינו גדול כי תריטא (חולין דף קכד). אע"ג דטורינא בטי"ת ותריטא בתי"ו אין להקפיד ושייפא היינו שנושפה צורתו ומיהו פי' הקונטרס יש ליישב ולחלק בין בית ראשון לבית שני כדאמר במנחות ואשכחן הדריינא קיסר בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לב). וכן פי' בערוך: **דמזדבנא** בעשרים וחמש זוז. והכי נמי אמר בריש הזהב (ב"מ מד): דדינר של כסף הוא אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב וכן מוכח בפרק שור שנגח ד' והי' (ב"ק לו). גבי שנים הראשונים דינרי זהב ובפרק כל הנשבעין (שבועות דף מד: ושם) גבי התקבלתי ממך דינר זהב ויש לתמוה דעכשיו אין זקוק של זהב שוה יותר מעשרה זקוקים של כסף לכל היותר ואיך נשתנה כל כך שער הזהב והכסף דבימי חכמי הגמרא היה שוה של זהב עשרים וחמש של כסף ונראה לר"ת דדינר זהב משקלו כפליים של כסף ולא כפירוש הקונטרס דלעיל דמשמע מתוך דבריו שהם שוים כדפירשתי לעיל ובפרק אלו טרפות (חולין דף נה): נמי משמע שהיה עוביו של דינר זהב משונה מדינר של כסף מדנקט ואם נשתייר בו כעובי דינר של זהב כשירה ושמע מינה כפליים בשל כסף היה ולפיכך שוה מהם כ"ה אבל משקל כמשקל אינו שוה אלא י"ב וגם במדרש מוכיח שהסלע של זהב אינו אלא י"ב סלעים של כסף דבספר שמואל (ב' כד) כתיב גבי גורן ארוונה [היבוסי] שקנאה בכסף חמשים שקלים ובד"ה (א' כא) כתיב שקלי כסף שש מאות ומפרש במדרש דהכי פירושא דקרא דשמואל כסף שש מאות שקלים דהיינו חמשים שקלים של זהב וקרא דדברי הימים ה"פ שקלי זהב חמשים דהיינו שש מאות שקלים של כסף ובפרק בתרא דזבחים (דף קטז): מפרש בענין אחר שגבה מכל שבט ושבט חמשים שהם בין כולם שש מאות ולפי מה שפירש דינר של זהב שוקל שתים כשל כסף לפי חשבון זה דינר של זהב בכ"ד של כסף והאי דטפי הכא דינר דקאמר בעשרים וחמש אומר ר"ת דהאי זוז המותר להכרע הוא תדע מדקאמר הכא דל זוזא ושתותא דהיינו חמשה זוזים אמאי נקט כה"ג הוה ליה

למימר דל חומשא דחמשה זוזי הוא חומשא של עשרים וחמש אלא לפי שאותו זוז היתר הוא להכרע חשיב ליה באנפי נפשיה וזהו נמי שיעורא של הכרע למחצית השקל למאן דאמר בשקלים שנותנים למחצית השקל חצי מעה ומחצית השקל הוא שני דינר והדינר שש מעה כסף הרי כ"ד חצאי מעה ואע"ג דאיכא למ"ד התם שקלבוון מחצית השקל הוא מעה מודה בהכרע דינר זהב שהוא דינר כסף והא דאמר בסמוך גבי בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף שאין נותנין אלא פונדיון אחד ואותו פונדיון קולבוון לפרוטרוט דמשמע דאין ההכרע עולה יותר לאו דוקא נקט לשון קולבוון דאינו

דף - ב

אלא להשוות השנים שיהא סלע ופונדיון למ"ט שנים של יובל שחסר מהם פונדיון אחד ושמא כשנותן חמשים שקל ביחד אז אינו נותן פונדיון ולא שייד שם הכרע דהוי כעין מקח וממכר ולא שייד הכרעה אלא כשמחליפין מעות לשולחני ומה שפירש דהכרע של דינר זהב כפי חשבון הכרע של חצי מעה למחצית השקל ואע"ג דאשכחן בהמוכר הספינה (ב"ב דף פט.) גבי בשר דכששוקל יי ליטרא ביחד אין נותן לו כל כך הכרע כמו ששוקל כל ליטרא וליטרא בפני עצמה אין להשוות הבשר להכרע של כסף ומיהו קשה מאחין השותפין שפטורין מן הקולבוון לקמן בפרק בתרא (דף נו:) דאע"ג שאם שוקל כל אחד בפני עצמו חייב (בקולבוון) שני קלבונות לשני חצאי שקל השתא שהם יחד אין נותנין אלא קולבוון אחד ויש לחלק בהכרעות והר"ר יהודה בר נתן פי' בפרק הזהב (ב"מ דף מד:) שאותו דינר הוא להכרעות המטבעות ושכר בעלי המטבע שמי שיש לו כסף כדי לעשות כ"ה דינר של כסף נותנין לבעל המטבע לטובעו ואין מחזיר לו אלא כ"ד של כסף: כל כסף .. האמור בתורה כסף צורי. בפרק קמא דקדושין (דף יא.) פירש הקונטרס בשם רבותיו דדינר הוי מטבע פחותה שבצורי ומייתי לה התם אהא דאמר בית שמאי דאשה מתקדשת בדינר ומפרש טעמא דבית שמאי כדרב אסי דכל כסף האמור בתורה כסף צורי ואע"ג דכתיב עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרין מעין סלעא לא בשביל שהיתה מעה בימי משה אלא משקל אחד היה בימי משה שהיה שוה מעה שנעשית אחרי כן בימי אונקלוס ופריך והרי טענה דקתני שתי כסף שהן מעות

מדקתני שתי ולא קתני שני ומשני דהתם דבעינן דבר חשוב דומיא דכלים ומעה דבר חשוב הואי והשתא אתי קרא לגרועי דסגיא במעה ולא בעינן דינר אבל לפי המסקנא דאמר כסף קצוב אתי דבר חשוב לאוסופי דבעינן מעה ולא סגי בפרוטה ורבינו ש"י הקשה לפירוש זה דא"כ דכל כסף האמור בתורה דינר הוא היכי אתיא הקישא ומפקא ליה הא כי אתאי היקש לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים הוא דאתא ונראה דלא קשה מידי דאין היקש למחצה ולרב דפליג אדשמואל בפרק שבועת הדיינין (שבועות לט:) צריך לומר כן דתרוייהו דרשות נפקי מכלים שנים ודבר חשוב דכסף כי אתא לכפירה הוא דאתא ועוד הקשה היכי אמרינן מה כלים דבר חשוב וכי מחט דבר חשוב הוא והא אמר התם לכך יצאו כלים למה שהן אלמא דלא חשיבי מחטין והא נמי לא קשיא דאפילו מחט יש בו חשיבות שראוי לעשות בו מלאכה חשובה וגדולה ועוד הקשה דבהדיא אמר איפכא בשבועות מה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב וכסף כי אתא להך דרשא הוא דאתא והא נמי לא קשה דהיינו לשמואל אבל לרב איתא בהדיא התם דבין שנים בין דבר חשוב מכלים נפקי וכסף כי אתא לכפירה הוא דאתא ועוד דאפילו בדשמואל יש ספרים דגרסי התם כי הכא וכי דייקי קרא כוותיה דשמואל והא דקאמר בתר הכי לשמואל אי כתיב כלים ולא כתיב כסף ה"א מה כלים שנים אבל דבר חשוב לא בעינן לא משום דמפקינן מכסף דבר חשוב אמר הכי אלא משום דאי לא כסף לא הוה מפקינן מכלים אלא שנים להכי כתב כסף לאקושי לכלים ולהצריך בו דבר חשוב ועוד י"ל דמכסף דמשמע חשיבות ממון פרוטה לכל הפחות שמצינו דבעי חשיבות בכלים לאפוקי כלי גרוע כגון מרוקא כדאמר בפרק הזהב (ב"מ דף מז.) במנא דכשר לאפוקי מרוקא אי נמי לאפוקי כלי שהוא פחות משוה פרוטה דלא תימא גזירת הכתוב הוא בכל כלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה כמו שאומר בירושלמי דטענו שני מחטים מיירי בשוים שתי פרוטות שתהא הכפירה פרוטה וההודאה פרוטה והדר מקשינן כסף לכלים להצריך חשיבות בכסף יותר מפרוטה דמה כלי לאו כל דהו אלא כלי חשוב אף כסף לאו כל דהו אלא כסף חשוב והיינו מעה שבכך יש בו חשיבות ורש"י גריס התם כדדייקי קרא כוותיה דשמואל מה כסף דבר חשוב כו' והגיה אף כל דבר חשוב לא גרס אף כלים משום דשמואל אית ליה יצאו כלים למה שהן ובחנם דחק דבכלים נמי בא לאפוקי מרוקא א"נ שאין בכלי שוה פרוטה כדפרישית ורש"י פירש עוד לשון אחר בקדושין כל כסף האמור בתורה כסף צורי אם פירש שקלים הוי שקל צורי ואם סתם הוי מטבע הפחות שבצורי הלכך פרוטה לא מצית אמרת לפי שהיה של נחשת ובצורי מטבע נחשת ליכא ובקדושין

כסף כתיב דהא קיחה גמירי וכיון דאפיקתיה מפרוטה אלמא מידי דחשיבותא בעי לאוקמוה אדינר כדלקמן בשמעתין והרי טענה כו' ותימה ונימא נהי דמעה היא מטבע פחותה שבצורי מיהו שתים מנא ליה ומשני מה כלים שנים כו' ומה . כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב שיהו שוים שתי כסף לאפוקי ממ"ד התם טענו שני מחטין חייב בהודאה אחת מהם לכך יצאו כלים למה שהן כלומר שיתחייב עליהן בכל שהוא ע"כ לשון הקונטרס וקשה לן לפי דלפי שיטתו דשבועות היה לו להגיה אף כל כמו שמגיה בשבועות דהך דרשא דמה כסף דבר חשוב ליתא אלא לשמואל דרב סבירא ליה דכסף כי אתא לכפירה הוא דאתא ועוד קשה לר"י כיון דמטבע פחות שבצורי היא מעה היכי שייך למימר כלל כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמיה אדינר הי"ל למימר אמעה שהיא מטבע פחותה שבצורי דבשלמא למאן דאמר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמא אדינר היינו בתר דאשכחנא דפרוטה הוי של כסף לגבי אמה העבריה וכיון דאפיקתיה מפרוטה דהוי כסף אוקמא אדינר דהוי דבר חשוב אבל השתא דסבירא לן דסתמא מעה כמו גבי טענה אמאי מוקמי ליה אדינר ואין שייך לומר כיון דאפיקתיה מפרוטה שאין בשום מקום סתמו פרוטה אלא מעה ועוד כי היכי דבקדושין אמר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמא אדינר גבי טענה נמי נימא כיון דאפיקתיה משני פרוטות אוקמה אשני דינרים : מה כלים שנים כו'. בשבועות (דף לט :) הקשה רש"י מנא ליה לשמואל דדריש לכך יצאו כלים למה שהן הא איצטריך לאשמועין מה כלים שנים ותירץ דלכתוב כספים דמשמע שנים ודבר חשוב ומיהו תימה דא"כ דבר חשוב מנליה דאמינא שתי פרוטות כמו שאמר לעיל וי"ל דהוה ליה למיכתב כסף או חפצים : כל כסף קצוב האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה. תימה דבפרק החובל (ב"ק ד' צ.) תנן גבי התוקע לחבירו רבי יוסי הגלילי אומר מנה ומסיק בגמרא דהיינו מנה צורי ובכתובות בפרק אע"פ (דף סד :) תנן נותן להם

א

-

נא

דף

כלים של חמשים זוז ובפרק מציאת האשה (כתובות דף סז.) לא יפחות לה מחמשים זוז ודייק בגמרא דחמשים זוזי פשיטי קאמר ולא דייק כלל מדרב יהודה אמר רב אסי וכתובת בתולה שהיא מאתים צוריים בין

למאן דאמר דאורייתא בין למאן דאמר דרבנן ואפיי כתובת אלמנה שהיא לכולי עלמא דרבנן הויא מנה צורי ונראה לר"י דלא מיירי הכא אלא בסלעים דומיא דכסף קצוב האמור בתורה שאין כתוב בתורה אלא שקלים: **והראיון** תני רב יוסף כו'. פי' בקונטרס דהכי גרסי' תני נמי רב יוסף שלא יביא סיגה כסף סיגים אלא טבוע והא ברייתא דרב יוסף לא לפרושי אלא לסיועי ולא משמע כן דמה צריך להביא ברייתא לסיועי לברייתא ועוד דלא הוה ליה למימר שלא יביא אלא לא יביא ועוד דמשמע כאחריות דמפרש בכל חד טעמא לכך נראה דלפרושי טעמא אחר דאם היה מביא שוה כסף זימנין דמייתי נסכא וכסף סיגים שלא ישוה שתי מעות כסף ולא ימכרו לו לעולת ראייה טובה באותה סיגה כאילו היה מביא כסף טבוע: **כתב** לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים. בכתובות בריש הנושא (דף קב.) מייתי לה גבי פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דחייב אני לך מנה בשטר ופירש שם בקונטרס כגון שכתב לו בשטר ונתן לו בפני עדים ופליגי מדחשיב הודאה דאלימא מילתא בשטר אף על גב דלא א"ל אתם עדיי ור"ת מפרש כגון שבא לחייב עצמו באותו שטר אע"פ שאינו חייב לו כלום וצריך ליישב כל הסוגיא ושם פירשתי: **אימא** ולא הקדשות בכל אלו. בפסחים (דף לה:) ובהזהב (ב"מ נד.) מייתי גבי הקדש שחללו על גבי קרקע שאינן פדויין מדכתיב ונתן הכסף וקם לו משמע דמההוא קרא קא דרשי אבל אי אפשר לומר [כן] דבת"כ בפרשת ואם בחקותי דריש מוכל ערכך יהיה בשקל הקדש כדפירש שם בקונטרס ולא חש שם להביא אלא חד מקראי דכתיב בהו כסף גבי הקדש וכן מצינו בכמה מקומות שאין מביא עיקר הדרשה בכל דוכתא כדאייתי בקדושין (דף ג) בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה אע"ג דבהפרת נדרים כתיב וכן גיטין (דף כא:) ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה דההיא דרשא ליתא לרבנן אלא לר' יוסי הגלילי:

ב

-

נא

דף

אמר עולא דבר תורה בנו פדוי לכשיתן. לכאורה משמע בריש הנושא (כתובות דף קא:) דליתא לדעולא אלא לריש לקיש ויש ליישב דאיתא אפיי לר' יוחנן: **אבל** חכמים אומרים אין בנו פדוי. תימה דמתניי נמי קתני חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי ויש לדחות דאמר אינו פדוי עד שיתן לו ואתי

מתניתין לאשמועיי דאפילו זקפם עליו במלוה לא הוה כאילו קבלם הכהן וחזר והלוה לו ואם מחלם הכהן אינו פדוי עד שיתן : **אמר** ליה לא גמרת ויהבת מידעם ביש עבדת. ויש לפרש מידעם לשון מאומה דמתרגמינן מידעם כלומר לא גמרת ויהבת מידעם ועוד יש לפרש כן מידעם ביש עבדת כלומר דבר רע עבדת דמתרגמי' דבר רע (מלכים ב ד) כל מידעם ביש ויש ספרים דלא כתוב בהו עבדת אלא מידעם ביש ותו לא כלומר דבר רע הוא כלומר דין עסק ביש : **הלכך**. אין בנו פדוי. תימה מ"ש ממתנה על מנת להחזיר דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ו :) דבנו פדוי דמסיק בכולהו קני וי"ל דהכא רבי חנינא לא היה רוצה לזכות אלא במתנה גמורה דאסרינן התם לעשות מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות כדנפקא לן לעיל בפ' עד כמה (דף כו :) משום שנאמר שחתם (את) ברית הלוי ואע"פ שאותו סתם נתן לו כפירש על מנת שיחזירו לו [כיון] דאיכא היכירא למילתא ואין זה דברים שבלב כמו זבין ולא איצטריכא ליה לזוזי בפ' אלמנה (בכתובות דף צז.). ומיהו קצת תימה דכיון שהיו ר' טרפון ור' חנינא מחזירין כל שעה נמצאו משחיתים ברית הלוי שיפסידו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שהם רגילים להחזיר וי"ל שאין הנותן יודע בשעה שנותן אם יחזירו לו ולא קרינא ביה שחתם ברית הלוי דמה לנו במה שיחזיר לו אח"כ וגם שמא לא היו מחזירין אלא לעניים ולא לאותם שהיו דומים להם לעשירים : **ולא** בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה. בפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכה :) פסקינן הלכתא דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה בין שגבו מעות בין שלא גבו מעות ומתוך כך נראה דאינו גובה כתובה במלוה כדתנן הכא אין לה בראוי אבל רבי פירש דאע"פ שהורע כח הבעל ובכור לענין מלוה דחשבינן ליה לגבייהו ראוי לגבי כתובת אשה מיהא חשיבא מוחזקת ואשה גובה כתובתה ממלוה כדתנן בכתובות בהכותב (דף פד.). מי שמת והניח אשה וב"ח ויורשים והיו לו מלוה ופקדון ביד אחרים ר"ט אומר ינתנו לכושל שבהן ר"ע אומר ינתן ליורשים שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה אלמא אפילו לר"ע אם לא שצריכה שבועה היתה גובה אבל לפי שצריכה שבועה גובין היורשין ושוב לא תגבה האשה מהן דהוה להו מטלטלי דיתמי דלא משתעבדי ואם גבו קרקע בחובת אביהם היא חוזרת וגובה אותם מהם בשבועה כדין בעל חוב או אם פטרה מן השבועה גובה מלוה ולא משום דלדידהו הוי מלוה ראוי דהא לא מישתמיט התם שום חכם להעמידה כרבי דוקא אלא משמע דליכא מאן דפליגי אלא כ"ע בין לרבי בין לרבנן אית להו דמלוה מוחזקת היא לגבי כתובת אלמנה ואפילו לרבנן דאמרי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה כלל אפילו מחיים נראה מתוך המשנה זו

דהכותב שהם מודים דמלוין דיתמי משתעבדי לכתובה דהא ליכא למימר דר"מ היא ולהכי אית ליה לההיא משנה דשייכא כתובת אשה במלוה אע"ג דהוי מטלטלי דיתמי חדא שר"ת מפרש שאפילו לר' מאיר מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה אלא מטלטלי דיבם דוקא דעליה קאי בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פא : ושם ד"ה ר"מ) דלא מסתברא שיפה ר"מ כתובה לגבות ממטלטלי דיתמי טפי מבעל חוב איפכא מדרבנן שמגרעים כחה יותר מבעל חוב שלא לגבות ממטלטלי אפי' מיניה כדמשמע בפרק האומר בקדושין (דף סה :) גבי שנים שבאו ממה"י ואשה וחבילה עמהם כו' וההיא דגבי ממטלטלי דנפלו קמי יבם במתני' דהאשה שנפלו (כתובות ד' פ:) היינו משום דיבם במקום בעל קאי וחשיב בהכי כמו מיניה כיון דאגידה ביה מחמת נשואי הבעל ונראה דברי ר"ת דאל"כ שיהא יבם מיניה מנלן לרבנן דר"מ דלא משתעבדי מטלטלי לכתובה אפילו מיניה ועוד דא"כ איך יתנו ליורשים שכולם צריכין שבועה ולא היורשין גם כשיתנו ליורשין תגבה האשה מהם כיון שתאמר דמטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה סבירא ליה ועוד תינח כתובת אשה אבל ב"ח מאי איכא למימר הא לא אשכחן תנא דאית ליה דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח אלא על כרחין משום דמלוה אינה ביד היורשין יפה כח אשה וב"ח טפי ממטלטלי שהם ביד היתומים ותרי חומרי בכתובה לא שייכי הכא כדפרישית בסוף האשה שנפלו (שם דף פב.) דהא חומרא דר' מאיר אינה כאן כדפרישית דהואיל והמלוה ביד אחרים לא הויא ממטלטלין דיתמי ואם כן חומרא דרבי

א

-

נב

דף

נתן אין כאן דהא מילתיה דר"ט דאמר ינתנו לכושל שבהם ור"ע נמי היה מודה ליה אי לאו טעמא דכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה ומסתבר דאתיא אפי' כרבנן דפליגי אר' נתן והיינו טעמא דלא שייכא דר' נתן לפי שלא היה ממון זה ביד היתומים מעולם אלא עכשיו באין ליטול מכח ירושה ועדיין לא בא לידם להכי מודו ביה רבנן לר' נתן שניתן לבעל חוב ולכתובת אשה אע"ג דלא סבירא להו כר"נ במחיי המלוה שאז יאמרו שאין מוציאין מלוה שיש לו ביד אחרים לבע"ח ולכתובת גרושתו לפי שיש לו כח גדול בממון זה [שיש] ביד אחר ממה

שיש ליתומים במה שהניח אביהם ביד אחרים שלא היה מעולם בידם ולא בא מידם ליד אותן אחרים והניח פירות התלושין דקתני נמי התם כל הקודם בהם זכה ואיפלגו בה ר"ט ור"ע בריש המשנה במלוה ופקדון ביד אחרים (כתובות דף פד.) ההיא נמי בפירות שאינם ביד היתומים מיירי כדקתני כל הקודם בהם זכה דמשמע בין יורשים בין אשה בין ב"ח כל הקודם בהן זכה לפי שאינם להיתומים בהם כח מהאשה וב"ח יותר משאר מטלטלי דיתמי והשתא דתקון רבותינו הגאונים שיגבו אשה ובעל חוב ממטלטלי דיתמי גובה אשה אפילו ממלוה אביהם של יתומים בין גבו קרקע בין גבו מעות דמלוה לא חשיבא ראוי לגבי כתובה אלא מוחזק הוי כדפרישית ובלאו האי מתניי דהכותב (שם דף פד.) שהוכחתי ממנה דמלוה מוחזקת לגבי כתובה גובה אשה כתובתה ממלוה יתומים בזמה"ז אפי' גבו מעות מכח תקנת הגאונים דכיון דעשו מטלטלי כמקרקעי ה"ל מטלטלי שגבו יתומים בחוב אביהם משועבדים לבעל חובו דאביהם מדרי' נתן דמה"ט חשבינן ליה לקרקע שגבו יתומים (חשובין) משועבדים מה"ט כאילו אביהם גבאן מחיים ולהכי ליכא למימר דליהוי ראוי לענין כתובה כמו לשאר דברים מיהו קשה מ"מ הוו תרי חומרי בכתובה שתקנו הגאונים שתגבה אשה ממטלטלי דיתמי ואי טעון שתגבה אפי' ממלוה הבעל כשגבו היתומים מעות מדרי' נתן י"ל לגמרי עשו הגאונים כמקרקעי ועוד שלר"ת שאומר שתקנת הגאונים דאורייתא אינם תרי חומרי כלל ואע"פ שאמרתי כי גם בלא מלוה דיתמי מכח תקנת הגאונים אין להוכיח כ"כ שיהו מטלטלי שגבו יתומים בחובת אביהם משועבדים לבע"ח ולכתובת אשה מטעם דרי' נתן כמו קרקע כשגבו קרקע כיון דאלים שיעבוד קרקע לענין טריפה מלקוחות טפי משיעבוד מטלטלי אך יש להוכיח דאשה גובה ממלוה מההיא דהכותב כמו שפירשתי וכן עמא דבר להגבות לנשים ממלוה של בעליהן: ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ולא היבם. הא דלא חשיב בעלים דאמר רב פפא ביש נוחלין (ב"ב דף קכה: ושם ד"ה אמר) הלכתא אין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק משום דשבח נוטל כדפירש רבינו שמואל התם דכיון דאין יורש אלא הוא זוכה בנכסים מיד ובירושתו באו לשבח ונראה. דכיון שאין הבעל נוטל בראוי כמו כן אינו נוטל ממלוה אשתו אפי' מה שהלוותה מנכסי מלוג שלה כשהיא תחתיו כדמוכח בשור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מב:) שאינו יורש נזקי אשתו (לרבנן) משום דהוה כמלוה דמדמי ראוי דבכור לראוי דגבי בעל דמייתי התם גבי בעל פלוגתא דרבי ורבנן דגבי בכור ביש נוחלין (ב"ב דף קכד.) דלרבי צריך לאוקמה בגירשה משום דלא חשיב מלוה ראוי בבכור וה"ה באשה אע"ג דבבכור יש פסוקא דילפינן מהדדי ורבנן חשבי

לה ראוי אע"ג שאם הנזקין שלה באים לידה בחיים היה עליהם תורת נכסי מלוג כדמוכח מתני' דמציאת האשה (כתובות דף סה:) והאי דשבק ביש נוחלין (ב"ב דף קכד:) בעל דאיירי ביה ונקט בכור שאינו נוטל פי שנים במלוה לאו משום דס"ל דבעל שקיל במלוה דהא ודאי לא שקיל כדפרישית אלא להכי נקט גבי בכור פסקא דמלוה משום דלגבי בכור פליגי בה אמוראי התם בההיא שמעתא ולהכי שבקיה לבעל ונקט בכור והא ליכא לאקשווי אמאי לא תני להו בהדי הדדי הא אין הבעל ובכור נוטלין בראוי כבמוחזק ואין נוטלין במלוה משום דלגבי בכור משנה שלימה היא כדתנן הכא דאין נוטל בראוי כבמוחזק אבל בעל דאינו נוטל בראוי לא אשכח לא משנה ולא ברייתא אלא מימרא היא בפי יש נוחלין (שם דף קיג.) דא"ר אבהו א"ר ינאי ומטו בה משמיה דר' יהושע מנין לבעל שאינו נוטל בראוי כבמוחזק שנאמר הוליד את יאיר וגו': **והאמר** שמואל בעל חוב גובה את השבח מקולי כתובה שנו כאן. ביתומים איירי הכא דומיא דבנות במזונותיהן דמזון האשה והבנות אין גובין מנכסים משועבדים כדתנן בפי הנושא בכתובות (דף קא:) ובקונטרס פירש מזון הבנות כגון נשא אשה ופסק לזון בתה ולפירושו אין ראייה דמצי איירי שפיר בשבח לקוחות ואין לשון בנות משמע כן דמה ליה בנות יותר מבן דהכי נמי בבן אם פסק עם אשתו כי ההיא דקתני גבי חמשה גובין מן המחוררין והמקבל עליו לזון בת אשתו ובן אשתו ולא הוה ליה נמי למינקט בנות לשון רבים אלא הוה ליה למיתני ולא בת אשתו במזונותיה דלשון בנות משמע מזון הבנות דתנן בהניזקין (גיטין מח:) שאוכלת בתנאי ב"ד כדתנן בפי נערה שנתפתתה (כתובות דף נב:) לא כתב לה בנן נוקבן דיהויאן ליכי מינאי כו' חייב מפני שהוא תנאי ב"ד ועוד דפריך הכא טעמא משום דתנאי כתובה (כתנאי ב"ד) ובתה הניזונית בפסק שפסק עם אשתו לזון את בתה חמש שנים לא מקרי תנאי כתובה דאינה ניזונית מכח שהיא בתה דאפי' בת אחרים היתה ניזונית אם פסק עליה עם אשתו שהיא כב"ח אלא במזון הבת שהוא תנאי ב"ד איירי והנהו לא גבי ממשעבדי כדתנן בגיטין בהניזקין (דף מח:) ובכתובות פי הנושא (דף קא:) וא"כ הא ודאי הא דקאמרי הכא דאינן גובות שבח כי אם קרן היינו מיתמי ולא מלקוחות ודומיא דהכא איירי בכתובה דלא גביא משום דמקולי כתובה שנו כאן כדאמר טעמא משמע אבל ב"ח גובה שבח כדאמר שמואל ואפי' מיתמי כדפרישית דביתמי עסקינן ואע"ג דאמר בפרק קמא דב"מ (דף טו.) דבעל חוב גובה שבח מלקוחות שכך כתב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואישפי ואימרוק זבינא אלין אינון עמליהון ושבחיהון אבל המקבל מתנה דלא כתב לה הכי לא גבי כיון דאין לו על

מי לחזור מהאי טעמא גופיה דלא גבי מיתמי דאין להם על מי לחזור יש לחלק בין יורש למקבל מתנה דיורש כרעיה דאבוה הוי ויש לו לבי"ח לגבות את השבח ממנו כמו מאביו ומשום נעילת דלת צריך לתקן שיגבה מהן את השבח יותר ממקבל מתנה דלא שייך לאב והא דאמרינן בפרק המקבל (ב"מ דף קי.) יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח כו' משמע דאם השביחו יתומים לא גבי בעל חוב שבחא היינו דוקא כשעשאה אפותיקי דהכי נמי קאמר התם דלא גבי מלקוחות דקאמר שמואל ג' שמין להם את השבח ומעלין אותם בדמים אלו הם בכור לפשוט ובעל חוב ליתומים ובי"ח ללקוחות ומההוא דשמואל מיייתי התם דאי אייתו יתמי ראייה דאינהו אשבחן בדמי מסלקינן להו משמע שלשתן ענין אחד באפותיקי דפריך עליה מי אמר שמואל בי"ח ללוקח יהיב ליה שבחא והאמר שמואל בי"ח גובה מן השבח ומשני הכא במאי עסקינן בשעשאה אפותיקי (כי) הא דאמר בי"ח גובה שבח כגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו וכשהגיע זמן הויא ליה כמאן דגבי ונשאר שדות של בי"ח ונטעה שלא ברשות וגרע כחו של בי"ח במה שנעשית אפותיקי דמשום דהויא כמאן דגביא צריך לשלם דמי השבח בין ליתומים בין ללקוחות והיינו דקאמר בתחילת הסוגיא גבי יתומים ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא גם בקונטרס פי' עלה דכשנעשית אפותיקי מוכח כדלקמן בשמעתין ומה שתירץ השי"ס תחלת הקושיא דשמואל הא דמסיק בה שיעור ארעא ושבחא הא דלא מסיק כו' לא קאי במסקנא דמוקמינן לה כשעשאו אפותיקי דאפי' מסיק בה שיעור ארעא ושבחא צריך לשלם ליתומים וללקוחות דמי שבחן כדפריי' ועוד דעל כרחיך הך יתומים אומרים אנו השבחנו לא מתוקמא דלא מסיק בה שיעור ארעא ושבחא דא"כ אפילו אביהם השביח לא שקיל אלא ודאי במסיק

ב

-

נב

דף

ביה שיעור ארעא ושבחא איירי ואפי"ה לא שקיל אם השביחו יתומים כדפרש כשעשאו אפותיקי ואשנוייה קמא דהוה משני הא דמסיק בה שיעור ארעא הא דלא מסיק כו' הוה מצי לאקשוויי א"כ הך יתומים אמרו אנו השבחנו במאי נוקי לה אי כדמסיק אפילו השביחו יתומים שקיל ואי

דלא מסיק אפי' השביחו אביהם הא לא שקיל אלא לא קאי ההיא שנוי'א אהא סוגיא דיתומים אומרים אנו השבחנו אלא אקושיא דשמואל אדשמואל דאיתא נמי בפ"ק דב"מ (דף טו.) ובהגוזל קמא (ב"ק צה.): **לאיתויי** שבחא דממילא חפורה והו' שובלי כו'. כרבנן אתיא מתני' דפליגי רבי ורבנן גבי בכור אם נוטל בשבח אם לאו ומסיק התם ובחפורה והוי שובלי שלפופי והו' תמרי פליגי והתם נמי קאמר רבא דאסור לעשות כדברי רבי: בכור לתת לו פי שנים מתנה קרייה: **רחמנא**. תימה בפרק שני דיבמות (דף כד.): דמסיק גבי יבם אלא בכור דקרייה רחמנא למאי הלכתא לגריעותא דאינו נוטל בראוי כבמוחזק אמאי לא קאמר לחשיבותא דאינה חוזרת ביובל בבכורה וי"ל משום דאיכא ר' אלעזר דפליג הכא ואמר כולן חוזרין ביובל: **אמר** רבי אסי אמר ר' יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן. ומה שקשה אדר' אסי דריש פירקין (מח.) דאמר מחצה יורשין ומה שמקשה ר"ת היאך מצינו ידינו ורגלינו בבית המדרש דקי"ל כרבי יוחנן דלקוחות הן וכריש לקיש דקנין פירות לאו כקנין הגוף וא"כ לא משכחת לך דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון הכל פירשתי בפ' החובל (ב"ק פח: ד"ה הכי) (ובפ' בית כור) (קו) ויש לפרש דאע"ג דאית ליה לקוחות הן וכל הנהו נמי דאית להו אין ברירה לא אמרו דמחזירין ביובל רק רבי יוחנן לבדו ודוקא על ר' יוחנן דייק בסוף השולח (גיטין דף מח.) היאך מצא ידיו ורגליו דהרי חוזרת ביובל בכך אבל כולהו אחריני סברי אע"ג דלקוחות הן דאין ברירה מכר הוא דאמר רחמנא דליהדר ביובל ירושה ומתנה לא כדאמר לעיל וכדאמר נמי לקמן בפרק בתרא (דף נו:): דאע"ג דא"ר יוחנן דאפילו חלקו ט' כנגד ט' וי' כנגד י' אין אומרים הוא חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך אפי"ה אצטריך לאשמועי' דלקוחות הוו וחוזרים ביובל דסלקא אדעתין דאין חוזר מטעם דפרישית אי נמי ילפינן כל חלוקת ירושה מחלוקת יהושע דאמר ביש נוחלין (ב"ב דף קיט:): דירושה היא להם מאבותיהם ואפי"ה מודה בה ר' יוחנן דלא חזרה ביובל כדקאמר חד בר חד עד יהושע בן נון דסברא הוא דלא חזרה כיון שחלקו על פי נביאים ובאורים ותומים ובגזירת הכתוב ובהך סברא פליגי שאר אמוראי על רבי יוחנן וניחא השתא הא דפריך הכא רב אושעיא על רבי יוחנן ממתניתין דקתני ואלו שאין חוזרין ביובל הבכורה ואיכא אמוראי דאית להו לקוחות הן ואין ברירה ולא פריך עליהו אלא דווקא על רבי יוחנן משום דאמר חוזרין וא"ת מאי קשה לרבי יוחנן הא רבי מאיר קתני לה למתני' דאית ליה ברירה גבי לוקח יין מבין הכותיים (תוספתא דדמאי פ"ז מ"ד) וי"ל דחכמים נמי לא פליגי עליה בבכור אלא. ר"א ועוד דאע"ג דאית ליה ברירה היכא דמברר הספק ע"פ תנאו דלמא

לית ליה בעלמא שיש לחלק כדפרשיי לעיל (דף מח. ד"ה דכולי): **קרי רב** חמא עליה דרב ששת טובה חכמה עם נחלה. רב ששת בעל ברייתות הוה כדאמר בפי הדר (עירובין דף סז.) דרב חסדא מרתען שפוותיה (ממתניתין) דרב ששת ולה"ק טובה חכמה מימרא דרבין א"ר יוחנן עם נחלה קבלות הרבה שהיו לו שנויות בברייתא: **באין** בני המשפחה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם משפחה. בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו: ושם) מבעיא לן קבורה משום בזיונא או משום כפרה נפקא מינה דאמר לא תקברוניה דאי משום בזיונא לאו כל כמיניה וליכא למיפשט מידי מהכא דלא קאמר הכא דלא ליקברוהו כלל אלא זווי אנסוהו למכור קברו ודרכו וכן מההיא דכתובות (דף מח.) נמי ליכא למיפשט מינה דקאמר אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו דבעי הוא שיקברוהו אלא מתכוין להפיל עצמו על הציבור ולהעשיר את בניו:

פרק תשיעי - מעשר בהמה

דף נג - א

מעשר בהמה כו'. בכל מקום רגיל להזכיר בכור ומעשר ופסח ששוין במתנותיהן להכי תנא מעשר אגב בכור ופסח דנפשי מיליה תנא בפסחים: **נוהג** בארץ ובחוצה לארץ. הא דאמריי בריש שילוח הקן (חולין דף קלח:) דכל היכא דתנא בארץ ובחוצה לארץ שלא לצורך לבד מראשית הגז היינו בהנהו דתנן בההיא מכילתא אבל הכא לצורך הוא: **רבי** עקיבא אומר יכול יעלה אדם מעשר כו'. בתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא:). קאמר נמי רבי עקיבא הכי דבכור הבא מחוצה לארץ אינו קרב דמוקי התם מתניי דמסי' חלה (פ"ד מ"א) דבן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלום ממנו כרי עקיבא: **כרב** הונא דאמר רב הונא גזירה משום יתום. דרב הונא לקמן בפירקין (דף נח:) כיצד מעשרן ושם לא שייד

למיגזר משום כלאים וטריפה ויוצא דופן אבל כאן שייך למיגזר משום הנהו כמו משום יתום אלא איידי דנקט רב הונא התם נקטה הכא ומיהו תימה דלא נקט לקוח ויתום כדנקט התם לכך נראה לי לפרש דנקט הכא דוקא יתום דטעו ביה טפי מבאחריני משום דלא בקיאי דיתום נמי לא משכחת ליה אלא בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים : **אלא** משום תקלה. משמע הכא דאין מעשר בהמה נוהג בזמן הזה משום תקלה והקשה ר"ת בפרק במה בהמה יוצאה (שבת נד :) דרבי אלעזר בן עזריה הוה מעשר תריסר אלפי עגלי מעדריה בכל שתא ולאחר החורבן היה דרבן יוחנן בן זכאי שהוא נשיא היה לאחר חורבן ואחריו רבן גמליאל ובימי רבן גמליאל מנו את ר' אלעזר בן עזריה נשיא כדאי בפרק תפלת השחר (ברכות דף כז :) ובן י"ח שנה היה ואין לפרש כלל דאיירי בעישור שנותנין למלך כמו ארנונא ודוחק נמי לפרש דאפוטרופוס היה לו כשהוא קטן שהיה מעשר ושמא לא בטלו מעשר בהמה כ"כ סמוך לחורבן : **ואין** מחרימין בזמן הזה. אפילו למ"ד (ערכין דף כט.) סתם חרמים לכהנים אפי' במפרש לכהנים איכא למיגזר משום תקלה דכל זמן שהם ביד בעלים הרי הן הקדש כדאיתא לעיל בריש כל פסולי המוקדשין (דף לב.) ובפ"ק דע"ז (דף יג.) פרש"י דקסבר סתם חרמים לבדק הבית ואי נמי כדפרי' והא דאמר עולא בערכין בסוף פרק המקדש שדהו (דף כט.) אי הואי התם הוה יהיבנא כולהו לכהן דקסבר סתם חרמים לכהנים גבי ההוא גברא דאחרימנהו לנכסיה יש לחלק דהיינו במקרקעי דבלאו הכי מקשה ר"ת רב יהודה דסבר התם סתם חרמים לבדק הבית היכי שרי התם ע"י פדייה דלישקול ארבע זוזי ושדי בנהרא ואומר רבינו תם דהתם במקרקעות דאי אסרת להו איסור עולם כ"ש דאתי לידי תקלה טפי ומיהו קשה דמשמע התם דאיירי במטלטלין דפריך עלה מהא דתניא דאין שדה חרמים נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ומשני הא במקרקעי הא במטלטלי וי"ל דמקרקעי חוצה לארץ קרי מטלטלי כדמסיק התם דכמטלטלי דמו ואע"ג דקאמר והא מעשה דפומבדיתא במקרקעי נמי הוה משמע מדקאמר נמי דהוה במקרקעי ובמטלטלי מ"מ לא התיר אלא המקרקעי לבד וכל שכן דניחא השתא דמכח זה פשיטא ליה להש"ס דבקרקעי נמי הוה עובדא דאי לא הוה התם אלא מטלטלי לא הוה שרי להו : **מעות** וכלי מתכות יוליך הנאה לים המלח. משמע דוקא לים המלח ולא סגי בשאר נהרות וכן משמע בפרק כל שעה (פסחים דף כח.) דבשאר נהרות בעיא שחיקה אבל לים המלח מטיל בעיניה וכן בעלמא הפריש מעות לנזירותו ומת אמרינן יוליך הנאה לים המלח ותימה דבההוא עובדא דערכין (דף כט.) קאמר שקיל ארבע זוזי ושדי בנהרא וכן ביומא

בפרק הוציאו לו (דף נה:) קאמר ונשקול ארבעה זוזי ונשדי בנהרא ואידך לישתרו ושמא התם איירי על ידי שחיקה ועכשיו כשאדם בא לחלל כרם רבעי או נטע רבעי צריך לשחוק הנהו זוזי ומחלל עלייהו ולשדי בנהרא: ואי זהו עיקור נועל דלת כו'. בבכור בזמן הזה לא הוה שרינן למיעבד הכי דלא מיבעיא ישראל שיש לו לקיים מצות נתינה ולהמתין לכהן שירצה לקבלו אפי' יותר משלשים יום בדקה וחמשים בגסה דהא דתנן (לעיל דף כו:) עד כמה חייב ליטפל היינו אפי' בא כהן לקבלו תוך הזמן הזה כדקתני אמר לו הכהן בתוך הזמן תנהו לי הרי זה לא יתן אלא אפי' קבלו הכהן לא שרי ליה כהן לכונסו לכיפה דלא מישתמיט בשום דוכתא למתני הכי גבי בכור ולעיל (דף לה.) תנן בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל משמע שהיו רגילין להמתין עד שיפול בו מום ויש לחלק בין בכור למקדיש בזמן הזה דבכור דשרי בנפילת מום בלא פדייה איכא הפסד קדשים אם היה כונסו לכיפה אבל מקדיש דאפי' נפל בו מום לא שרי בלא פדיון ואי פריק ליה מיבעי להשליך הדמים לאיבוד הילכך כשכנסו עכשיו לכיפה אין כאן הפסד קדשים:

ב

-

נג

דף

אפשר כדרב יהודה. לעיל בפ"ק (דף ג: ד"ה דקא) פירשתי דלדידן שרי לאקנויי לעובד כוכבים כיון דלא ס"ל כרב יהודה: **הקדש** עלוי. פי' בקונטרס טובת הנאה שיש לו מקדושת מזבח יכול ליתן לבדק הבית וזו טובת הנאה דיכול ליטול סלע מישראל אחר על מנת שיתננה לבן בתו כהן להקריבה כדאמר בפ' עד כמה (לעיל דף כ'). עד כאן לשון הקונטרס ובמס' ערכין (דף כח.) מפרש בענין אחר דתנן בהמקדיש שדהו מחרים אדם את קדשיו בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אם נדר נותן דמים פירוש שכל דמיו שוין לו דחייב באחריותו ואם נדבה נותן טובתה שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה בשור זה להעלותו עולה שאינו חייב וטובת הנאה דפי' עד כמה (לעיל דף כז.) לא שייכא אלא בדבר הנאכל כו' דגבי הני קאמר לה התם וכי האי גוונא קתני בערכין (דף כח:) גבי בכור דתנן הבכור בין תם בין בעל מום מחרימין אותו ובאיזה צד פודין אותו אומדים כמה אדם רוצה ליתן בבכור זה ליתנו לבן בתו או לבן אחותו אי נמי גבי דבר שאין נידב ונידר שייכא טובת הנאה זו אבל בדבר הנידר

ונידב שייכא אידך טובת הנאה: **תלמוד** לומר עשר תעשר. הכא אתיא היקישא ומפקא מק"ו ולעיל (גבי) כל פסולי המוקדשין (דף לג.) אתי ק"ו ומפיק מהיקישא גבי פלוגתא דבית שמאי ובית הלל דשרו בית הלל אפ"י לזרים ושם (ד"ה וב"ה) פירשתי:

א

-

נד

דף

ומה תירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה כו'. מחדש וישן לא מצינן למידן ק"ו כי האי גוונא ומה חדש וישן שאינם כלאים זה בזה דהוי מצי למימר מעשר של כבשים ועזים יוכיח שהן כלאים זה בזה ומתעשרין זה על זה אף אני אביא תירוש ודגן דגן ודגן וא"ת השתא נמי דעביד ק"ו מתירוש ויצהר אכתי כבשים ועזים של מעשר בהמה יוכיח י"ל דלא שייך משום דלא מצינו במעשר בהמה דברים של שנה אחת דאינם כלאים שלא יתעשרו מזה על זה כמו שמצינו במעשר דגן דאיכא תירוש ויצהר של שנה אחת ואינם כלאים ואינם מתעשרין אבל מק"ו דחדש וישן שייך למימר טפי. משום דמצינו נמי במעשר בהמה דחדש וישן שאינן כלאים (זה על זה) ואין מתעשרין מזה על זה וכבשים ועזים שהם כלאים זה בזה מתעשרין מזה על זה: **דגן** ודגן שהם כלאים זה בזה כו'. כתוב' בקונטרס דכלאי זרעים של דגן ודגן דרבנן ודומה שטעות סופר הוא דכאן משמע שהוא דאורייתא וכן מוכח בפ"ק דקדושין (דף לט.) וכן בפ' כל הבשר (חולין קטו.) דפריך כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא ואין חילוק בין כלאי הכרם לכלאי זרעים אלא שזה מותר באכילה וזה אסור אפ"י בהנאה ואפ"י ר' יאשיה נמי אית ליה כלאי זרעים ומחייב אפ"י בחטה ושעורה לחודייהו משום כלאי זרעים והא דקאמר הכא דלר' יאשיה תירוש ודגן דגן ודגן שהן כלאים זה בזה ע"י דבר אחר משום תירוש ודגן נקט ע"י דבר אחר דלא מחייב משום כלאי הכרם אלא בג' מינין אבל משום כלאי זרעים חייב בתרי וכן מוכח בסוף פ' אותו ואת בנו (שם פב.): דמייתי התם הזרע כלאים לוקה ומסקינן מילתא אגב אורחא קמ"ל דאיכא תרי גווני כלאים לאפוקי מדרבי יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן שעורה וחרצן נמי חייב ש"מ דמודה ר' יאשיה בחטה ושעורה ועוד נראה לפרש דקרי תרי גווני כלאים כלאי זרעים וכלאי כרם כגון חטה ושעורה חטה וחרצן ובחד

מודה ר' יאשיה דלקי ובחד פליג אבל חטה וחרצן שעורה וחרצן כולו חד
גוונא הוא ועוד יש ספרים שכתוב בהם בהדיא חטה וחרצן או שעורה
וחרצן ואפ"י [לספרים] שכתוב שם ושעורה פירושו או כמו או שעורה
וחרצן ולהכי לא מצי לאוקמי כלאים בבת אחת כגון חטה ושעורה וחרצן
דלקי תרתי לאפוקי מדרי' יאשיה דהא לר' יאשיה נמי לקי תרתי וכן מוכח
נמי בירושלמי במס' כלאים פרק ח' דקאמר התם כתיב לא תזרע כלאים
כרמך אלמא שאינו חייב עד שיזרע ב' מינין בכרם דברי ר' יאשיה ר' יונתן
אומר מין א' על דעתיה דר' יונתן שדך לא תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר
לא תזרע כרמך כלאים להעביר עליו אפ"י מין אחר על דעתיה דר' יאשיה
כתיב שדך לא תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך כלאים
חבריא אמרי להתראה שאם התרו בו משום שדך לוקה משום כרמך
לוקה ואי לא מחייב ר' יאשיה בכלאי זרעים בלא כרם א"ה מאי קבעי
כרמך ל"ל דלא משמע לפרש דבעי למה נאמר כרמך בלאו שני שהיה לו
לומר בלאו אחד דאין קושיא דר' יונתן בענין זה אלא לגמרי (כזה) בעי
(כמשמעו) ל"ל כרמך כלל הלכך כולם ודאי מחייבי משום כלאי זרעים
בשני מינין אלא בכלאי זרעים פליגי דר' יאשיה לא מחייב משום כרם עד
דאיכא שני מיני בהדי חרצן כגון חטה ושעורה וחרצן ור' יונתן מחייב
אפ"י במין א' בהדי חרצן ואין לתמוה לר' יאשיה מאי שנא דבכלאי זרעים
מחייב בשני מינין ובכלאי כרם בעי ג' מינים דמשמע ליה זריעת כלאים
ב' מיני זרעים וחרצן לאו מין זרעים הוא הלכך איכא לפרושי קרא הכי
לא תזרע בהדי כרמך כלאים דהיינו ב' מיני זרעים ומיהו ר' יהודה ודאי
משמע במס' כלאים (פ"א מ"ט) דלא מחייב נמי בכלאי זרעים עד שיזרע
חטה ושעורה וכוסמין או ב' חטין ושעורה או ב' שעורים וחטה דבעי כלאי
זרעים בהדי שדך ומיהו קרא דבהמתך לא תרביע כלאים לא אפשר לו
לפרושי הכי: **ושני** מינין בעלמא דרבנן. משמע דכל מינין דלא כתיבי
בהאי קרא דרבנן והכא לא כתיב אלא דגן ותירוש ויצהר ובפי' כיצד
מברכין (ברכות לו.) נמי אמר דמעשר צלף דרבנן וגבי ליטרא קציעות
ביצה (דף ג:) נמי אמר דדבר שבמנין אפ"י באלף לא בטיל בדרבנן ובפ"ק
דראש השנה (דף טו:) מעשר סתם חרובין דרבנן אע"ג דבספרי לא פטר
לא חרובי שיטה וצלמונה ולא סתם חרובין וכל הנהו דרשות דספרי
דמרבין אפ"י קטנית ופירות האילן וירק לענין מעשר אסמכתא בעלמא
נינהו וכי האי גוונא אשכחן כל מילי דשבות ומשום מצוה בפי' משילין
(ביצה לו:) דדריש בת"כ משבתון שבות ואסמכתא בעלמא היא וכהן
שעלתה בידו תאנה של טבל בפי' אלו הן הלוקין (מכות יט:) דכהן שאכלה
לוקה כו' היינו מכת מרדות והא דאמר בסוף הערל (יבמות פא.) דעיגול

אינו עולה התם רבנן כעין דאורייתא תיקון והא דאמרי' בפ' הנודר מן הירק (נדריס נה.) דדגן משמע כל מילי דמידגן אפילו קטנית אומר ר"ת דהיינו בנדריס דהלך אחר לשון בני אדם ודפליגי ר"א ור' יהושע בפ' העור והרוטב (חולין קכ:) בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה משכחת לה דפליגי בדאורייתא כגון משקה היוצא מן הדגן כגון מלילות שריסקן וסחטן כדאמר בפ"ק דשבת (דף יט.) והא דתנן במס' פרה (פ"א מ"ג) דבילה של תרומה שנפלה לתוך [מין] חטאת כו' עד דאמר האוכלה במיתה לאו דוקא אלא חומר דרבנן כעין איסור מיתה ונפקא מינה לאלקוויי טפי משאר מלקיות או לקוברו בין רשעים גמורים אי נמי לסימנא בעלמא נקט דבילה שאם נפל במי חטאת דבר שתרומתו דאורייתא ואע"ג דמה נפשך תרומת פירות דרבנן מכל מקום שייך לאחמורי טפי גזירה משום דגן תירוש ויצהר דאורייתא ובירושלמי בריש (פרק) מסכת מעשרות משמע קצת דקרא דדרשינן מיניה חיוב מעשר בפירות וקטנית דרשא גמורה היא דאמר התם עשר תעשר הייתי אומר כל הדברים חייבים במעשר כו' עד אין לי אלא תבואה קטנית מנין תלמוד לומר וכל מעשר הארץ לרבות שום ושחלים וגרגיר יכול שאני מרבה אף העלין זרע כרשינין זרע לפת וצנונות ובצלים ושאר זרעוני גינה שאין נאכלין תלמוד לומר מזרע הארץ לא כל [זרע] הארץ ומפרי העץ לרבות כל פירות האילן או יכול שאני מרבה חרובי שיטה וצלמונה וחרובי גירמה תלמוד לומר מפרי העץ ולא כל פרי העץ ירקות מנין איסי בן עקביא אומר המעשרות לירקות מדבריהם משמע דירקות מדבריהם אבל קטנית ופירות דאורייתא ויש לפרש דה"ק מדבריהם כלומר דאין להם אסמכתא מן הפסוק כמו שיש לקטנית ושאר פירות ובספרי נמי בפרשת עשר תעשר לא מייתי שום קרא לירקות דאע"ג דקתני התם מנין לרבות ירקות למעשרות בשום ושחלים וגרגיר איירי כדקתני התם בהדיא ובת"כ בפרשת אם בחקותי מביאה בקוצר ואינו מאריך שם כמו בספרי ושם לא רצו להסמיך ירקות על שום פסוק לפי שיש ענינים שנראה להם להקל בירקות יותר מבשאר דברים כי ההיא דקאמר בירושלמי במס' חלה פ' שתי נשים א"ר יוחנן רבותינו שבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובים ובטלום מאן אינון הרובים תורגמיניא (אמרה) ר' זעירא ורב יהודה בשם שמואל אמר חלת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש רבא בשם שמואל לא חשו אלא לתרומת דגן ותירוש ויצהר ר' אבא בשם ר' שמואל לא חשו אלא לתרומה גדולה אבל לירקות אפי' לתרומה גדולה לא חשו דתני איסי בן עקביא מעשרות לירקות מדבריהם: אלא מעתה גבי מעשר בהמה דלא כתיב מעשר בקר [כו'] יתעשרו מזה על זה. וא"ת

הא אתא למילף ק"ו מחדש וישן שאינן כלאים זה בזה ואין מתעשרין וי"ל דאיכא למימר כבשים ועזים יוכיחו שהם כלאים ומתעשרין כדמרבינן לעיל מצאן כו' ומשני אמר קרא העשירי שבא לחלק וליתן עשירי לזה ועשירי לזה ופריך כבשים ועזים נמי דבשלמא אי לאו העשירי לא ילפינן כבשים ועזים מקל וחומר דישן וחדש כיון דרבי רחמנא צאן כדאמר אבל השתא דכתיב העשירי לחלק על כל מין ומין דאתי כמו ראשיתם דבסמוך דגבי דגן שבא ליתן ראשית לכל מין ומין:

דף - נד - ב

אמר אביי ראשיתם כו' רבא אמר. בלא ראשיתם כו'. תימה דבפ"ק דתמורה (דף ה.) גבי הא דאמר אביי דכל [מילתא] דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני פריך מתורם ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא תן חלב לזה [וחלב לזה] ותנן דאם תרם אין תרומתו תרומה ומשני אמר קרא ראשיתם אלמא מוקי ליה אפ"י לתירוש ויצהר לאשמועינן דלא מהני והכא מוקי לה לחלק במיני דגן דאין תורמין מזה על זה ורבא אמר בלא ראשיתם נמי לא מצית אמרת [ודגן] משמע [כל] דגן אחד דמוקי בהדיא התם להכי דקאמר התם ולרבא דאמר לא מהני אי לאו דאמר רחמנא ראשיתם הוה אמינא תירוש ויצהר דכתיב בהו חלב חלב שאין תורמין תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו מהאי אהאי כתב רחמנא ראשית וי"ל דלאביי ודאי משמע דהאי ראשית לחלק במיני דגן דמדסמך ליה קרא לודגן ומוקי נמי לומר דלא מהני דמשמע דקרא אכולהו מיני דכתיבי בקרא לחלק בתירוש ויצהר לא איצטריך אלא לומר דלא מהני וכי היכי דלא מהני בתירוש ויצהר לא מהני נמי במיני דגן ורבא דקאמר הכא לא צריך משום דמק"ו נפקא כדלעיל ומן דגן ליכא למידרש דמשמע [כל] דגן אחד כדקאמר הכא דאיצטריך לגופיה למעוטי שאר מינים והתם נפקא לן מראשית כדאשכחן בכמה דוכתי (פסחים דף יח:) מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא והשתא נמי ניחא הא דמייתי הכא ראשית על דגן ודגן והתם מייתי ליה רבא על דגן ותירוש דודאי תרוייהו נפקי מק"ו בין תירוש ודגן בין דגן ודגן ומ"מ כתביה אתרוייהו כמו מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא וא"ת ולרבא כיון דכתיב ראשיתם אכולהו חלב חלב למה לי וי"ל משום דלא הוי מוקמינן ראשיתם אתירוש ויצהר כיון

דאינם כלאים זה בזה : **ואתי** בק"ו מחדש וישן. לא הוי מצי למימר דאתי בהיקישא דעשר תעשר דלעיל דהא אמר רבא לעיל לשנה הקשתיו ולא . לדבר אחר. : **אימא** לערובי בצאן. דכתבינהו בחד מעשר ולא כתב ומעשר צאן : **חדא** מיניה רב פפא אמרה. בריש ב"ק (דף ד :) נמי קאמר הכי ועל רב פפא רגיל לומר כן שמלך אחר רבא כדאיתא (במועד קטן) (דף כח :) ויש דברים כשהיה אומר דסבורים שהם בשם רבא :

א

-

נה

דף

אמר קרא יגבול אותו לפאת קדמה. בגבול בנימין כתיב בס' יהושע ולא כמו שכתוב בספרים : **שאני** התם דאמר קרא זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב. בפ' ואלה מסעי כתיב האי קרא וקראי של מעלה ותאר הגבול ועלה הגבול כתיב בספר יהושע (שם) כל חילוק כל שבט ושבט ואשמועינן האי קרא דאלה מסעי דכל גבול ארץ ישראל אחד ולא כמו שפ"י הקונטרס דלאחר שמנאן עשאה ארץ אחת דמשמע דשניהם כתובים במקום אחד ואינו כן דהאי כתיב באורייתא והאי כתיב בנביאים : **מעבר** לירדן ירחו קדמה מזרחה כתיב מה ירחו ארץ כו'. וא"ת אי מירדן ירחו קדריש דאיתקוש זה כתיב בכמה מקומות וי"ל דדוקא מייתי האי קרא דכתיב באלה מסעי לאחר שמנה תחומי ארץ ישראל וכתב (שם) ויצו משה וגו' עד שני המטות וחצי המטה לקחו נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה דמשמע דירדן הוה מעיקר ארץ ישראל ולא בכלל גבול שני המטות כמו שיריחו לאו בכלל גבולם : **אין** ירדן אלא מבית ירחו ולמטה. פירש בקונטרס אבל מה דמשיך למעלה מיריחו לאו ירדן הוא דבטל חשיבותיה שמתערב בימים גדולים וקשה לפירושו דאם למעלה בטל חשיבותו לפי שמתערב א"כ למטה נמי שהרי כבר נתערב בימים למעלה וי"ל אע"פ שנתערב למעלה בימים יכול להיות שלמטה יוצא מן המים והולך בלא תערובת כדקאמר בסמוך שמהלך בימה של סבכי ובימה של טבריא ובימה של סדום והולך ונופל לים הגדול משמע דניכר כשיוצא מכל אותם הימים והולך ונופל בים הגדול וכדאמרין נמי בב"ר בפ' בראשית דהדין ירדנא מהלך גו ימא דמלחא ולא מתערב ומיהו קשה לפירוש הקונט' דהמ"ל בטל חשיבותו למטה מיריחו יותר מלמעלה דאמת הוא שלמטה מיריחו מתרחב יותר והולך לים המלח דגבול למטה

מטה בנימין הוה בין בני יהודה ובין בני יוסף כדכתיב ביהושע (יח) ויהודה היה עומד מנגב של ארץ ישראל ובני יוסף מצפון ובנימין באמצע וגבול יהודה היה מחזיק כל אורך א"י ממזרח למערב וים המלח היה עומד ליהודה בכל מזרחו ובמקום שהיה כלה הירדן נופל לתוכו שם כלה מזרחו של יהודה לצד צפון כדכתיב ביהושע (טו) גבי תחום בני יהודה וגבול קדמה ים המלח עד קצה הירדן והירדן היה גבול מזרחו של בנימין כדכתיב בסוף והירדן יגבול אותו לפאת קדמה וכשמנה גבול צפוני של בנימין ממזרח למערב כתיב להם גבול צפון מן הירדן ועלה הגבול אל כתף ירחו ועלה בהר ימה פי' מצד גבול הצפוני שלהם מן הירדן שבמזרח מתחיל המיצר ועלה אל עבר כתף ירחו מצפון ועלה משם אל המערב אל עבר ירדן ומושך החוט בצפון של ירחו נמצאת ירחו לפניו מן החוט בחלק בנימין וחוזר ומונה גבול מערב מצפון לדרום ואח"כ גבול דרומית ממערב למזרח ובסוף גבול דרומית לצד מזרח כתיב והיו תוצאות הגבול אל לשון ים המלח צפונה אל קצה הירדן נגבה זה גבול נגב פירוש צפונה של לשון שכל הים בגבול יהודה הרי כל המקראות מוכיחות שהירדן היה הולך מצפון לדרום ונופל בים המלח בסוף גבול בנימין לצד דרום ויריחו היה לבנימין מצד הצפון ולמה לא היה חשיבות הירדן מיריחו ולמעלה והלא לא היה שם ימים עד סוף גבול בנימין שנופל בים המלח ונראה לפרש דמקרא קא דריש דאין קרוי לירדן אלא מבית ירחו ולמטה דקרא והירדן יגבול אותו משתעי מבית ירחו ולמטה :

דף - נה - ב

הוא פרת דמעיקרא. פירוש ולא מפני שהוא קטן קורוהו רביעי דהוא פרת דמעיקרא ששמו פרת מקודם שמתחיל ליפרד לדי ראשים וכשמתחיל ליפרד יוצאים הנהרים זה לצד זה [וזה לצד זה] ופרת הולך ביושר לדרך הילוכו ובפרשת שקלים יסד רבי אליעזר הקליר בסילוק דפרת תוקפו כנגד שני נהרות וכן משמע בבראשית רבה שהוא גדול שאומרים לפרת מפני מה אין קולך הולך והוא אומר פירותי מעידין עלי אומרים לחדקל מפני מה קולך הולך והוא אומר הלואי אשמיע קולי ואראה משמע דחדקל קטן מפרת וקצת קשה דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז:) עד הנהר הגדול נהר פרת עבד מלך כמלך דמשמע דוקא משום א"י קורוהו

גדול: **מסייע** ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיבריך. אע"ג דשמואל איירי בכל הנהרות ולר"מ משמע דנקט פרת דוקא דנקרא שמו פרת שמימיו פרים ורבים אינו אלא משום דפרת מתברך יותר לפי שהוא חשוב יותר מן האחרים אי נמי לפי שהוא ראש לכולם נקרא פרת ע"ש שכולם מתברכי [מכיפיה דפרת] וכן פי' ר"ת בתשובה לפי שפרת הוא למעלה מכל הנהרות והוא רמיא שכל הנהרות שותין ממנו תלה הכתוב פריה ורביה בו דכשהוא רבה כל הנהרות רבין: **מכיפיה** מיבריך. מסלע שלו כדמתרגם סלע כיפה: **מטרא** במערבא סהדא רבה פרת. כאן משמע דפרת הולך מא"י לבבל וכדפרישית לעיל בפי' מומין אלו (דף מד:): משמע מתוך כך דגן עדן במערב העולם דבבל הוא בצפונית מזרחית של א"י ולהכי קרי להו בני בבל לא"י מערבא ואמרינן בלא יחפור (בי"ב דף כה:): דבבל בצפונית של א"י עומדת דכתיב מצפון תפתח הרעה וגו' אלמא פרת הולך ממערב למזרח ומשמע שכך הוא מתחלת יציאתו כדאמרינן הוא פרת דמעיקרא אלמא דגן עדן במערב העולם וכן משמע בב"ר דקאמר בכל מקום מצינו רוח מזרחית קולטת [קולטת] אדה"ר דכתיב ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים [קולטת] קין דכתיב וישב בארץ נוד קדמת עדן וגבי משה נמי דכתיב אז יבדיל משה שלש ערים מזרחה שמש משמע שהעולם הזה שנכנס בו אדה"ר הוא במזרחו של ג"ע ש"מ במערב העולם ותימה דבפרק המוכר את הספינה (בי"ב דף פד.) אמרינן דשמשא האי דסומקא צפרא ופניא צפרא דחלפא אוורדי דגן עדן משמע דבמזרח העולם קאי דבשחרית חמה במזרח וכן פי' שם רבינו שמואל מדכתיב ויטע גן בעדן מקדם ואע"ג דמתרגמינן מלקדמין מכל מקום משמע נמי מזרח דהכי נמי קדמת עדן מקדם לגן עדן משמע בב"ר שהוא מזרח ומתרגם מלקדמין ומיהו קרא איכא לדחויי שהוא מזרחו של עדן אבל עדן גופיה במערב העולם וההיא דבי"ב איכא לפרושי דלא חלפא ממש קאמר אלא בשחרית כשחמה יוצא מכח עמוד האור על גבי חדרי דגן עדן שבמערב ולערב מכח אור של גיהנם שבמזרח ואין תימה על הטעם זה דבכל ענין כשנפרש צריך לאומרו דקאמר התם ואיכא דאמרי איפכא ולא מסתבר לומר דפליגי בהכי דמר סבר גן עדן במזרח ומר סבר במערב: **ומפצי** ביומי תשרי. פירש בקונטרס שנותנות המפצים תחת רגליהם במים מפני הטיט שלא יחוץ וכן משמע פרק תינוקות (נדה דף סו:): דאמר שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול בנמל ואע"ג דהשתא ליכא טיט אימר בדידיוני נפל פירוש ע"י דידוי שמדדה את עצמה ובתרה מייתי הך דאבוה דשמואל דהכא ובתרה מייתי הא דאמר רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה ואע"ג דהשתא ליכא אימר

בדידיוני נפל ור"ת מפרש ומפצי משום צניעות שהנהרות קטנים בימי תשרי ופורס להו מפצים שלא יראו אותן כדי שלא תמהרנה לטבול מפני הבושת ולא טבלו שפיר והיינו טעמא נמי שלא תטבול בנמל לפי שמצויים שם בני אדם וממהרת לטבול משום ביעתן דאינשי דומיא דההיא דקאמר התם לעיל אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ומפרש התם משום דבעיתא דלמא נפלה ולא טבלה שפיר ולא גרסינן בההיא דנמל ואע"ג דהשתא ליכא : שמא ירבו מי נוטפין על הזוחלין והווי להו מי גשמים רובא. וכדפי' בקונט' ומי גשמים אין מטהרין בזוחלין כדקתני בת"כ מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן ואור"ת דאשבורן דמקוה דוקא למעוטי זוחלין אבל זוחלין דמעיין לאו דוקא למעוטי אשבורן אלא הי"ק המעיין מטהר אף בזוחלין אבל מקוה מטהר דוקא באשבורן דגבי הני מייתי לה התם בת"כ דקתני מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים יצא עשה מקוה לכתחלה אי מה מעיין מטהר בכל שהוא אף מקוה מטהר בכל שהוא ת"ל אך מעיין מעיין בכל שהוא והמקוה במי סאה אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעיין מעיין בזוחלין והמקוה באשבורן ויש להביא ראיה מים שעשה שלמה שהיו הכהנים טובלין בו אע"פ שהמים מכונסים שם במקוה ומיהו יש לדחות דבירושלמי קאמר והיה לרחצה הכהנים בו ולא כלו כלי הוא ומפרש דרגלי השורים נקובים כמוציא וא"כ אפשר שיהו זוחלין וכן מקוה שעל הפרווה בפי' אמר להם הממונה (יומא דף לא.) שהיה מעין עיטם והיה כהן גדול טובל בו אפשר שנכנסין מצד אחד ויוצאין מצד אחר ומיהו זה דבר פשוט דמי מעיין שנפסקו מן המעיין שמטהרין באשבורן ממה נפשך שהרי נעשו מקוה מאחר שנפסקו מן המעיין שמטהרין ובהדיא תנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"א) מעיין שהעבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הן כמקוה חזר והמשיכן כו' ומשקה בי מטבחיא דקאמר בפי' קמא דפסחים (דף יז:) דבקרקע חזו להטביל מחטין וצנורות ומשמע באשבורן דומיא דכלי וקאמר התם מאמת המים שבעזרה היו ונראה להביא ראיה אפילו לא נפסקו מההיא דתנן במסכת מקוואות (פ"ח מ"ח) ומייתי לה בפרק שמנה שרצים (שבת דף קט.) ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים כו' ופליג את"ק דאמר כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים ומשמע דאתא ר' יוסי למימר דאע"ג דקווי וקיימי כדאמר בריש מכות (דף ד.) מטהרין נמי בזוחלין דלא בא הכתוב לבטל מהן תורת זחילה ופליגי בהכי דלת"ק אין מטהרין בזוחלין ולר' יוסי מטהרין בזוחלין אבל לכ"ע מטהרין באשבורן וגם מדקאמר הכא אין המים מטהרים בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד משמע בזוחלין הוא דלא מטהרי הא באשבורן אע"ג דליכא

רובא זוחלין : אין המים מטהרין בזוחלין כו'. פר"ת בתשובה המתחלת
משרבו מפילי חללים דאף על גב דשמואל ואבוה דעביד מקוואות ביומי
ניסן ורב דאמר מיטרא במערבא כו' קיימי בחדא שיטתא לא קי"ל הכי
אלא

א

-

נו

דף

כאידך דשמואל דאמר נהרא מכיפיה מבריק דמסייעתא ליה ברייתא
דאמר יובל שמו ואפילו פליגי רבנן עליה וסברי דפרת שמו מכל מקום
מסייעין ליה מהא דקאמר רבי מאיר דמימיו פרין ורבין דלא פליגי עליה
בסברא זו דנהרא מכיפיה מיבריק ויכולין לסבור ששמו פרת מהאי טעמא
גופיה אבל לא שייך לאמר למה נקרא שמו פרת כי אם לרבי מאיר לפי
שיש לו שם אחר לר' מאיר ויובל משמע לרבנן כמו יבלי מים (ישעיה ל)
ובבראשית רבה נמי דריש כרבי מאיר דקאמר חדקל שמימיו חדים
וקלים פישון שמגדל פשתן פרת שמימיו פרין ורבין ובלא גשמים נהרות
ומעיינות מתגברין כדאמרינן בראש השנה (דף יא :) (באחד) באייר שמזל
כימה עולה ביום ומעיינות מתגברין ובמרחשון הן מתמעטין מפני מניעת
גשמים שלא המטיר כל הקיץ וכדאמרי' בפסחים בפרק מי שהיה טמא
(דף צד :) תשרי מרחשוון וכסליו חמה מהלכת באויר כדי לייבש את
הנהרות ובסוף סדר תעניות (תענית דף כה : ע"ש) נמי אמרינן שאין לך
טפח שיורד שאין עולה טפחיים כנגדו מלמטה וכמו שהקרקע מלחלחת
כפליים מלמטה בשעה שהגשמים יורדים כמו כן לענין ריבוי הנהרות
מתרבים המים ומתגדלים מלמטה כשהמטר יורד מלמעלה ואמרינן
התם נמי דאמר תהומא עילאה לתהומא תתאה אבע מימד וא"ת א"כ
מנלן דהא דרב פליגא עליה דאמר מטרא במערבא כו' דלמא היינו משום
שאז מתברך המקוה כדפרישית וי"ל משום דאם איתא דסבירא דאורחא
דמילתא דמבריק מכיפיה א"כ גם כל הנהרות נמי לפעמים מבריק ומאי
סהדא דנהר פרת אין זה עדות והקשה ר"ת לשמואל דאמר אין המים
מטהרין בזוחלין אלא [פרת] ביומי תשרי בלבד ולרב ולאבוה דשמואל
קשיא להו הא דתנן במס' פרה (פ"ח מ"י) ומייתי בסנהדרין ריש פ"ק (דף
ה :) מי קרמיון ומי פיגה פסולין למי חטאת מפני שהן [כו'] מי תערובת
הא לאו הכי כשרים ולא פסלינן להו שמא רבו הנוטפין על הזוחלין והו

להו גשמים רובא וי"ל דאינהו סברי דהני ד' נהרות מדליין דא"י גבוהה מכל הארצות ואין נשארין שם מי גשמים ועוד הקשה לרב ולאבוה דשמואל ולשמואל דאמרי אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד במה מטהרין מצורעים ובמה מקדשין מי חטאת בערב פסח דאמריי בפסחים (דף צ.ז.) דיש טבילה לזב בערב פסח והזאה היאך היה על האנשים שעשו פסח שני ועל כל טמאים של מתי מדבר מישאל ואלצפן והלא היו רחוקים מפרת ומיהו לפי מה שפירש דהנך ד' נהרות מדליין לא קשה מטבילת זבין ומצורעים בערב פסח אבל מקדוש מי חטאת קשה דפסולים למי חטאת וממישאל ואלצפן ותירץ דשמא נהרות וצינורייתא דמידליין אין גשמים מתערבין בהן שהמימי גשמים מתערבין ויורדין בתוך הנהרות הנמוכים ונשטפים והולכים לים ואין מתערבין במקואות גבוהים וגם לא במים המכונסים וכגון בנהרות היוצאים ממערות ואין מי הגשמים מתערבין ומכונסין שם תדע הא דתנן במס' פרה (פ"ח מ"א) באר אחאב ומערת פמייס כשרים וכל שכן נהרות ומעינות כדקתני בסיפא באר שנפל לתוכה חרסית או אדמה ימתין עד שיצהיל דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר אינו צריך להמתין אבל באר אחאב ומערת פמייס איצטריכא למיתני דכשרים לפי שירדן יורד ממערת פמייס וירדן פסול מפני שיש בו [מי] תערובת קמ"ל דמערת פמייס אינו מי תערובת אבל נהרות כשרות לדברי הכל ועוד פי' ר"ת דאיכא למימר מן הדין קמא קמא בטל אפילו לדברי רב ואבוה דשמואל אלא דמחמרי מפני מראית העין משום גשמים ולפי פירוש אחרון לא קשיא כל הנך דבימי משה דאכתי לא גזור ונראה שהם בטלות ברוב שהרי כל הנהרות מחוברין לים הגדול ביותר מעירוב מקוואות ותחלת הנהרות אינם קטפרס שזה דרך חיותן ולא קטפרס מחברן אלא חיותן מחברן כל זה פי' ר"ת בתשובה ואותו טעם דקמא קמא בטיל לא יתכן לפי מה שפי' לעיל בפרק הלוקח בהמה (דף כב. ד"ה יתיב) דכל איסור הבטל חוזר וניעור כשחוזר ורבה עד כדי שיש בו שיעור לאסור ומיהו יתכן אותו טעם דמחוברים לים הגדול דאמרינן בריש מכות (דף ד.) דהטובל שם לא עלתה לו טבילה התם איתנהו בעינייהו אבל הכא אין הנוטפים ניכרים וידועים בלא תערובת כלל: ומה בנך אינו בלקוח ומתנה כו'. וא"ת אין דנין אפשר משאי אפשר כדאמר ר"ע במנחות פרק התודה (דף פב.) וי"ל דהתם הוא דבבנין אב יליף פסח דורות מפסח מצרים אבל הכא היקשא הוא ומודה ר"ע דאמרינן בפ' בנות כותים (נדה לו:.) על כרחך הקישן הכתוב וא"ת והא בההיא דתודה נמי מסקינן טעמא דר"א מועבדת שיהא עבודות של חדש שוות ביה ומוכח התם דהיינו היקש ואפ"ה פליג עליה ר"ע ולא קבלה

מיניה ואין לומר משום דלית ליה לר"ע ההיא היקשא דהא בפסחים בפרק מי שהיה טמא (דף צו.) מקשינן ליה אהדדי לכמה דברים מהכא פסח מצרים לפסח דורות וי"ל דכיון דצריכא היקשא לשאר דברים לא שייד למימר התם על כרחן הקישן הכתוב לענין אפשר משאי אפשר וא"ת לר' אחדבוי בר אמי דאמר בפרק בנות כותים (דף לו:) ר"א היא דאמר דנין אפשר משאי אפשר ולית ליה שינויא דעל כרחין הקישם ומה יתרץ כאן וי"ל הא דנעמידנה נמי כר' אליעזר אי נמי איצטריכא ליה היקשא דנדה לשאר דברים ומשום הכי לא מוקי לה כר"ע ומיהו קשה מההיא דאין משלשין במכות (בסוף) (דף ה.) דילפי לה מכות ממיתה והיינו אפשר משאי אפשר וגזרה שוה דהתם צריכה לכמה דברים: **אמר** קרא כן תעשה אם אינו ענין לבכור. תימה דבריש עד כמה לעיל (דף כו:) דרשינן לענין בכור כדאמר אמר קרא כן תעשה הוסיף לך הכתוב עשייה אחרת בשורך וי"ל הא דדרשינן ליה בבכור משום דכתיב בבכור אבל מאחר דאפקיה רחמנא בלשון עשייה דרשינן ליה למעשר משום דבכור לא שייד קדושת עשייה (קדושה): **לקח** עשרה עוברין במעי אמן כו'. לאו דוקא דהוא הדין נולדו כיון דהוי מחוסר זמן אי נמי נקט במעי אמן ואפילו לרבי שמעון בן יהודה דאמר מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר:

דף - נו - ב

זונה ישראלית אתננה מותר וכהן הבא עליה כו'. וא"ת והא אמר רבא בפי' מרובה (בי"ק ע:) דאתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו ובתמורה תניא [רבי] (ר"ל) אומר אין אתנן אלא הבא לו בעבירה אבל אתנן אשתו נדה כו' י"ל דלא מיירי כדקיימא ליה באיסור ערוה דדוקא מיירי בדתפסי בהדי קדושין כדמפרש טעמא דלכך אתננה מותר והא דכהן הבא עליה לוקה בגיורת ומשוחררת שהיא זונה או שנעשית זונה מאדם אחר שהיתה עליו באיסור כרת כיון שבא עליה עשאה זונה או כמ"ד פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה והא דמשמע דלא משתכח בזונה ישראלית דתיעשרה איהי הוה מצי לאשכוחי באיסור ערוה אלא אתא לאשמועינן דזונה ישראלית אתננה מותר [וא"ת] לרבא דאמר בפי' בתרא דתמורה (דף כט:) דאחת זונה כותית וא' זונה ישראלית אתננה אסור תיקשי ברייתא וי"ל דלא מתנייא בי ר' חייא ור' אושעיא אי נמי הוה מצי

למימר דשפיר משכחת לה דתיעשרה איהי אלא אשמועינן לקוח במעי אמו כרבי יוחנן ומיהו חידוש זה נמי שמעינן בשתיעשרה איהי כשנותן לה במעי אמו ולא מיפטר משום לקוח ושניתן במתנה: **מה** עריות דלא תפסי בהו קדושין כו'. תימה כיון דילפינן מעריות ה"ל למעוטי זונה כותית דבעינן דומיא דעריות דלא תפסי בה קדושין לדידיה ותפסו לאחרני לאפוקי זונה כותית דלא תפסי בה לא לדידיה ולא לאחרני כדאמר פ' החולץ (יבמות מה.) למ"ד כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר משום דלא הוי דומיא דעריות מהאי טעמא ורבא גופיה דמחייב בזונה כותית בפ' בתרא דתמורה (דף כט:) קסבר בפ' החולץ (יבמות דף מה:) הולד כשר וי"ל דגבי זונה כותית כיון דלא תפסי בה קדושי כלל כ"ש דגורם עליה שם זנות אבל לענין ממזרות אין לולד להיות ממזר כיון דאינה ראויה לאדם אחר יותר מזה: **דהא** איתיה בשותפות. כדכתיב ובכורות בקרכם וצאנכם בריש מכילתין פירשתי ל"ל האי קרא דתיפוק ליה מדאיצטריך למעוטי שותפות כותי: **ואזדא** ר' יוחנן לטעמיה כו'. ואע"ג דהכא פליג ר"א עליה דרבי יוחנן ולעיל בסוף יש בכור (דף כב:) משמע דמודה בההיא דלקוחות הן ומשני מאי אין חוזרין. לבטלה הא מצריכין הכא תרי מילי דר' יוחנן א"נ לעיל איצטריך לשנויי דלא תקשי מיניה עליה. דרבי יוחנן: **לברור** חד מיניהו להדי כלב כו'. וא"ת מה יועיל הא אין ידוע איזהו אותו שכנגד הכלב וכי תימא לפי ששואה לכלב הא דאמר אי דשוו כולהו להדדי ה"נ ואז היאך יכול לברר אותו שכנגד הכלב להתיר האחרים וי"ל שכך סברת הש"ס כיון שיש ברירה שיש לדבר להיות תלוי בדעתו דמסתמא כך דעתו מתחלה דאותו שיברור הוא כנגד הכלב:

א

-

נז

דף

חוץ מן הכלאים כו'. הוה מצי נמי למיתני נדמה דהא מפרש טעמא בגמרא משום דילפינן תחת תחת מקדשים אבל בכל מקום דחשיב (טרפה) רגיל לדלג נדמה כאילו הוא בכלל כלאים משום דדמי ליה קצת: **פרט** לטרפה שאינה עוברת. דבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה היא מי"ח טרפות והתם במנחות (דף ו.) מצריך תלתא קראי בטרפה חד לטרפה ממעי אמו דלא היתה לה שעת הכושר וחד לטרפה ואחר כך הקדישה וחד

ובפרק בתרא דמגילה (דף כט:) משמע התם דשתי שבתות דרשב"ג אין יום המעשה בכלל דמוקי התם כוותיה מתניי דמקדימין וקרינן ול' יום דנפקא לן מנביא עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני נמי הם בלא יום המעשה דהא איכא התם י"ז דניסן וי"ד דאייר שהן ל"א יום ומההיא שמעתין דמגילה עצמה יקשה למצוא י"ד יום בלא יום המעשה וי"ל דלעולם אין יום המעשה בכלל ולא חלקו חכמים בין פסח לסוכות והלכו אחר עיקר י"ט להתחיל בשתי שבתות מבאחד בניסן ומבאחד בתשרי שבי"ט קרבנות מרובין ראייה חגיגה ושמחה ואע"ג דנביא עומד בר"ח ומזהיר על פסח היינו על שחיתת פסח שבי"ד מ"מ לדורות ממה שיש להזהיר על כל פסח לא חשו חכמים למהר יום אחד בפסח יותר מבחג וגבי שקלים קבעו חכמים זמן בר"ח אדר ולא חשו להקדים יום אחד לפני ר"ח כדי שיהו ל' יום שלימים כיון שדבר מסור לבי"ד של הבאת תמידין מתרומה חדשה אע"ג דבמתניתין דהכא דייקנן לכיון החשבון זמן השמעת שקלים לעולם באחד באדר משמיעים על השקלים:

א

-

נח

דף

ניחא ליה לאיניש דליעביד מצוה בממוניה. אע"ג דלפני הזמן יכול לעשר ולשחוט ולמכור כיון שקבעו חכמים זמן דרך הוא להמתין עוד ולעשר הכל ביחד: **ואי** אפשר לעשר ביו"ט משום סקרתא. [וא"ת] תיפוק ליה משום דאין מקדישין ביו"ט י"ל לא הייתי אוסר להקריבו שמא יבא להקדישו דהיינו גזירה לגזירה דהיא גופה לא אסור להקדיש ביו"ט אלא מדרבנן כדאמרין התם (ביצה דף לו:): דאין רוכבין ע"ג בהמה ומפרש טעמא שמא יצא חוץ לתחום וקאמר ש"מ תחומין דאורייתא לא גזירה שמא יחתוך זמורה ועוד מצי למימר דאפילו להקדישו היה יכול ביו"ט משום שלמי שמחה כדאמר פ' שואל (שבת דף קמח:) מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ברגל ומיהו הא דאמר התם ובריש (תמיד נשחט) היינו דוקא חובות הקבוע להם זמן אבל אין קבוע להם זמן אין מקדישין ולא מסתבר שיהא מעשר כתובות הקבוע להן זמן כשיצריך להו לשלמי שמחה דא"כ נדרים ונדבות נמי שהרי יוצאין בנדרים ונדבות משום שלמי שמחה כדאמר במס' חגיגה (ד' ז:): ומ"מ כאן משמע דלא שייכי הנך שינויי דביו"ט של ר"ה קיימי וי"ל כיון דעשירי מאיליו קדוש אפילו לא קרא

עשירי ולא שייד לאיסור הקדש כזה ביו"ט: חוץ מן הקרח הזה. פ"ה היינו ר"ע ור' יהושע בן קרחה הוא ר' יהושע בנו של ר"ע וקשה מי סני ליה להזכיר ר"ע בשמו שמזכירו בלשון גנאי כדכתיב (מ"ב ב) עלה קרח ובפי שואל (שבת ד' קנב.) אמר מהכא לקרחינאה כמה ולגנאי נתכוין ובמס' מגילה (דף כח.) רבי שאל את רבי יהושע בן קרחה במה הארכת ימים [וכו'] ואמר לו רבי ברכני ואמר לו יהי רצון שתגיע לחצי שני ואילו ר"ע כשנשא בת כלבא שבוע בן מ' שנה היה וקבל עליו לעסוק בתורה ועסק מ' שנים ומ' שנה פרנס ישראל ובספרי (פרשה ברכה) תניא ד' חיו ק"כ שנה משה והלל ורבן יוחנן בן זכאי ור"ע וביום שמת ר"ע (קדושין דף עב.) נולד רבי ואפילו נולד ר' יהושע בשנה ראשונה שנשא בת כלבא שבוע לא היה כי אם שמונים כשנולד רבי ולכל הפחות היה ר' יהושע בן ק"מ שנה כשבירך רבי דבפחות מע' שנה לא היה מברכו שהן חיי שנות סתם אדם דכתיב (תהלים צ) ימי שנותינו ע' ואז היה רבי בן ס' שנה נמצא כשברכו להגיע לחצי ימיו לא ברכו רק י' שנה ומה ברכה היתה זו ועוד לכאורה מסתבר שלא נולד עד שעשה בי רב תרתי סרי ותרתני סרי שני נמצא כשהיה ר' יהושע בן ק"מ שנה היה רבי יותר מחצי שניו ורבינו נסים פי' (קרחה) רבי אלעזר בן עזריה דאמר בירושלמי שהיה קרח (וא"ר יהושע מהכא לקרחינא) ור"ת מפרש שם אדם: מפי חגי זכריה ומלאכי. פ"ה וכיון דנבואה היא כהילכתא בלא טעמא היא וליכא למיקם עלה ע"י טעם איזה מהם עיקר ולא היה לו להזכיר נבואה דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא היה לו לומר הלכתא גמירי לה ופרק כהן גדול (נזיר דף נג.) גבי רובע הקב עצמות וחצי לוג דם נמי אמר מפי השמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי ומיהו קשה מהא דדריש בפ"ק דר"ה (דף ח.) מקרא עשר תעשר מקיש מעשר בהמה למעשר דגן ר"מ סבר בא' באלול מה מעשר דגן סמוך לגמרו עשורו כו' ר"א ור"ש סברי מה מעשר דגן ר"ה שלו תשרי כו' וי"ל דאפ"ה כיון דהנך דרשות מפי השמועה חגי זכריה ומלאכי לא היה יכול לברר איזה עיקר:

ב

-

נח

דף

ונוטל אחד מן האלולין. ואין שייד לאסור כאן משום לא יבקר כדאסר אפוקי בעל מום בריש עשרה בריש פירקין (דף נג.): **כשם** שהתרומה

גדולה ניטלת מאומד. מן התורה אין שייך בה אומד דחטה אחת פוטרת את הכרי ולא נתנה בה תורה שיעור דראשית דגנך כתיב (דברים יח) אלא משום דבתרומת מעשר שייך אומד ששיעורה כתוב (במדבר יח) מעשר מן המעשר ובתרומה גדולה נמי תקנו חכמים שיעור שייך בה אומד ומיהו בזה אין להקשות תרומת מעשר לתרומה גדולה שיועיל במתכוין חטה אחת דהא כתיב מעשר מן המעשר ומיהו אם במתכוין מוסיף לכאורה מהני דלהכי מקיש לתרומה גדולה דנטלת מאומד למצוה כדי שיתרום בעין יפה שמתוך שירא שלא יטול פחות נוטל בעין יפה כדתנן פ"ק דתרומות (משנה ז) אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין ובתוספתא גרס מה תרומה גדולה אינה ניטלת אלא באומד ובמחשבה וכן גרס ר"ת וגרס עלה בירושלמי בפ"ק דתרומות תני ר"א בן גומל לא במדה כו' ופרק כל המנחות באות מצה (דף נה. ושם) מסיים בברייתא דשמעתין ומה תרומה גדולה בעין יפה כו' והתם א"ר אלעזר בן גומל תורמים תרומת מעשר תאנים על גרוגרות במנין וגרוגרות על תאנים במדה משום עין יפה ולא נקט אינה ניטלת אלא במחשבה ובאומד אלא כדי שיעשה בעין יפה וא"ת סוף פרק כל הגט (גיטין דף ל: ושם) דמפרש אביי ישראל שאמר לבן לוי כך אמר לי אבא מעשר יש לך בידי או מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קייץ לא [הוי] מתקין ליה כור מעשר לאביך בידי או כור מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקייץ תקוני תקניה ומוקי לה כאבא אלעזר בן גומל דמקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה וכשם שיש לו [רשות] לבעה"ב לתרום תרומה גדולה כך יש לו [רשות] לתרום תרומת מעשר והשתא כיון דאפשר באומד א"כ בלא קייץ נמי ניחוש דילמא תיקן מאומד י"ל נהי דעל בן לוי מצוה לעשות בעין יפה מ"מ בעה"ב אין לו לעשות עין יפה בשל אחרים ואפילו יש לו רשות אין לעשות להוציא עצמו מתרעומתן של כהן ולוי שלא יתרעמו עליו זה או זה אם יטעה באומד שלו וא"ת פ"ד דתרומות (מ"ו) הא דתנן המונה משובח והמודד משובח הימנו והשוקל משובח משלשתן ובירושלמי פ"ק דתרומות מקשה לה ומשני כאן לתרומה גדולה כאן לתרומת מעשר ותני ר"א בן גומל מנין שאין תורמין לא במדה ולא במנין ולא במשקל ת"ל ונחשב לכם תרומתכם והרמותם במחשבה אתה תורם ואין אתה תורם במשקל במדה ובמנין פירוש ההיא דאין תורמין בתרומה גדולה דלכ"ע מצותה מאומד וההיא דהמונה משובח בתרומת מעשר וכרבנן והא דמייתי ברייתא דאבא אלעזר בן גומל לאשמועינן דפליגי בתרומת מעשר וא"ת דבירושלמי אמר אההיא דהמונה משובח ממאי הוא משובח אמר רב הונא מן התורם באומד

משמע דמאומד הוי תרומה אלא שהמונה משובח ואמר נמי התם א"ר הלל מתניי אמרה כן והשוקל משובח משלשתן פיי מכלל דאיכא שלשה בר משוקל וא"ר חנינא תפתר בשלשתן ולית ש"מ כלום ואי לרבנן לדידהו אין תרומת מעשר מאומד ואי כאבא אלעזר בן גומל האמר דמצוה לעשות מאומד ונראה לפרש דלר"א בן גומל נמי לא ילפינן אלא דמועיל מאומד ולא דשויה מצוה מאומד והשתא הא דמשני כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר היינו כר"א בן גומל וניחא השתא הא דמיייתי עלה ברייתא דאבא אלעזר בן גומל א"נ מודו רבנן לאבא אלעזר בן גומל דמאומד הוי תרומה אבל אין מצוה לעשות מאומד וא"ת והיכי שרו רבנן לעשות מאומד א"כ הו"ל מרבה מעשרות יש לומר היינו במרבה במתכוין אבל כשמתכוין לאומד יפה לא חשיב מרבה ומיהו במידי דשרי מאומד משמע פ' כל המנחות באות מצה (מנחות דף נד : ושם) דלא חיישינן אי מרבה אף במתכוין דהא קתני תורמין תאנים על גרוגרות במנין ופריך דהו"ל מרבה על המעשרות ובתרומת מעשר איירי כדמוכח סיפא ומשני אבא אלעזר בן גומל היא ומשום עין יפה והתם במתכוין מרבה וכל מה שירצה להרבות חשוב עין יפה ונראה דלית ליה כדאבא אלעזר בן גומל המרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין דבמעשר נמי שרי מאומד כדמוכח בשמעתין כדקאמר ומעשר קריה רחמנא תרומה דכתיב בו את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה ובמעשר ראשון איירי דכתיב בסיפיה דקרא נתתי ללויים לנחלה וקשה אסוגיא דשמעתין למה לי [לאוקמא] הכי דר"א בן גומל ורבי יוסי ברבי יהודה אית

א

-

נט

דף

להו דהדדי לימא דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן אחד מעשרה אף מעשר בהמה אחד מעשרה בלא העברה תחת השבט אלא שיש עשר לפניו ונוטל אחד מהם י"ל מיייתי דאבא אלעזר לומר דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד אע"פ שאין סברא ללמד (לגבי) הכי דתרומה גדולה אין לה שיעור ותרומת מעשר יש לה שיעור ומקשינן להו אהדדי אע"ג דהוי [כעין] אפשר (מאומד אפשר) משאי אפשר והכי נמי ילפינן מעשר בהמה ממעשר דגן דמפקינן קרא ממשמעותיה דכתיב כל אשר יעבור ופיי זה אינו מתיישב ללב ונראה לפרש דלר"י ברי יהודה הוי

מעשר אע"פ שאין שוין במכניס לדיר להתעשר דמסתמא אז אין דרכם להיות שוין הילכך צריכה לאוקומה כאבא אלעזר בן גומל דשרי מאומד ולא חייש למרבה במעשרות כדפרישית או לכל הפחות שרי בעין יפה כדאי' בהדיא במנחות (דף נד:) ואי לאו דאבא אלעזר אמינא אע"ג דבמעביר לא חיישינן בשוין בכי האי גונא שנוטל אחד מעשרה דילפינן ממעשר דגן בעינן שוין וא"ת כיון דאבא אלעזר שרי אפילו במעשר אמאי איצטריך לאוקומי במנחות (שם) הא דאמר ר' אלעזר בר' יוסי אבא היה נוטל עשרה גרוגרות שבמקצוע על תשעים שבכלכלה והיינו בתרומת מעשר לוקמה במעשר גופה י"ל נהי דר' יוסי ברבי יהודה סבר מעשר כיוצא בו אמר דילמא אבא אלעזר לית ליה ההוא סברא ועוד ניחא ליה לאוקמה בתרומת מעשר משום דמוכח רישא דבתרומה איירי מדקתני תורמין: אף תרומת מעשר נטלת באומד ובמחשבה. וא"ת והא עיקר מחשבה בתרומת מעשר כתיב דכתיב ונחשב לכם תרומתכם והאי קרא בלויים כתיב י"ל כדכתיב כדגן מן הגורן דהיינו תרומה גדולה דמשמע דגן שישראל מפריש מגורנו משמע שפשוט לו יותר בתרומה גדולה ובגיטין (דף לא.) פ"ה הא דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד הוא דיליף אבל מחשבה ילפינן בתרוייהו מונחשב ונראה דרבנן לא פליגי אאבא אלעזר לענין מחשבה אלא לענין אומד ואת"ל דפליגי שמא יש בו שום טעם דלא מוקמי ממשנה בתרומת מעשר אע"ג דכתיב בגופיה כדאשכחן לענין מוקף כדאמר בירושלמי פרק שני (דקראוה כל התרומה כולה מלמדה ולימדה) חוץ מתרומת מעשר שמלמדת ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב ממנו לומר דבעינן מוקף ומוקמינן ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר דבמס' בכורים (פ"ב מ"ה) תנן תרומת מעשר שוה לבכורים בשתי דרכים נטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף כבכורים והא דפריך בפ' כל הגט (גיטין דף ל:) גבי תרומת מעשר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף מעמיד ר"ת מדבריהם דמדאורייתא לא בעי מוקף ומיהו נראה דלענין מחשבה לא פליגי מדפריך בריש האיש מקדש (קדושין דף מא:) גבי הא דיליף שליחות מתרומה מה לתרומה שכן נטלת במחשבה משמע דלכולי עלמא פריך והיינו תרומת מעשר דכתיב בה אתם גם אתם ומיהו לפי מה שפ"י הקונטרס במחשבה פליגי דמשום מחשבה מוקי ר' יוסי בר' יהודה בשמעתין כאבא אלעזר בן גמלא ומתוך פירושו משתמע דאפילו בתרומה גדולה לית להו מחשבה דאי אית להו מחשבה לא הוה צריך למימר דסבר כאבא אלעזר בן גמלא דאפילו לרבנן נמי מצינו למילף מחשבה במעשר מדקרייה רחמנא תרומה ומיהו מצי למימר דמשום תרומת מעשר שבו קרייה רחמנא תרומה:

במחשבה פ"ה נותן עיניו בצד זה לשם תרומה ואוכל בצד זה ואע"פ שלא . הפריש משמע שרוצה לומר משום דכתיב ונחשב שרי לאכול בלא הפרשה ושרינן נמי בשתיקה על ידי נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה וכל זה דנפקא לו מונחשב עוד פירש לשון אחר במחשבה מחשב ואומר ב' לוגין שאני עתיד להפריש ואע"פ שעתה אינו מפריש כלום ורוצה לומר דדיבור צריך והא דשרי בלא הפרשה קרי מחשבה ואשכחן נמי דקרי למחשבה דיבור כמו (בי"מ דף מד.) על כל דבר פשע דאמר לחייב על המחשבה כמעשה ונראה דבלא דיבור נמי הוי תרומה מדתנן במס' תרומות (פ"א מ"ו) חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתם תרומה וחשיב אלם ובירושלמי מפרש טעמא משום ברכה ובמס' שבועות פ"ג (דף כו:) משמע בהדיא דשרי כשגמר בלבו אע"ג שלא הוציא בשפתיו דכתיב כל נדיב לב וקאמר תרומה וקדשים הוו להו שני כתובים הבאים כאחד ולא ילפינן מינייהו שבועה ובמה שאוכל בלא הפרשה אין קפידא דלכולי עלמא שרי בכ"מ אע"פ שאין מפריש עתה כדמוכח ההוא דהלוקח יין מבין הכותים דשרי לכ"ע אי לאו משום ברירה אי משום דחיישינן לבקיעת הנוד ויש מקומות דשרינן מעשר שני לצפוננו וא"ת כיון דשרינן תרומה על ידי נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר אמאי אין מגביהין תרומות ומעשרות ב"י"ט הא תנן פ' נוטל (שבת דף קמב.) מעלין המדומע באחד ומאה ופריך והא מתקן ושני ר' אלעזר בר"ש היא דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה ולהכי לא חשיב מתקן כיון דאפשר במחשבה י"ל מדומע שאני שכבר נתקן אבל תחלת תיקון לא שרינן מטעם דאפשר במחשבה ואפילו דמאי אסור לתקן בשבת כדמוכח פ' במה מדליקין (שם דף לד.) ואע"ג דשרי ליה בנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר כדמוכח פ"ק דחולין (דף ו:) גבי ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן: **איתקש** מעשר בהמה למעשר דגן. פ"ה מדכתיב עשר תעשר כדאמרינן בריש פירקין צ"ל דלית ליה הא דאמר [רבא] לשנה הקשתיו ולא לדבר אחר ועוד בריש פירקין דרשינן היקשא אחרת והבאתם שמה מעשרותיכם לר' עקיבא ושמא לא אתקש אלא לענין הבאה מיהו לרבא קשה היכי מפרש טעמא דרבי יוסי בר' יהודה וכן בזבחים פרק ב"ש (דף מה.) דרשינן קדשי עובדי כוכבים אין עושים תמורה מדאיתקש תמורה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן ובמעשר דגן כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים וי"ל לענין לעשר מזה על זה כגון ממין על שאינו מינו דהוי כעין חדש על ישן לגבי הכי דוקא אומר לשנה הקשתיו ולא לדבר אחר:

דף - נט - ב

אין פירוש לקטע זה

דף - ס - א

יצאו שנים כאחד מונה אותן שנים ואם מנאן אחד תשיעי ועשירי מקולקלין. פ"ה כגון שיצאו שנים כשהגיע לששה או לשבעה ומנאן אחד ועל כן קרא העשירי למנין בהמות תשיעי והאחד עשר עשירי אע"ג דבסמוך אמר קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי מעשר ואחד עשר שלמים הכא מקולקלין משום דמנה אחד בשנים שיצאו כאחד ומספקא לן אם נעשין כאחד ע"י שמנאן אחד או לא ואע"ג דאיכא מ"ד בגמרא עשירי למעשר בהמות קדוש דמה שמנאן אחד משוי ליה ספיקא ואותו הקרוי תשיעי הוי ספק תשיעי ספק עשירי והקרוי עשירי הוי ספק עשירי ספק קדוש ליקרב:

דף - ס - ב

עד שישתוק בתשיעי (אלא שלא קראו עשירי לה). יש לפרש בשני ענינים לאו דוקא שישתוק בתשיעי אלא שלא קראו עשירי ואפילו קראו תשיעי דאם קראו עשירי אין אחד עשר קדוש דשתי טעיות אין קדושין כאחד דטעות מיוחדת בעינן כהוא עצמו ועוד יש לפרש דאם קראו לתשיעי תשיעי תו לא הוי טעות כשקרא לעשירי תשיעי וכאילו קראו עשירי דמי ואין אחד עשר מקודש דלא חשיב כאילו נעקרה שם עשירי ממנו והשתא הוי שישתוק דוקא שלא ידבר כלל ומתרצא בהכי קושיא אחת לקמן

בשמעתין דקאמר הבי"ע דקדים חד מינייהו ואפיק לרישיה וקרא אחד עשר ומקשי עלה כמאן דלא כרבי דאי כרבי הא אמר אחד עשר לא הוי עקירה והשתא לוקמה דקרוי תשיעי לההוא דאפקיה לרישיה דלדברי הכל הויא עקירה ולפי פירוש זה ניחא דלא הוי עקירה כדפריי ולשון ראשון שפירשתי להכי לא מוקי ליה דלקרייה תשיעי דלא איצטריך למיתני הא דודאי הוי עקירה אבל הא איצטריך לאשמועינן משום דזמנין לא הוי עקירה לרבי היכא דאית ליה בהמות טובא: **שנים** בעשירי כו'. לעיל פ"ב (יז: ושם ד"ה אפשר) פירשתי דמצי סבר אי אפשר לצמצם:

א

-

סא

דף

והא דתניא יקריבו ר' שמעון דאמר מביאין קדשים לבית הפסול. ואע"ג דשלמים טעונין סמיכה ומעשר אין טעון סמיכה כדתנן במנחות (דף צב.) כיון דסמיכה לא מעכבא לא חיישינן ובפרק תמיד נשחט (פסחים דף סב. ושם) אמר כל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהן ליכא לאוקמא בבכור ומעשר דהא כל הזבחים קאמר ובפי' שני נזירים (נזיר נז.). נמי תנן שניהם מביאים קרבן על תנאי ובמס' שקלים (דף יא:.) נמי תנן בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקבות זבחי שלמים וטעונה סמיכה ולא משמע דאיירי במצאיה בעלים מדקתני עלה בראשונה היו ממשכנין מוצאיה להביא נסכים ויורש מביא קרבן אביו אע"ג שאינו סומך ובפי' התערובות נמי מביא אשמו ולוגו ואותו אשם טעון סמיכה וההיא סמיכה באקופי דלא גמורה היא למ"ד סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא ובגברא איירי כדמוכח בתוספתא ופי"ג דמו"ק (דף טו: ושם) אמר אבל אינו משלח קרבנותיו דכתיב שלמים כשהוא שלם ולא כשהוא חסר אבל אי לאו קרא היה משלח ואומר התם מנודה מהו שישלח קרבנותיו ת"ש כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו ושלחו קרבנותיהן ובפי' בתרא דמנחות (דף קז.) תנן פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה מביא פר ועגל ובגמ' גבי ששה לנדבה אחד פר ועגל ובפ' כל המנחות באות מצה (שם סב: ושם ד"ה וכן) השולח קרבנותיו ממדה"י היה כהן מניף על ידו מדקתני מניף בשלמים איירי דבעו סמיכה וליכא לאוקמא בקרבן נשים דהא קתני ליה רישא והאשה כהן מניף על ידה בכל הני משמע דלא חיישי' לסמיכה וקשה דבפי' כ"ה (גיטין כח: ושם ד"ה

והא) גבי השולח חטאתו ממדה"י כו' פריך והא בעי סמיכה ומשני בעוף או בקרבן נשים ופי' האשה (פסחים דף פט.). תנן חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם פטורים לעשות שני ולא מייתי מותר פסח על תנאי מטעם סמיכה משום דפסח אינו טעון סמיכה ומותר פסח טעון סמיכה ולא התירוהו להקריב בלא סמיכה ואע"ג דאיכא בפסח חיוב כרת ובפי' התערובות (זבחים עד: ושם ד"ה והא) נמי תנן נתערבו קדשים בקדשים מין במינו יקרב לשם מה שהוא ופריך והא בעי סמיכה ומשני בקרבן נשים וצ"ל קרבן שאין לו תקנה ברעייה ואזלא למיתה יקריבוהו בלא סמיכה אבל יש לו תקנה ברעייה אסור להקריבו בלא סמיכה ולכך בההיא דשקלים וביורש קרב בלא סמיכה אבל קדשים בקדשים יש להם תקנה ברעייה וכה"ג נמי מפליג התם גבי אשם דאית ליה תקנה ברעייה וההיא דמביא אשמו ולוגו אמר התם לתקוני גברא שאני וההיא דאבל ומנודה איכא לאוקמה בעוף או בקרבן נשים ומה ששלחו ישראל קרבנותיהן במדבר בתמיד שבכל יום קאמר וההיא דפר ועגל בקייץ למזבח וערל וטמא שאני דלאו בני סמיכה נינהו ערל א"א להמתין עד שימול כגון שמתו אחיו מחמת מילה וטמא כגון זב ומצורע בקרבן הקבוע לו כגון עולת ראייה וחגיגה (או כגון) שעובר עליהו בבל תאחר וההיא דכהן מניף על ידו בערל וטמא ויורש וכדרי' יהודה דאמר יורש אינו סומך והא דשמעתין וההיא דשניהם מביאין חטאת אחת וההיא דנזיר שמביאין על תנאי שאני התם דבתחלת הפרשת הקרבנות לאו בני סמיכה נינהו דא"א לעשות בהן סמיכה ועוד י"ל הך דשמעתין כל חד בשעת הקרבתו שמא לא מחייב בסמיכה ולא דמי לקרבן שהוא בר סמיכה וא"ת היכי קרבי הכא כיון דאין מתנות מעשר ושלמים שוה שזה מתן ארבע וזה מתן אחת ומיהו י"ל פלוגתא היא בפי' תערובת (שם דף פ.). נתערבו מתן ארבע במתן אחת ר"א אומר ינתנו במתן ד' ר' יהושע אומר במתן אחת דכל הניתנים במתן ד' שנתנן במתן אחת יצא דר"א סבר מסיק להו לשם עצים מיהו בההוא פסקא משמע דר"ש אית ליה דר"א גבי למחרת מביא אשמו דמסיק להו לשם עצים: **במעשר** בזה"ז. בריש פירקין (דף נג.) מסקינן אינו נוהג בזמן הזה משום תקלה ומ"מ אם עישר חל עליו שם מעשר: **לתשיעי** י' קדוש. קסבר רב פפי דלא שייך כאן לתקוני שדרתיך ולא לעוותי כיון דנאכל במומו אע"פ שצריך להמתין עד שיומם ואסור בגיזה ועבודה א"נ היינו טעמא דאחד עשר לרב פפי משעה שיצא עשירי עבדיה לשליחותיה דעשירי מאליו קדוש: